דבר

דבר ששי
דבר אחר
משא

דבר יום שישי ד' באייר תשנ"ד 15.4.94 גליון 21226
24 עמודים, המחיר 3.70 ש"ח (כולל מע"מ) באילת 3.00 ש"ח

העבודה פתחה בהלך שנועד לשמוט את השמיכה מתחת לרגלי רמון. אמיר נוימן (עמ' 14)

לקראת המפגש בין ה"מוח היהודי" ל"מוח הערבי". דן אבידן (עמ' 16)

רבין דורש מירדן להפסיק את פעילות החמאס מתחומה

דוד מויאל מחרוגי הפיגוע מובא למנוחות בחולון. אימו מסרבת להיפרד ממנו (צילום: חנוך גרייניצקי, ישראל סאן)

ארי פרלמוטר

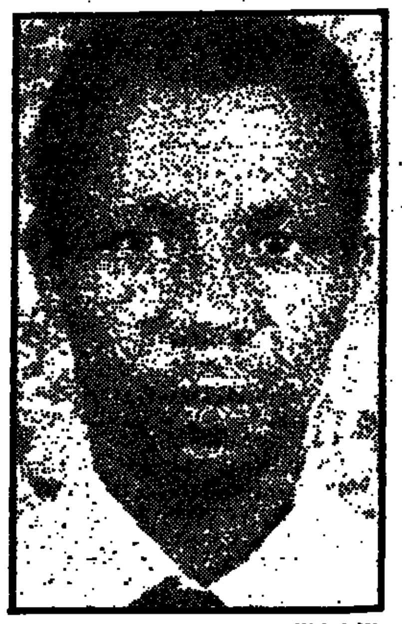

טגה פריידה

רחמים מזגאוקר

בלה בוטין

ירדן היא גן־עדן לפעילות חמאס. כך אמר רה"מ בתדרוך מיוחד אמש; רחמים מזגאוקר (33), בלה בוטין (49), טגה פריידה (49), דוד מויאל (27), ארי פרלמוטר (19) – הנרצחים באוטובוס בחדרה; רק 2 מ־33 הפצועים עדיין מאושפזים

מאת און לוי ואורי שרון

"אנחנו רואים בחומרה רבה את העובדה שירדן וממשלתה מאפשרים פעילות חמאס רצחנית מתחומה, ואינם נוקטים בשום פעולה על מנת למנוע פעילות זו. זהו מצב בלתי נסבל, ועדיף שישתנה מהר וככל שיוקדם העניין, כך ייטב".

כך אמר אתמול ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין במסיבת עיתונאים מיוחדת שכינס לאור פעילות החמאס הגוברת בחודשים האחרונים.

שר החוץ שמעון פרס אמר באותה מסיבת עיתונאים, כי ישראל רואה בירדן אחראית באופן ישיר למה שנעשה בשטחה, "ואנו מצפים שתפעל על מנת להפסיק פעילות זו".

ראש הממשלה אמר גם בשיחת טלפון עם מזכיר המדינה האמריקאי, וורן כריסטופר, כי ישראל רואה בחומרה את פעילות החמאס בירדן. במהלך סוף השבוע נעשתה פנייה למלך חוסיין בבקשה שיפעל להפסקת פעילות החמאס בירדן.

"מוקד הדוברות של החמאס הוא בעמן. יש זיקה בין החמאס בירדן ובין המבצעים בשטחי יו"ש ועזה", אמר ראש הממשלה.

שר החוץ שמעון פרס אמר עוד: "אני לא מכיר אף מדינה שאומרת שהיא חותרת לשלום מצד אחד, ומצד שני מאפשרת לארגון רצחני להמשיך ולפעול מתוכה. ירדן עושה מאמץ רב למנוע פעילות טרור לאורך הגבולות, ומצד שני מאפשרת לחמאס לפעול מקרבה ולהפעיל את פעילי החמאס בשטחים מרבת עמון".

ראש הממשלה אמר, כי זו טעות להפנות את הכעס על פעילות החמאס לעבר אש"ף ולעבר הגורמים הפלסטינים שאיתם אנו מנהלים את המו"מ, לדבריו: "ירדן היא גן עדן לפעילות חמאס. לא ניתן ליצור מציאות, כאילו הסיוע מגיע מהפרטנרים של ההידברות, דהיינו אש"ף, בה בשעה שהסיוע ניתן מירדן".

ראש הממשלה סירב לפרט את הצעדים שתנקוט ישראל אם ממשלת ירדן לא תפעל להפסקת פעילות החמאס.

ובינתיים, צה"ל תיגבר מאוד את כוחותיו בצפון השומרון ולאורך קו התפר במטרה לצמצם את אפשרויות החדירה לשטחי הקו הירוק.

(המשך בעמוד 2)

יעו"ד ומד"ע יתמכו בעבודה; הרוב בש"ס בעד רמון

העבודה מציעה למפ"ם להכפיל כוחה בהסתדרות בתמורה לרשימה משותפת

מאת אפרים דוידי

מפלגת העבודה מציעה למפ"ם להכפיל את כוחה בתוך ההסתדרות. זאת בתנאי שמפ"ם תצטרף לרשימת העבודה בבחירות הקרובות להסתדרות.

מפ"ם אמורה להחליט על דרכה הפוליטית בהסתדרות בוועידה מיוחדת שתתכנס מחרתיים ברמת־גן. על סדר יומה של מפ"ם: להכריע האם המפלגה תאמץ את חיים רמון כמועמד מרצ למזכ"ל ההסתדרות או "לרוץ" בבחירות יחד עם העבודה.

ביום רביעי נערכה פגישה בין ראשי שתי המפלגות בשעות הצהריים בלשכתו של מזכ"ל מפלגת העבודה, נסים זווילי ובהשתתפות השרים יעקב צור ועוזי ברעם, סגנית השר מאשה לובלסקי (יו"ר מטה), מזכ"ל ההסתדרות חיים הברפלד ומועמדת העבודה לראשות נעמ"ת עפרה פרידמן.

נציגי מפ"ם בישיבה היו סגן השר וליד צאדק, יו"ר המפלגה חנן ארז והמזכיר ויקטור בליס, ראשי רשימת מרצ בהסתדרות ונעמ"ת: חברי הכנסת חיים אורון וענת מאור ומ"מ יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, אפרים ז'ילוני. שר הקליטה יאיר צבן, מראשי מפ"ם לא לקח חלק בישיבה. לעומת זאת, השתתף ז'ילוני, אשר החליט לא להשתתף במסע הבחירות של מרצ בהסתדרות. אך ז'ילוני נפגש השבוע עם הברפלד לאחר שרמון הכריז על התמודדותו על ראשות ההסתדרות, וניסה לגשר על הפערים בין שתי המפלגות.

בפגישה הציג זווילי רשימה של הצעות מטעם מפלגתו למפ"ם. בין היתר הוא הציע להכפיל את כוחה של מפ"ם בהסתדרות, כאשר הבסיס לכך יהיה תוצאות הבחירות הקודמות (9 אחוז) כפול 2. עוד הציע להשוות בין מעמד השומר הצעיר לבין מעמד הנוער העובד והלומד במסגרת ההסתדרות, הקמתן המיידית של חמש מועצות פועלים במגזר הערבי ופעולה משותפת בשאלת חובות התנועות הקיבוציות.

בישיבה לא סוכם דבר, אך הוחלט להקים שני צוותים שיבדקו ההצעות לעומקן ויביאו מסמך מוסכם לוועידה ביום ראשון. עוד הוחלט שראש הממשלה, יצחק רבין, יופיע בפני צירי הוועידה, יסביר את תוכן ההצעה ויקרא להם לתמוך באופציה של ההליכה המשותפת עם העבודה. חברים בהנהגת מפ"ם רואים בחיוב הצעות. "הצעה כפתות שקשה יהיה לסרב לה". לדבריהם, אם רבין יבוא אישית לוועידה, "יתכן שזה יהיה הכף שיכריע את תוצאותיה". עוד מעריכים במפ"ם, כי "החלטה על הליכה עם העבודה תגרום להצבעת מחאה בקיבוצים. אך החלטה ללכת עם רמון, תגרום לקרע ואף לפילוג".

ביום ראשון אמור להיחתם גם הסכם בין

(המשך בעמוד 2)

חילופי אש כבדים בין צבא לבנון לבין צד"ל בעקבות מותם של 6 מאנשי הגנרל לחאד

צד"ל הפגיז את צידון ואמש נמסר כי שישה אזרחים נהרגו; צבא לבנון השיב ירי, בראשונה מעמדותיו שמצפון לאזור הביטחון; צה"ל אינו מעורב בחילופי האש; בפיגועים נגד צד"ל נהרג עוד אזרח

מאת שמעון וייס

ארבעה חיילי צד"ל, שני שוטרים דרום לבנונים ואזרח נהרגו אתמול ושלשום בשני פיגועים קטלניים בגזרה המזרחית של אזור הביטחון.

מטעני חבלה רבי עוצמה, נפצעו גם שבעה חיילי צד"ל, שניים באורח קשה וחמישה באורח קל עד בינוני. הפצועים קשה הועברו במסוק לבית החולים רמב"ם בחיפה והשאר הועברו לטיפול בבית החולים במרג' עיון.

בפיגוע אתמול נהרגו שישה חיילים נפצעו שישה אחרים כאשר מטען התפוצץ בלב העיירה עראמתא במהלך נסיעתה של שיירה צבאית, האזורית שכללה חיילים מצד"ל ואנשי המקום. בתקרית זו נהרג חייל צד"ל ואחר נפצע פצעים בינוניים, כאשר הרכב שבו נסע עלה על מטען חבלה לא הרחק מהמקום שבו נהרגו מאוחר יותר ששת חיילי צד"ל.

בעקבות הפיגוע הקטלני אתמול, סמוך לשעה 19.00 פתחו כוחות ארטילריה של צד"ל בהרעשה ארטילרית קשה לעבר העיר צידון. לפי דיווחים מדרום לבנון נהרגו עד שעות הערב, כבר בשלביה הראשונים של הירי, שישה אזרחים לבנונים. נמסר על נפגעים נוספים ועל נזקים ודליקות במקומות שונים בעיר.

בתגובה לירי של צד"ל פתח צבא לבנון בירי ארטילרי לעבר אזור הביטחון בדרום לבנון, ובשעת מסירת הידיעה לא נמסר על נפגעים בקרב תושבי האזור. יצוין כי זו פעם ראשונה שבה יורים תותחים של צבא לבנון מעמדותיהם שמצפון לאזור הביטחון לעבר אזור הביטחון עצמו. יצוין, כי כוחות צה"ל אינם מעורבים בחילופי אש אלה ומעורבותם בתקריות סוף השבוע היתה רק בידי תגובה לעבר מקורות אש על המחבלים בעקבות התקרית שלשום.

יצוין עוד כי אתמול בשעות הצהריים הופעל מטען חבלה, שהניחו ככל הנראה אנשי חזבאללה סמוך לבית מגורים אזרחי בגזרה המזרחית של אזור הביטחון באיזור ארנתא. וכתוצאה מהתפוצצות נפצעו קל מאוד אזרחית לבנונית וילד והם הועברו לקבלת טיפול רפואי בבית החולים במארג' עיון.

מקורות צבאיים בדרום לבנון אמרו אמש, כי שני הפיגועים שבהם נהרגו חיילי צד"ל תוכננו, כנראה על ידי אנשי החזבאללה ונועדו לשוב ולהסלים את המצב באזור הביטחון. המקורות הוסיפו, כי העובדה שעיקר האירועים הקשים אתמול היו בגזרה המזרחית מעידה שהכוחות הסוריים המוצבים באזור הבקעה אינם מונעים את הפיגועים ואולי אף מסייעים למבצעיהם.

באשר לתגובה החריפה של צד"ל נמסר, כי אין מדובר בשינוי מדיניות אלא בהשבת אש לעבר מקורות הירי, והעובדה שבין הנפגעים שלשום ואתמול ישנם אזרחים דרום לבנוניים תושבי אזור הביטחון מלמדת כי גם המחבלים ושולחיהם אינם חסים על התושבים.

גורמים בצד"ל אמרו, כי מעורבות צבא לבנון בירי אתמול עלולה להביא לפגיעה גם בכוחותיו, וממשלת לבנון תהיה אחראית לתוצאות.

26 קצינים נהרגו כשמטוסי אף־15 הפילו בשוגג 2 מסוקים אמריקאיים בצפון עיראק

וושינגטון (א.פ.). – שני מטוסי קרב אמריקאיים, שאכפו את "האיזור האסור לטיסה" מעל צפון עיראק, יירטו בשוגג שני מסוקים של צבא ארה"ב, וגרמו למות 26 בני אדם מארבע מדינות.

ההרוגים הם כנראה קציני צבא בארה"ב, בריטניה, צרפת ותורכיה, שהיו בפעילות של סיוע הומניטרי למיעוט הכורדי בצפון עיראק – מסרו מקורות רשמיים.

נשיא ארה"ב ביל קלינטון הביע "צער עמוק" על הטרגדיה והבטיח כי "יוחקרו נסיבות התאונה. מטוסי קרב ומסוקים אמריקאיים משתמשים בדרך־כלל באמצעי גילוי אלקטרוניים כדי להבחין בין אויב לעמית.

קלינטון אמר כי אלה שמתו היו חלק מ"משימה של חמלה. הם שירתו באומץ לב ומקצועיות, וקיפחו את חייהם כאשר ביקשו להציל חיים של אחרים. העבודה החשובה שביצעו חייבת להימשך", אמר.

בתדריך בפנטגון, אמר שר ההגנה ויליאם פרי כי מדיווחים ראשונים עולה כי טייסי האף־15 זיהו בטעות את מסוקי ה"בלקהוק" יו.ה. 60" כמסוקים עיראקיים. שני המטוסים ראו כנראה את המסוקים, בנסיבות שהיתה לאור היום, וירו טילים לעברם, אמר פרי. במטוסי אף־15 נושאים טילי אוויר־אוויר מסוג "אמראם" או "סיידווינדר".

הגנרל ג'ון שאליקשווילי, יו"ר המטות המשולבים, אמר כי ההוראה הסופית לפתוח באש ניתנת בדרך־כלל בידי הצוות, ולא בהפקת בסיס חיל־האוויר באינג'רליק שבתורכיה.

"ברור כי משהו השתבש, וחקירה תתנהל כדי לקבוע בדיוק מה השתבש", אמר שאליקשווילי, שהוביל את מבצע "פרוביד קומפורט" בין אפריל לאוגוסט 1991.

"אם היו נשמרים הנהלים, אותות זיהוי של המסוקים היו צריכים לפעול", אמר שאליקשווילי. אך הוא לא אמר אם הפנטגון יודע, האם פעלו האותות או האם שידרו את האותות הנכונים.

מטוס ביון "איוואקס" שטס בעל המסוקים, ראה אותם, אך אי־ההבנה לגבי ביקבם של המסוקים מנמכי־הטוס אירעה משום שהמטוסים זיהו אותם חזותית כמסוקים עיראקים, אמר פקיד בפנטגון בעילום שם.

קלינטון אמר כי היו בערך 12 חברי צוות אמריקאים על שני המסוקים "ויותר כ־20" נוסעים, כולל צוות המסוקים.

העבודה
מפלגת העבודה הישראלית
המזכיר הכללי

ישיבת לשכת המפלגה
שנועדה ליום ראשון 17.4.94
תתקיים
בבית המפלגה, רחוב הירקון 110 תל־אביב
ולא כפי שפורסם.

נסים זווילי

חוסיין הזמין נציגי הרשויות הערביות – חוץ מחברי העבודה

מאת מוחמד חליליה

המלך חוסיין הזמין 20 מראשי הציבור הערבי בישראל לירדן כדי להשתתף בחגיגות לסיום עבודות השיפוצים בכיפת מסגד הסלע בירושלים.

המלך חוסיין מימן את כל הוצאות השיפוצים לרבות צביעת הכיפה בזהב. לכתב "דבר" נודע, שרוב המוזמנים הם ראשי מועצות מהגליל המשולש, ביניהם ראשי מועצות השייכים לתנועה האיסלאמית, חד"ש, המתקדמת, המפלגה הדמוקרטית הערבית והעצמאיים.

ראשי מועצות מפלגת העבודה לא הוזמנו.

בין המוזמנים גם הקאדי של בית הדין המוסלמי ביפו ובבאר־שבע. בראש המשלחת יעמוד ראש עיריית אום אל־פאחם.

המשלחת עומדת לצאת לירדן דרך גשר אלנבי היום. החגיגות יתקיימו ביום שני.

האזנות סתר ב"ידיעות אחרונות", וב"מעריב"

מאת אלי ברנר

פרשת האזנות סתר חדשה נחשפה בערב החג בבית משפט השלום בתל־אביב.

ביום שלישי עצרו בלשי משטרת תל־אביב את שני בעלי חברת החקירות "אג"מ יעוץ ביטחוני" ואת שניים מעובדיה, בחשד לביצוע האזנות סתר לא חוקיות לארנון מוזס, מבעלי העיתון "ידיעות אחרונות", ולעובד בכיר בעיתון "מעריב", יעקב קדמי.

הפרשה החלה כאשר עובד בכיר ב"ידיעות אחרונות" חשד כי מאזינים לטלפון שלו, והתלונן במשטרה. החלה חקירה במפלג בילוש נושאי ביחידה המרכזית, במהלכה אותרו חמש מכוניות מהן בוצעו ציתותים לטלפונים ולפלאפונים.

אתמול הובאו בפני שופט המעצרים שני בעלי החברה, רמי פירון בן 34 מתל־אביב, ויעקב צור בן 45 מכפתים. פירון טען בבית המשפט, כי הוא אחראי לנושא החקירות בלבד, וכי שותפו הוא האחראי לציתותים. מעצר השניים הוארך בחמישה ימים.

עשרות אלפים חגגו שלשום בלילה את יום העצמאות בכיכר מלכי ישראל בתל אביב. ראה עמ' 12 (צילום: חנוך גרייבסקי/ישראל־סאן)

רבין בעקבות הפיגוע בחדרה:

"פעולות הטרור של החמאס מזכירות את פעולות החיזבאללה בלבנון"

שר המשטרה: לא ניתן להטיל סגר הרמטי; פרס: ארגוני הטרור לא ימנעו מאיתנו להגיע לשלום

מאת מוטי בסוק ועתי"ם

"פעולות הטרור של החמאס והג'יהאד האיסלמי החריפו בשנים האחרונות. הן מתחילות להזכיר את פעולות החיזבאללה בלבנון, ומלחמתנו העקרית בטרור מתמקדת נגד ארגונים אלה". כך אמר ראש הממשלה יצחק רבין בראיון מיוחד ליום העצמאות ששודר בערב החג ב'קול ישראל'.

רבין מסר כי ב-1993 נהרגו 61 ישראלים מפעולות טרור, ולפחות 80% מהם על ידי החמאס והג'יהאד האיסלמי.

"המלחמה נגדם אינה קלה", ציין שר הביטחון ואמר כי ארגונים אלה שונים מארגוני הטירור האש"פיסטיים שהכרנו בעבר – בקנאות הדתית שלהם, בנכונות למבצעי התאבדות ונטילת סיכונים. לכן אנו משלמים היום מחיר יותר כואב מבעבר. אולם, הוסיף רבין, השאלה העומדת בפני ישראל היא: מה האלטרנטיבה? "יש כאלה שאומרים, שאם הם ממשיכים במעשי הרצח – צריך להפסיק את שיחות השלום. השאלה לאן זה יוביל? זה יגרום לכך שיותר גורמים ואנשים יצטרפו לשורות המחבלים. ללא פתרון מדיני כלשהו ורק בדרך צבאית לא ניתן למנוע לחלוטין את הטירור, ואם יש סיכוי כלשהו לפתרון, הוא רק בדרך בה אנו הולכים היום".

שר המשטרה, משה שחל, אמר ביום ג' בחדרה, כי כוחות הביטחון יפעלו לאיתור העומדים מאחורי הפיגועים בעפולה ובחדרה. הוא הוסיף, כי "יחד עם המחיר היקר והכואב, שאנו נאלצים לשלם, אין לי ספק, שנאתר את העומדים מאחורי הפיגועים, נשיג אותם ונביא אותם לדין".

בהתייחסו לסגר שהוטל על השטחים, אמר שר המשטרה, כי לא ניתן להטיל סגר הרמטי לאורך קו הגבול, שהוא "קו תפר". השר ציין, כי הסגר יש בו כדי להדגיש בצורה משמעותית את "מקום החיכוך" בין ערבים לבין יהודים ולמנוע ממחבלים את האפשרות לבצע פיגועים בישראל.

שחל אמר, כי יתכן שיהיה צורך לנקוט באמצעים אחרים על מנת להבטיח שהסגר יהיה מוחלט. הוא ציין לדוגמא את גדר המערכת, ההולכת ומוקמת כחייץ בין ישראל לבין רצועת עזה.

שר החוץ, שמעון פרס, אמר שלשום, בתגובה לפיגוע הקטלני בחדרה, כי בעבר ניסו צבאות ערב למנוע את הקמתה של מדינת ישראל ועכשיו מנסים ארגוני הטרור הערביים למנוע שלום. "ודאי שזה כואב, ודאי שזה צורב, ודאי שליבנו עם המשפחות השכולות ואנחנו מתפללים להבראתם של הנפגעים. ארגוני הטרור המנוולים האלה לא ימנעו מאיתנו להגיע לשלום. אנחנו יותר חזקים מהם".

פרס חזר והדגיש כי ישראל תמשיך בתהליך השלום. במקביל, אם הצבא, המשטרה ושירותי הביטחון יציעו אמצעים נוספים נגד הטרור, הממשלה תאמץ ותבצע אותם. פרס הדגיש, "אני לא עושה שלום בשביל ערפאת, אני לא צריך את הגינוי שלו. אני עושה את השלום ורוצה בשלום למען העם שלנו".

השר לאיכות הסביבה, יוסי שריד, אמר כי "ישראל תרדוף את הטרור עד צוואר ותחנוק אותו. אנחנו נרדוף שלום ונשיג אותו. את שני המרדפים האלה ננהל יחד, בעת ובעונה אחת. אהבת השלום שלנו משתווה רק לשנאת הטרור שלנו".

שר התיירות, עוזי ברעם, אמר כי הפיגוע בחדרה היה כואב ואכזרי, "וביצועו ביום הזיכרון לחללי צה"ל מלמד על האופי השפל של מבצעיו". ברעם גם תקף את ההיסטריה שיוצר הימין ברחוב, ובכך הוא למעשה מעודד את החמאס להגביר את מאמציו.

"יש שותפות מעשה בין סרבני השלום שלנו לסרבני השלום שלהם, אשר בכוחות משותפים מנסים למוטט את המורל וכוח העמידה של הציבור בישראל". לדעתו, הם לא יצליחו, משום שתהליך השלום הוא הדרך היחידה לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

שר הקליטה, יאיר צבן, ציין כי הפיגוע בחדרה היה בבחינת תזכורת נוספת כי מעגל הדמים טרם נקטע, וכי המלחמה בטרור חייבת להימשך במלוא עוצמתה. אנשי משרד הקליטה יטפלו בעולים שנפגעו בפיגוע ובבני משפחתם.

פעילי גוש השלום יפגינו מול בית רבין לאות אבל על הרוגי הפיגוע בחדרה

מאת כתב "דבר"

פעילי "גוש השלום" יקיימו מחר הפגנה מול ביתו של ראש הממשלה, יצחק רבין, בעקבות הפיגוע בחדרה. ההפגנה, שתוגדר כ"הפגנה שקטה לאות אבל על מותם של ישראלים ופלסטינים", תתקיים תחת הסיסמה "כמה דם יישפך עד לנסיגה". המפגינים יקראו לראש הממשלה להחיש את נסיגת צה"ל "לא רק מעזה ויריחו, אלא מכל השטחים הכבושים".

עוד מסר הדובר כי "רק סיום הכיבוש יביא לסיום שפיכות הדמים. שום אמצעי אחר לא יעזור: לא הרג אזרחים פלסטינים, לא הריסת בתים ולא סגר המרעיב את האוכלוסייה הפלסטינית". עוד מסר דובר "גוש השלום" כי תנועתו מגנה את הפיגוע בחדרה ומשתתפת בצער משפחות הנרצחים.

חברי "המועצה לשלום ולביטחון" יקיימו היום בשעות הצהריים משמרת בצומת ארלוזורוב-דרך נמיר. המשמרת הוגדרה כ"משמרת תמיכה בתהליך השלום". ישתתפו בה קצינים בכירים במיל., ביניהם האלופים במיל' שלמה להט ואמנון רשף יו"ר ונשיא המועצה, צבי צור, אביהו בן-נון, מוטי הוד, צביקה זמיר, שלמה גזית, יוסקה גבע, מנחם עינן, עמוס חורב, שייקה גביש, יהושפט הרכבי, מתי פלד, אברהם תמיר, אברהם אדן, מנחם מרון, שמואל אייל, יוחאי ברנון והרצל שפיר.

גם המרכז הבין-לאומי לשלום הצטרף למגני הרצח בחדרה. עוד קרא אתמול המרכז לממשלה "לא להיכנע לטרור" וגינה את "הניצול הציני של מעשי הפשע על ידי גורמים פוליטיים בישראל ובשטחים הרוצים לחבל בתהליך השלום".

ביום ראשון בערב יקיים המרכז כנס חירום בים, בהשתתפות ראשי מועצות יהודים וערבים, וחברי כנסת ואנשי ציבור.

תגובות בארץ

ויצמן: התבונה במצבים קשים כאלה כמו בקרב – לא ליפול ברוח אלא להמשיך הלאה

ח"כ באר-גד: אני קורא לעם לעשות אינתיפאדה יהודית עד שהממשלה תיפול

מאת אודי שגרון

תגובות גינוי וזעם בציבור ובמערכת הפוליטית לפיגוע בחדרה.

נשיא המדינה עזר ויצמן: "אני ממליץ לאזרחי המדינה שלא להתנהג יותר מדי, למרות שאני מבין את הכעס ואת רגשות העם. עלינו לראות שהתהליך הגדול של ביסוס המדינה הוא תהליך קשה מאד. התבונה במצבים קשים כאלה, כמו בקרב, זה לא ליפול ברוח, אלא להמשיך הלאה. כמו בלוחמה יבשה, כשפותחים עליך באש, אתה חייב להסתער. גם פה חייבים להסתער, ולא להרים את הידיים. לדעתי, ערפאת עושה טעות קשה כשהוא אינו מגנה את פיגועי הטרור".

סגן שר הביטחון מרדכי גור: "מה שקרה בחדרה זה כאב על כאב. היינו בדרך ליום הזיכרון, ואז נפל עלינו הכאב הנוסף שהביא אותי למצב שבו כמעט לא יכולתי לסבול עוד את הכאב. אז אתה מוליך שבכוח לא יורידו לנו את הראש, ולא יכתיבו לנו תנאים. התגברנו עד היום, נתגבר גם בעתיד".

ראש הליכוד, ח"כ ביבי נתניהו: "ממשלת רבין נכשלה בתפקידה החשוב ביותר שהוא להבטיח את בטחונם האישי של אזרחי ישראל. הסכם שכרת רבין עם ערפאת הביא לכך שאין עוד מקום במדינה שבו יכול יהודי להתהלך בביטחה. זהו מהלך ביטחוני-מדיני שיש לשים לו קץ לפני שאנשים נוספים ישלמו בחייהם. על רבין לחזור מהסכם עם ערפאת שמסרב לגנות את הרציחות ושאנשיו ממשיכים לעסוק בטרור".

ח"כ עובדיה עלי: "אינני מצפה לרעיון להגיש הצעת אי אמון בממשלה. עם זאת, יש להשעות מיד את שיחות השלום, ולהתנות את המשכן בהפסקת הטרור בחוצות ישראל".

ח"כ יעקב שמאי: "הפיגוע בחדרה בא ברצף סידרת פיגועים חמורים, מאז הסכם אוסלו. הממשלה רפיית הידיים מרפה יותר ויותר ככל שהלחץ עליה גובר להשיג הסכם לכאורה, ולמעשה אין שום הסכם. אני קורא לממשלה להפסיק מיד את המגעים עם אש"ף".

ח"כ יוסף באר-גד: "הממשלה איבדה את השלטון, ועליה להתפרק וללכת הביתה. אם לא, אני קורא לעם לעשות אינתיפאדה יהודית. לא אינתיפאדה של רציחות, אלא אינתיפאדה של השבתת המשק עד שהממשלה הזו תיפול. אם קורה לערבים משהו, הם עושים שלושה ימי שביתה. אני קורא לעשות שלושה ימי שביתה, עד שהממשלה תתפרק".

ראש עיריית חדרה, נחמיה להב: "העיר חדרה צריכה להיבחן במידת הבגרות שאנשים מגלים ברגעים כאובים מאד. לא ניתן לשלהב את היצרים. אנחנו צריכים לעשות שלום עם העמים שמסביבנו, ולחסל את המרצחים".

מזג האוויר

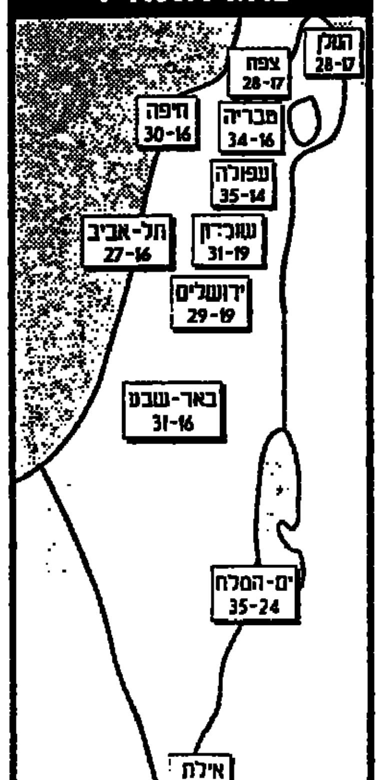

יוסיף להיות חם מהרגיל ויבש בעיקר בהרים ובפנים הארץ. תשקיף לשבת - דומה.

3 שוטרי מג"ב שדדו תושב שכם שנתפס ללא היתר שהייה

מאת אלי ברנר

שלושה שוטרי משמר הגבול, בשירות חובה, נעצרו אתמול בבוקר בחשד כי ביצעו שוד אלים בערבי תושב שכם, במהלך סריקה שערכו באזור תל אביב. השלושה פעלו במסגרת פעילות המשטרה לאיתור תושבי שטחים השוהים בגבולות הקו הירוק ללא היתר שהייה חוקי. הערבי שנעצר נמצא אכן שוהה שלא כחוק.

השלושה נעצרו בעקבות תלונה שהגיש הערבי במשטרת חולון. תלונתו הועברה למטה משמר הגבול שאיתר את השלושה, ומשם למחלקה לחקירות שוטרים.

השלושה אותרו על ידי מפקדם הישיר.

על פי המידע העולה מן החקירה, שלושת השוטרים עצרו את הערבי, כשהיו בסיור שגרתי באיזור תל אביב לאיתור ערביי שטחים. השלושה לקחו את האיש לחולות תל ברוך, היכוהו ולקחו ממנו יותר מאלף שקלים ושטרות מטבע זר, שנמצאו אצלו. אחר כך הסיעוהו לאזור חולון והשאירו אותו בחולות כשהוא פצוע וחבול. האיש הגיע לבית החולים וולפסון בחולון, טופל והועבר לתחנת המשטרה בחולון, שם הגיש תלונה, שהופנתה למפקדת משמר הגבול.

במג"ב פתחו בבירורים, שהביאו לאיתור השלושה, שהכחישו כל קשר למעשה. הם הועברו לחקירה במחלקה לחקירות שוטרים במשרד המשפטים, שם הודו במעשה חוזר על ידי הערבי. אחד השוטרים החזיר את הכסף.

מפקד משמר הגבול ניצב יצחק אהרונוביץ' המליץ בפני המפכ"ל רב ניצב רפי פלד להדיח את השוטרים מהשירות לאלתר, וכך נעשה.

דבר DAVAR دافار

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
עיתון עובדי ישראל

מייסד ועורך ראשון: ברל כצנלסון
עורך ראשי: ד"ר יורם פרי
עורך אחראי: דניאל בלוך

המו"ל: "דבר בע"מ"	סניפים:
ודפס ב"דפוס דבר בע"מ"	בית "דבר" רחוב שנקין 45 ת"א
המערכת והמנהלה תל-אביב	טלפון: 5286141, מיקוד: 65233
רחוב שנקין 45 ת.ד. 199, מיקוד 65233	ירושלים: רחוב הלל 16
טלפון: 03-5286141 (6 קווים)	טלפון 02-256873
פקסימיליה: 03-294783	חיפה: רחוב הנביאים 27
מחלקת המודעות, טלפונים ישירים	טלפון: 04-620111
5286156 ,5281860 ,5298032	רחובות: רחוב הרצל 168
פקסימיליה מודעות: 03-298032	טלפון: 08-451381, 08-453798
טלפון לפניות הציבור 07.30-22.00, 03-5286141	הפצה "נד" 03-377056

מנהיגי הציבור הערבי בישראל מגנים בחריפות הפיגוע בחדרה

מאת מוחמד חליליה

הציבור הערבי בישראל ללא יוצא מן הכלל גינה בחריפות את הרצח המתועב של אזרחים וילדים חפים מפשע שלשום בחדרה. "די למעגל הדמים ולרצח חפים מפשע יהודים וערבים", אמרו ראשי מועצות, אנשי ציבור וחברי הכנסת הערבים. לדבריהם, יש למנוע ממטורפים קיצונים משני הצדדים לשבש את רקמת היחסים בין יהודים לערבים.

יו"ר ועדת המעקב הערבית העליונה, איברהים נימר-חוסיין, אמר שמתנגדי השלום בצד הפלסטיני מבקשים להכשיל בכל מחיר את תהליך השלום והם משוקים לידי מתנגדיו במחנה הימני בישראל.

חד"ש הוציאה גילוי דעת בעברית וערבית, בו נאמר: "דווקא בשעה קשה זו אנו קוראים לבני שני העמים, הישראלי והפלסטיני, להיאחז בצלם אנוש ובאפשרות לחיים אחרים בצל של שלום צודק לבני שני העמים ולהוקיע מתוכם את הטרוריסטים שמנסים ללא לאות למרר את חיינו ולשפוך את דמם של בני העמים".

גם המפלגה הדמוקרטית הערבית גינתה את הרצח. יו"ר המפלגה, ח"כ עבד אל-והאב דראושה חיזק את ידיו של ראש עיריית חדרה שבשעה קשה לעיר ותושביה עמד בגאווה נגד הקיצונים שהסיתו נגד הערבים.

סגן שר הבריאות, ח"כ נוואף מסאלחה, אמר שהפיגוע בעפולה ובחדרה נעשה כנראה במטרה לגרור את ערביי ישראל באינתיפאדה, אך מתכנני מטרה זו – סופם כשלון היות שערביי ישראל הוכיחו את בגרותם, הם נאמנים למדינתם ומזדהים עם פתרון הבעיה הפלסטינית.

ראש עיריית נצרת, ח"כ תופיק זיאד, אמר שיש להוציא לרחובות את שוחרי השלום הישראלים והפלסטינים כדי לצעוק "די לשפיכות הדמים".

התנועה האיסלאמית הוציאה גילוי דעת בגנות הרצח. יו"ר התנועה, השייח' עבדאללה נימר דרוויש, אמר שהרצח בחדרה ולפניו בעפולה, והטבח במערת המכפלה, מוכיחים שהפתרון הוא רק הסדר שלום כוללני צודק בין שני העמים, הישראלי והפלסטיני.

ברק: תגברנו את הכוחות בקו התפר על חשבון שטחי יהודה ושומרון

לדבריו, כושר עמידה ופעולה נחרצת של מערכות הביטחון והמודיעין וזהירות גבוהה מאוד של אזרחים יכולים להקטין את הסיכוי לפיגועים.

מאת און לוי

"מיד לאחר קבלת הנחיה של ראש הממשלה תגברנו בצורה ניכרת את הכוחות בקו התפר על חשבון כוחות בתוך יהודה ושומרון. הדבר הזה הוא חלק משינויים הכרחיים בהדגשים של ריכוז הכוחות או השקעת הכוח על פי המציאות המשתנה. אין לנו פחות אחריות היום מאשר אתמול לביטחונם של תושבי ישראל ביהודה ובשומרון אבל האירועים האחרונים, בעיקר בחדרה ובעפולה, מבהירים שהדגש בפעילות המבצעית של הצד השני עובר לקו התפר ולכן חשוב שנכניס לשם את פעילותנו". כך אמר אמש הרמטכ"ל, אהוד ברק, בראיון ל'קול ישראל'.

הרמטכ"ל אמר עוד כי הפיגועים בחדרה ובעפולה השאירו רושם קשה על האזרחים, אך "יחד עם זה אנחנו צריכים כחברה חפצת חיים להסתכל בישיר על המציאות, לזכור שאנחנו בתוך מאבק קשה חשוב מאוד שבו אנחנו חותרים לבחון את האפשרות להגיע להסדרים מדיניים עם שכנינו, ומנסים לעשות זאת מבלי לוותר על דבר מהאינטרסים הביטחוניים החיוניים שלנו. במאבק מהסוג הזה כושר העמידה של החברה הוא נשק מרכזי בידיה, בידי ממשלתה ובידי מערכת הביטחון, כדי להבטיח בטווח ארוך את ההישגים שאני בטוח שכל אזרחי המדינה שותפים בהם. הדבר הזה מחייב אותנו להיזכר שעמדנו כבר במבחנים קשים מאוד של טרור".

הרמטכ"ל אמר עוד, כי "מדינת ישראל, לאורך עשרות השנים האחרונות, עברה דרך ארוכה ממדינה צעירה תחת איום קיומי למדינה שהגיעה לבשלות ולעוצמה כזאת שעל עצם קיומה קשה מאוד להציב סימני שאלה.

הטרור לא חדש, אבל הבחירה האמיתית של החברה הישראלית איננה בין תהליך מדיני והגברה של הטרור לבין סטטוס קוו והתגברות של הטרור, אלא בין תהליך מדיני שבאופן הכרחי מתלווה אליו טרור של אלה שמנסים לטרפד אותו לבין מבוי סתום שיוביל רק להגברת הטרור".

ערפאת טילפן אל רבין וגינה את הפיגוע בחדרה

חמאס והחזבאללה נטלו אחריות לפיגוע; החזית העממית והחזית הדמוקרטית משבחות

מאת דן אבידן, מוטי בסוק והסוכנויות

יאסר ערפאת הביע שלשום התנגדות מוחלטת לפיגועי החמאס שאירעו בעפולה ובחדרה. בנאום שנשא בפרלמנט האירופי בשטרסבורג אמר ערפאת, כי "אנחנו דוחים לחלוטין פיגועים מצד קבוצות פלסטיניות קיצוניות נגד אזרחים חפים מפשע". הוא אמר שפעולות אלה פוגעות בתהליך השלום. בה בעת הביע ערפאת התנגדות להריגת פלסטינים חפים מפשע בשטחים על-ידי כוחות צה"ל.

ערפאת התקשר שלשום בלילה לראש הממשלה, יצחק רבין, הביע את צערו על הפיגוע בחדרה ואת השתתפותו בצער המשפחות. שני האישים דיברו גם על המשך התהליך המדיני. סוכם כי השיחות בקהיר יתחדשו ביום ראשון, והערוץ הכלכלי בפאריס ביום שני.

גם נשיא ארה"ב, ביל קלינטון, טילפן לראש הממשלה לאחר הפיגוע. הוא הביע צער על הריגתם של חפים מפשע והביע תקווה כי ישראל תמשיך במו"מ עם אש"ף ולא תאפשר לקיצונים מתנגדי השלום לחבל בו. קלינטון גם הביע את נכונות ארה"ב לסייע לדיונים.

שלשום שיגר ערפאת שדר לנשיא קלינטון, שגם בו דחה לחלוטין את פעולות הטרור של החמאס המבוצעות נגד אזרחים. ערפאת הפציר בשדר בנשיא קלינטון לסייע בקידום המו"מ בין ישראל לאש"ף. כידוע, לחצה ממשלת ארה"ב על ערפאת, מאז פיגוע החמאס בעפולה, לגנות פעולות מסוג זה בפה מלא. הוא עשה זאת רק שלשום עקב הפיגוע בחדרה וכתוצאה מלחצי ארה"ב. גם נביל שעת' וחנאן עשראווי גינו את הפיגוע בחדרה.

ארגון החזבאללה השיעי מדרום לבנון נטל שלשום אחריות לפיגוע, בהודעה של מטלפן אלמוני למשרדי המידע של אש"ף בירושלים. זו הפעם הראשונה שארגון זה נוטל אחריות לפיגוע שאינו בגבול הצפון.

קבוצות השמאל באש"ף, החזית העממית והחזית הדמוקרטית, שיבחו את הפיגוע. בהודעה שפורסמה בדמשק ציינה החזית הדמוקרטית לשחרור פלסטין, כי "פעולת גבורה זו מוכיחה, כי אין מקום לדו-קיום בין פלסטינים ומתנחלים, והללו חייבים לפנות את השטחים הכבושים".

החזית העממית לשחרור פלסטין מסרה, כי "הפעולה בחדרה היא התשובה הנאותה על הגברת פעולות הטרור מצד כוחות הכיבוש הציוניים והמתנחלים".

רבין דורש מירדן להפסיק

(המשך מעמוד 1)

לדברי גורמי צבא בכירים, גם תיגבור הכוחות אינו מבטיח אכיפה מוחלטת של הסגר, אך יש בו כדי לצמצם את דרכי הגישה לשטחי הקו הירוק.

ההחלטה על תיגבור הכוחות התקבלה ביום רביעי, מיד לאחר הפיגוע באוטובוס "אגד" בחדרה, ועל פי הנחיית ראש הממשלה. רבין הינחה להעביר כוחות לאיזור קו התפר גם על חשבון משימות אחרות בשטחים.

חיילי צה"ל בשטחים תודרכו להחמיר בבדיקות גם של התיעוד וגם של מספרי כלי הרכב הישראליים היוצאים מהשטחים. כמו כן ניתנו הנחיות חדשות לגבי אופן הבדיקה של כלי הרכב.

החמאס נטל את האחריות לפיגוע באוטובוס "אגד" בקו 820 מעפולה לתל אביב, שהגיע שלשום ב-9.30 בבוקר לתחנה המרכזית בחדרה. כתוצאה מהפיצוץ נהרגו חמישה בני אדם ונפצעו 33.

המחבל, עאמר צאלח עמארנה, בן 22 מהעיירה יעבד, נהרג אף הוא. נראה שציוד הנפץ שהיה בתיק בידו התפוצץ טרם זמנו.

ציוד נפץ שני שהונח בתוך תיק על ספסל ברציף, התפוצץ בסביבות 10.30. מהפיצוץ השני לא נפגע איש.

אחר הפיגוע הוקמו אנשי השב"כ וצוות חקירה משטרתי מיוחד, שבראשו עומד רפ"ק צ'יקו אמנון, ראש מפלג חקירות במשטרת מרחב חיפה.

בבית החולים "הלל יפה" בחדרה נותרו הבוקר שני פצועים: רב"ט ממו איינו, בן 21, עולה מאתיופיה המתגורר באתר הקרוואנים באורות שליד נתניה, וקצינת צה"ל קרן סלומונוביץ' מרמת גן. מצב החייל קל, מצב הקצינה קל-בינוני. הם נפגעו בעיקר מהודף רסיסים לגופם.

ההרוגים הם רחמים מזגאוקר בן 33 מחדרה, בלה בוסין בת 49 מחדרה, סנה פריידה בן 49 מיבנה, דוד מריאל בן 27 מרמת גן והחייל ארי פלוטנר בן 19 מעין-יהב שבערבה.

העבודה מציעה

(המשך מעמוד 1)

העבודה לבין יעד"ד (ישראל עצמאית דמוקרטית). על פי ההסכם תתמוך סיעת יעד"ד בעבודה ותמורתה תקבל מספר נציגים במוסדות העליונים של ההסתדרות. פרטים על ההסכם טרם סוכמו, אם כי הוא אמור היה להחתם כבר ביום ראשון שעבר.

נודע, כי ח"כ אסתר סלמוביץ תהיה הנציגה הבכירה של יעד"ד בהסתדרות. באותו יום גם אמורים לסכם ראשי ש"ס את שאלת הליכה להסתדרות. עתה אנשי ש"ס הם חלק מסיעת העבודה. מגעים נוהלו בימים האחרונים בין אנשי ש"ס לבין נציגי העבודה ומשה רמון. בישיבת הנהלת ש"ס שנערכה ביום רביעי הדעות היו חלוקות. הרוב תמך בהליכה עם רמון, המיעוט בעבודה ואף היו קולות שקראו לתמוך בליכוד. המגעים בין ש"ס לבין העבודה ומשה רמון צריכים להסתיים עד ליום ראשון. בעבודה סבורים שש"ס תכריע לטובת רמון.

במהלך יום העצמאות נוהלו גם מגעים עם ראשי המפלגה הדמוקרטית הערבית. במגעים השתתפו, בין היתר, הברפלד ומנהיג המפלגה ח"כ עבד אל והאב דראושה. מד"ע היתה חברה ב'רשימה המשותפת היהודית-ערבית', אך הגורם הדומיננטי ב'רשימה המשותפת', חד"ש, פסלה את המשך השותפות.

בעבודה סבורים, כי עד יום ראשון יסוכמו המגעים לצירוף מד"ע ברשימתה. כל המגעים שנוהלו בימים האחרונים צריכים להסתיים לקראת יום ראשון או לכל המאוחר ביום שני הקרוב, כי יום רביעי הוא המועד הסופי להגשת הרשימות לוועידת ההסתדרות, לוועידת נעמ"ת ולמועצות הפועלים. הבחירות ייערכו כעבור 20 יום מתאריך זה.

כתבנו אמיר נוימן מוסיף: השרים ברעם וצור הזהירו מפני ההשלכות ההרסניות שעשויות להיות למהלך של הרשימה העל-מפלגתית. לדברי שניהם, מפ"ם מאבדת בכך את הייחוד שנותר לה ומתבטלת בפני שותפיה. ברעם טען, כי השתלבות מפ"ם במפלגת מרכז לא תהיה מוגבלת לבחירות להסתדרות, והיא תימשך גם בבחירות לכנסת.

שניהם דחו את טענתו של חבר הכנסת אורון, מראשי המצדדים בהצטרפות מפ"ם לרשימת רמון, כי יש לראות את המהלך כולו כמעין פריימריס בתוך המחנה הרחב של תנועת העבודה. אורון ביקש מאנשי העבודה שלא לייצא את המשבר הפנימי במפלגתם לתוך מפ"ם ולא להדיף את מערכת הבחירות. לדבריו, משמעות פניית העבודה למפ"ם היא פירוק מרצ.

משלחת ישראל יוצאה לשיחות המים בעומאן

מאת מוטי בסוק

סגן שר החוץ, ד"ר יוסי ביילין, יוצא היום למוסקט, בירת עומאן, בראש משלחת ישראל לשיחות הרב צדדיות בקבוצת העבודה לנושא המים. במשלחת ישתתפו גם שר החקלאות לשעבר, אברהם כץ עוז, נציב המים, גדעון צור ולמעלה מעשרים עיתונאים מכל כלי התקשורת בארץ.

בתחילת השבוע ביקרה בעומאן משלחת חלוץ של משרד החוץ כדי להכין את הביקור. זה יהיה הביקור הרשמי הראשון של משלחת ישראלית בסולטנות.

על הקמת קבוצת עבודה רב צדדית למים הוחלט בכינוס הרב צדדי הראשון, בינואר 1992 במוסקווה, יחד עם הקמת קבוצות עבודה לאיכות סביבה, בקרת נשק, פיתוח כלכלי ופליטים. בראש קבוצת העבודה עומד אברהם כץ עוז. משתתפים בה נציגים של סקטורים שונים, כמו נציב המים גדעון צור, יועץ מתאם הפעולות בשטחים, מנהל מכון הידרולוגי, נציגי משרד החוץ, וכן מומחי מים בתחומים שונים, שמואל קנטור, משה יערעלי ואורי פישר.

פיס חזק

(עשית). – להלן המספרים הפרסים שהועלו בגורל בהגרלה מס' 15/94 שהתקיימה בתאריך 14.4.94:

בסך 1,000,000 ש"ח כרטיס מס' 375410.

במכונית ספורט 'הונדה' זכה כרטיס מס' 192146.

בסך 5,000 ש"ח כרטיסים מס':

378690, 214394, 836711, 892727, 077011, 026663, 140163, 546385, 251056, 788078, 103267, 251454, 894782, 001431, 795373, 695090, 613539, 521479, 858372, 100699, 365316, 170517, 333858, 627378, 864073, 164232.

בסך 1,000 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב-5 הספרות:

01312, 34612, 33069, 25128, 76078, 42252, 23297, 65768, 00213, 61643, 84201, 06471, 33448, 54792, 14008, 61696, 72693, 19945, 59708.

בסך 100 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב-3 הספרות: 924, 626, 225, 885.

בסך 20 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב-2 הספרות: 15, 70, 17, 45.

בסך 10 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב-2 הספרות: 22, 89, 96, 73, 44, 05, 30.

בסך 7 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים בספרה 9.

לוטו

(עשית). – בהגרלת הלוטו שהתקיימה אמש עלו בגורל המספרים הבאים: 4, 25, 31, 33, 43, 45 והמספר הנוסף 22.

צ'אנס

יום ד': עלה – J; לב – 9; יהלום – J; תלתן – K.

יום ה': עלה – 10; לב – A; יהלום – 10; תלתן – 8.

בקשה לצו מניעה נגד הרוקחים השובתים

מאת עזרא חן

משרד הבריאות פונה הבוקר לבית-הדין האזורי לעבודה בתל-אביב בבקשה להוצאת צו מניעה נגד הרוקחים בשירות הציבורי, שיורה לרוקחים לשוב לעבודה סדירה.

נציגי העובדים הפרה-רפואיים מתכנסים היום כדי להחליט על נקיטת צעדים ארגוניים, עקב אי-היענות האוצר לתביעות השכר של העובדים.

25 יום לבחירות להסתדרות ולנעמ"ת

הסקר הסלקטיבי של רמון

מטה חיים רמון הפיץ אתמול תוצאות של סקר שנערך במכון "הפי" על ידי פרופ' יוחנן פרס (אחד מראשי רצ) וד"ר מיכה הפ. על פי הסקר, 48 אחוז מהנשאלים הצהירו על כוונתם להצביע בבחירות הקרובות להסתדרות. עוד עולה מהסקר, כי אילו הבחירות להסתדרות היו מתקיימות למחרת הודעת רמון על התמודדותו לתפקיד המזכ"ל (ביום שלישי השבוע), רשימת רמון-מרצ היתה מקבלת 57 אחוז מהקולות; העבודה – 27 אחוז; הליכוד – 16.

סקר אופטימי מבחינת רמון, אבל יש להוסיף כמה פרטים להבהרת התמונה. הסקר נערך בקרב מדגם של כ-550 מרואיינים ולא כלל את המגזר הערבי. כלומר, לא נשאלו כ-20 אחוז מהמצביעים הפוטנציאליים, כאשר אחוז ההשתתפות של המגזר הערבי בבחירות להסתדרות הוא גבוה יותר מאשר ביהודי; שנית, נשאלה שאלה בנוגע לרשימת "רמון-מרצ", רשימה שאינה קיימת. רמון הבהיר מה שהוא הבהיר, רצ החליטה לתמוך ברמון. מפ"ם טרם החליטה וייתכן שלא תחליט לרוץ עם רמון; שלישית, משתתפי הסקר נשאלו לגבי שלוש רשימות (העבודה, רמון-מרצ, הליכוד). עורכי הסקר "שכחו" רשימה רביעית: הרשימה המשותפת היהודית-ערבית.

מי מימן את טקס הפתיחה?

ביום ראשון שעבר נערך בבנייני האומה בירושלים טקס פתיחת מערכת הבחירות של העבודה להסתדרות. בטקס, שהיה פרשים למדי, השתתפו לא מעט אח"מים, ביניהם גם ראש הממשלה, וגם שמות מעולם הבידור.

ההפקה היתה מקצועית לחלוטין. לדברי יו"ר הרשימה המשותפת היהודית-ערבית, בנימין גונן, הגורם שהפיק את הערב הוא "מפעלי תרבות וחינוך", השייכים להסתדרות. הכך שאל גונן השבוע: "איך ייתכן שגורם הסתדרותי עומד מאחורי ערב פתיחת מערכת הבחירות של המפלגה שבשלטון בהסתדרות? מי שילם עבור הערב? האם חברי ההסתדרות מהשורה שנב 'תרמו' מכיסם למפלגת העבודה?" לראיה הוא מסר דף הנחיות שניתן למנחה הערב, השחקן נתן דטנר. בדף ההנחיות נכתב בין היתר "16:15-16:30, המצלמות משודרות קבוצות באולם. פעיל מעודד נושא את הלוגו 'מפעלי תרבות וחינוך', כתובת ומספר טלפון".

יו"ר מטה ההסברה בעבודה, מאיר נת, מסר בתגובה: "מפעלי תרבות וחינוך הוא אחד הספקים של מפלגת העבודה בבחירות להסתדרות. אנו עורכים מכרזים לפעילויות שונות ומי שזוכה מקבל את העבודה. במקרה הזה, מפעלי תרבות וחינוך זכו בעבודה".

אפרים דוידי

מועצת סניף הליכוד בגבעתיים הצביעה פה אחד בעד

הצטרפות לקואליציה בראשות מפלגת העבודה במועצת העירייה. עם הצטרפות הליכוד לקואליציה, יהיו בה 16 חברי מועצה מתוך 19. 9 מהעבודה, 4 מהליכוד, 2 מהמפד"ל ואחד ממרצ. ראש העירייה אפי שטנצלר הודיע, כי חברי סיעת הליכוד יקבלו תפקידים פעילים בעירייה.

אלי ברנר

סימני שאלה בעמק

מי יהיה מזכיר ההסתדרות במועצת הפועלים האזורית עפולה והעמק אחרי ה-10 במאי? איש בעמק אינו מוכן להתנבא כיום ולהבטיח שהשליטה המסורתית של מפלגת העבודה על מועצת פועלים זו, אחת הוותיקות, אכן תישאר בידי מפלגת העבודה, וכי המכהן כיום בתפקיד, במחליפו של יעקב אבימור שעזב לפני שנתיים, אכן יחזור לכורסתו המרופדת, לאחר מניין הקולות.

יעקב דהאן, האיש שנבחר במועמד העבודה לתפקיד מזכיר מועצת פועלי עפולה בפריימריס, מואשם על ידי חוגים, שפרשו מסניף מפלגתו, כמי שגרם לפילוג שפורר את הסניף והביא אותו לשפל חסר תקדים. "העבודה" בעפולה, בהנהגת דהאן, ספגה בבחירות המקומיות האחרונות מכה משפילה מתנגדיה, שהקימו לקראת ה-2 בנובמבר '93 רשימה עצמאית בראשות עמי אביתר, וגרפו קרוב ל-5,000 קולות.

בראש רשימת הליכוד יעמוד אליעזר קינסברון, שהיה עד לאחרונה מבכירי קופת חולים בעמק, גבה צה"ל והמאבטח אריאל סרון. יבור ורשימתו העצמאית ("עפולה אחת", מרץ ו"תנופה") הכריזו על עצמם כתומכים בחיים רמון, הם מקווים לזכות גם בזכות תמיכתו של רמון. עד לימים האחרונים היו כאלה שהאמינו כי מפלגת העבודה תבצע שינוי כלשהו ב'פריימריס' בעפולה. כיום ברור לכל שמועמד העבודה הוא יעקב דהאן.

יצחק מרידור

مكان الأصل

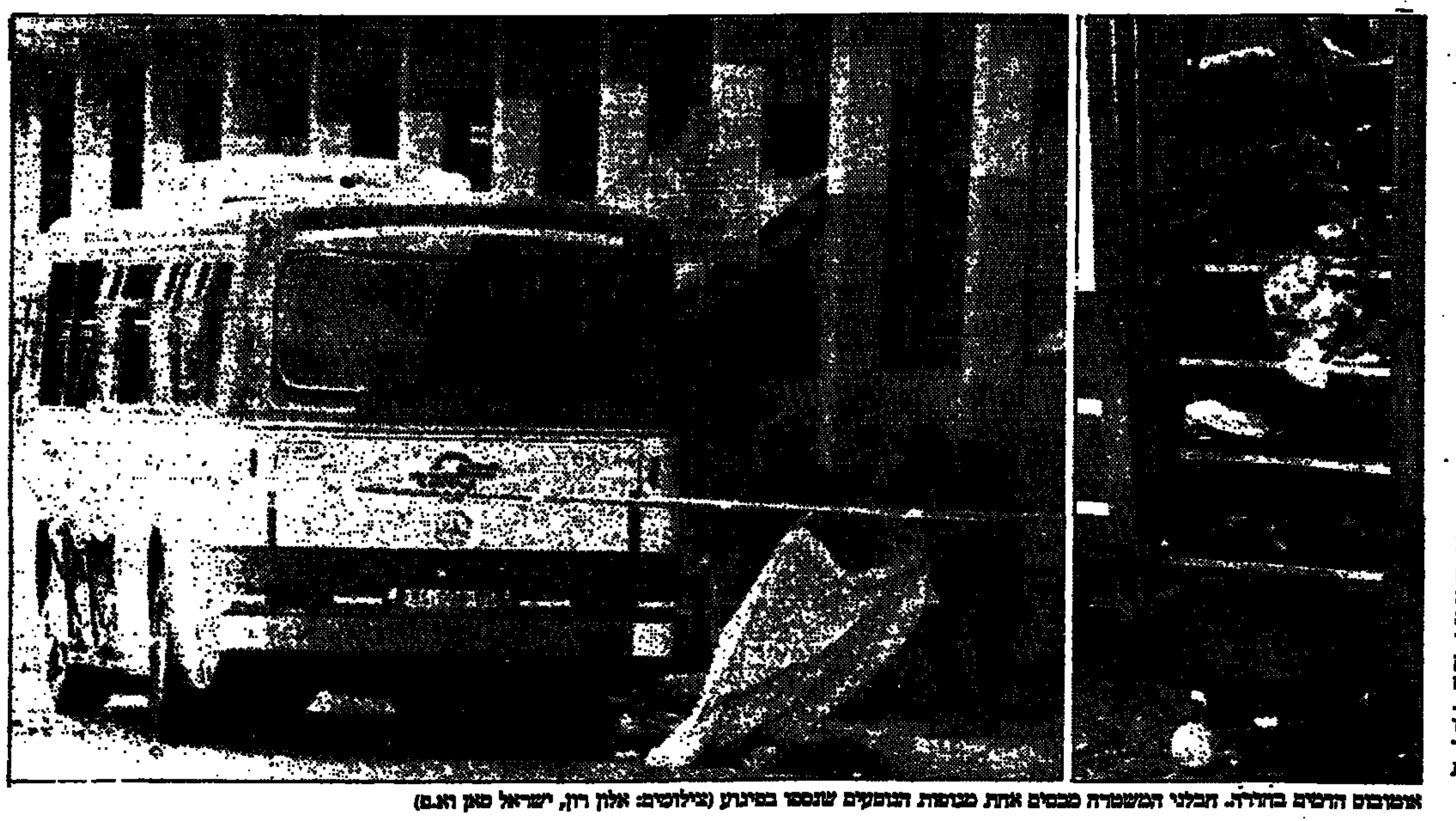
אוטובוס הדמים בחדרה. חבלני המשטרה מכסים את גופות ההרוגים שנספו בפיגוע (צילומים: אלון רון, ישראל סאן ואג"ם)

המחבל פרץ מהדלת האחורית, התמקם בין נוסעי האוטובוס – ופוצץ את עצמו

והזוועה החלה – 5 נהרגו ו־32 נפצעו, חלקי גופות אדם התפזרו לכל עבר; מיטען נוסף פוצץ בלא פגע מחוץ לאוטובוס; השערה: ייתכן שלמחבל החמאס, בן 21 מהשומרון, קרתה תאונת עבודה והיעד היה התחנה המרכזית בת"א

מאת אורי שורון

חמישה הרוגים ו־32 פצועים.

– זהו קציר הדמים שבו נסתיימה נסיעתו של אוטובוס "אגד" הומה נוסעים בקו 820, שיצא שלשום סמוך לשעה 8:45 מהתחנה המרכזית בעפולה לכיוון תל אביב. כעבור כ־50 דקות, בעצירת ביניים בתחנה המרכזית בחדרה, הופעל מיטען נפץ עשוי צינור, שהיה צמוד לגופו של מחבל־מתאבד מהחמאס, תושב הכפר יעבד בצפון השומרון, בן 21.

כל ההרוגים והפצועים היו מנוסעי האוטובוס.

המחבל הגיע לתחנה המרכזית בחדרה, הניח על ספסל ברציף תיק שהכיל חומר נפץ מחובר למנגנון השהייה, ועלה לאוטובוס שהגיע מעפולה, האשר נעצר ליד התיק הממולכד שעל הספסל ברציף. גירסה אחרת אומרת, שהמחבל עלה לאוטובוס עם שני המיטענים, כאשר המיטען השני הורד אל הרציף עם שאר ציודם של הנוסעים, לאחר הפיצוץ הראשון.

המשטרה משערת, שייתכן שלמחבל אירעה "תאונת עבודה", והמיטען שעל גופו התפוצץ טרם זמנו. ייתכן שהיעד היה התחנה המרכזית ההומה בתל־אביב, אליה אמור היה האוטובוס להגיע כעבור 40 דקות.

סיפר רב"ט מומי איינו, בן 21, שישב ליד הדלת האחורית: "הנהג החל להעלות נוסעים, ונוסעים אחרים כבר ירדו מהאוטובוס. פתאום שמעתי שנהג "אגד" שעמד על הרציף, צעק 'של מי התיק הזה', והצביע על תיק שהיה מונח על ספסל ברציף, מחוץ לאוטובוס. הנוסעים קראו לנהג שיסע, אבל הוא ירד מהאוטובוס, ומיד עלה חזרה. ואז היה הפיצוץ בתוך האוטובוס". האוטובוס התעכב משום שהנהג התווכח עם חייל שהציג בפניו תעודת חוגר שאינה שלו. נראה, כי באותן שניות התמקם המחבל בתוך האוטובוס, ליד הדלת האחורית.

הנוסע עודד מנחמיה: "פתאום היה פיצוץ. היה ריח של דבר שרוף. קמתי כדי לצאת מהאוטובוס, אבל הדלת האחורית היתה סגורה".

המראה באוטובוס היה מזוויע, ממש כמו המראות הקשים שהיו לפני שבוע בעפולה: חלקי גופות אדם היו מפוזרים בתוך האוטובוס. שמשות האוטובוס היו מנופצות ומסביב [illegible] קרועים, חלקי לבוש, דם, המון דם. הנוסעת רחל מועלם [illegible] היה בתוך האוטובוס. הבחור שישב לידי נהרג. לא רחוק ממני היה עוד הרוג. כשניסיתי לצאת, ראיתי עוד שני אנשים מרוסקים".

בתוך דקות הומה אזור התחנה באנשי כוחות הביטחון וההצלה: שתי ניידות טיפול נמרץ, שלושה אמבולנסים של מד"א ושני רכבי חילוץ של מכבי האש. עיקר העבודה הוטלה על חבלני המשטרה, שהוזעקו מכל מרחבי המחוז הצפוני. חבלנים בדקו כל פינה באוטובוס, במאמצים לאתר מיטעני נפץ נוספים.

רב פקד מגל שלומוביץ ופקד איתן מלכה, אנשי המעבדה הניידת, החלו ללקט מימצאים מהאוטובוס ומקרבתו, מתעדים אותם במצלמות. במקביל נוסעו צירי תנועה כדי לאפשר מעבר מהיר לכוחות הביטחון. עד מהרה נוצר פקק תנועה גדול במבואות העיר.

השעה 10:30. לפתע הסב אחד השוטרים את תשומת הלב לתיק החשוד שהיה מונח על הספסל ברציף. החבלנים החלו לקרב לעברו את הרובוט, אך בטרם הספיקו זרועותיו לגעת בתיק, הוא התפוצץ. למרבה המזל לא נפגע איש. התברר שגם זה היה מיטען נפץ עשוי צינור, ובו מנגנון השהייה.

המשטרה עצרה לחקירה שני ערבים ישראלים שהיו בין נוסעי האוטובוס, ונהג משאית שנעצר בצומת בית ינאי. היא בודקת אם היה להם קשר לפיגוע.

מפקד המחוז, ניצב יעקב גנות, שפיקד על הכוחות, אמר שבמקביל לפעולות המשטרה בזירת הפיגוע, ערוכים כוחותיה לפעול נגד מתפרעים אפשריים. כמו כן נפרסו שוטרים ואנשי מג"ב לאורך קו התפר ליד ישובי חבל תענך ובאיזור ואדי ערה, והוקמו מחסומים במקומות שונים, כדי לאתר חשודים.

ניצב גנות אמר, כי לא היו למשטרה התרעות על אפשרות פיגוע בחדרה. לדבריו, היו התרעות כלליות בכל האיזור, דבר שהביא את המשטרה לדריכות עליונה, דווקא בתקופת יום העצמאות. "להעביר מיטען בגודל כזה שאפשר להעלותו לאוטובוס אינו דבר קשה במיוחד. שום תיגבור לא מבטיח סגירה הרמטית של ניסיונות מהסוג הזה", אמר ניצב גנות.

הוקם צוות חקירה מיוחד לפיגוע, בראשות פקד יצחק בר ממיחלק המיעוטים במשטרת מרחב חיפה.

תושבים זועמים

קול הפיצוץ הראשון הזעיק לאיזור התחנה מאות תושבים זועמים. רבים מהם נשאו שלטים שריבה בגנות הממשלה, כאשר "מלכם" הבלתי מוכתר אותה שעה היה ברוך גולדשטיין. בשעה 11 נשמעה צפירת הדומיה. קולות המחאה נפסקו לשתי דקות, התחושה ביתר שאת. אשה אחת מיהרה להציב ליד שער הצד התחנה שישה נרות זיכרון, וכאשר נודע כי אחד ההרוגים הוא המחבל, סולק נר אחד.

האווירה היתה קשה. "באו נתפוס ערבים ונגמור עליהם", קרא צעיר אחד, והצעתו לוותה בקריאות בקצב: "מוות לערבים". בינתיים מיהרו הערבים העובדים בעיר להסתלק ממקומות עבודתם, ובעיקר בשוק המקומי. מצלמות הטלוויזיה מרשתות שידור מרחבי העולם וקולות הזעם של הציבור "הזינו" אלה את אלה.

אך מפקדי המחוז שיבחו את תושבי חדרה, שהפגינו גילו איפוק רב. הוא דווקא חשש מהפגנות קשות יותר. עם זאת, כוחות משטרה, בהם שוטרי יחידות הסיור המיוחדות, ומג"ב, היו ערוכים לקדם כל התפרעות של ההמון. הם חסמו בגופם את כל מבואות התחנה המרכזית, ומנעו מעבר אנשים שלא היה להם מה לעשות במקום.

השעה 11:10. במקום הפיגוע נמצא תא"ל פרסלר, יועץ ראש הממשלה לענייני טרור, שבא להתעדכן. המפכ"ל, רב ניצב רפי פלד, נכנס לתחנה המרכזית, כאשר עשרות אנשים רצים אחריו וצועקים קריאות מחאה גם נגד השר "שלו". "האנשים נסערים ובצדק. אין לי אף מלה רעה עליהם. אני מקווה שהם יבינו שאנו פה כדי לשמור עליהם וכדי לאבטח אותם", אמר המפכ"ל. לדבריו, אין למשטרה שום נוסחה שתבטיח שפיגוע חבלני לא יתרחש בשום מקום, ולכן הוא חוזר וקורא לאזרחי המדינה לגלות ערנות בכל ימות השנה. "ישנו קו ברור של נקמה ושל כוונה לפגוע בכל מקום", ציין רב ניצב פלד.

"רוצה לראות את הילד"

השעה 12. בית החולים "הלל יפה": המולה וצעקות של תושבי חדרה שביקשו לדעת אם יקיריהם בין הנפגעים. חיילים עמלו רבות כדי למנוע כניסת האנשים פנימה. "אני רוצה לראות אם הילד שלי היה בתוך האוטובוס", צעק אחד האבות, בעוד אביה של אחת החיילות הפצועות מחבק אותה בחום. ליד הדלפק חייל משוחח עם אביו: "אבא, אני אומר לך, לא קרה לי כלום. אני נשבע לך שאני בריא. אין לי אפילו שריטה. אבא, אל תדאג, אבל אל תספר לאמא. בעזרת השם נברך את ברכת הגומל".

עובד מד"א: המראות הקשים ביותר שראיתי

אבי צפון, בן 32, אחראי הטכנ"ן במד"א חדרה: "את ההודעה על הפיצוץ בתחנה המרכזית קיבלנו בערך בשעה 9:40. מיד הזנקו חמישה צוותים רפואיים על רכביהם. שמונה שנים אני במד"א, במהלכן ראיתי הרבה נפגעים, אבל מה שראיתי באוטובוס ולידו היה אחד המראות הקשים ביותר בקריירה המקצועית שלי. גופה אחת היתה מוטלת מחוץ לאוטובוס. היא היתה לבושה במדים, לרגליה נעלי צנחנים וכומתה הרובה מונחת עליה. אנשים ביצעו בה פעולות הנשמה, אבל אי אפשר היה להצילה. הרופא קבע את מותה".

ידיהם של צוותי מד"א, מתוגברים בבני נוער מתנדבים, היו מלאות עבודה. הם סרקו את האוטובוס, הוציאו את אחרוני הפצועים מהאוטובוס אל הרציף, והגישו עזרה ראשונה להם ולאחרים. הפצועים היו שרויים בהלם והתקשו לדבר. אמבולנסים העבירו 25 פצועים לבית החולים "הלל יפה", המרוחק כשלושה קילומטרים משם. מכוניות פרטיות העבירו שבעה פצועים נוספים. בין הפצועים היו 17 חיילים וחיילת אחת.

מנהל "הלל יפה", ד"ר מאיר אורן, מסר כי בית החולים נכנס למצב חירום, אך התברר שרוב הפציעות היו קלות: לחץ באוזניים כתוצאה מהדף הפיצוץ, ופצעים בידיים וברגליים. עד לשעות אחר הצהריים המאוחרות שוחררו 28 לבתיהם, ובבית החולים נותרו ארבעה בלבד, בהם חיילת שנפגעה ברגלה ומצבה מוגדר קל עד בינוני, וכן חייל, רב"ט מומי איינו, עולה חדש מאתיופיה שנפגע קל בראשו ובידו השמאלית.

חזרה לאוטובוס הדמים. גופתו של החייל היתה מוטלת על הרציף, ואילו חמש גופות אחרות, בהן גם זו של המחבל המרוטש, נותרו באוטובוס. צוותי מד"א נבצרו שלא לפנות עדיין את הגופות כל עוד לא יזוהו בוודאות. זהו אחד מלקחי הפיגוע בעפולה, שלאחריו מיהרו אז כוחות ההצלה לפנות גם את ההרוגים, והדבר גרם לקשיים ולזמן רב בזיהויין. לכן הוחלט הפעם "לקשור" בין החפצים האישיים לבין הגופות, ולהסתייע בהם כדי לזהותן. לכן פונו הגופות מאוחר.

אותר יורם קיסוס שכרוז של חוליות הפתח' טען כי נרצח

(עתים). – חשש שישראלי נרצח באזור הישוב דוגית מצפון לרצועה, בעקבות כרוז שהופץ על ידי חוליות של אחמד אבו אל ריש של הפתח, נתבדה. בעל תעודת הזהות שמספרה הוזכר בכרוז אותר, ומתברר כי הוא יורם קיסוס.

קיסוס, שאותר על ידי כתב "קול ישראל" מוטי אמיר, סיפר כי אשתו כייסה והכייס לקח עמו ספח של תעודת הזהות שלו.

"התמלאתי דם ותתיכות בשר של הפצועים – זה היה נורא"

(ע). – רחל מועלם, שנפצעה קל בפיצוץ בחדרה ואושפזה בבית החולים הלל יפה, סיפרה לכתב 'עתים', כי נסעה לעבודתה בתל אביב, כאשר פתאום שמעה פיצוץ אדיר, וכל האוטובוס התמלא בעשן.

"חייל שהיה לידי נפגע, וכל הדם שלו זרם עלי. ניסיתי להזיז את ראשו, אך הוא לא התעורר. התחלתי לצעוק שיש פה הרוג. בתוך אחותי עזר לי להעביר את ההרוג, ואז דרכתי על גופה נוספת ששכבה על מדרגות היציאה. התמלאתי בדם ותתיכות בשר של הפצועים. היה נורא. למה זה מגיע לנו?", זעקה אמרה רחל בכאב.

בעלה אמר: "אני מרגיש נורא. המצב במדינה מידרדר והולך. עד מתי נסבול פיגועים ואסונות כאלה?".

הוריו של שמואל אורן, שנפצע קל, אמרו כי דווקא אירועים כאלה מגבירים את התחושה שצריך שלום באיזור ומהר. "עלינו לזרז את תהליך השלום, ומי שמבצע פיגועים כאלה, משני הצדדים, רוצה למנוע את קיומו. אסור לנו להיכנע לטרור הכאב והטרגדיה שבאסונות מסוג זה".

אנחנו אתכם מאז ולתמיד

ארגון עובדי
בנק דיסקונט לישראל – הועד הארצי
מבקש להביע את תמיכתו המלאה ללא סייג
במשפחת רקנאטי והעומד בראשה.
עובדי בנק דיסקונט מודים ומוקירים
את יכולתם המקצועית והאנושית
של בני משפחת רקנאטי
לאורך כל שנות פעילותם בבנק.
דאגתם, מסירותם, הגינותם ויכולתם,
כל אלה – שימשו לנו מאור.

אנו קוראים
למשפחת רקנאטי לשוב ולבצע את כל הדרוש
לרכישת הבנק ולהחזירו לשליטה מלאה של המשפחה.

אנו בטוחים
כי משפחת רקנאטי לא תרפה ותנקוט בכל האפשרויות
העומדות לרשותה כדי לשוב ולהצעיד את בנק דיסקונט
אל עתיד טוב יותר.

אנו יודעים
טוב יותר מכל אחד אחר,
מה טוב לבנק דיסקונט,
לעובדיו וללקוחותיו.

ארגון עובדי בנק דיסקונט הועד הארצי.
שותפים להבעת ההזדהות המלאה: המזכיר הכללי של הסתדרות הפקידים – החבר משה בית דגן.
מזכיר חטיבת עובדי הבנקים בהסתדרות – החבר ציון שמע. עובדי בנק לאומי לישראל, עובדי בנק המזרחי, עובדי הבנק הבינלאומי הראשון

בשורה האחרונה – משפחת רקנאטי – הכי טובה לדיסקונט.

صكنا من الاجل

חייו של סמל ארי פרלמוטר ניצלו באחרונה פעמיים; אתמול נקבר בעיר אובות שבערבה

מאת אמיר רוזנבליט

מאות ליוו אתמול בדרכו האחרונה את סמל ארי פרלמוטר, שנהרג שלשום בפיגוע בחדרה, לבית העלמין בעיר אובות. להלוויה הגיעו חובשי כומתות אדומות, ביניהם גם פצועים, בני משפחה, חברים מהערבה, אנשי רשות העתיקות החופרים בעיר אובות את עתיקות העיר הנבטית ומשפחה בדווית מהאזור.

חייו של פרלמוטר, בן 19.5, ניצלו באחרונה פעמיים: לפני כשנה וחצי בטיול בכרתים היה מעורב בתאונת דרכים קשה בה נפצע חברו סגן עוזיאל באורח אנוש כאשר הוא יצא כמעט ללא פגע. לפני כחודשיים, בעת שהיה בסיור בגבול הצפון, הציבו אנשי החזבאללה מארב לחיילי היחידה שלו בו נהרגו ארבעה מחבריה, בהם חברו הקרוב ניר עברון.

פרלמוטר, שעשה את מרבית שירותו הצבאי בלבנון, נסע שלשום עם חברו גיא לפקוד את קברו של עברון ברחובות. כאשר הגיעו לתחנת אגד בחדרה גילה גיא כי הוא שכח את פנקס החוגר שלו. השניים ניסו להשתמש בפנקס החוגר של ארי, אולם הנהג שהבחין בהטעיה הורידו את גיא מהאוטובוס ועמד להזעיק שוטר צבאי. בשלב זה אירע הפיצוץ שבו נהרג ארי אשר היה קרוב למטען התבלה. הוא נהרג במקום.

ארי פרלמוטר נולד בעיר אובות והיה בן למשפחה משיחית-ישועית. אביו, שמחה, בן 60, דמות ציורית מוכרת בערבה, עלה מארה"ב עם בני משפחתו וקבוצת אנשים. ב-1968 הקים את עיר אובות בערבה. חברי הסדר מאמינים כי ישו הנוצרי עתיד להביא גאולה לעולם, וכי קירוב המשיח יתרחש על ידי התיישבות בערבה. בארץ לא ידעו כיצד להתייחס לפרלמוטר, בן למשפחה יהודית אורתודוקסית מבוסטון, ולחבורה שבאה עמו מארה"ב. היו שחשבו כי הם לא יהודים. אחרים אמרו שהם משתייכים לתנועת "יהודים למען ישו". שמחה פרלמוטר נשוי לשתי נשים: האחת יהודיה, יהודית, והשנייה נוצרייה שהתגיירה, רחל.

במרוצת השנים התפוררה עיר אובות ונשארה בה רק משפחת פרלמוטר. הרשויות החלו להצר את צעדיו כדי לקבל את השטחים החקלאיים שבחזקתו, ובשנים האחרונות הוא מנהל מאבקים עקשים עם מינהל מקרקעי ישראל.

חרף מורשתו של האב, הבן ארי נקלט היטב בחברת בני המושבים באזור. הוא למד בבית הספר התיכון "שיטים" במרכז ספיר שבערבה התיכונה, והיו לו חברים רבים במושבים הסמוכים, חצבה ועידן.

שלשום, לאחר שנודע דבר מותו של ארי בפיגוע, עלתה השאלה אם ייקבר בעיר אובות או בבית עלמין צבאי הנמצא בחצבה. אביו, שמחה, התעקש שייקבר בעיר אובות: "ארי נולד בעיר אובות, גדל בה והתעתד לחזור אליה אחרי הצבא, והוא אכן... חזר. לצערי, לא בחיים", קונן האב והוסיף: "התגברתי על קשיים רבים, אבל מותו של ארי זו מכה קשה ואני לא יודע איך אמשיך. זה כאילו שחתכו לי את הרגל. אני אוהב להיות כאן, מסוגל להיות חזק, אבל עכשיו אני מחפש סיבה להיות חזק.

מפקד פלוגת הגדוד המוצנח, קצין בדרגת רב סרן, אמר בהלוויה: "עומדים מול קברך הרענן ומסרבים להאמין. רק אתמול היית אתנו, חי, תוסס וצוחק על פניך. ארי הלוחם, בעל המוטיבציה הבלתי נדלית, מסור ללוחמיו ועכשיו אנחנו מדברים עליך בלשון עבר. הלב מסרב להאמין, להשלים עם רוע הגזרה והגורל האכזרי. רק לפני תקופה קצרה היית אתנו ארבעה חודשים בלבנון בתקופה קשה, מפרכת ומסוכנת שלחמנו בחזבאללה. אני זוכר אותך יוצא כמעט לכל פעולה מבצעית. צלף מקצועי, אחראי... היית חייל לוחם הראוי להפוך למפקד, אך יד מרצחים זדונית קטלה אותך. מרצחים מתאבדים, שלא בוחלים בשום אמצעי לפגוע בנו, באזרחים ובחיילים. מרצחים הפוגעים בנו רק משום היותנו יהודים. היית מאלה שבחרו להיות הוד התנית של צה"ל. בחרת להיות במקומות המסוכנים בקו החזית, כדי לשמור על האזרחים. היית מההולכים בראש המחנה ומתווים דרך לאחרים. אני מבטיח לך בשם היחידה, שנמשיך בדרכך. נרדוף את המרצחים בכל מקום, בכל שעה, ונשיג אותם".

מפקד חטיבת הצנחנים, קצין בדרגת אלוף משנה, ספד לו: "בערב יום הזיכרון הלכת עם חבריך לבתי קברות לכבד את זכר הלוחמים שנפלו. הלכת ולא שבת. לא שיערנו אז שתהפוך בגופך לחלק נצחי למורשת ולמסורת של הצנחנים. יד מרשעת פגעה בך, יד לא אנושית, שלא יודעת אלא הרס, דם ונקם. היית הטוב שבחיילינו וחברינו. הצטיינת בכל אשר עשית וכל חבריך אהבו אותך אהבת אמת. היית מיועד לפיקוד, אך דרכך הסתיימה כאן. לא נותר לנו אלא להתחייב בפניך שנמשיך באותה דרך".

אחרון המספידים היה חבר ילדות של ארי, שאמר: "אתמול ראיתי בפעם האלף את הסרט מסיבת הסיום שלנו. שוב אתה מנער את השמפניה ומחייך חיוך מאושר שרוצה לבלוע את כל העולם, אבל נעצר בחדרה. פעמיים כבר נפגשת כל כך קרוב עם המוות, ביוון ובלבנון. תמיד יצאת כשידך על העליונה וחיוך אלינו מחייך, אבל שוב לא נראה את החיוך שלך".

ארי פרלמוטר הותיר אחריו אב ואם, שמונה אחים ואחיות, רובם מתגוררים בעיר אובות.

דוד מויאל – שיעור אחרון בנהיגה

(ע). – דוד מויאל, שנהרג בפיגוע בחדרה, עמד לחגוג בחודש הבא את יום הולדתו ה-27.

ביום ד' בערב, לאחר קבלת הידיעה המרה על מותו, התגודדו עשרות חברים וקרובי משפחה בבית ההורים, דליה ופליקס, בשכונת יד אליהו בתל אביב, בהרגשה קשה ובכאב. "איזה עולם זה, שבן יחיד להורים נהרג בצורה כזו ועוד ביום כזה. כמה הבן אדם יכול לסבול" – זעק אחד השכנים, שביטא בדבריו את תחושת הזעם והכאב שחשו כל הנוכחים שם.

דוד התחתן לפני שנה עם גילה בת ה-25, ומאז התגורר ברמת גן. הוא עבד כמכונאי ב"אגד", ולמד גם נהיגה על אוטובוס.

השיעור האחרון שלו היה כמהלך נסיעת אוטובוס הדמים.

שכנים וחברים תיארו אותו כאדם שקט ומסור לעבודה ולבני המשפחה. "דוד נסע באוטובוס כדי לחגוג עם בני משפחתו את יום העצמאות, והנה הוא נהרג בכלי שעליו רצה לעבוד", אמר אחד השכנים.

דודו יוסי אמר, כי בשביל המשפחה יום הזכרון לא נגמר והם "ממשיכים בשואה משלהם". אחותו סימה אלזהר סיפרה, כשדמעות זולגות מעיניה: "כשראינו בטלוויזיה שאסונות כאלה קורים לאחרים, לא חשבנו שלנו זה יקרה. והנה זה קרה. ההרגשה כואבת וקשה מאוד".

תושבים בחדרה:

"אנחנו מפוחדים ומבוהלים"

(ע). – במקומות שונים בעיר חדרה היו ביום רביעי בצהריים הפגנות ספונטניות מלוות בקריאות לנקום בערבים.

המפגינים היו ברובם צעירים ובני נוער. ח"כ יוסי כץ בא לתחנה המרכזית בחדרה, חילק למפגינים שלטים, והלהיט את היצרים.

ברחובות חדרה נשמעו מפי תושבים התבטאויות זעם, כאב וגם פחד. נשים אמרו, כי אינן מתכוונות לאפשר לילדיהן להשתתף בחגיגות יום העצמאות, וזה יהיה חג העצמאות הראשון שבני המשפחה יחגגו בבתים "מפוחדים ומבוהלים".

בעלי חנויות בחדרה אמרו, כי הם שרויים בפחד, וכי אבד הביטחון לציבור בישראל. בעל מכולת, מנחם מגדל, אמר כי מאז ימי בן גוריון לא נמצאה מדינת ישראל באיום כה חמור ובפחד כה גלוי.

רחמים מזגאוקר הובא למנוחות בבית העלמין בחדרה

מאת אורי שורון

רחמים מזגאוקר, בן 33 מחדרה, שנהרג שלשום בפיצוץ מטען התופת באוטובוס "אגד" בתחנה המרכזית בעירו, הובא אתמול למנוחות בבית העלמין המקומי.

אחרי ארונו הלכו כ-1,000 איש, בהם בני משפחתו יוצאי העדה ההודית, וכן ראש העיר נחמיה להב שספד לו: "במקום להעמיד חופה, אנו כורים לרחמים קבר. ביום העצמאות הזה השמחה מהולה בעצב, והארון, העטוף בדגל הלאום, רווי בדם יהודי. כנראה שכך נגזר עלינו להיות, כבאמרה 'בדמייך חיי'. אנו נמשיך להעלות את הדגל לראש התורן, גם אם הוא רווי בדם יהודי". ולממשלה קרא ראש העיר: "אל יהי דמנו הפקר".

זרים הונחו על הקבר הטרי. אחותו של ההרוג, רג'ינה, התעלפה ונזקקה לטיפול רפואי.

הלוויית דוד מויאל בחולון הרבה זעקות כאב וקריאות זעם על ממשלת רבין (צילום: א.פ)

דוד מויאל, שנהרג בחדרה, הובא אתמול למנוחות

משתתפי ההלוויה זעקו בזעם: "דוד מת בגלל הממשלה של רבין"

מאות קרובים ומכרים השתתפו בהלוויה בבית העלמין בחולון

מאת אלי ברנר

זעם רב הופגן אתמול במסע ההלוויה של דוד מויאל, 27, קרבן הפיגוע בחדרה שהובא למנוחות בבית העלמין בחולון. מאות קרובים, ידידים, מכרים ובני משפחה התקבצו בשעת הצהריים ליד בית הוריו בשדרות יד לבנים בשכונת יד אליהו בתל אביב.

"ממשלת רבין אשמה בכל", "הכל חמאס אין שלום", "אם לממשלה היה אכפת זה לא היה קורה", "אנחנו מפחדים לעלות לאוטובוס", ו"הממשלה שלך אשמה", הטיחו האבלים גם בעיתונאים.

מויאל היה נשוי טרי, עשרה חודשים. הוא הכיר את אשתו, גילה, עוד בילדותם, שכן היו שכנים. הזוג גר ברמת גן, סיפר אחד הגיסים. דוד היה הבן היחיד למשפחת מויאל. להוריו דניאל ודליה שתי בנות נשואות. בשנתיים האחרונות עבד כמכונאי במוסך אגד בתל אביב. באחרונה עשה קורס נהיגה באוטובוס. הוא רצה להיות נהג באגד והיה קרוב להגשמת החלום.

כאשר הגיע הארון במכונית חברה קדישא לבית ההורים, משם יצאה ההלוויה לבית העלמין בחולון, פרצו בני המשפחה בזעקות שבר: "אל תלך, חזור דוד, אתה רק בן 27". האם התעלפה, אנשים רבים בכו. בבית העלמין השתטחה אשתו על תלולית קברו הטרי של בעלה.

ראש העירייה, רוני מילוא, ספד למויאל ואמר כי היה קורבן למחבלים צמאי דם, ימח שמם, ונענה באמן מהקהל. "כולנו נזכה לראות נקמה באלה שרצחו אותך", אמר מילוא.

דודתו של מויאל, רבקה אברבנאל, אמרה כי היה בן יחיד, ועכשיו אין מי שיאמר קדיש על ההורים. "הוא מת בגלל הממשלה של רבין. פעם היינו חזקים, והיום כולם פוחדים פה מהערבים. דוד רצה בשלום, אבל לא במין שלום כזה בגלל היד הרכה של רבין.

אני לא תומכת במעשה של גולדשטיין, אבל אם מכים בנו צריך להכות בחזרה", אמרה.

עיריית נצרת מגנה: די לשפיכות הדמים

(ע). – עיריית נצרת פרסמה הודעת גינוי על פיגוע האוטובוס בחדרה.

בהודעה נאמר, כי העירייה מגנה בכל לשון של גינוי את הפיגוע הנפשע באוטובוס בקו 820, ומביעה שאט-נפש מהמעשה.

העירייה שלחה את תנחומיה למשפחות ההרוגים, ואיחולי החלמה מהירה לפצועים. "פיגוע זה מביא לביטוי את גיהנום השנאה הלאומית ההדדית, ומשרת רק את אויבי השלום ומחבל בסיכוייו. מקרב ליבנו אנו זועקים – די לשפיכות הדמים ההדדית", נאמר בהודעה.

העירייה קוראת לגילוי התאפקות ולשמירת היחסים בין העמים הערבי והיהודי; ולעצירת ההידרדרות ושפיכות הדמים.

בהודעתה מדגישה עיריית נצרת את הצורך בהידברות מהירה בשיחות השלום ובנקיטת הצעדים הדרושים ליצירת אווירת אמון.

ועדת הפנים של הכנסת תתכנס לדיון חרום

(ע). – ועדת הפנים של הכנסת תתכנס ביום ג' הבא לדיון חרום מיוחד בהשתתפות שר המשטרה, המפכ"ל ומפקדי המחוזות הצפוני והדרומי.

יו"ר ועדת הפנים, ח"כ יהושע מצא, החליט לכנס את הוועדה בעקבות מה שהוא מכנה "ההידרדרות הבטחונית ומצב המלחמה גם בתוך הקו הירוק".

ח"כ מצא מתכוון ליזום ועדת חקירה פרלמנטרית, שתבדוק את הפיגועים האחרונים, מכיוון שלדבריו הממשלה מסרבת לכונן ועדת חקירה ממלכתית לנושא.

צגה פריד נסע לחדרה כדי לעזור לחבר בהעברת דירה

מאת רוני ברזילי

ערב לפני כשבוע החליט צגה פריד, בן 37 (?), להעתיק את מקום מגוריו מחדרה לרחוב העצמאות ביבנה. פריד, עולה חדש מאתיופיה, אב לחמישה ילדים, שעלה לפני כשלוש שנים במבצע שלמה, היה בדרכו מחדרה למקום מגוריו החדש, כאשר מצא את מותו הטרגי בפיגוע באוטובוס מס' 820 בחדרה. ממש עם תחילת התפרצויות של זיקוקי הדינור של יבנה קיבלו בני משפחתו את הבשורה הרעה.

במשך שעות ניסו נציגי העירייה, בהם סגן ראש העיר דוד בן הרוש ונציגי המשטרה, לאתר את ביתו של פריד. "זה מעשה מזעזע של מנוולים. אנחנו המומים. צגה היה טוב לב ואהב לעזור לכולם. בסך הכל נסע לחדרה כדי לעזור לחבר בהעברת דירה. עכשיו מה יהיה עם המשפחה? ילדיו? כאלה רוצים לעשות שלום איתנו", אמר ניסים, שכן פריד.

פריד עבד במפעל משקאות בחדרה ועם העתקת מגוריו ליבנה החל לחפש מקום עבודה. הוא היה קשור לילדיו, להם העניק בכל שיכול, סיפרו חבריו.

שכניו החדשים של פריד ידעו לספר כי בתוך תקופה קצרה למדו להכירו כאדם שקט, נוח ומסביר פנים. אחת השכנות: "זהו רצח מתועב. צגה, שעבר להתגורר ברחוב העצמאות, מצא את מותו דווקא ביום הזיכרון. הכאב גדול. נעשה הכל כדי לעזור למשפחה האומללה".

סגן ראש עיריית יבנה אמר כי "יבנה אבלה ומרכינה ראשה ביום כואב זה. יחד עם זאת יום העצמאות, המציין גם את השכול וגם את השמחה, חייב להימשך. נתמוך במשפחה ונעזור בקליטתה ביבנה".

פריד יובא היום למנוחות עולמים בבית העלמין ביבנה.

רבים מתושבי חדרה לא יצאו למוקדי החגיגות שצומצמו

מאת אורי שורון

למרות הכאב והזעם על פיגוע הדמים בחדרה החליטו פרנסי העיר לא לבטל לחלוטין את חגיגות העצמאות, אם כי בעצה אחת עם גורמי הביטחון הוחלט לקיים שלושה מוקדי חגיגות בלבד. רבים מתושבי העיר אף העדיפו לעשות את ערב החג בבתיהם ורק כמה אלפים צבאו על בימת ההופעות שהוקמה בכיכר העצמאות – ה"פיאצה" של חדרה המצויה רק כמה מאות מטרים ממקום הפיגוע. הם צפו בזיקוקי דינור, בלהקת רקדנים מקומית, האזינו לתזמורת הנוער ולזמרת אלונה דניאל.

ראש העיר נחמיה להב סבב בין החוגגים ואמר: "אני מבין את תושבי חדרה. השמחה שלהם מאופקת וישנו גם עצב בלב. אבל אין לנו ברירה, אנחנו חייבים להמשיך כדי שאחרים לא יוכלו להשבית לנו את השמחה. לא ניתן לאף אחד לקלקל לנו. אולי זה גורלנו בארץ הזאת – להתעקש למרות הכל, לשמוח עם כאב ועם זעם ועם עצב, לשמוח ולהראות לאויבים ששום דבר לא יכול להשבית לנו את השמחה הזו".

"אולי על הבמה שמח אבל הלב שלי עצוב", חייך אחד התושבים, ואילו אשה אחת אמרה "העצמאות – היא התשובה הכי טובה לכל הערבים שלמרות הכל אנחנו ממשיכים הלאה עם העצב בלב".

מבצע הפיגוע – עמאר צאלח עמארנה, בן 22 מהעיירה יעבד

כוחות הביטחון עצרו השבוע 17 פעילים של החמאס; גורמים פלסטיניים: העצורים אינם בכירים בארגון

מאת מיכל סלע

האיש שהתאבד בפיצוץ האוטובוס בחדרה ביום רביעי הוא עמאר צאלח עמארנה, בן 22, מהעיירה יעבד בצפון השומרון. בני משפחתו אמרו לעיתונאים כי לא ידעו דבר על פעילותו של הבן. על מותו נודע להם מהודעה של בחורים רעולי פנים שהסתובבו בכפר לאחר הפיצוץ. ברחובות ג'נין הודיעו מי האיש שנשלח לפעולה.

בגדה התפרסם אתמול כרוז מטעם החמאס, ובו נאמר כי הפיצוץ בחדרה היה שני בשורה של חמישה פיגועים שהארגון מתכנן בתגובה לטבח במערת המכפלה. גם אחרי הפיגוע בעפולה לפני שבוע יצא כרוז המדבר על סדרה בת חמש פעולות בתגובה על הטבח.

ברצועת עזה היו אתמול בבוקר עימותים בין צעירים לבין כוחות צה"ל. העימותים היו באותה שעה שבה קיימו המתנחלים צעדות בגוש קטיף. במאמץ לפזר את ההפגנות של הפלסטינים ירו חיילים, ובג'באליה נפצעו מאש חיילי צה"ל ארבעה ילדים, בני שש עד 13.

כוחות הביטחון עצרו השבוע 17 מפעילי החמאס. ביום שני נעצר גמאל אל-ציאם מג'באליה. כבר הודע דיווח בחקירתו על חבורה של אנשים שאיתם פעל, ובעקבות חקירתו נעצרו גידאל וחאנה ועוד 15 איש ששמותיהם לא נמסרו.

דובר צה"ל מסר כי מדובר בפעילים מרכזיים שפעלו נגד כוחות הביטחון ברצועת עזה.

2 פצועים קל-בינוני נותרו בביה"ח "הלל יפה"

(ע). – שני פצועים נותרו בבית החולים "הלל יפה" בחדרה מבין 32 פצועי הפיגוע הנבלני, שאירע ביום ד' בבוקר בתחנה המרכזית שבעיר.

הפצועים הם: רב"ט כמו איינו, בן 21, עולה מאתיופיה המתגורר באתר הקרוואנים באורות (?) שליד נתניה, וקצינת צה"ל קרן טולבוביץ מרמת גן. מצב החייל קל. מצב הקצינה קל עד בינוני. הם נפגעו בעיקר בחדירת רסיסים לגופם ומאושפזים במחלקה האורתופדית בבית החולים.

בלה בוטין נהרגה בפיגוע בחדרה ביום חופשה מעבודתה

(עתי"מ). – בלה בוטין, בת 49 מחדרה, נהרגה בפיגוע הנבלני ביום רביעי בדרכה לתל אביב לצורך סידורים אישיים. נסיעתה היתה האחרונה שחזרה (?).

בוטין עבדה במחלקת האשראי בבנק הפועלים בחדרה, וביום רביעי לקחה חופשה מעבודתה. הותירה אם, שני אחים השוהים בחו"ל, שני בנים ובת.

בצער רב הננו מודיעים על פטירתו של חברנו
ישעיהו לסקר
ההלוויה תתקיים היום, יום שישי, ד' באייר תשנ"ד 15.4.94 בשעה 11.00.
המשפחה
ובית ענין חרוד-איחוד

יקירנו
יריב יעקבי
הלך לעולמו והוא בן 37
ההלוויה תתקיים היום, יום ששי, ד' אייר תשנ"ד, 15.4.94,
בשעה 1.00 אחה"צ בבית העלמין ברמת השרון (צומת מורשה).
אבלים:
הוריו: גד וטובה
אחיו: יואב ויהושע
סבו וסבתו: אביגדור ומרים גרוסמן
דודיו: עפרה ויוסי מתתיהו
המשפחה והחברים
יושבים שבעה ברחוב שבטי ישראל 13 רמת השרון, טלפון 03-5494220

ביום שני ז' אייר תשנ"ד 18.4.94
יום השנה לפטירת חברנו
ישראל בר-יהודה ז"ל
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
בשעה 14.00 בבית העלמין ביגור
המשפחה
ובית-יגור

הנהג
פחות מהירות והרבה זהירות
תודה

לחברתנו חנה בן נתן
איתך באבלך במות
אביך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף ככר פריז

לרמי, אורה והמשפחה
משתתפים באבלכם במות האב
יוסף אביאלי
ההלוויה תתקיים היום, יום שישי, ד' באייר תשנ"ד
15.4.94, בשעה 12.00, בבית העלמין בקרית טבעון.
בית פלמחים

תרום דם תציל חיי אדם

אנו מודיעים בצער רב על פטירתו של
בעלי אבינו וסבנו היקר
חיים (היינץ) דאוס
ההלוויה תתקיים היום, יום שישי, במושב בית-זית.
לפרטים על שעת ההלוויה נא להתקשר לטלפון: 02-346036
אבלים: אשתו: מרים דאוס
אחותו: סוזן דאוס
בנו וכלתו: דם ושרי דע-עזן
בתו ובעלה: אסתר ואליעזר בירן
הנכדים: רוני, אורי ודפנה
והנינים

מודעות בטלפון
השרות שלנו ללא תוספת מחיר
פרסום טל. 03-5600780, 5605731, 5605591
רם ובערב 03-5032969, 5010597, 5043568
ביצוע עבודות סדר וגרפיקה ממוחשבת

בצער וביגון כבד אנו מודיעים על נפילת חברנו
אהרון אברג'יל ז"ל
בעת מילוי תפקידו
ומשתתפים בצער המשפחה
בית יראון

مكزامن الأصل

נסיון התיווך בדרא"פ התמוטט עוד לפני שהחל, עקב דרישת אינקתה לדחות הבחירות

יוהנסבורג (א.פ.). – התיווך הבין־לאומי לפתרון המשבר הפוליטי העמוק בדרום אפריקה התמוטט אתמול עוד לפני שהתחיל, בעקבות דרישת הלאומנים בני שבט הזולו לדחות את מועד הבחירות הרב־גזעיות האמורות להיערך במדינה.

מזכיר המדינה האמריקאי לשעבר, הנרי קיסינג'ר, הודיע כי הצוות בן שבעה האנשים בראשו עמד, יצא הביתה עוד לפני שהספיק להשמיע את הצעתו, לקראת הבחירות האמורות להתקיים ב־26 עד 28 באפריל.

"העובדה שהשליחות נכשלה, מעציבה אותי מאוד", אמר שר החוץ הבריטי לשעבר, לורד קרינגטון, לעיתונאים ביוהנסבורג.

ייתכנו שיחות נוספות בין נשיא דרום אפריקה דה קלרק, מנהיג הקונגרס הלאומי האפריקאי, נלסון מנדלה, ומנהיג ברית החופש אינקתה, אולם כשלונם של הצדדים להסכים על הסכם מסגרת למשא־ומתן, מלמד כנראה כי קלוש הסיכוי להשיג הסכם.

כאשר נותרו עוד פחות משבועיים לבחירות, להן מתנגדת אינקתה, אין ספק שהאלימות הפוליטית בין קבוצות זולו לבין הקונגרס הלאומי האפריקאי, תגבר, ובמיוחד בתוך חבל נטאל, מולדת הזולו.

כ־200 שחורים נהרגו בנטאל – שדה הקרב העיקרי בין אינקתה לקונגרס – בשבועיים שחלפו מאז הכריז הנשיא דה קלרק על מצב חירום באיזור.

התיווך הבין־לאומי, עליו הוסכם מוקדם יותר השנה על־ידי מנדלה ומנהיג אינקתה, מנגוסוטו בותלזי, נראה כסיכוי הממשי היחיד לפתור את הסכסוך, אולם הבעיות הבלתי ניתנות לפתרון החלו להופיע מיד עם הגיעם של קיסינג'ר ומתווכים אחרים ביום שלישי בערב.

"האצנו בצדדים לגשר על הפערים ונפגשנו עם כל אחד מהצדדים בנפרד", אמר קיסינג'ר, זוכה פרס נובל ב־1973 על התיווך בהשגת הסכם השלום בין וייטנאם לארה"ב.

קרינגטון אמר כי המתווכים באו לדרום אפריקה בסוברם כי אינקתה והקונגרס הלאומי הסכימו כבר על קווי מתאר למו"מ, אך כבר בהגיעם לשדה־התעופה למדו על דרישתו הבלתי מתפשרת של בותלזי לדחיית הבחירות.

בתנאים שכן סוכמו לפני בוא המתווכים, לא נזכרה בשום אופן דחיית מועד הבחירות. אך הסכם מסגרת שהציעו הממשלה והקונגרס הלאומי, ושנדחה על־ידי אינקתה, אמר במפורש כי מועד הבחירות אינו נתון למו"מ.

"ברור לנו לגמרי שהם (אינקתה) נכנסו לתהליך התיווך כשזק מטרת דחיית הבחירות עומדת לנגד עיניהם", אמר מזכיר הקונגרס הלאומי, סיריל ראמאפוזה.

בותלזי אמר לכתבים: "הקונגרס הלאומי והממשלה הרסו עוד הזדמנות... שלפיה יכולים היינו להשתתף בבחירות".

בעוד בותלזי נשבע כי בני הזולו ימשיכו במאבקם לקבלת אוטונומיה, נראה כי הוא הודה בכשלונו למנוע את הבחירות. "איך אני יכול לעצור אותן? אינני סוג כזה של פוליטיקאי", אמר, כאשר נשאל אם אנשיו ישתמשו בכוח כדי למנוע את הבחירות.

קיסינג'ר אמר כי לא היה בכוונת המתווכים לדון כלל בתאריך הבחירות.

"אני רוצה להבהיר דבר אחד: היתה החלטה פה אחד מההתחלה, כי לא נסכים בשום תנאי להמליץ על דבר כלשהו בנוגע למועד הבחירות", אמר.

קיסינג'ר אמר כי הוא וקרינגטון עוזבים את דרום אפריקה, הוא איחל לכל הצדדים הצלחה בגישור על המחלוקת ביניהם.

"אנו מקווים כי דרום אפריקה תשיג את שאיפותיה בדרך של שלום וכי חלומם של כל כך הרבה אנשים יוכתר במעבר חלק לעצמאות מלאה", אמר קיסינג'ר.

גופות מוטלות בחורבות קיגאלי, בירת רואנדה. הלחימה במדינה ממשיכה להתעצם ולגבות עשרות אלפי קורבנות. (צילום: א.פ.)

חיילים מורדים בלסוטו רצחו את סגן ראש הממשלה

מאסרו (עיו"ר). – חיילים מורדים רצחו אתמול בירייה את סגן ראש ממשלת לסוטו, סלומצי באהולו, כאשר התנגד לנסיונות לעצור אותו – מסרו דיפלומטים מערביים.

"סגן ראש הממשלה מת. הוא נורה כאשר התנגד למעצרו מצד החיילים", מסר דיפלומט לכתב רויטר.

דובר הממשלה הודיע כי החיילים עצרו ארבעה שרים אחרים והם מחזיקים אותם בבסיס הצבאי מאקוניאנה.

עם זאת אמרו דיפלומטים, כי אין סימנים לקשר צבאי בממלכה ההררית הקטנה בת 1.8 מיליון התושבים, המוקפת על ידי דרום אפריקה. "נראה כי יש מרד מצד חיילים מסויימים", אמר הדיפלומט.

בעיר הבירה מאסרו התנהלו בינואר קרבות עזים בין סיעות צבאיות יריבות. דיפלומטים מסרו כי היו ידיעות בדבר מורת רוח בצבא, על רקע השכר הנמוך ותנאי השירות.

לסוטו שבה לשלטון אזרחי בעקבות הבחירות בשנה שעברה, שסיימו את השלטון הצבאי במדינה. לסוטו תלויה בדרום אפריקה שכבתה כמעט בכל תחומי החור. דרום אפריקה הזהירה בעבר כי לא תכיר בשום קבוצה שתשתמש בכוח כדי לתפוס את השלטון.

מטוסי נאט"ו חגו מעל כוחות סרביים שהפגיזו את טוזלה; ייתכן חידוש ההפצצות מהאוויר

(סוכנויות הידיעות). – מטוסי נאט"ו מארבע מדינות חגו מעל כוחות סרביים בוסנים בעת שהפגיזו את העיר טוזלה ואת שדה התעופה שלה – מסרה מפקדת הברית בנאפולי.

דובר נאט"ו אמר כי לברית יש עדיין מנדט לבצע תקיפות אוויריות, לבקשת האו"ם, נגד כלי נשק כבדים, הנמצאים ברדיוס של 20 ק"מ מבירת בוסניה סראייבו. "מנדט זה עדיין לא פג", מסר הדובר ג'ון מיטשל. הוא אמר כי האו"ם ביקש מנאט"ו "לספק נוכחות" מעל טוזלה.

הדברים נאמרו לאחר שמקורות או"ם בבירת בוסניה דיווחו כי תותחים סרבים הקיפו אתר איסוף נשק בציפלוק, בתוך האיזור האסור לנשק כבד, והרשו לעצמם לירות את הנשק. [illegible] ההפגזה בטוזלה נראות כתגובה סרבית, שיטתית, לשתי ההפצצות שבוצעו בשבוע שעבר על ידי מטוסי נאט"ו נגד מטרות סרביות במובלעת גוראז'דה.

איש לא נפגע בהתקפה על טוזלה, אמר דובר או"ם בסראייבו, אך לא נמסרו פרטים על ההתקפה על העיירה שבשליטה מוסלמית. בסך הכל נורו לעבר העיר 14 פגזים.

בתקרית שהיתה בציפלוק, 20 ק"מ צפונית־מערבית לסראייבו, נעצרו אתמול 17 חיילי ומשקיפי או"ם בידי הכוחות הסרביים. בכך עלה ל־155 מספר אנשי האו"ם שנעצרו בשטחים הבוסניים שבשליטת הסרבים – מסר דובר כוח האו"ם, מייג'ור רוב אנינק.

14 חיילים קנדים ושלושה משקיפים צבאיים לא חמושים השגיחו על ריכוז של נשק בעיירה זו, הנמצאת בתוך השטח מסביב לסראייבו שאותו חוייבו הסרבים לפנות. הם אולצו על־ידי הסרבים לנסוע לבסיס איליאס, בקרבת ציפלוק, הוסיף הדובר.

אחד משלושת המשקיפים הורשה לדווח על התקרית למטה הכללי של כוח האו"ם, אך הוא לא מסר אם הסרבים הפעילו כוח או אם נפגעו חיילי או"ם.

פלוגה קנדית ושלושה משקיפים הגיעו לציפלוק לאחר שב־3 במארס התגלו בעיירה זו תשעה תותחים, 18 מרגמות, ארבעה טנקים ונשק נ"מ, בניגוד להסכם מראשית פברואר על סילוק הנשק הכבד הסרבי מתוך איזור של 20 ק"מ מסביב לסראייבו.

נשיא ארה"ב ביל קלינטון הזהיר אתמול את הסרבים שלא יתייחסו לחיילי האו"ם או לחיילי נאט"ו כאל לוחמים במלחמת האזרחים ביוגוסלוויה לשעבר.

"אני חושב שהסרבים ישגו טעות מרה, אם יתחילו להתייחס לכוחות האו"ם ולכוחות נאט"ו כאל לוחמים עויינים. לא זה תפקידנו ביוגוסלוויה", אמר הנשיא בבית הלבן.

"ברצוני להבהיר לסרבים שלא נקטנו כל צעדים – באמצעות נאט"ו והתמיכת האו"ם – כדי לנגוס ולהשיג ניצחון צבאי למען אויביהם. מה שעשינו הוא נקיטת צעדים צבאיים בבוסניה... כדי לאלצם לכבד את הוראות האו"ם", אמר.

מנכ"ל האו"ם בוטרוס גאלי הכריז אתמול כי האו"ם לא יהסס להתיר תקיפות אוויריות נוספות מסביב למובלעת גוראז'דה, כדי להגן על כוחות האו"ם הפרושים שם.

דבריו של מנכ"ל האו"ם נאמרו לאחר שהכוחות הסרביים המשיכו במתקפתם על גוראז'דה, בכל שעות הלילה שבין יום שלישי לרביעי.

רדיו בוסניה דיווח כי ריכוזים גדולים של חיילים ניצבו בעיירה אוסטרואנה, 20 ק"מ צפונית־מזרחית לגוראז'דה. לשם הגיעו כ־15 טנקים, חיילים ויחידות מיוחדות שגויסו משתי ערים בסרביה. הכוחות הסרביים מנסים להשתלט על העיר כולה, הוסיף הרדיו, שציין כי הם נמצאים כבר במבואותיה הדרום־מזרחיים.

לפי דיווח הרדיו, המצב בבית־החולים בגוראז'דה קשה מאוד. אין מיטות פנויות, והפצועים שוכבים על מיטות מאולתרות במסדרונות.

מאות קברים חוללו בבית־העלמין היהודי העתיק בסנט פטרסבורג

סנט פטרסבורג (עיו"ר). – כ־160 קברים ניזוקו קשה, בהם כמה שנופצו לרסיסים, בפגיעה הקשה ביותר נגד בית־קברות יהודי בסנט פטרסבורג זה 20 שנים.

ראשי הקהילה היהודית מסרו ביום רביעי, כי הקברים חוללו בליל ה־4 באפריל, אולם ציינו כי חל עיכוב במסירת הידיעה למשטרה ולציבור.

טרם ידוע דבר על זהות מבצעי המעשה. "איני מופתע מכך, לנוכח האווירה המורעלת בחברה, עם גילויי קיצוניות אנטישמיות", אמר יעקב צוקרמן, סגן נשיא ארגון "בני ברית" בשיחה עם כתב רויטר. בדבריו התייחס צוקרמן למכירה של ספרות אנטישמית בשדרות נווסקי, במרכז העיר.

חיים צ'סלר, ראש משלחת הסוכנות בחבר העמים, אמר בתגובה כי "התשובה הטובה ביותר לתופעות מסוג זה ולאנטישמיות בכלל, היא המשך העלייה בקצב מהיר יותר".

צ'סלר אמר את הדברים באירוע שהיה במוסקווה, בו ציינו 3,000 יהודים את יום הזכרון לחללי מערכות ישראל וחגגו את יום העצמאות ה־46 למדינת ישראל.

סנט פטרסבורג, העיר השניה בגודלה ברוסיה, הפכה בשנים האחרונות למוקד פעילותם של ארגונים פאשיסטים.

בית־הקברות היהודי בסנט פטרסבורג, במבואות העיר, הוא מוקד לפיגועים מדי שנה, בסביבות ה־20 באפריל, יום הולדתו של אדולף היטלר. אולם הפיגוע השנה, בו נופצו לרסיסים מספר מצבות שיש, היה קשה במיוחד.

בראשונה מזה 26 שנים

בית־ספר יהודי ייפתח בוורשה

ורשה (עיו"ר). – בית־ספר עממי יהודי, הראשון בפולין זה יותר מ־25 שנים, ייפתח ב־1 בספטמבר בוורשה – מסר אתמול הרב הראשי של פולין.

הרב מנחם יוסקוביץ אמר כי בית־הספר, בו ילמדו ילדים בגילאים 7 עד 15, מוקם באמצעות כספים של קרן "מורשה" שאותה הקים רונלד לאודר, מהנבת הקוסמטיקה "אסתי לאודר".

הרב יוסקוביץ אמר כי יהיה זה בית־הספר הראשון מסוגו שייפתח בוורשה מאז מלחמת העולם השניה. סוכנות הידיעות הפולנית ציינה כי בית־הספר היהודי האחרון בפולין נסגר ב־1968, לפי הוראות השלטונות הקומוניסטיים דאז.

"המטרה היא ללמד נושאים בסיסיים וכן נושאים כגון תרבות ודת יהודית", מסר הרב לכתב רויטר. "הנוער של היום הוא עתידנו".

עוד מסר הרב כי בית־הספר יוקם בבניין בקרבת בית־הכנסת בלב ורשה.

רוב השיעורים יהיו בפולנית, אם כי הילדים ילמדו גם אנגלית ועברית. עדיין לא ברור כמה תלמידים ילמדו בבית־הספר.

יפה גולן
השקעות ופיננסים בע"מ

המח' לפנסיה מגרמניה ת.ד. 37154 תל אביב בשיתוף עם **העמותה למען הגנת הזכויות לפנסיה מגרמניה**

פנייה לזכאי ומקבלי רנטה מגרמניה

1. מי שהפסיק לקבל השלמת הכנסה מהמוסד לביטוח לאומי וחוייב בהחזרת כספים למוסד הנ"ל עבור תשלומי פנסיה רטרואקטיביים.
2. מי שכתוצאה מקבלת הפנסיה הופסק התשלום לקופת חולים ע"י המוסד לביטוח לאומי עם כל הכרוך בזאת כמו כן מי שנפגעו זכויותיהם השונות המוקנות בתוקף קבלת השלמת הכנסה.
3. זכאים לרנטה שעדיין לא מימשו את זכותם והמעוניינים בייעוץ בכל הנוגע לזכויות וחובות הנובעים מקבלת פנסיה כנ"ל מגרמניה.
4. נרדפי הנאצים מקבלי קיצבה ממשרד האוצר אשר לדעתם קופחו ואינם מקבלים את המגיע להם.
5. נרדפי הנאצים אשר זכאים לקבל פנסיה מקרן סיוע 2 שמקבלים השלמת הכנסה וחוששים מפגיעה בזכויותיהם:

אלה שעומדים בקריטוריונים אלה ולא הגישו בקשות:
אנשים ששהו במחנה ריכוז 6 חודשים לפחות או:
אנשים ששהו בגיטאות 18 חודשים לפחות או:
אנשים שחיו בתנאי מעצר מחפירים לתקופה של 18 חודשים.
אנשים החיים בהווה בתנאים חומריים מצומצמים.

קבלת תשלום קודם בגובה של עד 5000 מרקים גרמניים במסגרת חוק השילומים הגרמני (BEG), או במסגרת "קרן הסיוע" של ועידת התביעות, או קבלת תשלום קודם הגבוה מ־5000 מרקים גרמניים כפיצוי על שלילת חופש לא ימנע בדרך כלל קבלת סיוע חודשי במסגרת "קרן סעיף 2".

לתשומת לבו! – מי שמקבל תשלום חודשי שוטף ממשלת גרמניה במסגרת חוק השילומים הגרמני (BEG) או ממשרד האוצר במסגרת "חוק נכי רדיפות הנאצים", אינך זכאי לקבל סיוע במסגרת "קרן סעיף 2".

על מנת שנוכל לסייע לכם לבדוק ולמצות את מלוא זכויותיכם נא למלא ולשלוח את הספח הרצ"ב לת.ד. 37154 תל־אביב ותענו בהקדם.

גזרו ושלחו לת.ד. 37154 תל אביב

נא למלא ולשלוח לת.ד. 37154 תל אביב
שם משפחה ______ שם פרטי ______
מס זהות ______ שנת לידה ______
ארץ לידה ______ עיר לידה ______
ת. עליה ______ מס' טלפון: ______
כתובת מגורים (בארץ) ______
אני מקבל רנטה מ:
□ משרד האוצר במסגרת חוק נכי רדיפות הנאצים של ______ שקלים
□ פנסיה סוציאלית מגרמניה של ______ D.M.
□ פנסיה לנזקי בריאות מגרמניה של ______ D.M.
□ לא מקבל פנסיה ומבקש לברר את זכויותי
□ טופלתי בקבלת פנסיה ע"י: ______

בעריכת: פזית רבינא

בחירות מכושפות

האם מכשפים, רוחות וגמדים רשעים עלולים להשפיע על הבחירות ההיסטוריות בדרום־אפריקה? שחורים רבים לוקחים אפשרות זו ברצינות. הרוח המכונה "טוקולושה" נוהגת להסתתר בפינות, ולכן יעוצבו תאי הצבעה עגולים. לרווחתם ובטחונם של המאמינים אף ייערכו טקסים של טיהור רוחות בתחנות ההצבעה

הבחירות הדמוקרטיות השוויוניות הרב־גזעיות, שייערכו לראשונה בדרום־אפריקה בסוף החודש, הן עניין רציני מכדי להתבדח עליו. עד כדי כך רציני, שמי שמעוניין להביא את המצביעים אל הקלפי יצטרך לקחת בחשבון כמה אמונות ומנהגים הנפוצים בקרב חלק גדול מ־21 מליון בעלי זכות הבחירה בדרום־אפריקה. שכן מסתבר שלא מעט דמויות מוזרות, החל מרופאי־אליל, מכשפים ורוחות ועד לגמדים רשעים ותאבי־מין, ממלאים תפקיד מרכזי בבחירות.

"אמונה נפוצה היא שהצד האחר עשוי לכשף את תא ההצבעה", מסביר אנטוני מינאר, חוקר במועצה למחקר מדעי החברה ביוהנסבורג.

רבים מהשחורים בדרום־אפריקה, שיצביעו לראשונה בבחירות שייערכו בין ה־26 ל־28 באפריל, מאמינים שחייהם מנוהלים על־ידי רוחות אבותיהם. הם מאמינים בכוחם של מכשפים ופוחדים במיוחד מרוח מרושעת בשם "טוקולושה", הידועה לשמצה בתאבונה המיני שאינו יודע שובעה ולובשת לעיתים צורה של ננס שעיר. מיליונים אף נוקטים אמצעי זהירות מעשיים ומציבים את מיטותיהם על לבנים, כדי למנוע מה"טוקולושה" לחטוף אותם בלילות.

מינאר אמר בראיון, כי ניסה להשלים מחקר על השפעתן האפשרית של האמונות התפלות בקרב השחורים בדרום־אפריקה על הבחירות, אולם לא הצליח להתקדם במחקרו בשל הסודיות האופפת את הנושא. "לא הצלחתי להעריך את משמעותו המדויקת של העניין, משום שהאנשים לא רצו לדבר עליו", ציין. "עם זאת, כמה רופאי־אליל, 'איניאנגה', אמרו לי שרבים ביקשו מהם הגנה במהלך הבחירות".

מינאר הוסיף, כי שחורים רבים מאמינים שהרוחות יכולות להשתלט על מחותיהם ולאלץ אותם להצביע בעד מפלגה שהם אינם תומכים בה.

גם צורתו של תא ההצבעה עשויה להיות משמעותית לגבי המצביעים השחורים: ה"טוקולושה" נוהגת להסתתר בפינות, ולכן היא לא תוכל להתחבא בתאים עגולים.

הוא סיפר, כי המפלגות הגדולות שהתמודדו בבחירות החופשיות הראשונות שנערכו ב־1990 בנאמיביה הזמינו להביא רופאי־אליל ניירובים מהמדינות השכנות, כדי לערוך טקסי טיהור פומביים של תחנות ההצבעה. "רופאי־אליל אלה קיבלו שכר נאה. הרעיון היה שהם ינקו את תחנות ההצבעה מרוחות ובכך יבטיחו את בטחונם של המצביעים", אמר.

אולם, סאקי ניהאוס, אנתרופולוג באוניברסיטת ויטווטרסראנד, אמר, כי תהיה זו טעות להציב רופאי־אליל בתחנות ההצבעה בדרום־אפריקה. "לא יהיה זה מתאים, משום שרבים מהשחורים הם נוצרים ודוחים כל קשר עם רופאי־אליל אלה. רופאי האליל אינם זוכים לאמונם של כל אחד. אנשים יכולים לפנות אליהם בעת מחלה, אך לא יסמכו עליהם בתחנות ההצבעה", אמר.

פצצה נקייה

כספית אדומה – האם קיים חומר כזה? תחקירני ערוץ 4 של הטלוויזיה הבריטית טוענים שכן. לדבריהם החומר המסתורי אפשר לרוסים לייצר פצצת נייטרון בגודל של כדור בייסבול. ממציא פצצת הניטרון, סם כהן, הגדיר את העניין כמפחיד. במערב מתעקשים על כך שמדובר במדע בדיוני

מדענים רוסים תכננו פצצת ניטרון מיניאטורית בגודל של כדור בייסבול. זו מסקנתם של תחקירני ערוץ 4 בטלוויזיה הבריטית, אשר עסקו השבוע ברצינות בתחום שאחרים מעריכים כי הוא מתנודד על הקו הדק שבין מדע בדיוני למציאות המבעיתה של המלחמה בעידן המודרני. אולם ממציא פצצת הניטרון, מדען הגרעין האמריקאי ד"ר סם כהן, אמר השבוע במסיבת עיתונאים בעקבות התחקיר, כי לדעתו "כל העניין מפחיד".

פצצות ניטרון, הידועות בתכונתן לפגוע ביצורים חיים מבלי להרוס מבנים ורכוש, נחשבות לפצצות לא־קונבנציונליות, אך בכל זאת נקיות, מאחר שאינן מכילות פלוטוניום. זו הסיבה לכך שהן אינן נמצאות תחת פיקוח האמנה לאי־הפצת נשק גרעיני.

תוכנית התחקירים של ערוץ 4 שהוקרנה השבוע מתארת כיצד הצליחו מדענים רוסים לייצר נשק ניטרוני מתערובת של חומר הידוע כ"כספית אדומה" בתהליך המכונה היתוך טהור.

נשק גרעיני קונבנציונלי מיוצר על בסיס פלוטוניום, שיוצר ביקוע ומביא לפעולת היתוך הגורמת מוות, בעיקר עקב גלי חום ופיצוץ אדירים. אפקט הקרינה של פלוטוניום נמדד במאות אלפי שנים. מתקן ההיתוך הטהור עושה שימוש בכספית אדומה כדי להביא להיתוך ללא פלוטוניום.

ד"ר כהן אמר, כי פצצת היתוך טהורה בגודל של ספר קפה, שפותחה לדעתו ברוסיה, עלולה לגרום נזק כמו זה שנגרם על־ידי 10 טונות של טי.אן.טי ולהביא למוות כתוצאה מקרינה ברדיוס של 600 מטר. "היא דומה יותר בגודלה לכדור בייסבול מאשר לכדורגל", הוסיף כהן.

מן התחקיר עולה, כי מדענים אמריקאים עובדים על פיתוח הכספית האדומה הרדיו־אקטיבית זה 40 שנה, וכי גדולה המודעי של הפצצה מהווה איום שהיא תשמש לתקיפות של טרוריסטים. פצצת ההיתוך הניטרונית מכילה טריטיום, במקום פלוטוניום או אורניום.

מן הראוי להדגיש, כי קיומה של הכספית האדומה ואפשרויות השימוש בה היוו כר נרחב להשערות בשנים האחרונות, אולם ממשלות מערביות טוענות שלמשמועות כי חומר זה פותח על־ידי הרוסים אין אחיזה במציאות. "למיטב ידיעתנו אין חומר הנקרא כספית אדומה. תרכובות הנקראות בשם כספית אדומה נבדקו והוכחו כבלתי יעילות", אמר דובר מטעם משרד ההגנה הבריטי לערוץ 4.

אבל המנהיג הלאומני הרוסי ולדימיר ז'ירינובסקי חושב כנראה אחרת. בביקורו בטורקיה, איים ז'ירינובסקי כמה פעמים להשתמש בנשק סודי מול המוסלמים הבוסניים. לדברי ז'ירינובסקי הנשק הוא פצצת "אליפטון", שאותה תיאר כנשק בעל עוצמת השמדה בלתי רגילה. עורך התוכנית הזמין את מדען הגרעין הבריטי ד"ר פרנק בארנאבי ומדען רוסי לדיון בנושא הכספית האדומה ושכנע שהמדען הרוסי דובר אמת.

הסכם הגאט"ט נחתם השבוע במרקש בירת מרוקו על־ידי נציגי המדינות השותפות בו ברוב פאר והדר. לאחר שבע שנים של דיונים מבאו המארחים המרוקאים לנכון לצאת מגדרם כדי לשוות לאירוע גוון נוצץ. הטקס המתיים ביסנבוזיהי ענקיה עם פרשים בלבוש מזרחי. אולם מעריכים שהמדינות העיקריות מהסכם גאט"ט הן מדינות המערב וסין. מדינות העולם השלישי, בעיקר באפריקה וחלק ממדינות אסיה, יצטרכו להתמודד עם גבולות פתוחים, מכסים מופחתים והסטנדרטים גבוהים של תנאי עבודה וייצור כדי למלא אחרי התחייבויותיהן בהסכם. כל אלה הם דברים חיוביים עקרוניות, אולם בפועל יקשה מאוד על מדינות אלה להתחרות בשוק העולמי ועלול להוביל להם המסר ציבור ביינור.

(צילום: א.פ.י.)

השילוש הבלתי קדוש

הביקורת על ברלוסקוני, המנצח בבחירות באיטליה, גוברת. מתרבות השאלות על עסקיו הפרטיים וקשריו עם המאפיה. לעומתו פיני, מנהיג הניאו־פאשיסטים, מצטייר כאיש אמין ומבריק. בוסי, מנהיג הליגה הצפונית, מקבל את התואר המורד הנצחי

מאת אורי ש. כהן, רומא

אפשר להבין שרבים מאלה שראו את ז'ירינובסקי יורק על המפגינים היהודים בסטסבורג השבוע שאלו את עצמם אם זה מה שצפוי באיטליה עם עלייתו של הימין לשלטון. התשובה היא דו־משמעית – לא. יחד עם זאת עצוב ומתמיה היה לקרוא מאמר מערכת ב"ג'רוזלם פוסט המנקה את המפלגה האקס־פאשיסטית ומנהיגה פיני מכל צל של פאשיזם. מיותר לציין עד כמה זקוקים הם לטיהור מסוג זה בימים שבהם מנסים אלה מהאופוזיציה שעדיין מתפקדים לצלצל בפעמוני האזעקה ולהזהיר מפני מה שעלול להתפתח בעקבות נצחון הימין בבחירות.

יותר משבועיים עברו מאז ניצח הימין בבחירות באיטליה. היו אלה ימים של מו"מ קואליציוני קשה ומפותל, שרק הוכיח עד כמה מקרית היתה הברית האלקטורלית הזאת שנקראה "הקטב של החופש".

הימין המנצח הגיח מהבחירות בשלושה כוחות: "קדימה איטליה" של ברלוסקוני, "הברית הלאומית" בראשותו של פיני ו"הליגה הצפונית" בראשותו של אומברטו בוסי. כיוון שהברית האלקטורלית הזאת זכתה ברוב מוחלט בפרלמנט, היה ברור שכוחות אלה ירכיבו את הממשלה. ומכיוון שתנועתו של סילביו ברלוסקוני היא הכוח הגדול בברית הזאת, היה ברור שהוא יקבל מנשיא הרפובליקה את המנדט להרכיב את הממשלה.

מלחמת התשה

"ברלוסקוני אינו יכול להיות ראש הממשלה", אמר אומברטו בוסי כיד אחרי הבחירות. "יש לו יותר מדי אינטרסים בכלכלה". הדברים פתחו פתח למלחמת התשה שבמהלכה התגלה בוסי כמורד אמיתי. במשך עשרה ימים שינה את דעתו בתדירות כמעט מפחידה. הטענות שלו היו בעיקר נגד ברלוסקוני כאיש עסקים בעל אינטרסים פרטיים, בעוד שכראש ממשלה הוא אמור להיות מופקד על האינטרסים הציבוריים. הבעיה השנייה של בוסי היתה עם השותפים האקס־פאשיסטים שיותר מפעם הצהיר שהוא לא הולך איתם לממשלה. ברלוסקוני התנהג, לפחות בשלבים הראשונים, לקבל הקפריזות של בוסי עד שהדברים הגיעו לידי משבר והמו"מ נפסק. בשלב זה בא לידי ביטוי חוסר נסיונו הפוליטי של ברלוסקוני, שהצהיר קודם לכן כי "להגיע להסכמים זה המקצוע שלי".

בשלב זה נכבס לתמונה המנצח האמיתי של הבחירות האלה, ג'יאן פרנקו פיני, מנהיג הברית הלאומית. במהלך "ההתפרעויות" של בוסי שמר פיני על שתיקה יחסית ועל נאמנות לבעל הברית המקורית. ברלוסקוני הגדול מצטייר כרשות הציבה הנאמנה ביותר בזירה הפוליטית. מפלגתו של בוסי, "הליגה", שואפת להפוך את איטליה למדינה פדרליסטית, מתוך רצון אזורי אגואיסטי לשמור את העושר של הצפון מפני העוני של הדרום. בעיקרון אמורה שאיפה זו לעמוד בניגוד מוחלט לכל מה שמייצגת הברית הלאומית. לפני לעומת זאת ישנו אינטרס אחר חשוב – הפיכת איטליה לרפובליקה נשיאותית, שבה ראש הממשלה ייבחר בבחירות ישירות. פיני הוא ללא ספק הפוליטיקאי הכריזמטי ביותר באיטליה, אשר הצליח בזמן קצר להפוך את המפלגה שהוא עומד בראשה מתנועה קיצונית ושוקה לכוח השלישי בגודלו. את הברית עם ברלוסקוני הוא ניצל היטב כדי להעניק לגיטימציה למפלגתו ולעברה. בעתיד נראה אותו מתמודד בבחירות הישירות לנשיאות. פיני ובוסי הצליחו ליישר את ההדורים ביניהם והתוצאה היא הממשלה שבודאי בראשה יעמוד ברלוסקוני ושמשימתה העיקרית תהיה לשנות את החוקה, בהפכה את איטליה לרפובליקה נשיאותית פדרלית בנוסח ארה"ב עם גוון ימני. גם מהאופוזיציה הזאת פיני יצא מנצח כאיש המגיע את הקואליציה.

שיתוק אופוזיציוני

מן הסתם היו צריכות לעלות בשלב זה קריאות חמס מספסלי האופוזיציה. ברלוסקוני ראש ממשלה? האינטרסים שלו בכלכלה האיטלקית כה נרחבים ומורכבים, שמבוהל הברית האחוקות שלו מצא לנכון להצהיר, כי "החברה עשויה כרמותו ובצלמו של ברלוסקוני ולכן בלתי אפשרי למכור אותה". הוא שולט בשלוש רשתות הטלוויזיה הפרטיות וכראש ממשלה הוא ישלוט גם בשלושת הרשתות הציבוריות. וגם אם הבטיח על נכונותו למכור חלק מהנכסים שלו, הרי זה מעט, מה עוד ש"הנושא נמצא בבדיקה".

אבל באופוזיציה שומרים על שתיקה. השמאל אינו מצליח להתאושש מהתבוסה בבחירות. גם היורשים של הנוצרים הדמוקרטים, אשר יצאו בבחירות בשן ועין, כורעים במשבר עמוק. אלוהים, כך נראה, נטש אותם. הוותיקן, שמאז ומתמיד התערב ללא היסוס בפוליטיקה האיטלקית לצד הנוצרים־דמוקרטים, מנהל את הריאל פוליטיק שלו. אם לפני הבחירות האפיפיור עוד קרא לאחדות פוליטית קתולית, הרי שמיד אחרי היוודע תוצאות הבחירות מיהר הקרדינל רואיני, ראש מועצת הבכירים האיטלקים, להביע סימפטיה למנצחים. מעבר לקתוליות המוצהרת של ברלוסקוני ובעלי בריתו, בעיקר פיני השואף לבטל את חוק ההפלות, מדובר באינטרס מובהק של הכנסייה – בתי הספר הפרטיים הקתוליים, מוסד שהוא הרבה יותר מדי חשוב לכנסייה כדי שאלוהים לא יהיה לצד המנצחים. אם אלה משותקים ואלה מיותמים, בוסי הוא היחיד שמילא עד עתה את תפקיד האופוזיציה בהשתלחויותיו נגד ברלוסקוני.

הנושא השני שהיה צריך לעורר התנגדות הוא שינוי החוקה. במדינות דמוקרטיות אמורה החוקה להיות מסמך שמייצג קונסנזוס רחב ככל האפשר וכל שינוי בה אמור להיעשות בשיתוף עם האופוזיציה במסגרת מועצה מכוננת. ההסכם שמאפשר את הולדת הממשלה מאפשר גם שינוי מהותי של החוקה על־ידי הרוב המנצח. הבעיה היחידה מבחינת הממשלה העתידית היא סעיף בחוקה המחייב אישור השינויים על־ידי משאל עם. "הייתי עושה מעשה מיום בסעיף הזה", הכריז אחד מבכירי הליגה. סעיף זה עשוי לעורר קשיים במיוחד לאחר שהליגה הבהירה על כוונתה לפרוש מהקואליציה אם החוקה לא תשונה בתוך חצי שנה. אולם כאשר ראש הממשלה שולט בכל רשתות הטלוויזיה הבעיה היא הרבה יותר קטנה ממה שניתן היה לצפות.

ומה עם המאפיה?

אחת התופעות המעניינות של הבחירות היא האופן המרהים שבו כבש ברלוסקוני את סיציליה. עוד לפני הבחירות נפוצו שהמאפיה לצדו של ברלוסקוני. רבים טוענים שללא עזרתה לא היה ברלוסקוני זוכה לתמיכה כזו. ואם עד עתה היו אלה האשמות מהאופוזיציה, הרי שהשבוע הביעה הברית בפלגנתו, שפנתה לשעבר, על סכנת החדירה של המאפיה אל התנועה. ברלוסקוני פוטר זאת בהבטחות של מלחמה במאפיה. אולם הדברים מצטרפים לבעיה רחבה הרבה יותר והיא, שלברלוסקוני אין בעצם מפלגה אלא רק תנועה ללא תקנון וללא מוסדות, תנועה המנוהלת והנשענת בעיקר על הארגון העסקי. וגם זה לא לטעמה של השופטת לשעבר והציבור בכלל.

סימנים מדאיגים תלוי בנקודות המבט הפוליטית. מרגע שברלוסקוני נכנס לפוליטיקה הוא שואף להיות מוערך ונאהב על־ידי העם. בכל הזדמנות אפשרית הוא משתדל להרחיב את הקונסנזוס סביבו, מדבר על אחדות לאומית, פותח דלתות לשמאל הליברלי, מעלה על נס את המסורת האיטלקית וממלא את האוויר בהבטחות להיפרד מהאינטרסים הפרטיים שלו.

ב־25 באפריל יחול יום השחרור האיטלקי מהשלטון הפאשיסטי. לקראת התאריך הזה הוקרן בטלוויזיה הממלכתית "סרט מלחמה" המתאר מפרטים דוקומנטריים שצילם הצבא האמריקאי באיטליה. ההקרנה עוררה סערה ציבורית בסוף שיצרה שורוך מוחלט בין הרע, דהיינו הפאשיסטים, ובין הטוב שעליו צמחה הדמוקרטיה האיטלקית, המתנדים, בהפכו את המלחמה במאשים לכלותכת אחרים בה שני צדדים שווי־ערך. העיתון "מניפסטו" יצא לפתות ההקרנה בקריאה להפגין ביום הזה, כדי למנוע את השכחה ההיסטורית. הקריאה זכתה להיענות תתי־התקדמים והפגנה תיערך במילאנו בתאריך המיועד. "נלך להפגין, לא רק כדי לזכור ולספר, אלא גם כדי להבהיר על האופוזיציה המשותפת של השמאל החרש לימין החדש", כתב אחד ממנהיגי השמאל.

שערי מטבעות חוץ ביחס לשקל

13.04.94		בנק ישראל [illegible]	בנק ישראל [illegible]	בנק הפועלים [illegible]	בנק הפועלים [illegible]	בנק הפועלים [illegible]	בנק לאומי [illegible]	בנק לאומי [illegible]	בנק לאומי [illegible]	בנק דיסקונט [illegible]	בנק דיסקונט [illegible]	בנק דיסקונט [illegible]
ארצות הברית	1 דולר	2.9910	-0.0020	2.9721	3.0141	3.06	2.9692	3.0101	3.05	2.9694	3.0106	3.08
בריטניה	1 ליש"ט	4.4126	+0.0208	4.3884	4.4504	4.51	4.3761	4.4399	4.49	4.3848	4.4468	4.51
גרמניה	1 מרק	1.7415	-0.0010	1.7325	1.7570	1.79	1.7294	1.7538	1.78	1.7315	1.7590	1.78
צרפת	1 פרנק	0.5105	+0.0001	0.5065	0.5137	0.52	0.5051	0.5124	0.52	0.5065	0.5136	0.52
הולנד	1 גילדן	1.5519	-0.0013	1.5430	1.5658	1.59	1.5414	1.5631	1.58	1.5397	1.5614	1.59
שוויץ	1 פרנק	2.0602	-0.0013	2.0604	2.0896	2.13	2.0555	2.0846	2.11	2.0597	2.0884	2.12
שבדיה	1 כתר	0.3792	+0.0001	0.3772	0.3826	0.39	0.3760	0.3813	0.39	0.3761	0.3814	0.39
נורבגיה	1 כתר	0.4024	-0.0004	0.4003	0.4061	0.41	0.3995	0.4051	0.41	0.3999	0.4055	0.41
דנמרק	1 כתר	0.4451	-0.0005	0.4429	0.4493	0.46	0.4417	0.4479	0.45	0.4414	0.4476	0.45
פינלנד	1 מרק	0.5433	-0.0013	0.5394	0.5471	0.56	0.5387	0.5463	0.55	0.5401	0.5476	0.56
קנדה	1 דולר	2.1741	-0.0012	2.1600	2.1905	2.22	2.1571	2.1876	2.22	2.1557	2.1867	2.22
אוסטרליה	1 דולר	2.1704	-0.0024	2.1421	2.1725	2.22	2.1416	2.1718	2.21	2.1412	2.1710	2.21
דרום אפריקה	1 רנד	0.8520	-0.0006	0.8263	0.8380	0.88	0.8256	0.8373	0.84	0.8270	0.8385	0.85
בלגיה	10 פרנק	0.5470	-0.0002	0.5422	0.5541	0.57	0.5408	0.5527	0.56	0.5422	0.5540	0.57
אוסטריה	10 שילינג	2.4755	-0.0020	2.4623	2.4972	2.54	2.4581	2.4928	2.51	2.4599	2.5001	2.55
איטליה	1,000 לירטה	1.8274	-0.0051	1.8160	1.8447	1.90	1.8131	1.8387	1.87	1.8162	1.8414	1.87
יפן	100 ין	2.5500	-0.0034	2.5710	2.6122	2.66	2.5692	2.6007	2.65	2.5711	2.6133	2.66
ספרד	100 פזטה	2.1533	-0.0058	2.1305	2.1607	2.26	2.1285	2.1687	2.22	2.1309	2.1607	2.20
ירדן	1 דינר	4.2173	-0.0271	-	-	4.36	-	-	4.35	-	-	-
מצרים	1 לירה	0.8973	-0.0005	-	-	0.91	-	-	0.90	-	-	-
אקיו/ECU		3.3746	-0.0002	3.3520	3.3903	-	3.3514	3.3987	-	3.3435	3.3900	-

תירום

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
פרסקו – ירמיהו 41, 5442050
בריאות – המלך ג'ורג' 28, 5283731
ירושלים
הדסה עין כרם – עין כרם, 446350
חיפה
הנשיא רגיה – אבא חושי 99, 341111
פתח־תקוה
רמל – רוטשילד 89, 9311406
רמת־גן
עמית – ביאליק 130, 6722954
בת־ים – חולון
קפ"ח – קרסי קהיר 20 בת־ים, 598881
חורי – סוקולוב 70 חולון, 5012433

ליום שבת 16.4.94

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
בבלי – עוזיאל 1 פינת מולדת, כל׳ בבלי, 6040552
הבימה – דיזנגוף 17, 5288465
בבלי – עוזיאל 1 פינת מולדת, כל׳ בבלי, 6040552 מוצ"ש
הבימה – דיזנגוף 17, 5288465 מוצ"ש
ירושלים
ארנונה – לייב יפה 9, 731901
שמואל א' – אביגדורי 3 – 706660 מוצ"ש
חיפה
דרך הים – דרך הים 209, 371472
פתח־תקוה
מרכז השרון – אהרון קציר 7, 9311078
רמת־גן
פינצי – חיבת ציון 43, 6182821
בת־ים – חולון
מור – חביבה רייך 20 בת־ים, 583360
תקוה – כפר סטרומה חולון, 5012433

ניידת טיפול נמרץ

- אשדוד 08־551333
- בית־שאן 06־587223
- בת־ים 03־5511111
- הרצליה 09־541333
- חדרה 06־322333
- חיפה 04־512233/4
- טבריה 06־790111
- ירושלים 02־523133
- כפר־סבא 09־33222
- כרמיאל 04־988555
- מגדל העמק 06־540062
- מעלות 04־979333
- נהריה 04־823333
- נצרת 06־573335
- נתניה 09־623333
- עכו 04־912333
- עפולה 06־593334
- פתח־תקוה 03־9311111

- קיראון 03־344442
- קרית־ביאליק 04־761062
- קרית־שמונה 06־944333
- ר"ג, ב"ב, גבעתיים 5793333
- רחובות 08־451333
- קדרות 051־897074
- תל־אביב 03־5460111

טיפול נמרץ לב

- לב 1 – שירות 24 שעות – 03־5618791
- שה"ל – 03־5625555

מרפאות שיניים

תל־אביב
- דיזנגוף סנטר שער 3 או 5 טל׳ 294869, 03־285822
- טיפולי חירום בבי"ח אסותא – טל׳ 5201515־03, 5201432/1. 24ש׳. גם בשבת וחג.
- טיפולי חירום, בי"ח איכילוב, תל־אביב. עד חצות (כולל קישי־שבת). 03־5436696.
- תורנות 24 שעות – ה׳ באייר 20 (כבר המדינה) טל׳ 254397, 03־452173; יהודה המכבי, איתורית 03־5449911, מנוי 4318.

יפו: יפת 99, 13.00־09.00, 16.00־02.00, טל׳ 864256.
בבתיהם: וייצמן 12, טל׳ 324547 איתורית 5193193 מנוי 3743.
ירושלים: צפת 23, טל׳ 251794, 02־253767.
בי"ח משגב לדך – טל׳ 02־633708, 08.00־16.00, ד׳ 08.00־19.00.
בת־ים: מרפאת שיניים לטיפולי חרום – קניון בת־ים רח׳ יוספטל טל׳ 5531505 – 24 שעות ביממה.

נפגעי אלימות

- סיוע לקורבנות אונס: ת"א (24 שעות) 234819־03, ים 02־514455, חיפה 04־382611, אילת 059־31977.
- רצ"ו – לנשים מוכות – טל׳ 5461133; טל׳ 08־550506 – 24 שעות – 02־514111 – 07־376310.
- מסלי"ן – קו פתוח לנשים – נפגעות אלימות מינית – מרכז סיוע לנשים בנגב. 08.30־12.00, 16.00־19.00, טל׳ 057־74907.
- אור אדום – למען נפגעי אלימות שוטרים והתעמרות, בתוך האגודה לזכויות האזרח בישראל. טל׳ 03־663162/3.
- נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה, א׳־ה׳, 16־9, 03־231675, 03־235922.
- מכורים אנונימיים (נא.איי.), מידע תמיכה וסיוע 24 03־5131046 ש׳.
- זכויות הגבר במשפחה. 24 ש׳. 04־322003, 04־256417, 03־378572.
- האגודה להגנת הילד: 03־6961070, 03־6956763

תחבורה

- קווי אוטובוס "דן" טל׳: 5614444.
- "אגד" – טל׳: 03־5375555
- זמני נחיתת מטוסים. תקליט: 03־9731111
- מודיעין נמל התעופה: 03־9712484

עזרה רפואית ונפשית

- ער"ן, עזרה ראשונה נפשית. ת"א 5461111, לילדים ולנוער 03־6961113, ים 02־610303, חיפה 04־672222־3, נתניה 09־625110, ב"ש 07־281128, סניף הגליל 04־988410, כ"ס, 09־974555.
- המרכז להתנדבות בישראל, 03־5614144 לזקוקים למתנדבים ולמבקשים להתנדב.
- מגע, יעוץ למשפחות נפגעות סמים. א'־ה' 09.00־14.00, 03־829970.
- אנוש – יעוץ למשפחות נפגעי נפש, 5400474־03, 03־5400672.
- יד ביד, אוזן קשבת לילדים לנוער ולהורים 24 ש׳. 03־226027, 04־229488, 04־922222, 02־243358, אילת 09־76366. לחייל 222732, מ־17 עד 24.
- "אוזן קשבת" לנוער ולהורים. מרכז עירוני ר"ג. 6728697, 6734752, ג׳ 8.00־13.00, ד׳ ה׳ 16.30־19.00.
- "אלומם" – רח׳ פקיעין 7, ימים א'־ה'. 16.00־20.00. טל. 5463587, 54620276, 02־663902, 02־663828.
- הוועד למלחמה באיידס. מידע וסיוע לחולים 03־614576, 03־566380. ת.ד. 33602 ת"א.
- אלי, אלימות כלפי ילדים. 03־430879, 03־261070. מ־08.00 עד 22.00.
- "זוק הלב", אוזן קשבת להומוסקסואלים ולסביות. 03־292797. ימי א׳, ג׳, ה׳ מ־19.30 עד 23.30.
- קופת־חולים – מוקד מידע רפואי. א'־ה': 08.00־20.00, ו׳: 08.00־15.00. טל׳ 03־433300.
- מד"א – לידות ושאלים לביקורי־בית, ובתחנות מד"א, שעות: 19.00 עד 07.00. כלפון חירום 101.
- חוד מוקן פרטי תורן, כרמי, קהילת סלוניקי 9 (ליד כיתן) ת"א, 499978.
- אלכוהוליסטים אנונימיים. הפניה לפגישות: 03־319845, 03־202951, 03־319281.
- אלכוהוליזם (24 שעות) 03־721161.
- אלכוהוליסטים אנונימיים ירושלים. 02־830092, 02־630524
- "קשב לקטיב", א.נ.ל. 03־299089. א'־ה' 09.00־14.00.
- אוזן קשבת לגיל המבוגר רבת השרון ימים א'־ה׳ 16.00־20.00, טל׳ 5493244.
- נשים במצוקה. קו אדום 09־505720.
- ארגון הורים ארצי, אוזן קשבת לילדים ונוער. 24 שעות ביממה. 03־621515.
- "יד שרה" – מיקום החולה. ים 02־244242; ת"א 03־812304; חיפה 04־381704.
- "הה"ה" – תמיכה בהורים של לסביות והומוסקסואלים: טל׳. 09־587779.
- תמיכה נפשית להלי סרטן. 02־435516

גידול בלתי צפוי של 26% בתנועת הנוסעים ושל 31% בתנועת המטוסים

מאת אריה ארד

גידול בלתי צפוי של 26 אחוז בתנועת הנוסעים ושל 31 אחוז בתנועת המטוסים, חל ברבעון הראשון של השנה בהשוואה לאותם החודשים אשתקד. אם תימשך מגמה זאת, תגיע התנועה השנה ל־6.3 מיליון נוסעים.

הצמיחה התלולה בקו הישראלי יוצאת דופן, שכן בקווים שנחשבו לפופולריים ביותר ניכרת ירידה של ממש בתנועה. חברות תעופה גדולות סוגרות קווים בלתי רווחיים, והטיפול בנושא התעופה עבר מידי הדרגים המקצועיים לדרגים המדיניים. על החלטת סעודיה לצייד את חברת התעופה שלה במטוסים מתוצרת ארה"ב, למשל, הודיע אישית לא אחר מאשר הנשיא קלינטון. כן פרצו סיכסוכים בין ארה"ב ובין בריטניה, צרפת, גרמניה, וכן בין האמריקאים וכמה ממדינות המזרח הרחוק, בראשן יפן. יפן היא המדינה היחידה שהודיעה, כי אינה מוכנה לנקוט במדיניות של "שמים פתוחים".

במגמה לעודד את הביקוש מעניקות חברות התעופה עמלות יותר לסוכני הנסיעות. על פי הערכות הרשות של שר התחבורה, ישראל קיסר, רשאים הסוכנים להעביר את עמלות היתר ללקוחותיהם. כן עורכות חברות התעופה מבצעי "בעל הבית משוגע". מדיניות זו אינה מגדילה את רווחי החברות, ומשמשת רק למילוי המטוסים הריקים למוצא תוך הקטנת הפסדים.

התחרות החריפה נובעת מצירוף מקרים: שפל כלכלי באירופה ובארה"ב ועודף מטוסים. ישראל היא כיום אחד היעדים הבודדים המושכים נוסעים. על רקע זה צריך לראות את המבצעים של חברות כרטיסי האשראי בשיתוף עם אל על ועם חברות תעופה אחרות לטיסות זולות לחו"ל במחיר עלות, בחינת מגרדים את תחתית התבית. בכל מקרה, למרות שהטרמינל בבן גוריון התמלא מפה אל פה, רוב המטוסים לא היו מלאים ואפשר היה להשיג מקום כמעט לכל יעד.

מתוך ציפיה לגידול תלול עוד יותר במספר הנוסעים, הכניסו חברות תעופה לקו הישראלי מטוסים יותר גדולים והגבירו את תכיפות הטיסות לארץ. בריטיש איירווייז כבר מפעילה שתי טיסות יומיות, כמו גם לופטהנזה. תחרות חריפה צפויה גם בהמשך השנה, אפילו בעונת השיא הקיצית. התחרות הפרועה יכולה להגדיל את פדיונן של חברות התעופה, אולם תוך כדי כך תישחק רווחיותן. כפי שעונת הפסח־הפסחא לא הביאה לגידול החזוי בתנועה, כך עלול לאכזב גם הקיץ.

בחודש שעבר גדלה תנועת הנוסעים בנמל בן־גוריון ב־482,069, גידול של 27 אחוז לעומת אשתקד, ותנועת המטוסים – ב־48 טיסות, גידול של 48 אחוז. ממוצע הנוסעים למטוס ירד ב־14 אחוז, מ־158 אשתקד ל־135 השנה.

ברבעון הראשון של השנה עברו בנמל בן־גוריון 1,149,097 נוסעים, גידול של 26 אחוז, ומספר הטיסות הגיע לכדי 9,045, גידול של 31 אחוז. ממוצע הנוסעים למטוס ירד בשלושה אחוזים מ־131 בשנה שעברה ל־127.

הגידול התלול בתנועה גרם אי־נוחות ואי־נעימות, אולם השירות ניתן בניגוד לשנים קודמות, הפעם לא התלוננו חברות התעופה על איחורים באשמת רשות שדות התעופה ונמל בן־גוריון. עם זאת, נמשכות העבודות להגדלת קיבולת הנמל לקראת הקיץ. הכוונה היא להגדיל בשלב זה את הקיבולת הרגעית, מ־2,800 נוסעים ל־3,600.

הרשות להגנת הצרכן: יש לאפשר תביעות ייצוגיות גם כנגד בנקים וחברות ביטוח

מאת בלהה דבורי

הרשות להגנת הצרכן פנתה בדרישה להרחיב את הצעת החוק, שתאפשר תביעות ייצוגיות של צרכנים גם בנושאי ביטוח ובנקאות.

ועדת שרים לחקיקה אישרה הצעת חוק שתסדיר את נושא התביעות הייצוגיות של צרכנים כנגד ספקים, קבלנים ונותני שירותים.

הרשות להגנת הצרכן טוענת כבר שנים רבות, שלא די בחוק שיאפשר תביעות ייצוגיות רק מכוח חוק הגנת הצרכן, שכן הוא מוציא את הבנקים ואת חברות הביטוח ממסגרת החוק.

טיוטת הצעת חוק שהוכנה בנושא על ידי פרופסור סיני דויטש, היועץ המשפטי ברשות להגנת הצרכן, הועברה למשרד המשפטים ולמשרד התעשייה והמסחר.

בתשובה לפניות הרשות, נתקבלה תשובה מהיועץ המשפטי של משרד התמ"ס, כי בשל התנגדות האוצר להרחבת הצעת החוק לתחומי הבנקאות והביטוח הוחלט להציג בפני ועדת השרים לחקיקה את הצעת החוק במתכונתה המצומצמת, כדי להימנע מעיכובים נוספים.

פירסומדיה / גל אפק

פירסום בילצקי־ערמוני־ישעיהו מתמודד על אחד משלושת המקומות הראשונים בתחרות הבינלאומית של איגוד המעצבים (ארט דיירקטורים) בניו יורק. כך מסר נשיא האיגוד, אלן ביבר, לבעלי המשרד. ועדת השיפוט של התחרות בחרה בסדרה בת שלוש מודעות, שביצע המשרד עבור השבועון "ראש 1".

באבירון הפיק קטלוג מהודר, על נייר ממוחזר, ובו דגמי בגדי הים לקיץ 1994. הקטלוג צולם ברחבי הארץ ע"י הצלמים רון קדמי, אשל עוז, מיכה קירשנר ומירי דווידוביץ. הקטלוג הענק (גודל גליון) יהפוך עד מהרה, על פי התחזית שלנו, לפוסטרי ענק בדירות שכורות.

גם גוטקס הפיק קטלוג מהודר לקראת הקיץ המתקרב. הקטלוג הוא חלק מקמפיין פירסומי חדש, המופיע על מאות מכוניות תלויה באמצעות פירסום אינסור.

איתור המגזין הראשון בעולם שצריך לגרד את הלוגו שלו כדי לגלות את שמו: זהו "אותות", ירחון איגוד המפרסמים, שיצא באפריל. בפירסום גרשון קופר, שהגו את הרעיון, מקווים שאמנם היו הם הראשונים בעולם, ויוכלו להיכנס לספר השיאים של "גינס".

שלה, בעזרת שני סרטוני טלוויזיה לאורך 80 ולגלף. בבינבליטואל לא הצליחו למצוא סרטים בינלאומיים לדוגמים אלה, שיתאימו לקמפיין שרץ בארץ. הפיתרון היה להכין תסריטים מקוריים, ולהשתמש בהפקה בקטעי צילום של [illegible] בנק. הסרטים מתארים את מחשבותיהם של נהגים, המרגישים ביטחון בזכות הרכב בו הם נוהגים.

קולנוע שבריאנס שוברת שיאים: ארגנטאורקני פירסומת משודרים בנימבלת בערוץ 2. אחד ל"דני", שניים לגבינת ה"גמדים", ואחד ל"דנונה". התשדירים, מבית היוצר של סמוריכוק, בוימו על ידי יגאל שילון, שמוליק אימברמן ורם ברנק.

סרט הפירסום של "אקמול" הגיע לגמר בכנס בינלאומי שנערך לאחרונה בפורטוגל, וזכה לציון לשבח. סרטון "אקמול" נבחר מתוך עשרות סרטים של חברות תרופות מהגדולות בעולם, בשל המבנה החדשני שלו. לסרטון אחראי פירסום הרבסט־מאיר־קלפר, שבעלות במוכה של כ־50 אלף דולר הפיק את שני הסרטים. הפקה – אודי קרישטן, בגאית – בירית יחן.

קידום מכירות

בגד תעניק חסות לאירוע "באוהאוס בשדרה", בהיקף של 250 אלף ש"ח. בגד תפיק ותציב 12 מתקנים עם לוחות גרפיים, שעליהם יודפסו מאה תמונות מקוריות של ציירים מובילים, הקשורות לאמנות ה"באוהאוס". שלושה רכבים של גוד־יר עם שילוט דו־צדדי ינועו ברחובות ת"א לפני פתיחת הכנס, ויודיעו על האירועים ומיקומם. השלטים יופקו במדפסת נור ידידותית לסביבה.

מטה האירוע "זום באויר" יוצא בקמפיין לשיווק שטחי פירסום לאירוע "איילון 94". מטרת הסיסמה "שריין לעצמך בלון במחיר מודעה בעיתון", היא להבליט את מגוון אפשרויות הפירסום באירוע, והאירוע עומד להיות חגיגת פירסום גדולה: פירסום על כדורים פורחים, מסכי וידאו ענקיים, מערכות כריזה ועוד. האירוע יתקיים ליד קיבוץ גושן בעמק איילון, במשך ארבעה ימים.

דני וייס (32), המפיק הבכיר במחלקה למופעים של עיריית ת"א, יעזוב החל מהחודש את אגף הפקות האירועים של חברת פירומקס. וייס יחליף את טל יוקר. במסגרת ההחלפה, נערך באגף ארגון מיוחד, שכלל פיתוח אירועים חדשים, ערוצי שיווק מיוחדים ועוד.

קמפיינים חדשים

"100 אלף דולר 200 מטר מהים" – היא הסיסמה המובילה קמפיין פירסום חדש לפרויקט הנדל"ן "גלי חוף" בחדרה. מפה סכמטית, בסגנון מגילת קלף קדומה, מהווה את הבסיס למודעות, תחת הכותרת: "אם תקראו נכון את המפה, תמצאו מהשקעת הנדל"ן הטובה במדינה". תקציב הקמפיין הראשוני, בעריכת פירסום צור, עומד על 120 אלף דולר.

גיתם יוצאת בקמפיין חדש למצלמות הווידאו של סוני. במודעות נראית המצלמה ליד מיכל עם דני זהב, המתעניינים מאוד במצלמה, תחת הכותרת: "מצלמת סוני – גונבת את ההצגה". הקמפיין יכלול סרטי פרסומת, מודעות בעיתונים ושילוט חוצות. תקציב הקמפיין – 650 אלף דולר.

שלוש שמלות שונות נתפרו במיוחד עבור קמפיין הפירסום החדש של טבע נאות. השמלות הותאמו לדגמי הסנדלים שמופיעים על שילוט החוצות, במודעות ובקטלוג דגמים אופנתי המצורף לעיתונים. על הקמפיין – ורשבסקי־פרליך־דובר.

טלוויזיה

חברת צמפיון מוטורס מתחילה את השלב השני בקמפיין הבסיסות השנתי

הבירה ותכנון ערים / יורם אפק

בשנה האחרונה עסקה התקשורת הכתובה יותר ויותר בפתרונות כוללים ותוכניות אב לשיפור פני הכרך בו אנו גרים. כשאני חושב על כתובותינו לענייני ארכיטקטורה, אני נזכר מייד בטעם הנפלא של הבירה הצ'כית.

הבירה הכי טובה בעולם היא בירה צ'כית. ראשית, בגלל המים הצ'כיים שאין כמותם צלולים וטעימים. שנית, בגלל התעקשותם של הצ'כים להמשיך בתהליכי ייצור ידניים מיושנים. שלישית, בגלל כמה סודות בתחום הנבטת השעורה וייבושה ורביעית, בגלל הכישות, שהוא צמח שיכול לצמוח בהרבה מקומות בעולם, אבל טעם כמו הכישות הצ'כית אין, אין. הכישות הצ'כית קרויה פילזנר, והיא מככבת בכל בירה שמכבדת את עצמה בעולם.

אני מקדים את הסיפור על הבירה, כי אין לי הסבר יותר מוצלח למחדלים של מחלקת התכנון העירונית של פראג. אין לי כל ספק שהיושבים שם שותים בירה כל היום, כל השנה, כל השנים, מאז המאה ה־11 למניינם. הם שיכורים דרך קבע, וכך הם מאשרים כל תוכנית בנייה שמביאים להם – בלי לבדוק אם היא מתאימה לבניין שעל יד, לבלוק, לרחוב, לתוכנית המיתאר, לתפיסה האורבנית, לתיכנון ערים או למגמות עכשוויות בארכיטקטורה.

כל בניין בפראג הישנה שונה מהבניין שלידו בעיצוב, במבנה, החלונות, בצבע, בגודל, בצורות הגג, בקישוטים, בסגנון הבנייה, בחומרים. מכל בחינה שתרצו לבחון, לא תמצאו דמיון, על כל פנים לא בסביבה המיידית. אם תרצו לבדוק, אני מציע שתשימו לב גם לפנסי הרחוב. בכל רחוב כמעט יש סוג אחר של פנסים, מקושטים מאוד.

התוצאה – פראג הישנה היא אחת הערים היפות בעולם.

לא היה לה ראש עירייה כמו הוסמן שהרס את חצי פאריס, או לה גרדיה שהרס את חצי ניו יורק. לא היה לה ניימאייר, שבנה מפלצות מגלומניות נוסח ברזיליה. לא היה לה באוהאוס שהפך את תל אביב לשממה אורבנית. לא היו לה מחלקת תכנון עירונית וחוקי עזר, אולי בזכות הבירה.

אני מספר לכם את הסיפור הזה כי תכנון בירוקרטי של אמנות, כמו תלבושת אחידה, הוא מכת מוות ליופי, ליצירתיות, לביטוי אישי אסתטי.

עכשיו, כשחוגגים בארץ יום הולדת לבאוהאוס, יכול להיות שהיה יותר יפה כאן אם במקום להעלות לארץ סגנון ארכיטקטוני גרמני, היו מביאים בירה צ'כית.

היום מתפרסם מדד מארס

מאת אמנון אפר

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה תפרסם היום את מדד מארס, שעלה על פי הערכות מוקדמות ב־0.5־0.8 אחוזים. אם יתאמתו ההערכות, עלה המדד בחודש שעבר ברמה למדדי ארבעת החודשים האחרונים – עלייה המבטאת קצב התייקרות שנתי של כעשרה אחוזים.

כמו בחודשים האחרונים, צפוי גם הפעם סעיף הדיור לתרום את העלייה הגדולה ביותר במדד הכללי. בחודשים הראשונים של השנה עלה כבר סעיף הדיור ב־3.8 אחוזים – יותר מפי חמש מהעלייה שנרשמה בתקופה זו במדד ללא דיור. העליות בסעיף הדיור קוזזו חלקית בחודש שעבר על ידי המשך הירידה העונתית במחירי ההלבשה וההנעלה, ואילו העליות היזומות שביצעה הממשלה לפני שבועיים במחירי התחבורה הציבורית יבואו לידי ביטוי רק במדד הבא.

המצילים עלולים לשבות בהיפתח עונת הרחצה

מאת נתי קיי־זילברמן

החל ב־10 בחודש הבא ישבתו כל תחנות ההצלה בחופים, הודיע אתמול יו"ר ארגון המצילים, פואד נאטור, ל־23 מצילי נהריה, השובתים כחודש לאחר שהעירייה הודיעה להם לפני כחודש על ההחלטה לפטרם. זאת, בעקבות העברת החופים לניהולה של החברה הכלכלית, האמורה להעסיקם.

ההנהלה החדשה הציעה להם תנאים פחות טובים ומועצת פועלי נהריה הכריזה בשל כך על סכסוך עבודה עם העירייה.

אתמול באו המצילים עם משפחותיהם לרחבת העירייה ויחד עם מצילים ממקומות שונים בארץ הפגינו במקום. הם נשאו כרזות נגד ראש העירייה בטענה שמדובר בפיטורים פוליטיים שנועדו לסייע לעירייה להיפטר מאנשים שאינם נחשבים "עושי דבר".

הם [illegible] הודיעו כי החל בשבוע הבא, בהיפתח עונת הרחצה, הם מתכוונים לנעול את חופי נהריה במנעולים ושרשראות ולמנוע את כניסת המתרחצים.

חברת הביטוח דיקלה שוקלת להנפיק את מניותיה בבורסה לניירות ערך של תל אביב, כדי לגייס סכום הנאמד בכ־20 מיליון ש"ח. כך הודיע מנכ"ל החברה, אלי שמש.

דיקלה נמצאת בבעלות מור הר השקעות, שנשלטת על ידי קבוצת הראל המשביר (65%) ומבטחים שבבעלות קופת חולים של ההסתדרות (35%). החברה, שבעבר היתה בבעלות חברת הביטוח הסנה, עוסקת בביטוח סיעודי ובביטוח השתלות איברים בחו"ל לחברי קופת חולים של ההסתדרות.

מאות נהגים חברים באיגוד הנהגים של ארצות הברית בעת הפגנה בקולומבוס, מדינת אוהיו. מאות הנהגים ובני משפחותיהם קיימו אתמול עצרת באולם מרכזי כדי לגייס תמיכה ציבורית לשביתתם. (צילום אי.פי.)

שוקי ההון בעולם / ביל כספי

הבנק המרכזי של גרמניה הוריד את שערי הריבית

אתמול הוריד הבונדסבנק, הבנק המרכזי של גרמניה, את שערי הריבית ברפובליקה הפדרלית. ריבית הלומבארד שהיא הריבית שבה הבנק המרכזי משאיל כסף למערכת המסחרית, ירדה ל־6.50 אחוזים לשנה, הריבית לנכיון שטרות, הריבית המוערית בגרמניה, ירדה ל־5.00 אחוזים, ירידה בת 0.25 אחוזים. הירידה בשערי הריבית בגרמניה השפיעה מיד על מדינות אחרות באירופה. באוסטריה ובהולנד, שתי מדינות הקשורות מאוד למשק הגרמני, הורדה הריבית מיד, ואילו בבלגיה, לוקסמבורג, שוויץ ודנמרק ירדו שערי הריבית בקרוב. לדעת מומחים, סביר להניח שגם שערי הריבית במדינות אחרות באירופה, כמו צרפת וספרד, יירדו.

אך למרבה ההפתעה, לא השפיע השינוי בעלות הכסף בגרמניה על הפעילות בשוקי המטבע, וגם לא על שערי המניות במדינות אירופה. שער המארק עלה, ואילו שערי ניירות הערך בגרמניה ירדו.

במהלך המסחר אתמול היה שער של הדולר מעורב: הוא ירד לעומת המארק, הליש"ט והפרנק הצרפתי, אך עלה לעומת הפר"ש והין. בשעות הצהריים של המסחר הניו יורקי עמד הדולר על 1.7080 מארק, 1.4426 פר"ש, 104.06 ינים, 5.8420 פר"צ, ואילו הליש"ט עלתה ל־1.4770 דולר, 2.5234 מארק, 153.66 ינים ושל 2.1317 פר"ש.

התעלמות שוקי ההון בעולם לשינויים בשערי הריבית בגרמניה מוסברת בכך, שהשווקים ציפו לזה ונראה כי הדבר נלקח בחשבון בפעילות ברוב ימי השבוע.

בשוקי ניירות הערך של העולם ירדו שערי המניות בגרמניה, למרות שבשל הירידה בשערי הריבית בגרמניה היה אפשר לצפות לביקושים לניירות ערך גרמניים. עם זאת, אחת הסיבות העיקריות למצב בשוקי ניירות הערך בגרמניה היתה, ללא ספק, פשיטת הרגל של חברת הנכסים שניידר, אשר פגעה קשה באמינות השוק. יש הסבורים, שהמשבר הכלכלי שבו שרויה גרמניה, הגיע גם לסקטור העסקי, לחברות הגדולות שמניותיהן נסחרות בבורסה.

אתמול ירד מדד הדקס בגרמניה ל־2,209.19 נקודות, ירידה של 1.41 נקודות. ירידות שערים היו אתמול גם בשוק המניות של לונדון, שם ירד מדד המניות הכללי ב־16.00 נקודות ל־3,129.80 נקודות.

בשוק המניות של ניו יורק תנודות חריפות בשערי המניות, אך השינויים מעלה ומטה השאירו את מדד הדאו ג'ונס ברמה די יציבה: 3,661.76 נקודות בשעות הצהריים של המסחר, עלייה חצי יומית של 0.29 נקודות.

במזרח הרחוק ירידות כבדות בטוקיו: מדד הניקיי ירד ל־19,987.20 נקודות, ירידה יומית של 732.10 נקודות. בשוק המניות של הונג קונג ירידה גדולה. גם מדד ההנג סנג נסגר על 9,600.63 נקודות, ירידה יומית של 153.13 נקודות.

בשוק הנפט היה יום תוסס למדי. בשעות הצהריים, כשנודע על הפלת שני מסוקים אמריקאיים בצפון עיראק, הופיעו ביקושים ספקולטיביים לנפט, משום שהסברה היתה שהעיראקים הפילו אותם. כשהתברר שמדובר בטעות, הספקולנטים שרכשו נפט מכרו אותו כמעט ללא שינוי: חבית ברנט ב־14.93 דולר, חבית גולמי קל ב־15.96 דולר.

קיסר: גדל תקציב פיתוח הכבישים במיגזור הערבי

מאת אריה ארד

ממשלת רבין הגדילה את תקציבי התחזוקה והפיתוח של הכבישים במיגזור הערבי לכדי 67 מיליון ש"ח בשנה, לעומת 2.5 מיליון ש"ח בתקופת ממשלת שמיר. שר התחבורה, ישראל קיסר, שמסר נתונים אלה בביקורו בשפרעם השבוע, האשים את ממשלות הליכוד בהפניית כספים להתנחלויות בין היתר על חשבון פיתוח המיגזור הערבי.

במהלך סיורו בגליל חנך השר כבישים חדשים באיכסל ובאירנא. ראש עיריית שפרעם, איברהים ניסה דרוויש, הביע הערכתו לשר קיסר באומרו, שהצליח "להכניס את היישובים הערביים למפת ההשקעות של משרד התחבורה".

שיתוף פעולה בין הקזינו בטאבה לעיריית אילת

מאת שמוליק תגר

ראש עיריית אילת, גבי קדוש, נפגש עם נציגי חברת "אינטר קזינו", שיפעילו את בית הקזינו שיפתח בקרוב במלון הילטון בטאבה המצרית. בפגישה הציג ראש העירייה את ההשקעות הגדולות של אילת בפיתוח תשתיות שתשמשנה למעשה את אורחי הקזינו בטאבה.

המפעילים הציגו עמדה כי הפעלת הקזינו תוסיף לפחות 30 אלף לינות בשנה למלונות אילת והדבר יתרום לכלכלת העיר.

גבי קדוש מתכוון לדרוש מחברת "אינטר קזינו" אחוז מסויים מרווחי הקזינו לטובת העיר ותושביה. כסף זה יושקע בפיתוח העיר ותשתיותיה בכל התחומים. ראוי לציין כי ממשלת מצרים תקבל מבעלי הקזינו 50 אחוז(!) מן הרווחים עבור הרשיון להפעלתו.

בכוונת ראש העירייה לפנות לשר האוצר בבקשה לאפשר לעיריית אילת לגבות מס מעבר בגבול טאבה מכל אדם העובר לקזינו, עוד טוען ראש העיר כי העירייה מתכוונת להתייחס לקזינו בטאבה כאל מודל שבו ניתן לבדוק את ההשלכות החיוביות או השליליות שיש לקזינו על העיר אילת.

"התכוף" יספק לסומליה ציוד כיבוי בחמישה מ' דולר

מאת נתי קיי זילברמן

מפעל התכוף לייצור מיכלים במפרץ חיפה השלים בימים אלה עסקה בחמישה מיליון דולרים לאספקת מכוניות וציוד כיבוי למתקנים בסומליה המשרתים, בין השאר, את חיל האו"ם.

שלשום הוציא המפעל משלוח ראשון של כ־20 מכוניות כיבוי, ציוד נלווה ושתי סירות למשימות הצלה בים. לציוד צורף גם צוות הדרכה של כבאים ואנשי הצלה ישראלים אשר ידריכו את המפעילים בסומליה.

מנכ"ל המפעל, יובל מרשק, סיפר כי המפעל נמצא כבר מזה זמן בקשר עם האו"ם, ומספק ליחידותיו המוצבות במקומות שונים במזרח התיכון, כגון לבנון, ציוד מגוון. ואולם הקשר לעסקה עם סומליה התחיל בצורה מקרית לחלוטין: "ראינו מודעה בעיתון והחלטנו לגשת למכרז. התייחסנו לכל הנושא כמעט כמו לבדיחה, אבל כנראה שכל שאר המתחרים פשוט פחדו להיכנס להרפתקה הזו".

ציוד הכיבוי אותו סיפק מפעל התכוף מיועד בעיקר לשרת את שדה התעופה של סומליה ועוד מספר תחנות כיבוי. במפעל מקווים, כי אם העסקה תעלה יפה, יוזמן ציוד כיבוי לתחנות נוספות ברחבי סומליה.

עבור צוות ההדרכה שנשלח עם הציוד הוקם בסומליה מחנה מיוחד, והמדריכים מתגוררים שם בתוך מכולות שהוסבו למבני מגורים. גדעון לב, כבאי מתחנת הכיבוי של חיפה, אשר הצטרף לצוות שיצא לפני שבוע, סיפר כי בכל פעם שהצוות נזעק לטפל בשריפה, עליו לתאם זאת עם כוח האו"ם שבמקום, ומסוק מיוחד נשלח כדי לאבטח את הצוות, את נתיב נסיעתו ואת פעולות הכיבוי.

לדבריו, סומליה אינה מסוכנת יותר מישראל, וכאשר הגיע לשם נשאל דווקא על ידי המקומיים, כיצד מצליחים תושבי ישראל להתמודד עם בעיות הביטחון הקשות.

ועדים ועובדים / אפרים דוידי

הסברה במשרד התחבורה

עובדי משרד התחבורה ברחבי הארץ יקיימו ביום ראשון אסיפת הסברה באולם שבקומה השביעית בוועד הפועל. תחת הכותרת "נשבר לנו" יתכנסו מאות עובדים החל מהשעה 10:00.

האסיפה תגרום לשיבושים בכל פעילויות המשרד, החל מהמשרד הראשי בירושלים, דרך קיום "הטסטים" לנהגים חדשים ועד למינהל הספנות. הדרישות של העובדים הן ארבע: השוואת תנאי השכר של העובדים עם יתר עובדי המשרדים הממשלתיים, מידע מלא על התיאגוד המוצע במשרד, תוספת במרכיב "רכב" והפסקת עבודת קבלנים ויועצים חיצוניים.

יו"ר הוועד, מייק לוין, אמר אתמול: "אין לנו כל חילוקי דעות עם קיסר. הוא מסכים עמנו בהרבה דברים. הבעיה היא שהוא אמנם מסכים איתנו, אך שום דבר לא זז".

תביעה נגד "המשקם"

ההסתדרות הגישה השבוע תביעה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב נגד חברת המשקם, על שהפרה את ההסכם עליו היא חתומה עם ההסתדרות, ואשר לפיו מעדכנים את שכרם של העובדים הנכים המועסקים בתוספת היוקר במועד עידכון שכר המינימום. מחזיק תיק עובדי "המשקם" בהסתדרות, דוד ציצוביץ, אמר כי מועד התשלום המעודכן חל ב־1 בספטמבר ואילו למרות דרישות חוזרות ונשנות מצידו, סירבה הנהלת החברה לשלם את השכר המעודכן לכ־3,300 עובדים אלה.

ציצוביץ ציין, כי מדובר אמנם בתוספת זעומה (5.22 ש"ח לשעה לעומת 5.10 ש"ח לשעה) לפני מועד העידכון, אך בהתחשב ברמת השכר של עובדי "המשקם", זוהי תוספת חשובה. הוא אמר, כי לא יעלה על הדעת שדווקא קבוצת עובדים מוכת גורל וחלשה תשלם את מחיר המחדלים של הגורמים האחראים בחברת "המשקם".

מזכ"ל האיגוד הארצי של הפועלים החקלאיים, חיים אביבי, הוסיף אמש כי בנוסף לתביעה שהוגשה לבית הדין, הוא יציע למזכירות האיגוד "להכריז על סכסוך עבודה על מנת לאלץ את "המשקם" לקיים את התחייבויותיה כלפי העובדים".

70 אלף נהגים שובתים

איגוד הנהגים של ארצות הברית, שבמשך שנים היה סמל לשחיתות באיגודים המקצועיים ושזכה למהפך ולהנהגה חדשה, הכריז על שביתה ב־22 חברות הובלה גדולות בארצות הברית. לנהגים תביעות רבות, והעיקרית שבהן: להפסיק את עבודתם של נהגים בחלקי משרה ושל עובדים בחברות כוח אדם.

המנהיג החדש של האיגוד, רון קארי, אמר אתמול: "צר לנו על השיבושים שאנו גורמים עקב שביתתם של כ־70 אלף נהגים. יתכן שיש שיסבלו מהשביתה, אך חשוב לדעת שהמאבק שלנו אינו רק למען חברי האיגוד, אלא למען כל האמריקאים העובדים".

הנהגים קיימו עצרות בחוצות ארצות הברית, ומאלסקה [illegible] נמסר כי אותות השביתה כבר מורגשים ושמלאי המזון אוזלים.

סוריה תקבל מלווה לפיתוח תפוקת החשמל במדינה

(עתים מזרח) השר הסורי לענייני תכנון, עבד אלרחים סביע, ומנכ"ל הקרן הערבית לפיתוח כלכלי וחברתי, עבד אללטיף אלחמד, חתמו על הסכם כספי בו תעניק הקרן לסוריה מלווה בסך 30 מיליון דינאר כוויתי (כ־88 מיליון דולר אמריקני) למימון תחנת "זיזון" בצפון מערב סוריה.

השתתפות זו באה במסגרת הבטחת הצרכים הסוריים בתפוקת החשמל, לאחר שסוריה החלה בשנים האחרונות לסבול מגירעון שנתי של 10 אחוז. סך כל הדרישה השנתית הגיעה לכ־15.3 מיליון קילוואט, כאשר בינתיים לא הושלמה תפוקת 12.3 מיליון קילוואט.

כווית העניקה כ־200 מיליון דולר אמריקני להפקת 500 מגוואט בתחנת "אלנאצריה" ו"תשרין" ליד דמשק.

מקורות כלכליים אמרו לעיתון "אלוזאת", כי הסכם המלווה כולל תקופה של חמש שנים, שבה יוקפא פרעון החוב בתוך תקופת הפירעון המגיעה ל־20 שנה, כאשר גובה הריבית אינו עולה על ארבעה אחוזים.

חברה סעודית תייצר יחידות אלקטרוניות למטוסי אף 16

(עתים מזרח) החברה הסעודית למוצרי אלקטרוניקה מתקדמים הודיעה, כי חתמה על חוזה חדש עם חברת "לוקהיד" האמריקאית, לייצור יחידות אלקטרוניות דיגיטליות למטוסי "אף־16 פלקון" – מוסר העיתון "אלחיאת".

ההודעה באה לאחר פחות משבוע מהודעת החברה הסעודית על חתימת חוזה שיתוף פעולה טכני עם חברת מקדונל דאגלאס, במסגרתו תייצר החברה הסעודית שלושה סוגי ציוד אלקטרוני למטוסי "אף־15", אותם תרכוש ממשלת סעודיה מארה"ב.

על החוזה עם חברת "לוקהיד" חתמו המנהל האקזקוטיבי של החברה הסעודית, המהנדס עבד אלעזיז אלצקר, וראש המחלקה למערכות תעופה בחברת "לוקהיד", קן קאנאסטרה. שווי החוזה, אשר יימשך ארבע שנים, הוא 12.8 מיליון ריאל, והוא מהווה הזדמנות לחברה הסעודית לייצא את מוצריה ולהתקינם במטוסים שאינם נמכרים לסעודיה.

קאנאסטרה אמר, שהחוזה עם החברה הסעודית מדגיש את מחויבותה של חברת "לוקהיד" לייצא טכנולוגיה מתקדמת לסעודיה, הנחשבת לאחד הלקוחות המובילים של חברת "לוקהיד". כן הוסיף, כי איכות מוצריה של החברה הסעודית וכן רמת המכשור הגבוהה של אנשיה היו הגורמים החשובים לחתימת החוזה.

אלצקר אמר, שהחברה הסעודית גאה להצטרף לצוות המייצר את מטוס ה"אף־16", וציין שחוזה זה נחשב לייצור הראשון של החברה ללקוח שאינו סעודי. במסגרת החוזה תייצר החברה הסעודית למוצרי אלקטרוניקה מתקדמים יותר מ־3,000 יחידות אלקטרוניות דיגיטליות למטוס, וישנן תכניות להרחיב בעתיד את הייצור לכדי יותר מ־5,000 יחידות, וזאת עם הגידול בביקוש למטוס זה, המהווה יותר ממחצית מצי המטוסים של חיל האוויר האמריקאי. צפוי, שבשנת 2020 יהפוך מטוס זה למטוס העיקרי של הכוחות האמריקאיים.

מקורות בחברת "לוקהיד" מסרו, כי עד עתה ביקשו 16 מדינות לרכוש את המטוסים הללו, אשר השתתפו ביותר מ־13,500 גיחות אוויריות במהלך מלחמת המפרץ, שכללו קרבות אוויר־אוויר וקרבות אוויר־קרקע.

תחנת הכוח "חגית" מוקמת ב־90 מיליון דולר

מאת אורי נשרון

עד סוף המאה תפיק תחנת הכוח החדשה "חגית", המוקמת ליד המושבה בת שלמה, 1,005 מגוואט החשמל באמצעות שש טורבינות גז. עלות ההקמה 90 מיליון דולר.

על כך נודע בטכס הנחת מגילת היסוד באתר התחנה, בו השתתפו 250 פעילי ה"בונדס", ובנוכחות שר האנרגיה והתשתית, משה שחל, מנכ"ל חברת החשמל, משה כץ, ויו"ר מועצת המנהלים, עדי אמוראי.

שתי טורבינות הגז הראשונות שיחלו לפעול כבר בחורף הקרוב, יפיקו 240 מגוואט.

صكنا من الاهل

صكنا من الاهل

בעריכת: ניסן פרידמן

מנצ'סטר מול צ'לסי בגמר הגביע האנגלי

מנצ'סטר יונייטד תשחק נגד צ'לסי בגמר הגביע האנגלי ב־14 במאי באיצטדיון "וומבלי" לאחר שהביסה במשחק החוזר ב"מיין רואד" את אולדהאם בתוצאה 1:4. המשחק הראשון בין השתיים, שנערך ביום ראשון, הסתיים בתיקו 1:1, כשהיונייטד מבקיעה בדקת הסיום.

משחק התקפי לאורך מרבית דקות המשחק, הדגיש ביתר שאת את הבדלי הרמות בין שתי הקבוצות וביסס את עליונות של האלופה, שהבקיעה רביעיה מרגלי דניס אירווין (9), אנדריי קאנצ'לסקיס (15), בריאן רובסון (62) וראיין גיגס (65).

אולדהאם הצליחה לצמק בדקה ה־39, מרגלי ניל פיננסון, אך קבוצתו כרעה במהלך המחצית השניה. בעקבות הנצחון, מועמדת היונייטד להיות הקבוצה השישית בהיסטוריה של הכדורגל האנגלי שתזכה בדאבל.

המשחק המצטיין במגרש היה הוותיק בן ה־37, בריאן רובסון. המאמן פרגוסון הותיר מחוץ להרכב את לי שארפ, בריאן מקלייר ודיון דאבלין והימר על ה"סוס הזקן" שלא איכזב אותו. רוי קין וקאנצ'לסקיס שלא שיחקו במשחק הראשון חזרו הפעם להרכב.

בסקוטלנד העפילה האלופה, ריינג'רס גלאזגו לגמר בו תפגוש את דאנדי יונייטד ב־21 במאי, לאחר נצחון במשחק החוזר על קילמרנוק 1:2. גיבור הנצחון היה האנגלי, מרק הייטלי שהבקיע צמד לריינג'רס תוך חמש דקות.

במשחק בודד בליגה האנגלית נפרדו צ'לסי וקו.פ.ר בתיקו 1:1.

מחר: מנצ'סטר – וימבלדון

אבל מחר תחזור היונייטד למאבקי הליגה ותתייצב למשחק חוץ קשה ביותר נגד וימבלדון הקשוחה. אם תאבד היונייטד נקודות, היא עלולה להעביר את ההולכה לפחות זמנית לבלקבורן, המפגרת עתה אחריה בהפרש שערים בלבד (לבלקבורן משחק יותר) שתשחק נגד סאותהמפטון, המאבקת על חייה בליגה.

צרפת: פאריס סן ז'רמן שתארח את מונאקו ביום ראשון, תצעד קרוב לוודאי צעד נוסף לקראת הבטחת זכייתה בתואר האליפות. גם הפסדה לארסנל באמצע השבוע לא תמנע זאת ממנה.

ספרד: לאחר הצלחתה בגביע האלופות חוזרת ברצלונה למאבקי הליגה ומחר היא תארח את ואלנסיה, בדרך לתואר רביעי ברציפות. המוליכה, דפורטיבו עם שלוש נקודות יתרון, תארח ביום ראשון את טאנריף. ריאל מאדריד תצא למשחק חוץ נגד סביליה.

איטליה: האלופה מילאן זקוקה לנקודה אחת בלבד ממשחק הבית שלה נגד קבוצת התחתית של אודינזה כדי להבטיח לעצמה את התואר בפעם השלישית ברציפות. פארמה שהעפילה לגמר גביע המחזיקות תארח את קאליארי בעוד שאינטר תצא לשחק חוץ נגד סמפדוריה.

אלופת הכדורעף, הפועל מטה־אשר

סוף עונת הכדורעף

מטה הקסם

תחילת עונת הכדורעף לא בישרה טובות להפועל מטה־אשר: פיטורי מאמן, מעצר של שחקן חיזוק. אבל הסוף היה טוב. במוצאי־שבת, לעיני 1800 צופים רעשנים בנעמן, ניצחה במשחק החמישי והאחרון את האלופה היוצאת ומחזיקת הגביע המדינה, הפועל בת־ים, וזכתה באליפות המדינה לעונת 1993/94

מאת עומר־בן הלוי

הפועל מטה־אשר ניצחה במשחק 1:3 (במערכות) ובסידרת הגמר־עף כולה 2:3.

היה זה אקורד סיום מתוק לעונה שלוותה לא פעם בטונים צורמים, כמו פיטורי המאמן הקודם והחלפתו במאיר בין או מעצרו של השחקן סרגיי קוחטין בחשד לניסיון אונס. למרות הכל סיימה במקום הראשון בליגה וזכתה ביתרון הביתיות במשחקי הגמר־עף, יתרון אותו ניצלה עד תום.

לאחר המשחק הודה מנהל הקבוצה, רמי זהרון, לשחקנים, רטוב משמפנייה ודמעות־אושר, "על עונה נפלאה ועל המאמץ הכביר שהשקיעו כדי להחזיר לנו את תואר האליפות. מי שצפה במשחק ראה כדורעף־נהדר, שעשה שירות טוב לענף" ולא שכח גם את "הקהל הנפלא שלנו, שהריע את החברה ללא הרף".

במשחק הצטיינו גלעד דהרון ושמאי גל וכן המנחתים יובל בן והרוסי קוחטין. בסיומו הניף הקפטן גלעד דהרון את הגביע והבטיח, שגם בשנה הבאה הקבוצה לא תוותר עליו בקלות.

גם הפועל־העמקים סיכמה עונה סבירה מבחינתה. העמקים שיחקה נגד מכבי ת"א בסידרה על המקומות 3־4. לקראת העונה הבאה יצא המאמן אבישי קרפובסקי עם חבר ההנהלה לתורכיה, לצפות בכמה שחקנים המועמדים לחיזוק הקבוצה.

הפועל המעפיל/איחוד־עירון נשארה בליגה הלאומית רק לאחר ניצחון 2:3 במשחק חוזר נגד מכבי קרית־ביאליק. המעפיל סיימה את הליגה במקום השמיני, המבטיח שנה נוספת בליגה הבכירה.

הפועל שער־הנגב והפועל איילון סיימו בין ארבע הקבוצות האחרונות וירדו לליגה הארצית. בעונה הבאה תהפוך הליגה הלאומית ללאומית א' עם שמונה קבוצות, שמתחתיה תהיה ליגה לאומית ב'.

שער־הנגב ואילון מקווים להשתלב בליגה זו ולצפות למחזורים טובים של שחקני נוער, שעשויים להחזיר אותם למרכז העניינים.

באדיבות "קיברץ", שבועון התק"ם

גליל מארחת את ראשל"צ במשחק בין המאוכזבות

כדורסל
מאת משה כהן

קבוצות הפועל גליל־עליון ומכבי ראשון לציון יתמודדו כבר מחר במשחק השלישי והמכריע ביניהן במסגרת הפליי־אוף התחתון, כאשר עד־כה כל אחת מהן זכתה בנצחון אחד.

אין ספק, כי שתי הקבוצות מתחרות ביניהן על התואר המפוקפק של "אכזבת העונה". אולם, כעת גביע קוראץ' עומד על הפרק ולכן, כל אחת מהן תשאף לנצח.

לפחות על הנייר שחקני הגליל נראים כפייבוריטים לזכות בנצחון, שכן המשחק יערך במבצרם בכפר בלום ומולם תתייצב קבוצה שבורה ומאוכזבת.

אולם, צריך לזכור שלראשון לציון יש מספיק כוכבים שמסוגלים לנצח גם בכפר בלום. לכן, גם נצחון של הקבוצה מעיר היין לא יהיה מפתיע.

הבת־ימים היו אורחים בחגיגת האליפות של הפועל מטה־אשר

אחרי הגמר־עף מאת מיכאל אמקין

אלופת המדינה הטריה, הפועל מטה־אשר, הפתיעה שלשום (מוצ"ש) את הפועל בת־ים במשחקה המרליק המחושב, תוך הפגנת נחישות ומוטיבציה גבוהה לקבל את התואר מידי האלופים היוצאים מבת־ים, שלא מצאו תשובה. טקס העברת השרביט הוא שייך כולו לאלופים החדשים.

* * *

עצם הנצחון הברור במשחק החמישי והמכריע בסידרת הגמר־עף – 1:3 (11:15, 17:16, 5:15, 3:15) – מצביע על העובדה שהבחורים ממטה אשר החליטו להשאיר את הכתר באולם הביתי בנעמן, ולא לאפשר לו לחזור לבת־ים בפעם השניה ברציפות.

סיכום הנקודות הקטנות היה 36:61. היתרון המקומי היה ברור והאורחים נשברו בשתי המערכות האחרונות, בהן היו רק סטטיסטים במשחק הפרטי של מטה אשר. הבת־ימים היו כבר, למעשה, אורחים בחגיגת האליפות המקומית.

בכל ארבע המערכות בלט יתרון מטה־אשר כאשר בת־ים רצה בניסיון להשוות ולנצח. זה לא הלך לאורחים, שלא הצליחו לשבש את המשחק המתוכנן והמדוייק של איליה קבנוב כפליימייקר הכם, ולדיק ארטמנקו, גלעד דהרון וסרגיי קוחטין, כמוציאים לפועל העיקריים בקבוצה.

שמאי גל, בניצול ניסיונו הרב, הנחתותיו הקצרות והסיומות מתאימות מאוד, היה יעיל. אך מעל כולם בלט יובל בן, שהיווה את התשובה המוחצת של מטה־אשר לכוכב הבת־ימי, אלון גרינברג. שאר שחקני בת־ים לא סייעו לכוכב שלהם, וכך לא יכול היה כוכב העל של הכדורעף הישראלי בשלוש השנים האחרונות, לעמוד מול החומה המגובשת והקטלנית שמעבר לרשת.

מאיר בין, מאמן מטה־אשר, המנבא של יובל, ניהל את משחק חניכיו בקור רוח ובתבונה רבה וזכה בעוד תואר בקריירה העשירה והארוכה שלו.

פיפן הוליך את שיקאגו לנצחון תשיעי ברציפות

כדורסל מעולם אחר

סקוטי פיפן קלע שמונה מ־27 נקודותיו, במהלך הרבע השלישי וסחף את האלופה, שיקאגו בולס לנצחון 90:96 על מיאמי היט, התשיעי שלה ברציפות. כעת נאבקת הבולס עם אטלנטה על הבכורה בבית המרכזי.

באטלנטה רשמו ההוקס נצחון 95:110 על קליבלנד קאבלירס, כשמוקי בליילוק קלע 14 מ־19 נקודותיו במחצית הראשונה.

בסן־אנטוניו נרשמה הפתעה כאשר דנבר נאגטס עצרה את הספרס ללא נקודה במשך יותר משבע דקות בדרך לנצחון 78:83. רודני רוג'רס קלע 18 ולפננטנו אליס הוסיף 16 ו־10 ריבאונדים לנאגטס. 32 נקודותיו של דייוויד רובינסון ו־15 הכדורים החוזרים, לא מנעו הפסד.

במילווקי: סל מטווח ארבעה מטרים של ג'וני ניומן, 1.3 שניות מהסיום העניק לניו־ג'רזי נטס נצחון 105:107 על הבאקס המקומיים. ניומן סיים עם 21 נקודות.

בפילדלפיה קלע באירון סקוט 10 מ־21 נקודותיו ברבע השני ומשך את אינדיאנה פייסרס לנצחון 87:115 על המקומיים. שישה משחקני הפייסרס קלעו ב"דאבל פיגרס". וויתרספון קלע 19 נקודות למקומיים.

בבוסטון: הפסד שביעי ברציפות לפיסטונס מדטרויט, שהניפו דגל לבן מול הסלטיקס 109:96. די בראון קלע 21 למנצחים ודאגלס הוסיף 20 ו־14 ריבאונדים. טרי מילס 25 לפיסטונס.

בפיניקס: 29 נקודות של סדריק קאבלוס ו־20 של צ'ארלס בארקלי, שהוסיף גם 20 ריבאונדים, נתנו לסאנס נצחון מחוץ 88:117 על הלוס־אנג'לס לייקרס, שחרף 22 נקודותיו של סדני סמית, איבדו כל סיכוי להגיע לפליי־אוף.

במשחקי יום שלישי: דאלאס – פורטלנד 107:108; קליבלנד – מילווקי 91:119; שיקגו – ניו־ג'רזי 105:111; גולדן סטייט – ל.א. לייקרס 117:128; פיניקס – דנבר 102:107; יוטה – סקרמנטו 91:126; יוסטון (אולג'ואן 42) – מינסוטה 89:98; פילדלפיה – דטרויט 107:134; סיאטל – ל.א. קליפרס 101:116.

מה קורה למנסדורף?

טניס

עמוס מנסדורף לא מצליח לחזור לעצמו. אתמול הוא נוצח בסיבוב השני ע"י האוסטרלי האלמוני, מייקל טבבוט בשתי מערכות 6:2, 7:5, בטורניר הונג־קונג והוא יגלוש קרוב לוודאי עוד כמה מקומות במורד הדירוג העולמי.

במשחקים נוספים: מייקל צ'אנג – עומר קמפורסה 3:6, 3:6; בראד גילברט – צ'אק אדמס 6:7, 2:6; גרג רוסדסקי – יורן רנסנברינק 7:5, 2:6, 4:6.

דפנסור לא הצליחה להעפיל לסיבוב השני

גביע ליבראטדורס

שלושה שחקנים הורחקו מהמגרש במהלך משחק קשה ועצבני במסגרת גביע ליבראטורס, בו שמטה נציגת אורוגואי, דפנסור הזדמנות להעפיל לסיבוב השני, כשסיימה בתיקו 1:1 את משחקה נגד אוניון אספנולה מצ'ילה.

במשחקים נוספים: אולימפיה (פארגוואי) – ג'וניור בארנקינה 0:1; אליאנזה (פרו) – אמלק (אקוודור) 2:2.

כדור ביציים / ברוך שיינברג

ציון לשבח לעומת אות קלון

הרחק מההמון הסואן ומהמוקדי המאבקים בליגה הלאומית בכדורגל, נקבעה במוצאי שבת אלופת המדינה בכדורעף, כאשר בהיכל הספורט בנעמן השלימה הפועל מטה־אשר את הזכיה הרביעית בתולדותיה בתואר הראשון במעלה בענף ספורט זה. הפועל בת־ים, הפיינליסטית, נכנעה 1:3 והתנחמה בזכיה בגביע המדינה, בו היא זכתה לא מכבר.

מעל לגבי האוהדים אינם זכורים מאירוע של ענף ספורט קבוצתי שאותו זכה בדרך כלל לסיקור נרחב, כמו הכדורגל, או הכדורסל. לא בכדי ציינו את הכדורגל בנשימה אחת עם הכדורעף, שכן המאבק המכריע על תואר אליפות המדינה בכדורעף זיכה את הספורט הישראלי בציון לשבח לעומת אות הקלון [illegible]

מה שמאפיין את ההכרעות בכדורעף, הוא בעיקר באווירה הספורטיבית, הן במגרש והן ביציעים והתנהגות הולמת של קהל האוהדים משני עברי המתרס, ששיוו לאירוע מעמד מכובד ויוקרתי.

אמנם האמת היא, כי מספר האוהדים במשחקי הכדורעף קטן בהרבה לעומת מספרם במשחקי הכדורגל, אבל עובדה זו אינה מעניקה שום זכות מוסרית לפגוע בכללי ההתנהגות, התואמים אווירה ספורטיבית ראויה לשמה. לא יתכן שקומץ אוהדים ישלהב את הרוחות ביציעים וינסה להביא להכרעה בדרכים בלתי מקובלות.

בשבועות האחרונים היינו עדים לאירועים שהטילו קלון על הספורט בכלל ועל הכדורגל, הענף הפופולארי הראשון במעלה בישראל, בפרט. אין אוהד שאינו רוצה שקבוצתו תנצח. אולם, אין לשום אוהד את הרשות והזכות ליטול לידיו את החוק ולהפוך תחרות ספורט למלחמה תרתי משמע. כל זאת, כאשר פסיקה זו או אחרת של השופט אינה נראית לו, גם במקרה בו השופט טעה בהחלטתו.

[illegible] במחזור זה [illegible] אוזלת ידם של שופטי הכדורגל, כאשר הם לא השכילו למלא את תפקידם במשחקים שנשאו אופי ברוטאלי וסיכנו את בריאות השחקנים. תבענו מהנהלת ההתאחדות לכדורגל ומאיגוד השופטים התערבות לאלתר כדי למנוע את אותן תופעות שליליות, העלולות לגרום לסוף ולפגיעה באווירה הכללית.

מה שהתרחש בשבת האחרונה באיצטדיון טדי בירושלים חייב לקבל ומייד טיפול שורש שירתיע וימנע הישנות מקרים מבישים מעין אלה בעתיד. יש למוסדות ההתאחדות לכדורגל את כל הסמכויות והמחוייבות להטיל עונשים מרתיעים, שכן אנו מצויים בעיצומו של המאבק על תואר האליפות ואם לא ינקטו האמצעים המתאימים, הרי [illegible] עלולים המאורעות האחרונים במגרשים וביציעים להפוך לנורמה מקובלת.

וטובה שעה אחת קודם.

הקרן למען בטחון ישראל

פינה חמה ללב"י

תן ליבך ללב"י ביום העצמאות

אזרחי ישראל הנכבדים,

לכבוד יום העצמאות הבא עלינו לטובה קיבלתם את המעטפה הכחולה־לבנה של קרן לב"י.

באמצעותה תוכלו לסייע לה להמשיך בפעילותה הברוכה למען חיילינו.

אנא, פיתחו את המעטפות והרימו את תרומתכם.

חג עצמאות שמח,
הקרן למען בטחון ישראל (לב"י)

היום יותר מתמיד - תן לבך ללב"י

קרן לב"י, רח' ד' (ארניאו) 11, הקריה, תל־אביב 64734
טל. 6975343, 03-5695620

יצא לאור: כדורסל 2

מגאזין "כדורסל" מס. 2 (אפריל־מאי 94') יצא השבוע לאור, לפני יום העצמאות. המגאזין הדבעוני והססגוני מקדם את הפיינל־פור האירופי, שייערך בתל־אביב בשבוע הבא. בכתבה המרכזית מספר עובר קראוס על שתי הקבוצות היווניות (אולימפיאקוס פיראוס ופאנתינייקוס אתונה) ושתי הקבוצות הספרדיות (ברצלונה וחובנטוד בדאלונה) שיגיעו להיכל הספורט כדי להתעורות על הכתר האירופי.

ישראל פז כותב מנקודת מבטו על הפיינל־פור, כחתנה ללא חתן (מכבי ת"א).

העורך שמואל יעקבסון בוחן בעין מקצועית את הכדורסלנים הזרים בישראל. ועוד במגאזין טורים של נח קליגר, שאול אייזנברג, ד"ר ג'קי סרוב, אבנר הדר, רוני לידור, ענת דרייגור, יגאל שחר, נתן אמיר ועוד.

הכתר חזר לקיבוץ

הכדורעף היה ענף מוביל בבמה מהמשקים הקיבוציים בשני העשורים של המדינה. הקיבוצים שלטו בכדורעף הישראלי וזכו בכל הכתרים עד אמצע שנות ה־70.

הקבוצה הגדולה מכולן היתה הפועל המעפיל עם דוד ברנצר, האחים קרפובסקי ושאר החברים. הספיקו להם שני אימונים בשבוע ולא המשחקים הגיעו ישר מהרפת, השדה או המפעל. גם בית זרע, אפיקים, כפר מסריק, עין המפרץ, העוגן, עין שמר ועוד קיבוצים הצטיינו בענף זה, בעוד שהאגודות העירוניות השקיעו משאבים בכדורגל.

מכבי ת"א היתה האלופה העירונית הראשונה, ואחריה באו הפועל קרית־אתא ובשנות ה־80 הצטרפה הפועל בת־ים (העירונים נשענו בתחילה על רכש מהקיבוץ), שזכתה בתואר גם לפני שנה, אך איבדה אותו השנה למטה־אשר.

כדי להתמודד מול הכסף העירוני איחדו הקיבוצים קבוצות אזוריות, רכשו זרים והענף כולו הפך לחצי־מקצועני. אם בשנות ה־60 הוא דמה לענף הפלחה בקיבוץ, עתה הוא דומה יותר לענף תעשייתי.

אריק קנטונה שחקן העונה

אנגליה

החלוץ הצרפתי של מנצ'סטר יונייטד, אריק קנטונה, נבחר ל"כדורגלן העונה" באנגליה במשאל של איגוד השחקנים המקצוענים.

זו הפעם הראשונה, ששחקן זר זוכה בתואר. קנטונה, המושעה עתה ממשחקים, נחשב לכוח העיקרי מאחורי הצלחות מובילת הטבלה האנגלית.

קנטונה הקדים במשאל את חלוצה הוותיק של ניוקאסל, פיטר בירדסלי, וסקורר של בלקבורן, אלן שירר.

• **טניס שולחן.** במוצ"ש תארח נבחרת ישראל את ספרד במשחק הישרדות בבית א' האירופי. הגומלין ייערך כעבור שבוע בספרד.

את הנבחרת הישראלית יחזק בוריס רוזנברג, שיגיע מגרמניה.

• **היאבקות.** נבחרת ישראל יוצאת לאתונה להתחרות באליפות אירופה. במשלחת 7 ספורטאים: ניק גורליצבי, בוריס סרולביץ', אלכס ודידוביץ', בוריס דינקוזוב, גוצ'ה צ'צ'שוילי, אבושה אבוחייב וארתור חימוב.

מיליון ניגרים קידמו את פני הגיבורים

יותר ממיליון ניגרים קידמו את פניהם של שחקני נבחרת הכדורגל של ניגריה, כאשר חזרו ביום שני לנמל התעופה הבינלאומי של אבוג'ה, לאחר שהנבחרת שזכתה בתונים בתואר אלופת אפריקה, מול זמביה, מסר כתב סוכנות הידיעות הצרפתית.

"קבלת הפנים היתה מהממת ובעולם לא ראיתי המון כזה מאז אני נמצא 12 שנה באבוג'ה", מסר הכתב. "זוהי האסיפה הגדולה ביותר בכל הזמנים".

אלופי אפריקה הטריים, שניצחו ביום ראשון את זמביה 1:2, נתקבלו ע"י השר הממונה על הבירה הפדרלית, הגנרל ג'רי אוסבי, שהכריז על יום שני כיום חג.

לאחר שההמונים הריעו להם זמן ממושך, יצאו השחקנים בשיירה של מכוניות לסיבוב בעיר הבירה, [illegible] נלהבות מצד ההמונים שהתאספו ברחובות הראשיים של העיר. בערב נתקבלו השחקנים בסעודה רשמית בבית הממשלה.

החגיגות כנראה יימשכו זמן רב, כאשר אתמול ציפתה להם קבלת פנים רשמית חדשה בלאגוס, הבירה הכלכלית.

שחקני הנבחרת, המאמן ויתר האנשים הקשורים בנבחרת יקבלו כל אחד 6,000 דולר ורבע מיליון נאירה (כ־11,480 דולר), כפרס על הנצחון במשחק הגמר.

יתר על כן, כל שחקן יהיה זכאי לדירה של 3 חדרים באחת מ־30 הערים בניגריה, עפ"י בחירתם, הודיע הנשיא הגנרל סאני אבאצ'ה, בקבלת פנים חגיגית שנערכה ביום שני בערב לאלופי אפריקה.

כידורים ברוטב עם אהרל'ה להב וחברים

הנשיא־סנדק: לרועי יש רגלי כדורגלן

• **נשיא אוהב עטר.** הנשיא עזר וייצמן מפגין, כי כאשר הוא אוהד־אוהב־מחבב ספורטאי, הוא אינו מחמיץ שום הזמנה להשתתף בשמחתו האישית של אותו ספורטאי. לא מכבר השתתף ב"חתונת השנה" של אייל ברקוביץ' ואפילו סלח על האיחור הגדול של הזוג בהתייצבות תחת החופה.

באמצע השבוע הוא שוב נסע לחיפה, להשתתף בברית המילה של הילוד רועי, בנו של ראובן עטר, "הקטנצ'יק הזה עם התלתלים", בתארו את עטר אחרי שער הנצחון על נבחרת צרפת בביקור הנבחרת הלאומית במשכן הנשיא.

גם לגבי הרך הנולד היתה לנשיא ויצמן עמדה/דעה: "כבר עכשיו רואים שיש לו רגליים של כדורגלן". נשיא המדינה היה הסנדק של רועי ובהכירו את זמן ההמתנה לחתן והכלה "ברקוביץ'" הוא אמר למוהל עם הגיעו: נו, עכשיו אפשר להתחיל בעבודה".

• **השטח קובע.** כשמדובר בספורט ובאהדה לקבוצה, שמירת הסדר נמצאת בעדיפות, אפילו שיש לנו מפכ"ל גבר וצמרת פיקודית שכל אחד מהם יכול להיות המפקח הכללי, אליבא הצהרתו של שר המשטרה משה שחל.

אבל כאשר מדובר בשוטרי השורה, ההצהרה הזאת מתגמדת, כי אחרי הכל לא הצמרת שומרת על הסדר אלא "הפיונים". הם באורח טבעי, ומאד בירושלים, אוהדים את הקבוצה הביתית.

זו פחות או יותר הקובלנה שהגיש המנג'ר של מכבי ת"א רוני קליימן, כפועל יוצא מן הבריונות והאלימות שהיתה בשבת באיצטדיון טדי. קליימן נקט בשתיים: ראשית תלונה להתאחדות לכדורגל נוכח העובדה שהיו פצועים והם מטופלים בבית חולים; ושנית פגישה עם ניצב אריה עמית, ראש אגף המבצעים של משטרת ישראל.

אצל ניצב עמית יתלונן קליימן על המחזה הנפרץ בו נתקל כמה פעמים – הזדהות של השוטרים המקומיים (אגב, הם לא עושים את המלאכה בהתנדבות, אלא תמורת שכר מלא וגבוה מאד – א.ל.) עם הקבוצה המקומית, גם בירושלים וגם בחיפה.

הזדהות זאת מקהה את חושי השוטרים והם מפסיקים להבחין בין הפרת סדר להתבטאויות, כמו אותו קצין די בכיר שעמד במגרש, שמע שלושה פרחחים על המגרש מקללים, מנסים לתקוף ואחר כך החליפו חוויות עם הקצין על השיפוט. וזה, לדעת קליימן, מקנה את הלגיטימציה לאלימות.

• **פסח נעתר בעצמאות.** ערב יום העצמאות ה־46 למדינת ישראל נעתר רן פסח, שהתפטר לפני כמה ימים מהבוסיות על הפועל באר־שבע, לבקשת עיריית באר־שבע להמתין שבעה ימי חסד.

ראש העיריה יצחק רגר ומרכז הפועל ביקשו ארכה של שבוע להסדיר את הבעיות הכספיות של האגודה.

• **רן פסח "הולך בגדול".** הוא מוכן להיות יו"ר אם יוזרמו לא בשלב הביניים 500 אלף ש"ח ולאורך זמן להפוך את הפועל באר־שבע לקבוצה עירונית בסיבסוד חודשי של 200 אלף ש"ח וסכום דומה מצד ההסתדרות/מרכז הפועל/מועצת הפועלים. אם לא ייושרו ההידורים יצא רן פסח "לגימלאות" ב־18 באפריל.

• **מקאן לפה.** השנה בקאן עברה על טל בנין ביעף. והנה הוא כבר מגשש אחרי קבוצה שתסכים לרכוש אותו תמורת סכום נכבד, כיאה לישראלי חוזר מהתנסות בכדורגל האירופי. טל מבוקש מאד בארץ על־ידי יותר מקבוצה לאומית אחת.

אבל נכון להשבוע ההצעה הכי מפתה באה מצידה של "ספינת הדגל" הפועל ת"א. הכסף לא יהווה שום בעיה, אמרו לטל בנין באפרכסת האוזן. אגב, התל־אביבים עמדו בקשר עם טל עוד ערב צאתו לשחק בצרפת. אבל גם מכבי והפועל חיפה ומכבי ת"א מוכנים לשים הרבה כסף בחשבונו בבנק אם ייאות לשוב לישראל.

בינתיים מצפה בנין להחלטות הנהלת קבוצת קאן אם תיאות להחתימו לשנה נוספת. הוא גם מאד מעוניין לשחק במועדון יותר מפורסם בצרפת או בספרד או באנגליה.

• **בשורה למנחשי הטוטו.** החל מהשבוע לא תהיה עוד מיגבלה בטפסים הפשוטים פ' ו־א' בסימון הכורים מהמחזור ה־33 אפשר יהיה למלא כל מספר שורים רצוי. גם למנחשי כוכב תיקו תהיה עדנה.

בתקנון הניחוש הוכנס תיקון בו יבוטלו קבוצה ניחושים בכל שבוע על־ידי הרחבת תוצאות התיקו גם למחצית המשחק. כלומר: אם לא יפלו שבע תוצאות תיקו מלאות, תהיה הנהלת מועצת ההימורים רשאית להסתפק בתוצאות מחצית תיקו במשחקים הנחוצים לבילוי בנין הקבע. בהצלחה!

מכבי חיפה שוב נודדת לבלומפילד

לאחר שהביסה את הפועל חיפה בבלומפילד, שוב פעם מצפה למוליכה מעיר הכרמל משחק הדרבי על אותו משטח. הפעם מול מכבי נתניה, שכבשה את שער חיפה בעונה זו יותר מכל קבוצה אחרת (4 פעמים) אך קשה להאמין שדווקא מכבי נתניה המאוכזבת מכשלונה הצורב בגביע המדינה, תהיה הקבוצה שתנחיל למוליכה הפסד ראשון העונה לאחר 31 מחזורי ליגה. מכבי ת"א תארח באותה שעה את הפועל צפרירים חולון והשאלה היא, האם פער הנקודות לזכות חיפה ישמר ואיזה שיא ישבר הפעם. בצל שלושת משחקי הדרבי שספגה בית"ר ירושלים יערך המאבק ה־60 בינה לבין הפועל באר־שבע בבירת הנגב, במשחק בעל השלכות לגבי המקום השלישי, המקנה את הכרטיס לגביע אופ"א. אגב, גם הפועל ת"א המתארשת פוזלת לעבר גביע אופ"א. במוקד משחקי הליגה הארצית יעמוד המפגש בין מכבי יבנה והפועל בת־ים

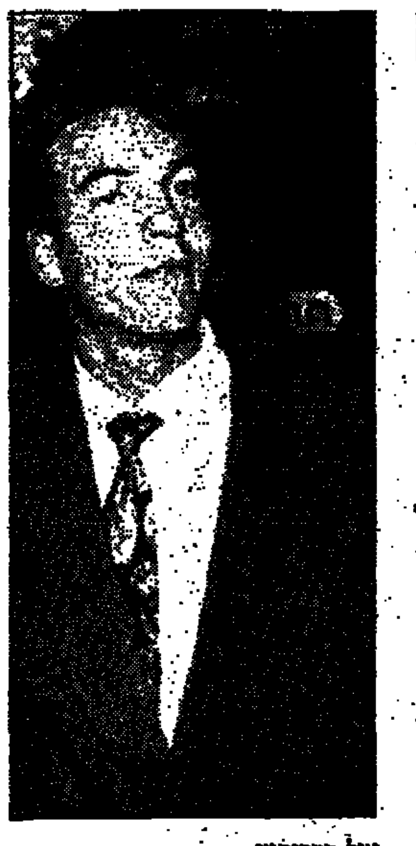
איל ברקוביץ'

לקראת משחקי השבת

מאת משה קשטן

המחזור ה־32 יפתח בחיפה (הפועל חיפה – בני יהודה) כבר היום וינעל מחר באיצטדיון בלומפילד, במשחק הדרבי של מכבי חיפה מול מכבי נתניה (2:4; 2:2).

משחק זה יפתח בשעה 6 בערב בצל הסכינות, שכן פעמיים בעונה זו הצליח רומן פיליפצ'וק מנתניה להוליך את קבוצתו ליתרון כבר בדקה ה־10 ובעוד שבחיפה הוסיף אותו שחקן שער בדקה ה־62, הרי שבנתניה הוליכה מכבי המקומית בשיעור 0:2 מול חיפה, כאשר את השער השני לזכותה הבקיע רומן פיליפצ'וק, בדקה ה־62... אכן, נתניה כבשה העונה את שער חיפה יותר מכל קבוצה אחרת במשחקי הליגה בעונה זו ומדובר, כפי שהוכרנו בארבעה שערים.

מכבי חיפה תרצה לשכור את שיא הכיבושים (82) בלאומית בעונה אחת, אך היא תסתפק גם בנצחון דחוק.

לנתניה רק תשע נקודות חוץ בעונה זו, אך יש לזכור, כי חיפה תשחק הרחק מביתה והשאלה היא האם היא מפחדת מאיצטדיון בלומפילד.

מכבי חיפה: רפי כהן; גלאם, א. הררי, בלבול, בנאדו; חזן, ה. לוי, קנאאוויה, עטר, ברקוביץ; אלון מזרחי.

מכבי נתניה: אלבז; ראובן, קרניאל, הלפון, שירה, האשימה, [illegible] פיליפצ'וק, [illegible].

באיצטדיון ר"ג יפתח מחר בשעה 6 בערב המפגש בין מכבי ת"א והפועל צפרירים חולון (0:6, 0:0) העובדה שהמכבים לא ניצחו בשישה משחקים רצופים צריכה להדאיג את החולונים שהפתיעו בעונה שעברה כאשר ניצחו את מכבי ת"א באיצטדיון ר"ג בתוצאה 3:4, לאחר שהמכבים כבר הוליכו 1:3, בדקה ה־75.

מכבי ת"א: אבוארוב; ג. ברומר, פולוקארוב, שלח, הילל; קלינגר, איציק זוהר, א. ברומר, נמני; מקצאקי, דריקס.

צפרירים: דידקובה; ד. הרשליקוביץ, אזון, טייטה, קולוטובסקי, פס, גולדברג, בן ברוך, מאיה, חפצי; שער מזרחי.

הפועל באר־שבע, שלא ניצחה בארבעה משחקים רצופים תארח את בית"ר ירושלים (שלושה הפסדים רצופים ושלושה משחקי דרבי) והמעניין כי בעונה זו ניצחה כל קבוצה, דווקא במשחק חוץ (0:2, 3:2).

הפועל ב"ש: רוזנים; ש. ביטון, הררי, אילוז, ברוך, רוזן, אביגדור, מורנו, אלימלך, חזות, א. סגיון; סקנטאי.

בית"ר ירושלים: אטיאס; ש. לוי, סוטיאק, אלהרר, שמואלי, שורץ, קריש, קשלוק, גרשניב, איתן מזרחי; רונן הררי.

הפועל ת"א שהתבססה במקום החמישי, עם שישה משחקים ללא הפסד ומקום ראשון בטבלת הסיבוב השלישי, תארח את הפועל כפר־סבא (0:3, 0:0) [illegible] בתחתית התעיה. מה שכפר־סבאים [illegible] של הפועל חיפה

חרב הירידה תתחיל לאיים על ניסים כבר תזכיה.

בעיר הכרמל תארח הפועל חיפה את בני יהודה (3:3, 0:0) שלא ניצחה בשלושה משחקים רצופים. גם חיפה לא ניצחה בשלושה משחקים ובמשך 13 שנים היא לא גברה על הקבוצה משכונת התקווה.

עירוני אשדוד שניצחה כבר 17 פעמים העונה, תארח את הפועל פ"ת (1:1, 1:0) במטרה לנצל את ביתיותה ולגבה ועל־ידי כך לברוח מאזור הסכנה ומכבי ת"א תארח את מכבי הרצליה (1:0, 0:0) במטרה לכבוש לראשונה בלאומית את שער קירבתו.

בליגה הארצית יערכו כבר היום שלושה משחקים, במסגרת המחזור ה־24 וכל העיניים יופנו ליבנה, שם תארח מכבי המקומית את הפועל בת־ים, במשחק שיפתח בשעה 1.10 בצהריים.

שמשון ת"א תתארח בשעה 4 בקריית אל כרמל ובאותה שעה יתמודדו בראשון לציון עירוני המקומית והסקציה מנס ציונה.

מחר יערכו יתר המשחקים, כאשר הפועל אשדוד תארח את מכבי יפו בשעה 4 אחה"צ ובשעה 4.30 יפתחו המשחקים באיצטדיון טדי (הפועל ירושלים – בית"ר ת"א), בעכו (מכבי עכו – טייבה), בבית שאן (הפועל בית שאן – אשקלון) ובאיצטדיון [illegible] הפועל חדרה.

הליגה הלאומית — עונת המשחקים 1993/94

קבוצה	מש.	נצ.	תיקו	הפס.	שערים	הפרש	נק.
1. מכבי חיפה	31	23	8	0	20—77	57	77
2. מכבי תל אביב	31	24	4	3	26—68	42	76
3. הפועל באר שבע	31	15	8	8	31—45	14	53
4. בית"ר ירושלים	31	16	5	10	47—57	10	53
5. הפועל תל אביב	31	14	4	13	46—47	1	46
6. מכבי נתניה	31	11	7	13	58—54	−4	40
7. צפרירים חולון	31	9	11	11	45—35	−10	38
8. הפועל פתח תקוה	31	9	10	12	38—38	0	37
9. מכבי הרצליה	31	9	9	13	39—32	−7	36
10. מכבי פתח תקוה	31	8	11	12	35—28	−7	35
11. בני יהודה	31	10	5	16	54—36	−18	35
12. עירוני אשדוד	31	7	7	17	50—43	−7	28
13. הפועל כפר סבא	31	6	7	18	49—26	−23	25
14. הפועל חיפה	31	3	10	18	70—22	−48	19

הליגה הארצית — עונת 1993/94

קבוצה	מש.	נצ.	תיקו	הפס.	שערים	הפרש	נק.
1. ראשון לציון	23	14	6	3	14—42	28	48
2. הפועל בית שאן	23	12	3	8	15—20	5	39
3. בית"ר ת"א	23	11	6	6	23—27	4	39
4. הפועל בת־ים	23	10	7	6	24—32	8	37
5. מכבי יבנה	23	10	3	10	25—25	0	33
6. שמשון ת"א	23	9	6	8	26—25	−1	33
7. הפועל ירושלים	23	7	11	5	22—24	2	32
8. הפועל טייבה	23	8	8	7	23—24	1	32
9. הפועל חדרה	23	11	9	3	18—37	19	30
10. מכבי יפו	23	7	7	9	19—16	−3	28
11. הפועל אשקלון	23	6	9	8	25—22	−3	27
12. נס ציונה	23	7	5	11	32—24	−8	26
13. הפועל אשדוד	23	5	6	12	23—13	−10	21
14. הכח מכבי ר"ג	23	9	7	8	28—30	2	20
15. מכבי עכו	23	5	4	14	37—24	−13	19
16. ד.א. כרמל	23	2	5	16	46—15	−31	6

סיכוי טוב לגמר קלאסי

בין ברצלונה ומילאן. בשלב חצי הגמר תארח ברצלונה את פורטו ומילאן תארח את מונאקו. כל הסיכויים שהן ינצלו את יתרונן הביתי כדי להעפיל למשחק הגמר. פארמה עלתה לגמר גביע אירופה למחזיקות גביע בזכות יתרון של שער על־פני בנפיקה והיא תתמודד מול ארסנל שהדיחה את פאריס סן ז'רמן

ברצלונה ומילאן עשו שלושה צעד נוסף לקראת עליה למשחק גמר גביע אירופה לאלופות, לאחר שהבטיחו מקומן בראשות בתי רבע הגמר ואת הזכות לארח את משחקי חצי הגמר.

ברצלונה שניצחה שלושה את מונאקו 0:1, תארח ב"נואו קמפ" את פורטו ואילו מילאן, ששיחקה כמעט חצי שעה עם 10 שחקנים וסיימה בתיקו אפס עם פורטו, תארח ב"סן סירו" את מונאקו.

ברצלונה (בית א') שהיתה זקוקה לנקודה אחת בלבד, לא הצטופפה בהגנה והצליחה לחזור הביתה ממשחק החוץ במונאקו עם נצחון 0:1, משערו של הכוכב הבולגרי, חריסטו סטויצ'קוב, כבר בדקה ה־21. רק 16,000 צופים חזו במשחק, שלא התעלה לרמה גבוהה, אך התנהל בשליטה של האורחים, שידעו לנטרל את מארחיהם.

במשחק נוסף בבית זה הצליחה גאלאטסריי התורכית להבקיע את שערה הראשון במסגרת הבית. מרגלי טאסקין בדקה ה־86, אך זה לא הועיל לה והיא נכנעה בביתה לספרטק מוסקווה 2:1. לרוסים הבקיע ויקטור אונופקו (55) ואולג קראפין (83).

בבית ב' שיחקה מילאן עם 10 שחקנים במשך 26 דקות הסיום, לאחר הרחקתו של קארבונה, בגלל צהוב שני, אך הנבחרת ידעה להתגונן היטב מפני הלוחצי פורטו והתיקו שהשיגו 0:0, הספיק כדי לזכות בבכורה, לעיני 50,000 צופים.

צמד מרגלי מרקו בודה, שחקן ורדר ברמן, העניק לקבוצתו נצחון חוץ נאה, אם כי חסר משמעות, על אנדרלכט הבלגית 1:2. את השער למקומיים הבקיע ג'וני בוסמן, שניות לפני סיום המחצית.

בגביע למחזיקות הצליחה מחזיקת הגביע, קבוצת פארמה האיטלקית למחוק פיגור של 2:1 מהמשחק הראשון נגד בנפיקה הפורטוגלית ובזכות נצחון 0:1 היא תשחק בגמר (הופעה שניה ברציפות) ב־4 במאי בקופנהגן נגד ארסנל, שגברה יום קודם לכן 0:1 על סן ז'רמן.

את שער הנצחון לפארמה הבקיע שחקנה הארגנטינאי, רוברטו סנסיני בדקה ה־77. פארמה העפילה בזכות שער החוץ שהבקיעה במשחק הראשון. בנפיקה שיחקה עם 10 שחקנים החל מדקה ה־34, לאחר הרחקתו של מגן הברזילאי. 28,000 צופים שעודדו את הקבוצה האיטלקית חזו במשחק.

בית א

1. ברצלונה	6	3:13	10
2. מונאקו	6	4:9	7
3. ספ. מוסקווה	6	12:6	5
4. גאלאטסריי	6	10:1	2

בית ב

1. מילאן	6	6:2	8
2. פורטו	6	10:6	7
3. ברמן	6	11:15	5
4. אנדרלכט	6	5:9	4

גבעתיים אלופת ישראל

גלגיליות

באליפות ישראל בהחלקה על גלגיליות שנערכה בחולון, בה השתתפו עשרות ילדים מכל רחבי הארץ, זכו מחליקי גבעתיים בהישגים מעולים: 2 מדליות זהב, מדלית כסף ומדלית ארד.

הנבחרת מונה 7 מחליקים ומתאמנת במרכז הקהילתי בורוכוב בגבעתיים ומאמניה הם: ענת יוגב ואריה גופר – שניהם אלופי ישראל בהחלקה אומנותית על גלגיליות לשעבר.

התחרות נחלקה לשתי רמות כאשר ברמה א' – הרמה הגבוהה – זכתה במדלית זהב טלי הס מגבעתיים ובמדליית הכסף הילה נוימן אף היא מאגודת הגלגיליות של גבעתיים.

ישראל הצדיעה לצה"ל

ישראל — צה"ל 2:1

מאת עמי הוהנברג

אווירה חגיגית שררה אתמול בקריית שמונה, כאשר נבחרות ישראל וצה"ל התמודדו ביניהן במשחק הוקרה למען תושבי הצפון. האשר הסתיים בנצחון מפתיע של נבחרת צה"ל – 1:2.

לאחר פתיחה שקולה עברה התנופה לנבחרת צה"ל ובדקה ה־39 ניצל שי הולצמן טעות גסה של בוני גינצבורג כדי לקבוע בכדור עונשין מ־18 מ' – 0:1.

בהמשך התעוררו במעט שחקני הנבחרת הלאומית ובדקה ה־65 הם הצליחו להשוות, לאחר ששון הסיט כדור עונשין לאיציק זוהר שבבעיטה מעל החומה קבע – 1:1.

אולם, השער לא שבר את רוחם של שחקניה הצעירים של נבחרת צה"ל ובדקה ה־75 קבע פריונס את תוצאת המשחק, בתום התקפה משולבת ותוך ניצול חוסר עירנות של בוני גינצבורג – 1:2.

אלוף פיקוד הצפון שהיה אמור להעניק את הגביע למנצחים, לא הגיע למשחק עקב אילוצים שלא היו תלויים בו.

שפט יצחק בן יצחק לעיני 1,500 צופים בקרית שמונה.

צה"ל: שי הס; תומר אוזלאי, בנאדו, חלפון, אלון ברומר, דומב, יברבוים, גיא סופר, איתן מזרחי; קקון, הולצמן, בן שיחקה: שטראובר, פריונס, סביליה, רייק, טוני לוי, מרציאנו, יוסי מלכה, קופל, ליזרון בסיס והנאי.

ישראל: גינצבורג; חזן, אלון הררי, שלה, גלאם, עטר, נמני, קלינגר, רוני לוי, זוהר, רונן הררי. בן שיחקה: בלבול, ביטון, רן בן שמעון, שוורץ, אורים קריס, תורג'מן ופתיו אלימלך.

קולנוע

תל-אביב
בן יהודה 1: בקו האש ר' 21.45, 24.10
מוצ"ש 19.30, 21.45
בן יהודה 2: החיים לפי משפחת אדאמס ר' 22.00
מוצ"ש 19.45, חשיפה כפולה ר' 24.00
בת: שארית היום ר' 21.50, 24.20
מוצ"ש 19.20, 21.55
דיזנגוף 1: הפיתוי הכי יפה של חיי ר' 11.00, 13.30, 22.00, 24.15
מוצ"ש 19.30, 21.50
דיזנגוף 2: הסנטור ר' 11.00, 13.30, 22.00
מוצ"ש 19.30, 21.50
כלבי אשמורת ר' 24.15
דיזנגוף 3: איש ללא פנים ר' 11.00, 13.30, 22.00, 24.15
מוצ"ש 19.30, 21.50
הוד 1: ללא פחד ר' 11.30, 21.45, 24.30
מוצ"ש 13.30, 16.45, 19.30, 22.00
הוד 2: תיק שקנאי ר' 11.30, 21.45, 24.30
מוצ"ש 13.30, 16.45, 19.30, 22.00
הוד 3: עולמו של וויין 2 ר' 11.30, 22.00, 24.15
מוצ"ש 13.30, 17.00, 19.30, 21.45
הוד 4: בני וג'ון ר' 11.30, 22.00, 24.15
מוצ"ש 13.30, 17.00, 19.30, 24.15
הקולנוע 1: גיישה מוהב ר' 22.00, 24.15
מוצ"ש 19.30, 21.45
חן 1: בכוונת זדון ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 14.30, 17.00, 19.30, 21.50, 24.10
חתולים בצמרת שבת 11.00
חן 2: בית הרוחות ר' 21.50, 24.25
מוצ"ש 14.00, 16.40, 19.15, 21.55
חן 3: גב' דאוטפייר ר' 22.00, 24.25
שבת 11.00, 14.30, 17.00, 19.25, 21.55
חן 4: תראו מי שמדבר עכשיו ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 11.00, 14.30, 17.00, 19.30, 21.50
חן 5: נזירות בלוז 2 ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 11.00, 14.30, 17.00, 19.30, 23.50
מיילת 1: בשם האב ר' 22.00, 24.30
מוצ"ש 19.30, 22.00
מיילת 2: הדרך של קרליטו ר' 22.00, 24.30
מוצ"ש 19.30, 22.00
מיילת 3: עולם מושלם ר' 22.00, 24.30
מוצ"ש 19.30, 22.00
לב 1: שלום לפילגש ר' 11.30, 14.30, 21.45
מוצ"ש 19.00, 21.40
לב 2: עידוס ר' 12.00, 14.00, 22.00, 24.30
מוצ"ש 19.30, 22.00
לב 3: צער לא מחושב ר' 22.00, 24.30 מוצ"ש 22.00
לב בחורף ר' 12.00 מוצ"ש 13.00, 15.00
אנטוניה וג'ין ר' 14.00
לב 4: הבצאתי עלי תוח ר' 22.00, 24.30
מוצ"ש 21.00, 22.20
סוד הגן הנעלם ר' 11.05, 15.00, 17.00, 19.00
מוזיאון ת"א: הצגה שלא תיאמן ר' 22.00
מוצ"ש 19.45, 22.00
מקסים הישיש: הבריחה מהמבצר ר' 22.00, 24.15
מוצ"ש 19.30, 21.50
צפון: בריכה – עולם מופלא ר' 22.00
מוצ"ש 19.30, 21.50
רב אור 1: שמחת חג המולד ר' 21.55, 24.25
מוצ"ש 19.15, 21.55
רב אור 2: תמונות קצרות ר' 22.00 מוצ"ש 18.00, 21.30
רב אור 3: סינמה, מה זה בכלל קשור לאהבה ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.25, 21.50
רב אור 4: עידן התמימות ר' 21.55, 24.25
מוצ"ש 19.15, 21.50
רב אור 5: גב' דאוטפייר ר' 22.00, 24.25
מוצ"ש 19.25, 21.50
שוקו 1: רשימת שינדלר ר' 21.45 מוצ"ש 18.00, 21.45
שוקו 2: המלט ר' 22.00, 24.30 מוצ"ש 19.30, 22.00
תל־אביב 1: על קרקע בוערת ר' 11.30, 22.00, 24.30
מוצ"ש 19.30, 22.00
תל־אביב 2: תיק שקנאי ר' 21.30, 24.30
מוצ"ש 19.30, 22.00
תל־אביב 3: בשם האב ר' 22.00, 24.30
מוצ"ש 19.30, 22.00

חיפה
אורלי: פילדלפיה ר' 22.00 מוצ"ש 18.45, 21.15
סינמה קפה מוריה: שלום לפילגש ר' 22.15
מוצ"ש 19.00, 21.30
סינמה קפה עמטי 1: עידן התמימות ר' 22.15
מוצ"ש 19.00, 21.15
סינמה קפה עמטי 2: כחול ר' 22.15
מוצ"ש 19.00, 21.15
עצמון 1: על קרקע בוערת ר' 22.00, 24.15
מוצ"ש 19.00, 21.30
עצמון 2: רשימת שינדלר ר' 22.00 מוצ"ש 18.00
עצמון 3: הסנטור ר' 22.00, 24.15 מוצ"ש 19.00, 21.30
עצמון 4: תיק שקנאי ר' 21.45, 24.15
מוצ"ש 18.45, 21.30
עצמון 5: עולמו של וויין ר' 22.00, 24.15
מוצ"ש 19.00, 21.30
פנורמה 1: בשם האב ר' 21.45, 24.15
מוצ"ש 19.00, 21.30
המסע המופלא הביתה שבת 11.00
פנורמה 2: ללא פחד ר' 22.00, 24.15
מוצ"ש 19.00, 21.30
החיים על פי משפחת אדאמס שבת 11.00
פנורמה 3: הפיתוי הכי יפה של חיי ר' 22.00, 24.15
מוצ"ש 19.00, 21.30
סוד הגן הנעלם שבת 11.00
קריון 1: בשם האב ר' 21.30, 24.00 מוצ"ש 18.45, 21.00, 23.30
קריון 2: גב' דאוטפייר ר' 19.00, 24.00
מוצ"ש 11.00, 18.45, 23.30
קריון 3: על קרקע בוערת ר' 19.00, 21.30, 24.00
מוצ"ש 11.00, 18.45, 21.00, 23.30
קריון 4: סוד הגן הנעלם ר' 19.00
שבת 11.00, 18.45
תיק שקנאי ר' 21.30, 24.00
מוצ"ש 21.00, 23.30
קריון 5: רשימת שינדלר ר' 18.45, 22.15
מוצ"ש 18.00, 21.15
קריון 6: עולמו של וויין 2 ר' 19.00, 21.30, 24.00
מוצ"ש 11.00, 18.45, 21.00, 23.30
קריון 7: תראו מי שמדבר עכשיו ר' 19.00
עידן התמימות ר' 21.30, 24.00
מוצ"ש 21.00, 23.30
קריון 8: פארק היורה ר' 19.00
שבת 11.00, 18.45
קריון 9: הסנטור ר' 21.30 מוצ"ש 21.00, 23.30
החיים לפי משפחת אדאמס ר' 19.00
שבת 11.00, 18.45
רב אור 1: שארית היום ר' 21.50, 24.20
מוצ"ש 19.00, 21.30
חתולים בצמרת שבת 11.00
רב אור 2: תמונות קצרות ר' 22.00 מוצ"ש 21.00
חתולים בצמרת מוצ"ש 19.00
גלשני הג'ינג'ה ר' 11.00
רב אור 3: בית הרוחות ר' 21.50, 24.25
מוצ"ש 21.20
גב' דאוטפייר שבת 11.00, 19.00
רב בת 1: בכוונת זדון ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.00, 21.30
רב בת 2: נזירות בלוז 2 ר' 22.00
מוצ"ש 19.00, 21.30
רב מור 1: נזירות בלוז 2 ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.00, 21.30
רב מור 2: רק עד אחד לרצח ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.00, 21.30
רב מור 3: שארית היום ר' 21.50, 24.25
מוצ"ש 19.00, 21.30
רב מור 4: בכוונת זדון ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.00, 21.30, 24.00
רב מור 5: פילדלפיה ר' 21.50, 24.25
מוצ"ש 19.00, 21.30, 24.00
רב מור 6: תראו מי שמדבר עכשיו ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.00, 21.30
רב מור 7: בית הרוחות ר' 22.00 מוצ"ש 21.30
גב' דאוטפייר מוצ"ש 19.00

ירושלים
גיל 1: בשם האב מוצ"ש 19.30, 22.00
גיל 2: על קרקע בוערת מוצ"ש 19.30, 21.40
גיל 3: עולמו של וויין 2 מוצ"ש 19.45, 23.00
גיל 4: רשימת שינדלר מוצ"ש 19.30, 21.30
גיל 5: רשימת שינדלר מוצ"ש 19.30, 22.50
גיל 6: בריכה מוצ"ש 19.30, 22.00
גיל 7: ללא פחד מוצ"ש 19.30, 22.00
גיל 8: תיק שקנאי מוצ"ש 19.30, 22.00
חן 1: נזירות בלוז 2 ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 11.00, 19.30, 21.50
חן 2: בכוונת זדון ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.30, 21.50, 24.00
חתולים בצמרת שבת 11.00
חן 3: גב' דאוטפייר ר' 21.55, 24.25, שבת 11.00, 19.25, 21.50
חן 4: שארית היום ר' 21.55, 24.25
מוצ"ש 19.20, 21.50
גלשני הג'ינג'ה שבת 11.00
חן 5: בית הרוחות ר' 21.50, 24.25
מוצ"ש 19.15, 21.55
חן 6: תראו מי שמדבר עכשיו ר' 22.00, 24.20
שבת 11.00, 19.30, 21.50
חן 7: תמונות קצרות ר' 22.00
מוצ"ש 21.15
רון 1: פילדלפיה מוצ"ש 19.15, 21.30
רון 2: גברת דאוטפייר מוצ"ש 19.15, 21.30
תיאטרון ירושלים: שלום לפילגש ר' 14.00 מוצ"ש 21.00
הפיתוי הכי יפה של חיי ר' 14.00, מוצ"ש 21.30

רמת גן — גבעתיים
ארזים 1: בכוונת זדון ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.30, 21.50
ארזים 2: תיק שקנאי ר' 21.50, 24.25
מוצ"ש 19.15, 21.55
ארזים 3: על קרקע בוערת ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.30, 21.55
רב גן 1: רשימת שינדלר ר' 22.00
מוצ"ש 18.00, 21.30
חתולים בצמרת שבת 11.00
רב גן 2: שארית היום ר' 21.55, 24.20
נזירות בלוז 2 שבת 11.00
רב גן 3: בית הרוחות ר' 21.50, 24.45
מוצ"ש 19.20, 21.55
תראו מי שמדבר עכשיו שבת 11.00
רב גן 4: בשם האב ר' 21.55, 24.25
מוצ"ש 19.15, 21.55
גלשני הג'ינג'ה שבת 11.00

אור-יהודה
גיל 1: על קרקע בוערת ר' 22.00, 24.00
הנזירות בלוז 2 מוצ"ש 19.15, 21.30
גיל 2: רשימת שינדלר ר' 21.45
תראו מי שמדבר מוצ"ש 19.15, 21.30
גיל 3: תיק שקנאי ר' 21.45, 24.30
גברת דאוטפייר מוצ"ש 19.15, 21.30
גיל 4: בשם האב ר' 21.45, 24.30
הבריחה מהמבצר מוצ"ש 19.15, 21.30

אשדוד
רון 1: נזירות בלוז 2 ר' 22.00, 24.00
מוצ"ש 19.30, 21.30
רון 2: הבריחה מן המבצר ר' 22.00, 24.00
מוצ"ש 19.30, 21.30

אשקלון
חן 1: על קרקע בוערת ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.30, 21.50
חן 2: חג שמחת המולד ר' 22.00
מוצ"ש 19.15, 21.55
חן 3: בכוונת זדון ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.30, 21.50
חן 4: נזירות בלוז 2 ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.30, 21.50
חן 5: תיק שקנאי ר' 21.50, 24.25
מוצ"ש 19.10, 21.55

באר-שבע
רב נגב 1: בכוונת זדון ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.30, 21.55
חתולים בצמרת שבת 11.00
רב נגב 2: תיק שקנאי ר' 21.50, 24.25
מוצ"ש 19.25, 21.55
תראו מי שמדבר עכשיו שבת 11.00
רב נגב 3: שארית היום ר' 21.55, 24.25
מוצ"ש 19.20, 21.50
גלשני הג'ינג'ה שבת 11.00
רב נגב 4: על קרקע בוערת ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.30, 21.55
נזירות בלוז 2 שבת 11.00

בת-ים
חן 1: על קרקע בוערת ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.30, 21.50
גלשני הג'ינג'ה שבת 11.00
חן 2: בכוונת זדון ר' 22.00, 24.25
מוצ"ש 19.30, 21.55
חתולים בצמרת שבת 11.00
חן 3: תיק שקנאי ר' 21.50, 24.25
מוצ"ש 19.15, 21.55
תראו מי שמדבר עכשיו שבת 11.00
חן 4: רשימת שינדלר ר' 22.00
מוצ"ש 18.00, 21.30
חן 5: נזירות בלוז 2 ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.30, 21.50
חן 6: בית הרוחות ר' 21.50, 24.25
מוצ"ש 21.55
חן 7: פילדלפיה ר' 22.00, 24.25
מוצ"ש 19.25, 21.55

הרצליה
אודיטוריום דניאל: הפיתוי הכי יפה של חיי מוצ"ש 19.15, 21.30
דן אכדיה: שלום לפילגש מוצ"ש 19.00, 21.50
סטאר 1: על קרקע בוערת ר' 19.45, 22.00, 24.10
מוצ"ש 19.30, 21.45
גב' דאוטפייר שבת 11.00, 17.00
סטאר 2: הצגה שלא תיאמן ר' 20.00, 22.00, 24.00
מוצ"ש 19.30, 21.45
חתולים בצמרת 11.00, 17.00
סטאר 3: תיק שקנאי ר' 21.45, 24.15
מוצ"ש 19.15, 21.45
נזירות בלוז 2 ר' 11.00, 19.30
שבת 11.00, 17.00

חולון
גל 1: בכוונת זדון ר' 11.30, 17.00, 19.30, 22.00
גל 2: בכוונת זדון ר' 22.00, 24.15
מוצ"ש 22.00
גלשני הג'ינג'ה ר' 20.00 שבת 11.30, 17.00, 19.30
גל 3: על קרקע בוערת ר' 20.00, 22.00, 24.15
שבת 11.30, 17.00, 19.30, 22.00
גל 4: תיק שקנאי ר' 21.45, 24.40
שבת 11.30, 16.30, 19.15, 22.00
גל 5: נזירות בלוז 2 ר' 20.00, 22.00, 24.15
שבת 11.30, 17.00, 19.30, 22.00

כפר-סבא
גיל 1: בכוונת זדון ר' 19.30, 22.00, 24.15
מוצ"ש 17.00, 19.30, 22.00
תראו מי שמדבר שבת 11.30
גיל 2: בשם האב ר' 19.15, 22.00, 24.40
מוצ"ש 19.15, 22.00
גיל 3: בית הרוחות ר' 19.15, 22.00, 24.40
מוצ"ש 19.15, 22.00
חתולים בצמרת שבת 11.30
גיל 4: רשימת שינדלר ר' 21.45
מוצ"ש 18.00, 21.30
גיל 5: תיק שקנאי ר' 19.50, 22.00, 24.40
מוצ"ש 19.15, 22.00
גיל 6: על קרקע בוערת ר' 19.00, 22.00
מוצ"ש 17.00, 19.30, 22.00
גיל 7: שארית היום ר' 19.30, 22.00, 24.15
מוצ"ש 19.15, 22.00

כרמיאל
סינמה 1: נזירות בלוז 2 ר' 22.00
מוצ"ש 19.00
סינמה 2: רק עד אחד לרצח ר' 22.00
מוצ"ש 19.00, 21.30
סינמה 3: החיים לפי משפחת אדאמס ר' 22.00
מוצ"ש 19.00, 21.30

מגדל העמק
רב חן 1: עולמו של וויין 2 ר' 22.00
מוצ"ש 19.00, 21.30
רב חן 2: בכוונת זדון ר' 22.00
מוצ"ש 19.10, 21.30
רב חן 3: גב' דאוטפייר ר' 22.00
מוצ"ש 19.00, 21.30

נהריה
הוד: נזירות בלוז 2 מוצ"ש 19.00, 21.15

נס-ציונה
גיל 1: בשם האב ר' 21.45, 24.40
מוצ"ש 19.15, 22.00
סוד הגן הנעלם שבת 11.00, 17.00
גיל 2: תיק שקנאי ר' 21.45, 24.40
שבת 11.30, 16.45, 19.15, 22.00
גיל 3: רשימת שינדלר ר' 21.45 מוצ"ש 18.00, 21.30
תראו מי שמדבר עכשיו שבת 11.30
גיל 4: על קרקע בוערת ר' 20.00, 22.00, 24.15
שבת 11.30, 17.00, 19.30, 22.00

נצרת עלית
גיל 1: חג שמחת המולד ר' 22.00, 24.30
מוצ"ש 19.15, 21.45
גיל 2: עידן התמימות ר' 22.00, 24.30
מוצ"ש 19.15, 21.45
גיל 3: רשימת שינדלר ר' 21.45
מוצ"ש 18.00, 21.30
גיל 4: תיק שקנאי ר' 21.45, 24.30
מוצ"ש 19.00, 21.45
גיל 5: הנזירות בלוז 2 ר' 22.00, 24.00
מוצ"ש 19.15, 21.45
גיל 6: על קרקע בוערת ר' 22.00, 24.00
מוצ"ש 19.15, 21.45
גיל 7: עולמו של וויין 2 ר' 22.00, 24.00
מוצ"ש 19.15, 21.45

נתניה
גיל 1: רשימת שינדלר ר' 21.45
מוצ"ש 18.00, 21.30
גיל 2: בשם האב ר' 21.45, 24.30
מוצ"ש 19.15, 22.00
גיל 3: שלום לפילגש ר' 21.45, 24.30
מוצ"ש 19.15, 22.00
גיל 4: על קרקע בוערת ר' 22.00, 24.15
מוצ"ש 19.30, 22.00
גיל 5: תיק שקנאי ר' 21.45, 24.30
מוצ"ש 19.15, 22.00
חן נתניה 1: בכוונת זדון ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.30, 21.50, 24.10
חן נתניה 2: נזירות בלוז 2 ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 11.00, 19.30, 21.50
חן נתניה 3: פילדלפיה ר' 21.55, 24.25
מוצ"ש 19.20, 21.50, 24.10
גלשני הג'ינג'ה שבת 11.00
חן נתניה 4: רק עד אחד לרצח ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 21.50 גב' דאוטפייר שבת 19.20

פתח-תקוה
היכל 1: רשימת שינדלר ר' 21.45
מוצ"ש 18.00, 21.30
היכל 2: בשם האב ר' 21.45, 24.30
מוצ"ש 19.15, 22.00
היכל 3: על קרקע בוערת ר' 22.00, 24.00
מוצ"ש 19.15, 21.45
רם 1: תיק שקנאי מוצ"ש 19.30, 22.00
רם 2: בית הרוחות מוצ"ש 19.30, 22.00
רם 3: גב' דאוטפייר מוצ"ש 19.30, 22.00

קרית מלאכי
היכל התרבות: הזמן הטוב מוצ"ש 19.30, 21.45

ראשון-לציון
הזהב 1: רשימת שינדלר ר' 21.45
מוצ"ש 16.00, 21.30
פארק היורה שבת 11.30
הזהב 2: עידוס ר' 21.45, 24.40
שבת 19.15, 22.00
חתולים בצמרת שבת 11.30, 13.30
הזהב 3: בשם האב ר' 21.45, 24.40
מוצ"ש 19.15, 22.00 סוד הגן הנעלם שבת 11.30
חן 1: בכוונת זדון ר' 22.00, 24.20
מוצ"ש 19.30, 21.50, 24.10
חן 2: נזירות בלוז 2 ר' 22.00, 24.25
מוצ"ש 19.30, 21.50
חן 3: פילדלפיה ר' 22.00, 24.25
מוצ"ש 19.20, 21.50, 24.10
חן 4: תמונות קצרות ר' 22.00
מוצ"ש 21.30
נעקם: הבריחה מהמבצר ר' 22.00, 24.15
מוצ"ש 19.30, 21.50
סטאר 1: גב' דאוטפייר ר' 19.30, 22.00, 24.20
מוצ"ש 11.30, 17.00, 19.30, 22.00
סטאר 2: צער לא מחושב ר' 19.45, 22.00, 24.00
מוצ"ש 19.45, 22.00
סטאר 3: שארית היום ר' 19.15, 21.50, 24.15
מוצ"ש 19.15, 21.50
חבר' הדוקן אליוט שבת 11.30, 17.00
סטאר 4: זרה בתוכנו ר' 20.00, 22.00, 24.15
מוצ"ש 22.00 תראו מי שמדבר עכשיו ר' 20.00
שבת 11.30, 17.00, 20.00
ראשון: הפיתוי הכי יפה של חיי ר' 22.00, 24.15
מוצ"ש 19.30, 21.50
רון 1: עידן התמימות מוצ"ש 19.30, 21.45
רון 2: הסנטור מוצ"ש 19.30, 21.45
רון 3: עולמו של וויין 2 מוצ"ש 19.30, 21.45

רחובות
חן 1: חתולים בצמרת ר' 11.00
שבת 11.00, 17.00
חן 2: נזירות בלוז 2 ר' 11.00, 16.00
שבת 11.00, 17.00, 19.30
הצגה שלא תיאמן מוצ"ש 21.40
חן 3: שלום לפילגש ר' 21.45, 24.15
מוצ"ש 19.15, 22.00
חן 4: בית הרוחות ר' 21.45, 24.15
מוצ"ש 19.00, 21.50
חתולים בצמרת שבת 11.00, 17.00

שישי

טלוויזיה

חינוכית

08.00 בוקר טוב – פירוט שידורי הבוקר.
08.05 שעת כושר.
08.15 תולדות התרבות המערבית – סדרה תעודית המתארת את התפתחות התרבות האנושית מראשית ההיסטוריה ועד ימינו. מנחה: פרופ' יוג'ין וובר.
08.45 השבוע שהיה – לקט דפי טלטקסט על אירועי השבוע וסוף השבוע.
08.50 עופל בופל – סדרה מצוירת (כ).
09.00 רחוב סומסום – [illegible] (כ).
09.30 קיים ואלי – סדרה קומית חדשה. שתי גרושות צעירות וילדיהן המתגוררים חיים יחד באותו בית ומתמודדים עם חיי היום יום.
10.00 הבבלים – סדרת דרמה בריטית חדשה בת 3 פרקים. ג'יין ואיוון הם זוג צעיר המתמודד עם החיים הקשים והעוני בסוף המאה ה־19.
10.50 סרט קולנוע – הנערה מביצת לימברלוסט. סיפור התבגרותה של אלנורה, נערה החיה עם אמה בסמוך לביצת לימברלוסט. אלנורה לומדת בתיכון, לומדת כינור ומתיידדת עם חוקרת חרקים, אבל מערכת היחסים של אלנורה עם אמה עולה על שרטון.
12.30 אבא לעניין – סדרה קומית.
13.00 זומביט – תכנית מקורית בענייני מחשבים וחידושים בתוכנה ובחומרה.
13.30 צאבלה – תכנית המוריסטית הממליצה על אירועי תרבות, בידור, ספורט וטיולים בכל רחבי הארץ.
14.00 אכפת לי – תכנית אקטואליה בענייני חינוך בהשתתפות קהל באולפן.
16.00 מוסף המוספים.

כללית

06.30 חדשות בעברית – מבזק.
06.31 מהדורת חדשות בערבית.
06.45 [illegible].
07.00 "בוקר טוב ישראל" – תכנית הבוקר של הטלוויזיה הישראלית.
15.00 "קלידוסקופ" – שבועון ברוסית.
15.30 [illegible] – עם אליעזר שטורם.
16.30 חדשות באנגלית.
16.40 "משפחתית" – סדרת דרמה בהמשכים (תרגום עברי־ערבי).
17.00 "על המרקע" – סקירה שבועית של תכניות הטלוויזיה בערבית (תרגום לעברית).
17.10 סרט ערבי (תרגום לעברית).
19.00 יומן השבוע.
20.00 "הילוך חוזר" – אהוד מנור משוחח באולפן עם אורחים ומפגיש אותם עם אירועים מתועדים מעברם.
20.30 [illegible] + שבשבת.
21.40 [illegible] – תכנית זמר יהודית.
22.45 "מבצע השועל" – סרט קולנוע בריטי. קומדיה בכיכובו של ג'ון קליז, לשעבר אחד מחברי "מונטי פייטון". קליז הוא מנהל בית ספר, אחוז דיבוק לקפדנות ולדיוק (תרגום עברי־ערבי).
00.20 חדשות.
00.25 "שיחות הצתה" – סדרת דרמה. עם הפרק "שוק בלוסו ומות" (תרגום עברי־ערבי).

ערוץ 2

07.00 "ילדי הקסת".
07.55 "עושים קניות" – מגזין הצרכנות המבצעי.
09.30 מאחורי הקלעים.
10.00 [illegible] – סדרת הנפשה מדובבת לעברית.
11.00 [illegible] – שבועון ידע מקורי בערבית (מלווה בתרגום לעברית).
11.30 "דרך המשי בסין" – סדרת תעודה חדשה.
12.30 "המחכה האני".
13.00 כדורגל – שידור חי של 8 המשחקים האחרונים של הליגה הארצית.
15.00 "מגאזין הגביע העולמי של ג'ילט".
15.30 "איקס מן".
16.00 "זוקר" – סדרת פעולה בכיכובו של ג'אק גודרם.
17.00 חדשות.
17.05 "מי הבוס?"
17.35 "זהו זה".
18.25 "סיפור חי" – הבבית מבית טוב.
20.00 "גבי גווה" – הלילה השישי, בשילוב מהדורת חדשות.
21.15 "רשות הבידור" – עם [illegible].
22.25 סרט קולנוע: "קומה". רופאה חושדת שקורה לאחר מטופליה להכנס למצב של קומה כדי שתוכל להשתמש באיבריו להשתלות. מותחן מרתק של מייקל קריכטון עם מייקל דאגלאס, ג'נבייב בוז'ולד וריצ'רד וידמרק.
23.38 חדשות.
23.35 "קומה" – המשך.
24.30 "דבתי ההיסטוריה".

המזרח תיכונית

13.00־14.00 תוכניות מיוחדות מסחריות: 14.00 מועדון ה־700 (דת, תכנית תרבות): 14.55 הצגה יומית – סרט: "הרפתקאות בהארבור" עם הוברט ורגט, בגנים בזכם: 16.55 כוח וג'די (מצוירים): 17.20 אלפרד ג'יי. קווק (מצויירת): 17.45 סופרבוק 2 (מצויירת): 18.15 אור לכל האומות (תכנית בינלאומית): 18.45 צער גידול בנות (סדרה קומית): 19.10 כח הצלה 911 (סדרה): 20.00 חדשות העולם (ערבית): 20.30 סי.אן.אן. מהדורה – כותרות החדשות: 21.00 בדרך טאון – עיירות גבול (סדרה): 21.30 סרט: "הכבול הלוהט": 23.30 מועדון ה־700 (דת): 24.00 סרט הצגת לילה: "הרפתקאות באארבור".

כבלים

ערוץ 3

08:00 מגונות. תכנית אירוח. ראיון עם המחברת האר לוקליר.
08:50 הילה. תכנית אירוח. דיון בנושא תנועות ביארנצאות בארה"ב.
09:40 אופרה וינפרי. תכנית אירוח על התעללות מינית בילדים בקהילה מבודדת במונטנה.
10:30 משפחת סליבן. דרמה.
10:55 תאווה לחוך. תכנית בישול. הכנת מאפה אירלנדי.
11:05 ד"ר רות. תכנית אירוח. ראיון עם קמיליה פאגליה.
11:55 עשירים ומפורסמים. בידור.
12:45 עולם האופנה. מגזין.
13:10 לא יכול להיות. בידור. מתוכנית הפעם מובאים הסיפורים הבאים: מבנית "באגס", ציד אוצרות מהאוקינוס האטלנטי, תביעת מחלות וטיפים בפני קמצנים.
14:00 מתיחות ופיספוסים. בידור.
14:50 תספורת לאורדס. דרמה.
16:05 עולם האופנה. מגזין.
16:30 "אנגי מקבוזיר". קומדיה.
17:00 מלחמת העולמות. מדע בדיוני.
17:45 סירת קרינגנגן. דרמה. בזן מולנס מצליח לגרש את בני משפחת גריי מאחוזתם, אך טד תומאס וילדיו מצליחים לסדר את העניינים.
18:35 היצור מן הביצה. מנבזה.
19:00 שידור מקומי.
20:00 הבכור חוזר לקומר. קומדיה. קומר ממשיך להאבק על מעמדו בקבוצה הבקבוקית וביתנים מלווים אותו שותפתו ורוביין בתפקיד בביה"ס.
20:30 בהופעה. קונצרט. מופיעים בילי איידול, להקת "דייוינלס" ריסקול אפף פיש".
21:15 ויקה הדור. מופע כשוד"אס. אמנית הסטנד־אפ ויקה הדור מביעה את דעתה על נושאים טומל ושונות לתנורה.
22:20 שלושים ומשנה. דרמה. אלן מאושפזת בבית חולים עם התקף אלקים קשה. היא מגלה שהרופא נשא אותה בעקבות יהיה עם רייב.
23:10 היהודים המבביים. פעולה. הלי וג'ינה נשברות ע"י אביה של קרית כדי להגן עליה, לאחר שקודה מורה לגבר עיניה הוא כוכב פשע בכי"ת.
24:00 וידויים והלומות. שידור מקומי.
24:30 סיפורי ארוטיקה. שידור מקומי.
01:00 השיגעון לבסף. מיניסדרה. חלק 3 האחרון (המשך משבוע שעבר).
02:35 הבן המועדף. מיניסדרה. חלק 1. מיניסדרה דרמטית העוסקת בתככים הבוחשים שמאחורי שומרים בדרגים הרמים ביותר בממשל ארה"ב. פוליטיקאי צעיר וכריזמטי נפגע בשידור חי וכתוצאה מכך הופך מיד לגיבור לאומי. עם הארי המלין ולינדה קוזלובסקי (חלקים 2, 3 ישודרו בשבוע הבא).

ערוץ הסרטים

06:50 זהו שלום, למלך (1989), ארה"ב. פעולה. ג'ון מיליוס ביים את ניק נולטי בתפקיד של קצין אמריקאי שמוצא עצמו בבורנאו בזמן מלחמת העולם השנייה והופך למנהיגם של בני שבט פראי של ציידי ראשים. בשעות הפנאי הוא גם מסייע לבריטים לנצח את היפנים. עם ג'יימס פוקס.
08:45 פי.וי. בקרקס (1988), ארה"ב. קומדיה בכיכובו של פי וי הרמן, שגדל בן כפר תמים עם חיית מחמד אהובה: חזיר ורדרד. כשהקרקס מגיע לעיירתו מזמין פי.וי. את אנשיו להקים את אהלם על אדמתו. הסרט, בנוסף להישגים אחרים, כולל את הנשיקה הארוכה ביותר בתולדות הקולנוע. במאי: רנדל לייזר. עם כריס קריסטופרסון ולולריה גולינו.
10:10 בנג'י (1974), ארה"ב. גיבור סרט הרפתקאות זה הוא כלב בעל תבונות יוצאות דופן: הוא נמצא תמיד במקום הנכון ובזמן הנכון. אבל כשהוא מוצא משפחה חמה, הוא כמעט מאבד אותה בעקבות מקרה חטיפה. עם פיטר בריק ודבורה וויילי. במאי: ג'ו קאמפ.
11:40 שמים פס על החיים (1992), ארה"ב. קומדיית נעורים מוזיקלית בכיכובם של צמד הראפרים קיד אנד פליי. ביום הראשון ללימודים מגלים שני תיכוניסטים, האחד עבריין, השני תלמיד מצטיין, שתיקיהם הוחלפו. מתברר שלהחלפת השאלות יש יתרון: הם לומדים משהו על עצמם והדדים. במאי: [illegible].
13:15 הגלדיאטורים (1954), ארה"ב. דרמה. המשך לסרט "הגלימה", שבמרכזו המחפשים אחר גלימתו של ישו. פעולה והרפתקאות עם ויקטור מצ'ור, סוזן הייוורד, אן בנקרופט וארנסט בורגניין. במאי: דלמר דייוס.
14:50 דבי תולי. מערכונים מתוך מבצע "סרט בתשע".
15:05 ממפיס בל (1990), ארה"ב. סיפורם של חברי צוות של המטוס המפורסם בימי מלחמת העולם השנייה. עם מתיו מודין, אריק סטולץ, שון אסטין, ד.ב. סוויני, והמר־פטרהן הג'אז הארי קוניק ג'וניור. במאי: מייקל קטון ג'ונס.
17:00 לאור היום (1987), ארה"ב. דרמה של הבמאי פול שרדר על מערכת יחסים מורכבת בין אח ואחות, חברים בלהקת רוק, לבין הוריהם. עם מייקל ג'יי פוקס, ג'ואן ג'ט, ג'ינה רולנדס ומייקל מקקין.
18:45 חלומות שבורים (1990), ארה"ב. דרמה המבוססת על סיפורו האמיתי של שלום פרוש, [illegible] הנערה שהיתה קרבן לאלימות פיזית מצידו, מעמיד הרס היקשה עליה לתבוע אותו. עם [illegible] ומייקל גרוס. במאי: [illegible].
20:15 דבי תולי.
20:30 פריז, אהבה ושמפניה (1990), צרפת. לארה פלין בויל, ג'ואנה קסידי וג'י מארשל מגלמים את מרכזיה של משלש אוהבים, בקומדיה רומנטית זו. נערה מתבגרת מצטרפת לאימה שיוצאת לטיול בפריז, ושתיהן מתאהבות בגניקולוג מקסים אחד.
22:00 דאבל אימפקט (1991), ארה"ב. ז'אן קלוד ואן דם בתפקיד כפול של זוג אחים תאומים, שהופרדו עם לידתם כשהוריהם נרצחו. 25 שנה אחר כך הם מתאחדים על מנת לנקום ברוצחים, רוצחי הוריהם. במאי: שלדון לטיץ'.
23:50 המכבסה היפהפיה שלי (1985), אנגליה. דרמה נוקבת על סכסוך פוליטי על אנגליה בתקופת שלטונה של תאצ'ר. צעיר פקיסטני (גורדון וורנק) ו[illegible] האנגלי (דניאל דיי לואיס) הופכים [illegible] למקום נצלית. תסריט: חניף קוריישי.
01:25 וויתנייל ואני (1987), אנגליה. קומדיה בריטית קשוחה בסוף שנות השישים. שני שחקנים מובטלים יוצאים לחופשה הרחק מההמון הסואן בקוטג' המבודד של דודו של וויתנייל. עם ריצ'רד אי גרנט ופול מקגן. במאי: ברוס רובינסון.
03:10 פריס טראוט (1991), ארה"ב. דרמה. דניס הופר הוא גזען לבן שהורג ילדה שחורה בדרום של שנות ה־40 בארה"ב. הוא גם מתעלל באשתו שמתנגדת למעשיו, משחד את השופטים במשפטו ויוצא לנקום. עם ברברה הרשי ואד הריס. במאי: סטיבן גילנהול.
04:50 ריקוד מושחת (1987), ארה"ב. דרמה. בת טובים יוצאת לנופש משפחתי עם בני משפחתה, פוגשת מדריך לריקודים ויחד הם מפסיקים לפחד: הם רוקדים אוהבים, אוהבים ורוקדים. שיר הנושא זכה בפרס האוסקר. עם פטריק סוויזי וג'ניפר גריי. במאי: אמיל ארדולינו.

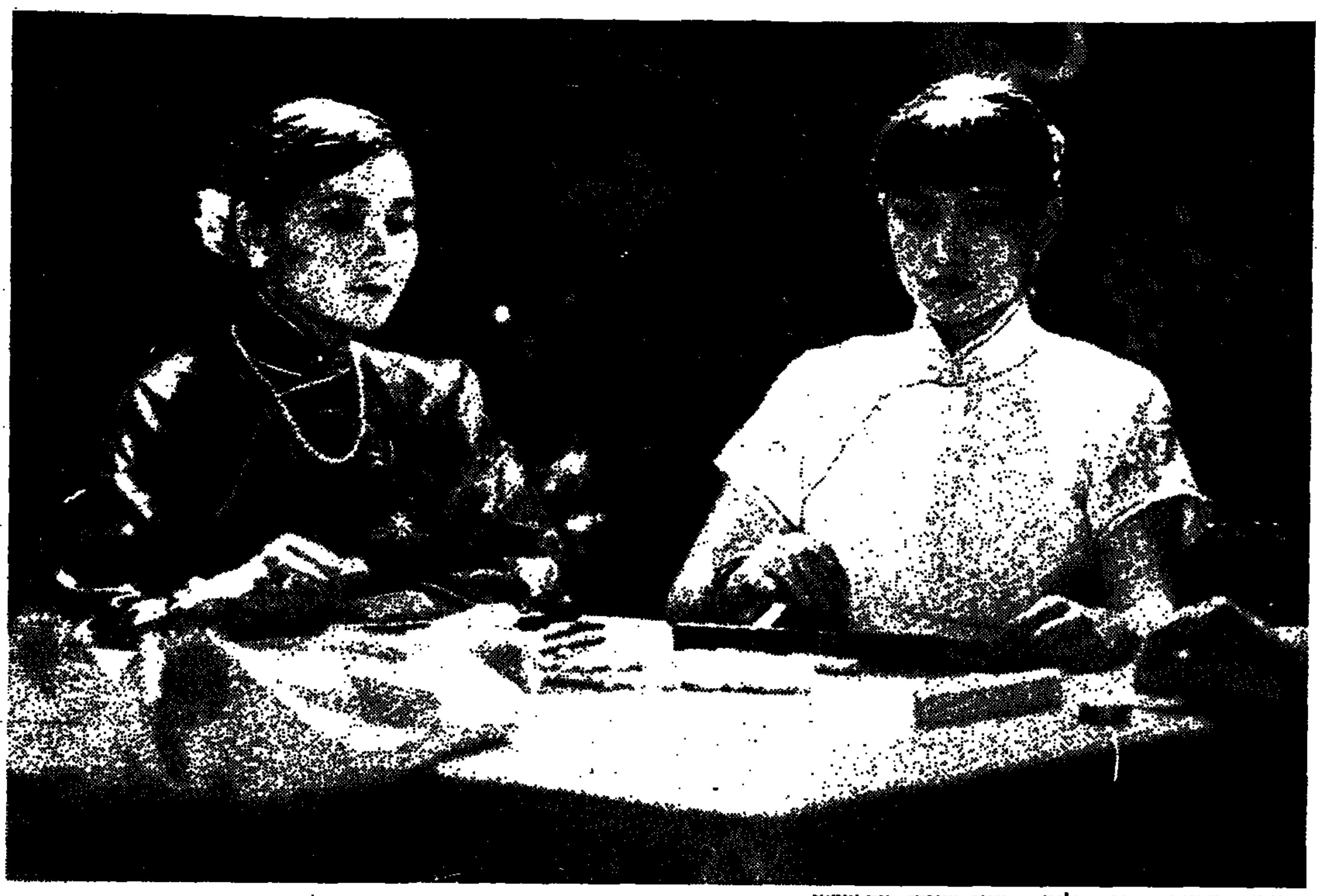

"המנגנים האדומים", סרט קולנוע, "הצגה שנייה", יום שישי

ערוץ הילדים

06:30 להתלבש עם שש - מצוירים על הבוקר
08:30 להתלבש עם שש (ש.ח)
09:30 המוסך של באילו - זיג זג, תום התתול השובב (ש.ח)
10:00 גינת הפתעות
10:05 בכפר חברים (ש.ח)
10:30 עיר החוור (ש.ח)
11:00 הבובה המעופפת - אלפון חי (ש.ח)
11:05 תתולי הרעם (ש.ח)
11:30 קשרי משפחה (ש.ח)
12:00 בית קטן בערבה (ש.ח)
13:00 ילדים מסביב לעולם (ש.ח)
13:30 המוסך של באילו - זיג זג, פאו וואו
14:00 גינת הפתעות
14:05 התנולים הסמוראים
14:30 כוכב השר מהבקבוק
15:00 הבובה המעופפת - אלפון חי
15:05 בברלי הילס 90210
16:00 סבת הקסם
16:30 הרפתקאות בארץ אבודה
17:00 עולמו של ביקמן
17:30 המוסך של באילו - זיג זג, תום התתול השובב (ש.ח)
18:00 גינת הפתעות
18:05 כפר חברים (ש.ח)
18:30 עיר החוור (ש.ח)

יציאת חרום

19:00 המבטחת - בידור
19:35 בברלי הילס 90210. דרמה. קלי, ברנדה ואנדראה מגלות שאשבת בקלפ' זה עניין פשוט מאוד, או אולי בכלל לא.

הצגה שנייה

20:30 יומני כרמל
20:35 קלי ורק שלי. דרמה. תהליך האימוץ נקלע לבעיות חמורות, כשמסתבר לאן שאמותה לא מוכנה לוותר על התינוק [illegible]. עם בריין ביילי, אמברה רדמן, איימון בלנר, בריאן פרותרו.
21:30 משפחת ארמס. קומדיה.
22:00 המופע של מרטי אולמן. בידור.
22:30 12 המושבעים (1957), ארה"ב. דרמת בית משפט מבריקה המתרחשת כולה במהלך ישיבת חבר המושבעים של משפט רצח. אחד־עשר מהמושבעים חושבים שהנאשם אשם ברצח, אך פקפוקו של המושבע השנים עשר (הנרי פונדה) גורם לשינוי ההחלטה לאחר דיונים ארוכים ומפרכים. סרטו הראשון של סידני לומט. עם לי ג'יי קוב, ג'ק וורדן, מרטין בלזם, ג'ק קלוגמן וא.ג'י. מרשל.
24:05 פסיכו 4 (1990), ארה"ב. הפרק הרביעי בסדרת האימה בכיכובו של אנתוני פרקינס כנורמן בייטס. הפעם העלילה חוזרת לימי ילדותו של נורמן ואנו מגלים את השורשים של טירופו ואת יחסיו עם אמו המטורפת. ביים מיק גאריס. עם הנרי תומס, אוליביה הסי, וורן פרוסט, דונה מיטשל.
01:40 המנגנים האדומים (1991), סין. דרמה של ז'אנג יימו. סטודנטית צעירה בשנות העשרים בסין נאלצת בגלל מצוקה כספית להפוך לאשתו הרביעית של פטריארך זקן. יחסי קנאה ושנאה מתעוררים בין ארבע הנשים ומובילים לסוף הטראגי. בתפקיד הראשי כוכבת הקבועה של יימו, גונג לי.

רדיו

קול המוסיקה

06.06 לקום עם מוסיקה.
07.07 הבוקר: בלט מהאופרה [illegible]; באך: סוויטה מס. 3 ברה מז'ור; מוניושקו: פתיחה מהאופרה "האלקה".
07.55 פרטים על שידורי היום ב"קול המוסיקה".
08.05 לקום עם מוסיקה – קרל גולדמרק: הפתיחה "סקונטאלה", אופ. 13; מיכאליס: [illegible] ששה מחולות יווניים; [illegible] יוונים.
09.00 תכניות הבוקר של קול המוסיקה. סלמאן: קטעים נבחרים מתוך האופרה "סוקראטס".
10.00 טלמאן: סונטה בלה מג'ור לחליל, כינור, ויולה והצ'מבלו וקונטינואו; קודלי: קונצ'רטו גרוסו במול מינור, אופ. 6 מס. 8; מוצרט: סימפוניה מס. 8 ברה מג'ור; שוברט: מבוא, נושא וואריאציות על השיר "פרחים יבשים"; בטהובן: רביעיית כלי־קשת במי מינור, אופ. 59 מס. 2; דבוז'אק: הפתיחה "אותלו", אופ. 93; ברהמס: קונצ'רטו מס. 2 לפסנתר ולתזמורת; צ'ייקובסקי: סימפוניה מס. 6 "פתטית".
13.57 בימת שיר.
14.05 שבוע בתזמורות.
14.06 צעירים במבחן – שידור חי מהתכנית למוסיקה, משכנות שאננים ירושלים. רות חן – חליל / עפרה סימון־פורטיס – פסנתר / יואל ליפשיץ – אבוב / יבגני יהודין – קלרנית / ברק יבין – קרן / אלכסנדר פיין – בסון. פ. קופרן: שלשה קטעים לחליל ולפסנתר; הינדמית: סונטה לחליל ולפסנתר; דוטייה: סונטינה לחליל ולפסנתר; דנצי: חמישייה לכלי נשיפה; ברנר: "מוסיקת קיץ" לחמישיית כלי־נשיפה; ארנולד: שלשה קטעים לחמישיית כלי־נשיפה.
16.00 כבקשתך – באך: קנטטה מס. 104 "רועה ישראל, האזינה"; מוצרט: סימפוניה מס. 40 בסול מינור; ברהמס: רפסודיה לאלט, מקהלת גברים ותז. אופ. 53; בוקריני: חמישייה במי מינור לפסנתר ולכלי־קשת; שומאן: סימפוניה מס. 2 בדו מג'ור.
18.00 דור הזהב – אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות. "הקולות הגדולים" [illegible]. אריות מתוך אופרות של הנדל, אובר, בליני, מאיירבר, תומא, דליב, סאן, פאיה: שבעה שירים עממיים ספרדיים.
19.00 קשת של צלילים – בוקסטהודה: "ענוי אלוהים כוסך"; קנטטה, תהלים ל"א; י. מרטין קראוס: פתיחה; רציטטיב ואריה מתוך הקנטטה "לכבוד יום הולדתו של המלך"; שוברט: פרק אלגרו בסי־במול מג'ור, לפסנתר, כנור וצ'לו, ד. 28; שני שירים למלים ה. שילה: "תקוה", ד. 637 "אלי יחד", ד. 677 ב'.
20.05 בימת שיר – מאחורי כל זה מסתתר אושר גדול – יהודה עמיחי.
20.08 קונצרט ליל שבת – רוסל: מבוא ואלגרו לנבל, חליל, קלרנית ורביעיית מיתרים; מוצרט: קונצ'רטו מס. 4 ברה מג'ור לכנור ולתז. ק. 218; בטהובן: סונטה מס. 29 בסי־במול מג'ור, אופ. 106; מאהלר: סימפוניה מס. 9.
23.00 צלילים לסיומו של יום.

רשת א'

06.06 התעמלות בוקר.
06.16 אשמורת בוקר, מכתב, נברא.
07.30 זה רעיון – טיפים על סוף שבוע.
09.05 דרך אשה.
10.05 ישראל '94 – דיוק.
11.05 יש עצה.
12.05 הירושלמים – הפרלמנט הירושלמי להומור ולפולקלור.
14.05 בראש צעיר – מגזין לילדים ולבני נוער.
15.05 קבלת שבת – פרשת "תזריע־מצורע".
16.05 רדיו דרמה.
17.05 צלצול [illegible].
18.05 מוסף רדיו לספרות.
19.05 פליון, סוניה '86 – סדרת תכניות.
20.05 קצת מזה וקצת מזה – שירים לכל טעם.
20.30 יומן – העברה מהטלוויזיה הישראלית.
21.40 קצת מזה וקצת מזה.
22.05 לקראת שבת – שירים מבית אבא.
23.05 זמן אמן – שיחה עם אמנים.

רשת ב'

06.06 הבוקר הזה – חדשות + מוסיקה.
09.05 מה יהיה.
11.05 סריקת פתיחה.
12.05 מוצאי היום – משדר צהריים + מוסיקה.
14.05 כמעט שבת – שירים וסיפורים.
15.05 הודעה על זמני הדלקת הנרות.
15.06 יומן חוץ.
15.45 עיתונות חוץ.
16.05 פניני שבת.
18.05 ליל שבת.
20.05 שירים שאהבנו – שירים שלא נס ליחם.
23.05 בין שירי לשבת.
00.05 שירים עם כל השולחן.
01.05 תורנות שבת.

רשת ג'

06.06 מקורב ישראלי.
08.05 עפרי על הגל.
10.05 אגן הים התיכון.
13.05 [illegible].
15.05 לפנות ערב.
17.05 באן קם ובכל מקום.
19.05 זמר כנוע.
20.05 מהדורת האגם.
22.05 97.8 רוק קלאסי.

גלי צה"ל

05.02 צה"ל יוצא שבת – תכנית בוקר לחיילים.
05.56 באומץ מילולי – פינתו של אבשלום קור.
06.00 תאריך + מבזק ידיעות.
06.30 "בוקר טוב ישראל" – מהדורה ראשונה.
07.15 "ליפשיץ מסתחת עם סוף השבוע".
08.00 בוקר טוב ישראל – מהדורה שנייה.
09.05 "בילדי נעים".
11.05 "קלה של אבא" – דרישת שלום מאמהות לבניהן המשרתים אי שם.
12.05 "פריזה" – מוסיקה פריכה, דיווח פירוזות ולמי ולמה פרח השבוע.
13.00 "בצהרי היום" – יומן לסיכום חדשות הצהריים והבוקר.
13.15 "פריזה".
14.05 "עוד לא שבת" – עם שלמה ארצי.
15.05 "מילה למאזינים" – עם אביב גפן המגיש את שירי אלבומו החדש.
16.05 "קלאסי בכיף" – תכנית המוסיקה הקלאסית של גל"צ בשיתוף התזמורת הפילהרמונית הישראלית.
17.05 "הסלון של סיסי" – מתכונה שנייה על אירועים תלויים.
18.05 "שיר בשקט בשקט".
19.05 "שעה היסטורית" – אלכס אנסקי משוחח עם הפרופ' מכאל [illegible] על דמויות ואירועים היסטוריים. הפעם: [illegible].
20.05 "לא על הלוף לבדו" – מוסיקה, ד"ר'ים והמשוק רדיו לחיילים שנשארו בבסיס ולכל השאר.
22.05 "ספיישל ניק קייב" – הסמכת בבורה שלבית של התקליט החדש.
02.00 "לא רוצים לישון" – מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.

שידורי גלגל"צ

07.05 "מועדון ארוחת הבוקר".
09.05 "עברי בפקק".
11.05 "סידורים" – מוסיקה ודיווח תנועה לקראת סוף השבוע.
14.05 "שלווה".
17.05 "צוספים לחיבור".
18.05 "שבת" – מוסיקה ישראלית לכניסת השבת.
20.05 "רוקרים מסביב לשעון".
22.05 "שעת הראפ" – מופע האימים של כסיכת הריקודים.
23.05 "מסיבת ריקודים" – כסיבת ריקודים פרטית אצלך בדיר.

שבת

טלוויזיה

כללית

10.00 "שיטי פקי" – סדרה מונפשה לילדים (תרגום עברי־ערבי).
10.20 "אתבורת הרפבבפי" – סדרה הישה לילדים (תרגום עברי־ערבי).
10.45 מגזין לאמנות (תרגום לעברית).
11.10 "קפטן הסבאיט" – סדרת דרמה בהמשכים (תרגום עברי־ערבי).
11.55 "תקלובה 7 [illegible]" – סרט [illegible] של אמנות בריטי (תרגום עברי־ערבי).
14.05 "[illegible]" – סדרה כמה (תרגום עברי־ערבי).
15.00 "[illegible]" – תכנית לילדים, הכוללת שירים וסיפורים (תרגום לעברית).
15.30 "[illegible]" – סדרת טלוויזיה צרפתית, בת שלושה חלקים, המגוללת את סיפורה של משפחה חבורה על רקע מלחמת העולם השנייה ההירעים ההיסטוריים שבה. החלק השני (תרגום עברי־ערבי).
17.00 "[illegible]" – סדרה הערבית.
17.25 חדשות באנגלית.
17.35 "[illegible]".
17.50 מבט – תכנית אירוח.
18.30 חדשות.
19.00 "[illegible]" (תרגום לעברית).
19.30 "[illegible]" – תכנית בידור המבלבת שירים ריקודים (תרגום לעברית).
20.00 מבט – מוצאי השבת.
20.50 "[illegible]" – ד"ר אבשלום קור עונה לשאלה "מה פתאום 'גבהה כומי' בשיר 'הנ ליליה' של הזמן פרס ישראל יעקב אורלנד".
21.00 "[illegible]" – הבן הצוק של הטלוויזיה הישראלית.
22.00 "[illegible]" – תכנית אירוח עם ראיונות, כתבות ושירים על הדים אירה.
22.50 "[illegible]" – סדרה קומית בריטית, עם הפרק "הבעיה הקבה של ג'ימי" (תרגום עברי־ערבי).
23.15 חדשות.
23.20 הצגת חצות: [illegible], סרט קולנוע [illegible]. החלק השני בטרילוגיה [illegible] של הבמאי הבלגי אנדרה דלבו, הסרט עוסק בביקור הבריטים על ההתקפלות בוואשה נגד הכיבוש הנאצי. בספטמבר 1994, אחר כך הפרקים הראשונים שבהסבת המחולה בעיר הבירה הפלגית. הסרט צולם בשחור לבן והופק ב־1956. 93 דק. תרגום לעברית.

ערוץ 2

08.00 "זמן דיסני" – "הסבתה של [illegible]". "זמן דיסני" – "עולם מסתורי".
08.50 "הרב והפרש" – סדרת הנפשה מדובבת לילדים.
09.15 "יוסף המספר" – יוסף סלע, הלא הוא יוסף המספר.
09.45 "ילד פגש עולם" – סדרה קומית.
10.15 "קפידו" – סדרה מדובבת בהנפשה לילדים.
10.30 "המסכנ" – שבועון ידע מקורי בידיעת הארץ. הצוות באולפן מפעיל [illegible] ועתות לצוות לאתר את כתב החידה.
11.15 "סינבאד" – סדרה קומית מבית היוצר של דיסני.
11.40 "מסתורי החיים" – סדרת תעודה חדשה, העוסקת בתעלומי טבע שונים ומביאה גילויים מעניינים.
12.40 "קוטי מקוטי – קוטי ספר" – תכנית בידור.
13.10 "באצבע עיניים" – ראיון השבוע בהנחיית אמנון לוי.
13.40 "ד"ר קווין – רופאה במערב" – סדרת דרמה בהמשכים.
14.30 "האולט הגדול מבולט" – סרט קולנוע לכל המשפחה. הבמאן ארצ'ד לוי אינו מצליח לגרום לקבוצתו לנצח. כיאוש הוא נוסע להרצע באפריקה, שם הוא פוגש בבאבי – נער ג'ונגל אתלטי. בעזרתו הוא מביא אותו לארה"ב כדי שיוצג בשביל בעתידות.
16.30 "ערבסקי" – תכנית מקורית בערבית המציגה אישים פעילים בתחומי האמנות, הפוליטיקה והחברה.
16.45 "[illegible]" – תכנית מקורית המארחת אישים, מוקדים ידועים מהעולם הערבי.
17.00 חדשות.
17.05 "המטה המשחק" – מגזין יהודי ערבי.
17.30 "בשעת הליגה" – מיני סדרת בידור תעודה.
18.00 "הגברים לבית פולר" – סדרה קומית.
18.30 "גיבורי תרבות" – תכנית מקורית העוסקת בנושאי תרבות.
19.00 "טבע עולמי" – טיולים בעולם – מגזין טיולים ונפשות טבע.
19.30 "לינגו" – משחק טלוויזיה.
20.00 חדשות.
20.30 "מי הפליל את רוג'ר רביט" – סרט קולנוע קומי לכל המשפחה. ארנב מארץ "טונטאון" נחשד ברצח שלא ביצע. בלש פרטי [illegible] בפרשה מוצא עצמו מסובך בפרשה גדולה יותר.
22.30 "סאנקיקס" – סדרת דרמה.
23.30 חדשות.

המזרח תיכונית

13.00 תכניות מסחריות: 14.00 מועדון ה־700 (דת): 14.50 אגדות היער הירוק (מצויירת): 15.15 כדורגל אנגלי: 17.15 כדורסל [illegible]: 19.05 מבצעים [illegible] – אגוגי: 20.00 חדשות העולם – ערבית: 20.30 סי.אן.אן. מהדורה – כותרות החדשות: 21.00 "60 דקות" – קטעים מובחרים: 21.30 20/20 – קטעים מובחרים: 22.00 סרט: "הבוטש המחדר" עם סטיב מרטין, צ'ארלס גרודין: 23.30 תצוגות – אקטואליה: 24.00 סרט הצגת "הרפתקאות האביר" עם קמרון מיטשל.

כבלים

ערוץ 3

08:00 יש עסה. קומדיה, פרק 1. סדרה קומית בכיכובם של שלי לונג ותרים ויליאמס. ד"ר טרואן דה רוזה, יועצת מפורסמת לענייני נישואין, מגלה יום אחד שבעלה [illegible] לאשה. היא מחליטה לחזור בחיים עצמה. עם ג'ורג' גרצר
08:25 אף אב. קומדיה
08:50 גבוכות אבוריקוזות. קומדיה
09:20 כלב טוב. קומדיה
09:45 אבא המפקד. קומדיה
10:10 אבא המפקד. קומדיה
10:35 השיגעון לבסף. מיניסדרה. חלק 3 האחרון (המשך מהשבוע שעבר) (ש.ח)
12:10 הבן המועדף. מיניסדרה. חלק 1 (חלקים 2, 3 ישודרו בשבוע הבא) (ש.ח)
14:00 קלוסבה. בילוש. זוג תאומים נמסר לרצח [illegible]. עם פרנק לנואו בתפקיד כפול.
15:10 עולם האופנה. מגזין.
15:30 אוהבים את לידיה. דרמה. אדוארד מגיע ללונדון ומוצא עבודה [illegible] בשבוע אחד לגוף הכל ולהחזיק את [illegible] לבניה ספרותית.
16:30 לי ערבם. דרמה.
17:20 אחיי הלהבה. דרמה. [illegible] בעקבות להיאשר בהליך לבנות בקשות של גת.
18:10 נשים במלחמה. דרמה. [illegible] מגלה את אשר צ'ינה ביך לבביאות [illegible] סוכנת את אשתו על באך.
19:00 שידור מקומי.
20:00 סינפלד. קומדיה. ג'רי, איליין וג'ורג' מצטרפים לקחו לוקדום באיזור בגוריה.
20:30 [illegible]. קומדיה. [illegible].
20:55 הבאנג. קומדיה. הייזן וקריסטין מגבלבים לגבי [illegible] אחרי 25 שנים לא מגלות, מגלים [illegible] להחליף את הייזן בשחקן צעיר ונאה.
21:20 [illegible]. מיניסדרה. חלק 1. מיניסדרה המגוללת את סיפור חייו של הסופר ארנסט המינגווי [illegible].
23:10 העלומות בלתי פתורות. דרמה. פרק אחרון.
24:00 כוח הבונות. מותח. חלק 6 האחרון. [illegible] הבוקס בגאונים [illegible] את הרבה, אך [illegible].

ערוץ הסרטים

06:30 מונווקר (1988), ארה"ב. מייקל ג'קסון בסרט באורך מלא שכולל את מיטב להיטיו, קטעי אנימציה ואפקטים.
08:00 לחזור הביתה (1990), אנגליה. דרמה בריטית בכיכובה של היילי מילס. סוף מלחמת העולם השנייה. ילדה בת 12 נשלחת למשפחה אומנת בארצות־הברית. בתום המלחמה, היא שבה הביתה ומתמודדת עם הסביבה הזרה והעוינית שהיתה פעם ביתה. עם היילי קאר וג'ין אנדרסון.
09:45 מסע בין כוכבים III (1984), ארה"ב. גיבורי ספינת החלל חוזרים. ספוק נעלם, קפטן קירק מנסה לאתר אותו, והמתח גם יוצא למלחמה נועזת בספינת הקלוהה קלינגונית. עם וויליאם שאטנר. במאי: לאונרד נימוי, שגם מופיע בתפקיד ספוק.
11:30 לילה טוב לבלש (1990), ארה"ב. במאי: קלוד בולינג.
13:05 ילד הזהב (1986), ארה"ב. [illegible] אדי מרפי, שהולך בהצבורות בשל [illegible], מגיע לאמריקה והופך למאבטחם של שני מתאגרפים צעירים. בעזרתם הוא עתיד לקום בגאונו [illegible] ולהחזיר לעצמו את כבודו האבוד. עם קלאוס מריה ברנדאואר, [illegible] ושרלוט לואיס. במאי: [illegible].
14:35 עדות האוויר (1990), ארה"ב. [illegible] צעירה, שהיא עדה לרצח, חוזרת [illegible] היעדרות של 15 שנה ומגלה [illegible]. עם [illegible], מייקל רוס, מרטין פיירברייד ופול ברגן.
16:05 הסיפור שלא נגמר (1984), גרמניה־אמריקה. פנטסיה. ילד רגיש ועתיר דמיון בורח לדפיו של ספר אגדות ילדים. הסרט הוא עיבוד לספר של מיכאל אנדה על "ילד שוקק להגר ונמצא עולם שוקק לגיבור בארץ שמאיימת לגאולת הנסיך". במאי: וולפגנג פטרסן.
17:40 שמן קטן שלי (1988), ארה"ב. [illegible].
19:30 תקלה במתלאה (1986), ארה"ב. [illegible].
21:05 פרנסס (1982), ארה"ב. ג'סיקה לאנג מגלמת את השחקנית פרנסס פארמר, [illegible].
23:25 [illegible] (1990), ארה"ב. סרט פעולה [illegible].
01:10 [illegible] (1990), ארה"ב. [illegible].
02:55 שוקולד לחום (1993), [illegible].

ערוץ הילדים

06:30 להתלבש עם שש - מצוירים על הבוקר
08:05 המוסך של באילו - באזי הרכבת, על סוסן הבטבן
08:30 יאביזאזי
08:45 באגס באני בבית פטת הזהר - כאוטביה, בחי כריס, לוני טונס, באטבן
10:15 צעירי הראשונים באיבות הטכיבה
10:25 בישלבים
10:55 להתגבר ולהתגבר
11:25 בכפוחי אהבה
12:15 הבובה המעופפת - אלפון חי (ש.ח)
12:20 בברלי הילס 90210 (ש.ח)
13:15 קבוצת הקסם פרק 77 (ש.ח)
13:45 הרפתקאות בארץ אבודה (ש.ח)
14:15 עולמו של ביקמן (ש.ח)
14:45 צעירי הראשונים בטכיבים
14:50 המוסך של באילו - באזי הרכבת, על סוסן הבטבן (ש.ח)
15:35 יאביזאזי (ש.ח)
15:40 באגס באני בבית פטת הזהר - כאוטביה, בחי כריס, לוני טונס, באטבן (ש.ח)
17:10 קשיק (ש.ח)
17:25 בלך הבידור
18:00 אגדות ילדים

יציאת חרום

19:00 בישלבים. מגזין.
19:35 הייסם. דרמה מוסיקלית. בעקבות סודות אסונות המוקים אותו, מתבקש ב"ר לי להאמין שהתבונה קללה על ראשו. עם שחר ותומאס, זכוי הו'זה, סריל פולק.

הצגה שנייה

20:30 יומני כרמל
20:35 אלמנות. דרמה. חלק 3.
21:30 מאוחר בניו ליב. קומדיה. [illegible] דינגו מתארות בכוחך של חיינו אריק קלפטון נוא הסרח המוסיקלי.
22:00 סולאריס (1972), ברה"מ. סרט מדע בדיוני מרתק של אנדריי טרקובסקי. מדען נשלח לתחנת חלל בכוכב סולאריס כדי לגלות מדוע נטרפה דעתם של המדענים השוהים בה. הוא מגלה שהמחשבות והרצונות הכי מודחקים של בני האדם מתממשים שם מול עיניהם, וכי הכוכב הוא אורגניזם ענק, חי וחושב. על פי ספרו של סטניסלב לם. עם דונטס באניוניס, נטליה בונדרצ'וק ויורי יארבט.
24:40 12 המושבעים (1957, ארה"ב) (ש.ח)

רדיו

קול המוסיקה

07.10 שבת של מוסיקה – באך: סוויטה אנגלית מס. 3 בלה מג'ור; מוצרט: רביעייה ברה מג'ור לחליל ולכלי מיתר, ק. 285; בלוך: קונצ'רטו גרוסו מס. 1; בטהובן: קונצ'רטו משולש בדו מג'ור לפסנתר, כנור וצ'לו, אופ. 56; רימסקי־קורסקוב: "סדקו", תמונה סימפונית אופ. 5.
09.00 [illegible] – לה מה טלו.
10.00 שבת של מוסיקה – [illegible]: סוויטה אלג'ירית, אופ. 60; היידן: סימפוניה מס. 95 בדו מינור; צ'ייקובסקי: רביעייה מס. 1 ברה מג'ור, אופ. 11; בורודין: סימפוניה מס. 3 בלה מינור; רספיגי: "אורני רומא".
11.57 בימת שיר.
12.00 צלילי עמים – מוסיקה עממית מקרוב ומרחוק – "אבוב".
13.00 קונצרט לצהרי השבת – פורה: "מסק וברגמסק" סוויטה; מנדלסון: קונצ'רטו מס. 2 ברה מינור לפסנתר ולתז. אופ. 40; ארנסקי: שלישייה ברה מינור לכנור, צ'לו ופסנתר, אופ. 32; [illegible] לויולה ולתז. אופ. 35; דליב: תמונה שנייה מתוך המערכה השנייה של הבלט "קופליה".
15.00 מוסיקה עתיקה – מבחר מזמורים גרגוריאניים; קטעים כליים מן המאה ה־15; [illegible]: הווילאנו "שמה לבי"; שירי [illegible]; דאק מודרן: מוטטות אלביקסטרה; המוטט "מקהלות מלאכים שמימיות"; מונטוורדי: סימפוניה; [illegible].
16.00 מהקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים רשות השידור. מנצח: [illegible], סולן: רון רגב – פסנתר. בועז בן־משה: "לפני מלך מלכי המלכים"; מוצרט: קונצ'רטו ברה מינור לפסנתר ולתז. ק. 491; בורודין: מחולות פולובציים. מנוף הארץ – אשר בן יוחנן: פתיחה חגיגית; שאול ברזוביץ: [illegible]; צבי אבני: [illegible]; שמעון כהן: [illegible].
18.00 באמבו הבליל – מסע ספרדי.
20.05 אוחזים באולפן – צילה גרוסמאייר – סופראן / [illegible] – נבל. ארבעה שירים מן הרנסנס [illegible].
21.00 [illegible] – מעגנת [illegible] של איגוד השידור האירופי. [illegible].

רשת א'

07.30 שירים עבריים.
07.55 בימת שיר.
08.05 מי ישן.
09.05 בין הגבונות – המרע [illegible].
09.30 דעת קל – תכנית דואר בענייני מדע.
09.35 "גני ארצנו" – עם עזריה אלון.
10.05 מילים מנגנות לנפש.
11.05 מושגים – מוסף עיוני.
12.05 חגה.
14.05 [illegible].
15.05 [illegible].
16.05 [illegible].
17.05 הקול־קולנוע – שבועון לענייני קולנוע.
18.05 מסביב לעולם בשעה קלה.
19.05 [illegible].
20.05 [illegible].
21.05 [illegible].
23.05 [illegible].
23.05 [illegible] – על מסעות ונסיעות.

רשת ב'

06.03 שירים לקראת בבקר.
08.05 שי לשבת.
08.55 גני ארצנו – עם עזריה אלון.
09.05 שי לשבת.
10.05 השבוע – יומן אירועים.
11.45 שבועוני העולם.
12.05 בצהרי שבת – מוסף ורפורטז' על עיתונים ועיתונאים.
13.05 רגעי קסם.
15.05 [illegible].
16.05 שירים עבריים.
16.30 שירים ושרים + מוסיקה.
18.05 עבור: שבת – חדשות + מוסיקה.
21.05 חוזרים הביתה – שעתיים של מוסיקה ודיווח תנועה.
23.05 סיבוב בלילה.
00.05 יומן חצות.
00.30 סיבוב בלילה.
01.05 לתוך הלילה.
05.05 אור ראשון.

רשת ג'

07.07 [illegible].
08.05 דרך ארץ – שירים עבריים.
10.05 [illegible].
12.05 [illegible].
15.05 רדיו [illegible] – כחול לבן.
18.05 [illegible].
19.00 [illegible].
20.05 [illegible].
23.05 [illegible].

גלי צה"ל

07.05 [illegible].
08.05 [illegible] – שעה לילדים.
09.05 שבת בוקר – מוסיקה ופינתחות.
10.00 [illegible].
11.05 שבת בצהרים.
12.05 הדרן – [illegible].
13.05 שאלות אישיות עם יעקב אגמון, [illegible].
14.05 [illegible] – שירים ישראליים [illegible].
16.05 [illegible] – מגזין לענייני טלוויזיה וקולנוע.
17.05 [illegible] – על המשוררים [illegible].
18.00 שישבת – תכנית סוף השבוע של גל"צ.
20.05 [illegible].
21.30 [illegible] – מגזין גל"צ [illegible].
22.05 מהדורת [illegible].
23.05 [illegible].
00.00 יומן חצות – יומן לסיכום חדשות היום.
00.10 [illegible] לילה [illegible] – עם [illegible].
02.00 לא רוצים לישון – מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.

שידורי גלגל"צ

08.05 [illegible].
10.05 [illegible].
12.05 [illegible].
14.05 [illegible].
16.05 [illegible].
18.00 שישבת – תכנית סוף השבוע של גל"צ.
20.05 [illegible].
22.05 מגזין [illegible].
23.05 [illegible].

בולים / אריה לינדנבאום

שלום ופליטים – בבולי או"ם 1994

השלום וכן פליטים כבר הוכרו לא פעם בבולי דואר במדינות שונות. הנושא "פליטים" היה אף נושא מרכזי שהקיף את מרבית מדינות העולם. יונת השלום ומלים כמו "שלום" הופיעו פעמים רבות בבולי העולם וכן בדואר או"ם, אבל דומני שעד השנה ובמידה מסויימת בשנה הבאה, יהווה השלום הנושא המוביל.

דואר האומות המאוחדות יוצא כבר החודש עם שתי סדרות בולים שעשויות להיות המובילות בנושאים אלה – השלום והפליטים. מאז 1951 אחראית UNHCR (יונייטד ניישנס היי קומישיונר פור רפיוג'יס) על בעיית הפליטים בעולם, ועתה הוכרז על מבצע של "הגנה על פליטים". בנושא זה יופיעו ב־29 באפריל 3 בולי זיכרון, פרי מכחולו של האמן הצרפתי פרנציס פיירוקס, המתאר בצורה סמלית ידיים המגינות על פליטים. הבולים הודפסו באוסטרליה במהדורה של 550 אלף – 650 אלף בולים.

הסדרה האחרת שנועדה ל־29 באפריל, הוקדשה כאמור, לשלום ואלה בולים במסגרת סדרה קבועה שתהיה הרבה זמן במחזור.

מדובר בסדרה בת 6 בולים, שאחדים מהם יהיו תעתיקי בולים משנים קודמות, לרבות בול "שלום" ישן שצוייר ע"י אמן ישראלי.

"יונת השלום" תופיע בבול חדש של 10 סנט, על־פי המוזאיקה של יונת השלום, שניתנה לאו"ם ע"י האפיפיור פאולוס השני, באוקטובר 1979. (המוזאיקה המקורית נמצאת בבזיליקה של סט פטר). הבול בערך נקוב של 30 סנט, הוא תעתיק של בול ישן משנת 1979, פרי מכחולו של אליעזר וייסהוף מישראל. הציור מבוסס על כדור הארץ, עלי זית ויונת השלום.

הבול בערך נקוב של 50 סנט הוא תעתיק של בול משנת 1979, יצירתו של האמן היפאני מאטסושי היאוקי, המתאר צפורים על עץ.

שלושת בולי הסדרה האחרים צויירו בידי אמן פולני סטניסלב וספינסקי "הילד הישן" לפי יצירה שניתנה לאו"ם ע"י ממשלת פולין; אמן קנדי (דמות אליגוריה) ואמן מקסיקאי שצייר ציפורים במעוף.

ששת הבולים יופיעו במטבע אמריקאי האוסטרי ותהיינה שתי חותמות, "יום ראשון" – בניו־יורק ובוינה.

שוודיה – צרפת

ב־18 במארס השנה הנפיקו דואר שוודיה וצרפת סדרת בולים משותפת על הנושא "קשרי תרבות שוודיה – צרפת".

שום מדינה לא השפיעה על שוודיה כדוגמת צרפת וקשרים אלה עומדים עתה בפני חגיגה רבתי, שבמרכזה – תערוכת אמנות שוודיה – צרפת, שתוצג בשתי המדינות.

מגעים בין צרפת ושוודיה החלו בתקופה קדומה ביותר. אנסגר, השליח הנוצרי היה נזיר צרפתי וכבר בימי הביניים הגיעו סטודנטים שוודים לצרפת, כי אוניברסיטת סורבון היתה הקרובה אליהם ביותר. עם הזמן התהדקו הקשרים והגיעו לשיאם במאות ה־15 וה־16 כשאדריכלים, אמנים ושחקנים צרפתים הוזמנו לשוודיה לעבודות שונות, ביניהם שיפוץ ארמון המלוכה, כשהמלך גוסטב ה־3 השוודי, מבקר ומתרשם עמוקות מתרבות צרפת.

הקשר התרבותי לא היה היסטורי. רבים ממדעני שוודיה תרמו לקידומה של צרפת, ביניהם לינה, פולהם וצלסיוס. הקשרים היו הדוקים גם בגלל קשרי משפחה בין חצרות המלוכה, שכן על כס שוודיה יושבים גם היום צאצאי משפחה צרפתית – ברנדוט.

הבולים מתארים: ירדמאן דה לה רודפי – כתביד עתיק מהמאה ה־15; קומפוזיציה של הדגל הצרפתי־שוודי, בית האצולה בשטוקהולם, יצירת האדריכלים סימון וז'אן דה לה ואלה, "עבודות בית" – ציור של פאר הילסטרום, שלמד בפאריס; "סעודת כבוד למלך גוסטב ה־3", לפי ציור של ניקולאס לאפרנסן ו"המלך קרל ה־14", לפי ציור של פרנסואה ג'רד. כל אלה ב־6 בולי שוודיה.

נושא הדגל המסוגנן של צרפת ושוודיה ו"סעודת המלך גוסטב ה־3" מופיעים גם בבולי צרפת. בנוסף לשני הבולים הנראים אביות ויקינגיות ושני בולים נוספים שנושאם – תמונות מהבלט השוודי שנוסד על־ידי השוודי רולף דה מרה שסייר באירופה וארה"ב ב־1920. הבולים הופיעו בקונטרסים של 5 בערך נקוב של 5 קרונות.

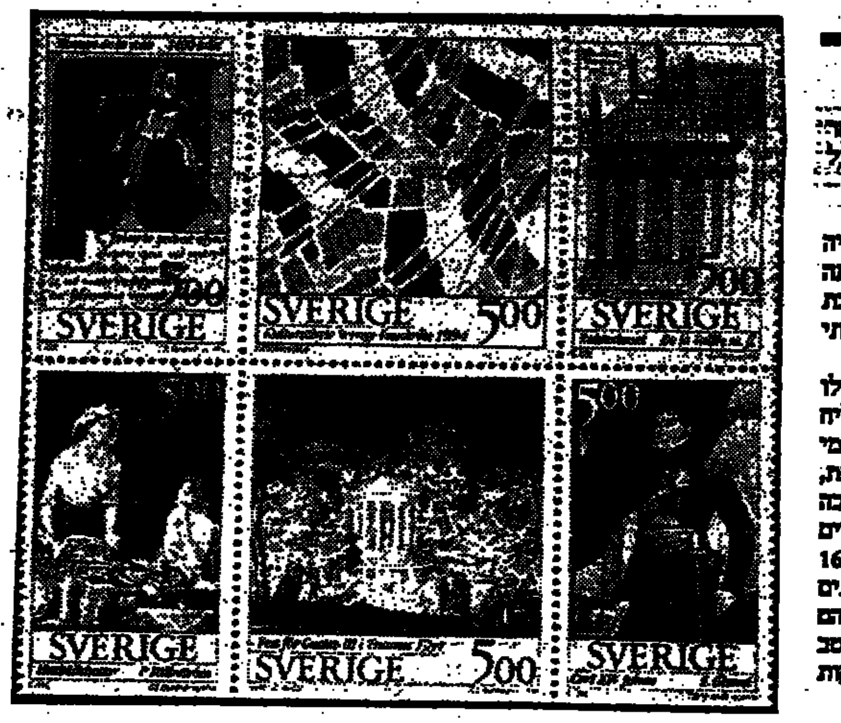

מאה לגלויות־ים

דואר בריטניה ציין השבוע מלאת 100 שנה לגלויות הדואר הציוריות הראשונות שם, בנושא ים. הגלויות נועדו בדרך כלל לשמש את הנופשים בחופי הים של בריטניה. הבולים, 5 במספר, מראים תמונות־נוף מסורתיות, כמו גברת בבגדי ים אדום עם נקודות לבנות בנופש בבלקפול; האיש השמן הקורא לבנו ויליאם; איש הכותב את הגלויה המסורתית לחבריו – חבל שאינכם איתי כאן; מופע ילדים בתיאטרון בובות על חוף הים, ואיש אחר המנסה את מזלו בספורט על החוף.

הבולים בערכים של 19, 25, 30, 35 ו־41 פני.

הנסיך כצייר

הסדרה שקדמה לבולי הגלויות (הופיעה ב־1 מרס) הוקדשה ליובל ה־25 להכתרתו של צ'ארלס, בנה של המלכה אליזבת השנייה, לנסיך ויילס. התואר "נסיך ויילס" מוענק לבכור המלך והמלכה אליזבת היא שהכתירה את צ'ארלס בנה ב־1.7.1959 בארמון קרנרפון שבצפון ויילס בתואר זה.

הנסיך צ'ארלס הנו אדם בעל כישורים רבים והתעניינויות רב־גוניות ונחשב לצייר מוכשר, משום כך חמשת הבולים בערכים: 19, 25, 30, 35 ו־41 פני שהוקדשו ל־25 שנות ההכתרה מראים תמונות־נוף של בריטניה בוויילס, סקוטלנד, צפון אירלנד ואנגליה, כולם צויירו בידי הנסיך צ'ארלס.

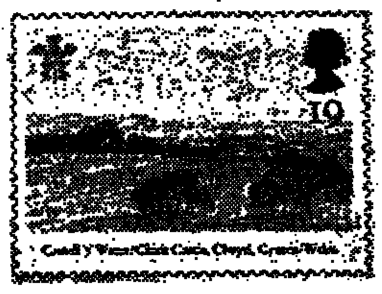

כרטיסי ברכה בדואר

במסגרת הרחבת של המוצרים המבוכרים לקהל, הוחלט למכור ביחידות הדואר ערכות של כרטיסי ברכה לאירועים שונים: חתונה, בר־מצווה, ברית מילה, חגים וכדומה. על כרטיסי הברכה לא מופיעים כיתובים ולכן ניתן להתאימם לאירועים שונים.

הערכות עטופות בשקית ניילון הניתנת לפתיחה וסגירה רב־פעמית. כל ערכה כוללת:

6 כרטיסי ברכה שונים עם איורים של פרחים. חלקו הפנימי של הכרטיס לבן, לשימושו של הלקוח.

6 מעטפות מאורכות זהות, עם איור של פרח צבעוני.

דף פרסום שעליו מופיעים 6 סוגי הכרטיסים.

מחיר ערכת כרטיסי ברכה: 6 ש"ח. יש להניח שאספני בולים יראו בהן גלויות לאיסוף.

מטבעות / אריה לינדנבאום

לקחי הכנס הנומיסמטי תשנ"ד

החברה הממשלתית למטבעות ומדליות, בשיתוף פעולה עם ביתן קדמן למטבעות במוזיאון א"י, והחברה הנומיסמטית לישראל, יזמו ואירגנו כנס נומיסמטי, במטרה לקדם את הפעילות סביב מטבעות ומדליות ולהגביר את המודעות לנומיסמטיקה בקרב הציבור הרחב.

הכנס נערך בביתן הדואר הבולאות שליד ביתן קדמן למטבעות, במוזיאון ארץ־ישראל תל־אביב, בין ה־15 ל־18 במארס.

מספר אוספים פרטיים מעניינים, בהם אוסף נייר של שטרות מישראל עם טעויות, ואוסף נייר של מטבעות זהב מחו"ל, הוצגו בביתן הזו אולי, הפעם הראשונה שאמצעי תשלום בארץ הוצגו בהיקף כזה. הוצגו אוספים ציבוריים, בהם אוסף המחאות של בנק אנגלו־פלשתינה ושל בנק לאומי. אוסף המחאות של רוטשילד מארה"ב ואוסף המחאות של בנק ברקליס מרחבי העולם, כמובן היתה תצוגה של החברה, ותצוגה של בנק ישראל.

לכנס הגיעו אורחים מחו"ל וסוחרים מקומיים ואכן המאורע נשא אופי מכובד ביותר ומרשים. משלחת של 35 נומיסמטים מארה"ב, חברי אינ"א, ביניהם ג'י. ג'י. ואן גרובר, הסוחר המרכזי בארה"ב, וסוחרים אחרים בשוק המשני, שקנו ומכרו פריטים נומיסמטים. היתה גם משלחת של המטבעה המלכותית ההולנדית. שר האוצר בייגה שוחט וראש העיר תל־אביב רוני מילוא הגיעו למסיבת הנעילה. עד כאן הכל מרשים ומתוכנן להפליא, אבל בהיבט המסחרי לא היתה שביעות רצון מצד הסוחרים.

היתה אמורה להיות גם קנייה ומכירה של מטבעות בני זמננו, מטבעות עתיקים ופריטי אספנות מעניינים אחרים בדוכני הסוחרים המקומיים שהשתתפו בכנס, אך משום־מה בקטע זה לא היתה הצלחה ומן הראוי למצוא את הסיבות. יתכן שמעט מדי פירסום היה ואולי צריך לקשר מאורע כזה עם אירוע נוסף באיזור שיהיה עילה למבקרים רבים יותר.

פעילויות תרבותיות היו אך לא משכו קהל חדש. במקום ניתן מידע ונתונים על מטבעות ומדליות באמצעות מחשב ותוכנה חדשנית שפותחה על־ידי אספן – מתכנת מחשבים. היו הרצאות וסרטים בנושאים נומיסמטים בספרייה של ביתן קדמן למטבעות והיתה פינת הפעלה מיוחדת לילדים בנושא מטבעות ומדליות. כל מנוי שנוכח בכנס, השתתף בהגרלה נושאת פרסים. היתה תחרות "הפריט האספני המעניין" וצוות שופטים בחר בשלושת הפריטים המעניינים ביותר שזכו בפרסים.

אכן, היה בכנס מכל וכל ונראה שאף בצורה מרשימה, שלא לדבר על מסיבת הנעילה העשירה אך כאמור, עסקים לא עשו בכנס הזה והלא בלעדיהם לא תוכל החברה להתפתח.

למציגים שנטלו חלק בתערוכה מגיע כמובן, יישר כח ונזכיר אותם כאן:

דב גניחובסקי – תחליפי כסף ירושלמים משנות העשרים השלושים.

רפי נחום – שטרות האימפריה העותמנית.

צבי שמאל – 20 מטבעות עתיקים של א"י המערבית בתקופה הרומית.

אהוד אהרן – אוסף מטבעות בנושא בריטניה.

אברהם בירנבוים – אוסף מגרש – טעויות בשטרות.

טוביה פרידמן – אוסף שטרות מרחבי העולם.

צבי קבצרג – אוסף מטבעות מהולנד, פולין וסוריה.

אברהם שדמון – שטרות ומעות מתקופת השואה.

מרדכי קנטוביץ – אמצעי תשלום – אסימונים, מטבעות חנוכה, יום העצמאות אישים.

מטבע יום העצמאות תשנ"ד

לקראת יום העצמאות התשנ"ד, הונפק מטבע שנושאו "איכות הסביבה", הנושא שנבחר בידי ועדת השרים לסמלים ולטקסים כמוטיב מרכזי ליום העצמאות תשנ"ד. בצד הנושא של המטבע מתואר באפיין של איכות הסביבה (כדור הארץ עם קוי אורך ורוחב, וסביבו עלי כותרת). המטבע הנונפק בשתי מהדורות זהב (5 ש"ח ו־10 ש"ח – קישוטים) ובשתי מהדורות כסף (1 ש"ח – רגיל; 2 ש"ח – קישוט). במהדורות הכסף תופיע כותרת שוליים בכתב עברי עתיק: "שנת מ"ו למדינת ישראל".

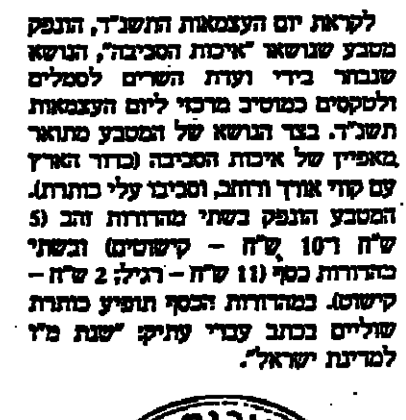

ברידג' / ארנונה שפאן

היה ותרן

במשפט, בדרך כלל, ותרן אינו יכול להצליח. ספורטאי, חייב להילחם על כל נקודה, על כל סנטימטר, על כל כדור, כאילו זו שאלה של חיים או מוות. אולם בברידג', שהינו ספורט המבוסס על מחשבה וויתור הינו לעיתים תנאי הכרחי, במיוחד במצבים בהם הכרוז מתכנן משחק לחץ. ראשית אתה "מוותר" על לקיחה, ואז הרקע מוכן, כמו למשל במשחק הבא:

צפ: ♠A3 ♥542 ♦654 ♣AKQ52
מע: ♠Q98 ♥Q107 ♦109 ♣109876
מז: ♠J10762 ♥J983 ♦J873 ♣---
דר: ♠K54 ♥AK6 ♦AKQ2 ♣J43

מחלק: דרום
פגיעים: כולם
ההכרזה:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 דיאמונד	---	2 קלאב	---
3 בלי שליט	---	6 בלי שליט	---
---	---		

מערב הוביל בעשירית קלאב, הכרוז זכה באלוף ומזרח השליך ספייד. הכרוז סופר את הלקיחות שבידו, שתיים בספייד, שתיים בהארט, שלוש בדיאמונד, וארבע בקלאב, סה"כ 11 לקיחות. השאלה הגורלית, היכן הלקיחה ה־12?

ברור שבסידרת הדיאמונד גלום פוטנציאל (במידה והסידרה מחולקת 3:3) ואפשרות נוספת היא יצירת "מצב לחץ".

הכרוז שיחק הארט קטן מהרוגים ומידה, מערב זכה והמשיך בקלאב, הכרוז זכה עם הנסיך, המשיך במלך, אלוף, ומלכה דיאמונד (החלוקה מתגלה), והמלך האלוף הארט, והמצב כזה:

צפ: ♠A3 ♥--- ♦--- ♣KQ5
מע: ♠Q9 ♥--- ♦--- ♣876
מז: ♠J107 ♥J ♦J ♣---
דר: ♠K54 ♥--- ♦2 ♣4

בשלב זה שיחק הכרוז את המלך המלכה קלאב, ומזרח השליך את הנסיך הארט ונקלע לקשיים. אם ישליך את הספייד יוגבהו הספיידים שבידי הכרוז, ואם ישליך את הנסיך דיאמונד, תוגבה ה־2 שביד הכרוז. בכל מקרה הנזה מבוצע ושוב הוכח כי "ותרנות משתלמת".

שחמט / אלון שולמן

משחקי חוץ

נבחרת ההתיישבות העובדת יוצאת לשני משחקי חוץ קשים בשבת 30.4 תתארח בהרצליה בבית מועצת הפועלים רח' בן גוריון 22 בשעה 8.30.

בשבת 18.6 תתארח בראשון לציון בבנין ספורט "עמית" שדרות בן גוריון ג"כ בשעה 8.30.

שני המפגשים צפויים להתקיים על 40 לוחות. שחמטאים מההתיישבות העובדת החפצים ליטול חלק באירועים מתבקשים לתאם עם אריה קצר מקיבוץ גבים. למאבקים צפויה השלכה על מיקום הקבוצות בפליי־אוף העליון השנה.

הכוכב מבאקו

מסתבר שהעיר באקו יכולה להתגאות בעוד אחד מבניה. רב האמן שלמאני מאגראמוב זכה בתחרות הפתוחה שנערכה בבאד ויזסהפן בצברו 8 מ־9. בסיבוב האחרון גבר רב האמן מאזרבייג'אן על האמן הבינלאומי ס. גאלדונטס מ...ארמניה. במקומות השני והשלישי סיימו ג'וליאן הודג'סון (אנגליה) והישראלי לשעבר לב גוטמן (גרמניה) 7.5. 4־7: רבי האמנים – מאיניקה, בישוף ואספיג (גרמניה), סאבצ'נקו (אוקראינה) 7. השתתפו 216 שחקנים.

צ'כיה

ניצחון לאוסטראלי איאן רוג'רס בתחרות בלאזנה בוהדאנץ. רוג'רס ניצח כשצבר 7 מ־11 למרות שהפסיד בשני משחקיו הראשונים, לרב האמן הצ'כי מרינה ולאמן הבינלאומי הגרמני לודגאר קייטלינגהאוז (ששיחק ברמת השרון ב־87). למקומות 2־4 עם 7 נק' הגיעו שלושת הצ'כים מרונה, האבה, ובלאטני. 5. פריבל (צ'כיה) 6. 6. קייטלינגהאוז 6. קופורוסוב 5, באבולה האוזר והסאבה 4.5, טריצ'קוב 4, ווקאץ' 2.5.

הולנד

בכפר קטן בצפון הולנד בשם Ter Apel נערכה תחרות רבי אמנים קטנה בהשתתפות 6 שחקנים. התחרות היתה ברמה של קטיגוריה 15 (מד כושר ממוצע 2623). ניצח ראסטום ראוסוב (גרמניה) עם 3 מ־5 לפני ואן דר סטרן, ניקוליץ', תאליפמן ואנדרסון 2.5, לאיוש פורטיש 2. מעניין לציין שמתוך 15 המשחקים שקויימו נסתיימו רק שניים בהכרעה – בנצחונו של ראוסוב על ניקוליץ' ובנצחונו של ניקוליץ' על פורטיש.

בלגראד

למרות החרם הבינלאומי נראה שחיי השחמט ממשיכים כסידרם במסגרת תערוכת "Jvgometal 94" נערכה כאן תחרות נשים חזקה. ניצחה אליסה גאליאמובה – אריזאנביץ' (אוקראינה) 6.5 מ־9 לפני אליסה מאריץ' (יוגוסלביה), ומאטבייבה (רוסיה) 5.5. 4־7. מאדל (הונגריה), בויקוביץ' (יוגוסלביה), פנג זאוקין (סין) יוסופיבה (אזרבייג'אן) 4.5 8. בוצאתי (גרמניה) 4 9. סטפאנובה (בולגריה) 3.5 10. קאטבאן ארחאמאיה (גרוזיה) 2 (תוצאה קטסטרופלית למדורגת ראשונה שהיא גם בעלת ציון ראשון לרב אמן לגברים).

גרמניה

בעיר Cuxhaven אשר בצפון מזרח הגרמניה נערכה תחרות פתוחה בהשתתפות 159 כשתתפים מהם 7 רבי אמנים ו־19 אמנים בינלאומיים. ניצחו במשותף רבי האמנים מת'יו סאדלר מאנגליה וויצ'סלאב איינהורן מאוקראינה עם 7.5 מ־9. 5־3: סלובודיאן (גרמניה), אוניששצ'יק (אוקראינה), ניסיפאנו (רומניה) 7. 12־6: ג'ימס הול (אנגליה), צ'יצ'לוב (רוסיה), הרמן (גרמניה), קאליניצ'ב (רוסיה), שורוץ (גרמניה), מיכל צ'ק (גרמניה), וקלר (גרמניה) 6.5.

בודפשט

במסגרת אירועי "השבת הראשונה" בניצחונו של לאסלו נאגי הבלתי נלאה נערכה תחרות רבי אמנים. אחת משתי תחרויות להשגת ציון לאמן בינלאומי. תחרות רבי האמנים היתה בקטגוריה 8 וניצח בצורה משכנעת רב האמן האוזבקי אלכס פוגובינסקי עם 7.5 מ־10 בהקדימו את הבאים אחריו ב־2 נקודות. מקומות 2־7: הרבאום, סילמן (ארה"ב), גימאסי, דאו טיאן האי, לוקאץ' 5.5. צונג ואנקה 5, דינסטל 4, לנגיאל ומרגולין 3.

בתחרות הראשונה לאמנים בינלאומיים – קטגוריה 3 (מד כושר ממוצע 2316) ניצח היוגוסלבי וויינוביץ' עם 7.5 מ־10. הפתעה התחוללה כאשר שחקנית אלמונית מוייטנם בשם האונג ת'ראנג (2260) התברגה לבדה במקום השני עם 7 נק'. שני הראשונים זכו לציון לאמן בינלאומי. 3. פאלקובי 6.5, קרישאני 6, פ. הארגה 5.5, גראביץ' (אמנית פיד"א) וספאי (כולם הונגריה), בלומברג (רוסיה) 4.5, רמלינג (גרמניה) 3, יונתן ואגנר (ישראל) 3, רייטר (גרמניה) 2.

התחרות השניה לאמנים בינלאומיים – קטיגוריה 2 (2298) ניצחו מאייר (גרמניה) וקאבאטיאנסקי (אוקראינה) 7 מ־9 (ציון לאמן בינלאומי לשניהם). שניידר 6, איזק גאפריסי וואראש 5.5, קיראק 3 (כולם הונגריה), דאמיר (טורקיה) 2.5, קארק (הונגריה) 2, שמידט (גרמניה) 1.

BIG AL

איגוד השחמט היוגוסלאבי הצליח לארגן בבלגראד שסועת האינפלציה תחרות במימון אינבסט בנק. המארגנים בראשות א. מיליצ'ביץ' נתקלו בבעיות רבות והמספר ביטולים אך הצליחו בסופו של דבר לארגן תחרות קטיגוריה 16 בהשתתפות 10 שחקנים. המנצח אלכסנדר בליאבסקי צבר 7.5 נק' והקדים את הבא אחריו בנקודה וחצי. בליאבסקי הוא חבר באחד ממועדוני השחמט בעיר האורח קבוע שם. נצחונו התקבל בשמחה גלויה הן ע"י הצופים והן ע"י התקשורת. ההתעניינות בתחרות היתה גדולה ואולם הקונגרסים "סאבא" המכיל 2000 מקומות היה מלא כל ערב (הלואי עלינו). שני הגיע קראבניק 6 שני הראשונים צלחו את התחרות ללא הפסד. אחריהם: תאליפמן 5.5, בארייב 5, סיביאקוב ודומבישין 4.5, קסטרוניאס 4, הודג'סון 3.5, דאמליאנוביץ' 2.5, מוסייץ' 2.

ליגה לאומית

תוצאות הסיבוב ה־8:

ראשל"צ – רעננה	1.5:3.5
הפועל ת"א – אס"א ב'	1.5:3.5
ב"ש ב' – פ"ת	1.5:3.5
ביכורי העתים – הסכבין	1.5:3.5
הרצליה – ב"ש א'	2:3
אליצור – אס"א א'	2:3

הדירוג לאחר הסיבוב ה־8

1. ראשל"צ 29 2. אליצור 25.5 (1) 3־4, ב"ש ב', רעננה 25.5 5. הרצליה 23.5 6. אס"א א' 22 7. ביכורי העתים 18 (2) 8. הפועל ת"א 17 9. ב"ש א' 15.5 (1) 10. הסכבין 14.5 11. פ"ת 14 12. אס"א ב' 8.

הודעה לקוראים

תודה לכל אלה אשר שולחים לי חומר. ניתן לשלוח חומר (רצוי לבן בשחור) היישר אלי (לא למערכת העיתון) ובכך לתרום לעיתון בולים כשהם שולחים את החומר אלי. כתובתי: אלון שולמן, מגא"ה 10, הרצליה, 46625.

לכל בית ישראל חג עצמאות שמח ותיפנוף נעים.

לינארס 94'

לאחר המפסד לקראמניק לא הצליח קספארוב להדביק את היריבות הרצינית של קארפוב. לפני הסיבוב האחרון כבר הוביל קארפוב בנקודה וחצי והבטיח את נצחונו. בסיבוב האחרון נחל אלוף העולם את התבוסה הקשה בקריירה שלו.

קספארוב – לאוטייה

1. ה4 ה5 2. פ־ו3 פ־ג6 3. ר־ג4 (ניסיון להפתיע בבחירת הפתיחה שלא עולה יפה. הפתיחה האיטלקית לא נכללת ברפרטואר הפתיחות של קספארוב. אלוף העולם משחק בד"כ ספרדית או סקוטית) 3... ר־ג5 4. ג3 פ־ו6 5. ד3 ד6 6. ר־ב3 ה6 7. ח3 א6 8. פ־ב־ד2 ר־ה6 9. ר־ג2 ר־א7 10. מ־ה2 מ־ה7 11. ג4 ר־ד5 12. א4 ב5 13. 0־0 0־0 14. א־ב5 א־ב5 15. ג־ד4? ה־ד4 16. ה5 ד־ג3 17. ה־ו6 מ־ה6 18. פ־ב3 פ־ב4 19. ר־ב1 ד4 20. צ־א7 ג3 21. צ־א8 ג־ב1 = מה 22. צ־ו8+ מ־ו8 24. מ־ג5 25. מ־ג3+ מ־ה7 26. ר־ד2 מ־ה8 27. מ־ה5 מ־ו8 28. פ־ה4 פ־ד3 29. מ־ה3 מ־ג4 לבן נכנע.

ניצחון צפוני

ניצחון משכנע לרב האמן הבוסני הגולה איבאן סוקולוב בתחרות שנערכה באקוריירי, אשר לחופה הצפוני של איסלנד. אקוריירי מונה 15,000 תושבים ושוכבת על החוג הארקטי. בקצה העולם צלח סוקולוב את התחרות ללא הפסד וצבר 9 מ־11. אחריו ההולנדי המעופף לוק ואן־וולי 7.5. ואן ולי הוא אחד מרבי האמנים הפעילים ביותר. הוא נע ונד באירופה באחוז תזזית ומשחק בערך כמאה משחקים בחצי שנה. 3. יוהאן היארטרסון 7 4 הלי אולאפסון 6.5 5־6 האמן הבינלאומי הדני ברג ורב האמן האיסלנדי מארגיר פטורסון 6 7. דה־פירמיאן 5.5 8. יונסון 4.5 9־10. ת'ורהאלסון, רג'יאלסון 4 11. ת'ורהאלסון 3.5 12. קריסטיאנסון 2.5.

משאבי־שדה

בתחרות סופשבוע זכה מיכאל ספיבק 4.5 לפני האחים שכטר (מפלסים) ויורי לכרב (גבעת־עוז) 4. השתתפו 20 שחקנים. בתחרות הבזק זכה בגבור יורי לכרב ובגמר ב' אבי קפאונו (רוחמה). ניהל: אריה קצר.

נהג!
פחות
מהירות
והרבה
זהירות
תודה

صكنا من الاهل

"מחירה הגבוה של העצמאות"

מאת דורון שורם ועתי"ם

הטקס המסורתי הנועל את אירועי יום הזיכרון ופותח את אירועים יום העצמאות, נערך שלשום בערב בהר הרצל בירושלים. השתתפו בו יו"ר הכנסת, מפכ"ל המשטרה, קצינים בכירים בצה"ל, חברי הסגל הדיפלומטי ומאות אורחים.

הטקס נפתח בתפילת "יזכור" ובהנפת הדגל מחצי התורן למרומי התורן, ובכך הסתיימו אירועי יום הזיכרון. יו"ר הכנסת, ח"כ שבח וייס, התייחס בדבריו לפיגועים בעפולה ובחדרה: "גבוה הוא מחיר העצמאות, והדרך לשלום רצופה ביסורים, אך עלינו לנהוג בעוז ובתבונה ובאורך נשימה, כיאה לעם עתיק ושבע סבל וניסיון".

בדברו על הכנסת אמר וייס, כי היא "מייצגת את רצון העם. אל לו לרוב להפעיל עריצות על מיעוט, אך מיעוט אינו רשאי לשתק את הרוב. המדיניות הלאומית נקבעת בכנסת ורק בכנסת – לא במשיחיות שקר ולא בפעילות חתרנית, ולא בהסתה".

הדלקת המשואות עמדה השנה בסימן שנת איכות הסביבה. מדליקי המשואות נבחרו בזכות תרומתם בתחום זה. לאחר הדלקת המשואות העביר פיקוד הדרום את דגל צה"ל ודגל הלאום לידי פיקוד העורף. הטקס הסתיים בשירת "התקווה" ובזיקוקי דינור.

עשרות אלפי חוגגים יצאו לרחובות הבירה לחגוג את יום העצמאות ה־46, ועד השעות הקטנות של הלילה נראו אלפי מבלים ברחובות ירושלים.

מאות אלפי תושבים ממרכז ודרום הארץ נסעו אתמול לצפון. מוקדי ההתעניינות העיקריים היו בסיסי הצבא והמשטרה, שנפתחו לתצוגה. רבים מאוד הגיעו גם לחורשות היערות בגליל התחתון ובעמק הגלבוע, וכן לאיזור הכינרת.

תנועת המטיילים החלה כבר במוצאי יום הזיכרון, והיא גברה לקראת הצהרים. רבים מהמטיילים התמקמו בחופים הבלתי מוסדרים סביב הכנרת, שבהם החניה חינם.

אירועי יום העצמאות כללו גם פיקניקים המוניים. ביער לביא היה הפיקניק המסורתי של כל משקי הגליל התחתון. לחצי תנועה היו באיזור החופים סביב טבריה, ולחץ כבד נוצר גם באיזור התעוררות השונות בכביש עפולה־נהלל, בכביש המוביל לכיוון צומת גולני, ובכבישי הגליל העליון.

כוחות מוגברים של משטרת התנועה הארצית, בסיוע מתנדבים המשטרה הצבאית, מג"ב ומשטרות הערים השונות הגבירו את הפיקוח, במיוחד בצמתים הבעייתיים. הלוחצים גברו לקראת הצהריים וכוח משטרה מיוחד נערך לקראת שיבת המטיילים למרכז הארץ בשעות הערב.

בקרית שמונה נערך משחק כדורגל בין נבחרות צה"ל וישראל, שבו צפו אלפי מבקרים. יעד תיירותי מועדף היה "מרכז קבוץ" שבמטולה.

תל אביב והמרכז

רבבות מתושבי תל אביב וגוש דן הגיעו שלשום בערב למוקדי בילוי בתל אביב. רבים מהם התרכזו סביב שתי הבמות המרכזיות – כיכר מלכי ישראל, וגן הדיזנגוף ביפו.

מוקדי בילוי ושמחה נוספים הופעלו בליל יום העצמאות בגן התקווה שבשכונת התקווה, בפארק הדרום, בשכונת רמת אביב ג' ובסינמטק העירוני. אלפי חוגגים התאספו בכיכר מלכי ישראל השתלבו בהרקדה המונית, בהנחיית המוזיקאי שלמה גרוניך ולהקת "שבא", אורנה ומשה דץ ומאיר בנאי. במהלך האירוע האירו השמים בזיקוקין די נור מסגנונים שהופעלו מספר שעות.

השנה היתה השמחה מאופקת יחסית, וניכר שהפיגועים האחרונים השפיעו על מצב רוחם של החוגגים. רחובות תל אביב הוארו וקושטו בשלל דגלי הכחול לבן, ורבים סבבו בהם עד השעות הקטנות של הלילה.

בפארק הירקון בתל אביב היו אתמול אלפי חוגגים, שרבים מהם ערכו שם את המנגל המסורתי של יום העצמאות. רבים בתל אביב ניצלו גם את פתיחות שערי המוזיאונים הלאומיים של משרד הביטחון, כמו גם את המוזיאונים של המחתרות, בהם של ההגנה, האצ"ל והלח"י.

באולם בית הבימה בתל אביב הוענק אתמול בצהריים תואר "יקיר העיר תל אביב" ל־15 מוותיקי העיר. הטקס נערך במעמד ראש העיר, רוני מילוא, שבירך את מקבלי התארים בהם אנשי עסקים, סופרים, אמנים ואישי ציבור.

בתל אביב פקדו גם רבים את בתי הכנסת, שם נאמרה תפילה חגיגית לשלום המדינה, בהשתתפותם של הרב הראשי לישראל הרב ישראל לאו ורבנים נוספים. אתמול נערכה תפילה חגיגית רבת משתתפים בבית הכנסת הגדול בתל אביב, בהשתתפות החזן דוד אולמן ורבנים ידועים.

רבים באו לשמוע את דרשתו של הרב שלמה גורן, שדיבר על המצב המדיני ו"הרהורי" של ישראל ועל הממשלה. הוא תקף את מדיניותה של ממשלה ואמר, כי מבחינת ההלכה, אסור היה לעשות הסכם עם הערבים.

חיפה והאיזור

טקסי הכרזת חג, בימות בידור, מוקדי שמחה, תפילות חגיה בבתי הכנסת ופיקניקים בחיק הטבע עמדו במוקד חגיגות יום העצמאות בחיפה והקריות.

גם כאן ניכרה השפעת הפיגועים על החוגגים. ברוב המקומות עמדה השמחה בסימן איפוק. בגן הזיכרון בחיפה נערך טקס הכרזת החג המסורתית בסימן "מופע אודיטלי" של שירי שלום. ראש עיריית חיפה, עמרם מיצנע, אמר בטקס כי אירועי הטרור לא ישבשו את שמחת החג. הוא קרא להמשך שיחות השלום.

מוקדי שמחה ובימות בידור הופעלו בשכונות נווה שאנן, ברחבת העירייה, בשכונת שער העלייה, בקריות ובחניון האודיטוריום במרכז הכרמל. על הבימות הופיעו אמנים, להקות מחול וזמר. בנמל חיפה נערך מופע עצמאות, שהיה מוקד הבילוי העיקרי: הופיעו שם "משינה", אביב גפן, "זקני צפת" ולהקות נוספות שמשכו אלפי בני נוער וצעירים. ההופעות שודרו בטלוויזיה בכבלים עד שעות הלילה הקטנות.

הרב הראשי לחיפה, שאר ישוב כהן, קרא להעלאת הרמה המוסרית והחברתית בחברה הישראלית, כדי שישראל תהיה לא רק "מדינת היהודים אלא מדינה יהודית".

פארק הכרמל וחופי הרחצה המו בנופשים. בבסיס חיל הים בחיפה והנמל נפתחו אתמול למבקרים ואלפים גדשו גם את בית הספר הטכני של חיל האוויר ובית הספר הארצי של המשטרה בשפרעם.

ברחבי הארץ

כמיליון מטיילים פקדו במהלך יום העצמאות את אלף החניונים ביערות קרן קיימת ברחבי הארץ.

יערני קק"ל אומרים, כי מספר הנופשים השנה בחיק הטבע היה גדול בהרבה לעומת שנים קודמות. הם הסבירו זאת בכך שהמודעות לסביבה ולטבע גדלה מאוד בשנים האחרונות.

קק"ל העמידה לרשות הנופשים 30 תחנות מידע בכניסה ליערות, שבהן קיבלו המטיילים דפרפות מידע ומסלולי טיול וכן שקיות לאיסוף אשפה.

החברה להגנת הטבע ערכה ביום העצמאות מבצע איכות הסביבה בפארק הירקון. לנופשים בפארק הוצעו טיולים אביביים ללא תשלום. ברחבי הפארק הוצבו תחנות שונות שהציעו מידע, משחקים ופרסים.

בעקבות הצלחת מבצע "מצא שמורה", שערכה רשות שמורות הטבע בפסח, נערך מבצע דומה גם ביום העצמאות. עשרות אלפי מטיילים ביקרו בשמורות הטבע ברחבי הארץ השתתפו במשחקי כתב חידה נושאי פרסים. המבצע יימשך גם בשבת.

חבילות לחיילים

מתנדבי האגודה למען החייל במרחב הצפון חילקו עשרות אלפי חבילות שי לחיילים שנותרו בבסיסים ביום העצמאות. יו"ר האגודה במרחב הצפון, שלמה תבורי, מסר כי המבצע, שהפך למסורת ארוכת שנים, החל כבר לפני כחודש, באיסוף החבילות שהוכנו עבור החיילים על ידי כל תלמידי מוסדות החינוך, "החל מגני הילדים" וכלה בבתי הספר התיכוניים. החבילות הכילו ממתקים, סכו"ם, חטיפים, פיצוחים ופירות נוספים בלול מכתב אישי לחייל.

המפגן לא הלהיב את הקהל כמו בשנים קודמות (צילום: אילן אוסנדרייבר/ישראל־סאן)

עפולה: חגיגות בנימה מאופקת

(ע).- בעפולה היו חגיגות יום עצמאות שלשום מעורבות ברגשות קשים ששררו עדיין בעקבות פיגוע מכונית תופת שבוע לפני כן. העירייה החליטה לצמצם את היקף אירועי החג בשל כך.

לרגשות הקשים תרם כמובן גם הפיגוע בחדרה, ומיד כשנודע על פיגוע החלו צעירי עפולה להתגודד ברחובות המרכזיים ושוב נשמעו קריאות "מוות לערבים".

אנשי הביטחון בעיר חששו כי בין החוגגים יש גם תושבי עפולה, ממנה יצא אוטובוס בדרכו לחדרה, דבר שהגביר את האווירה המתוחה. כוחות גדולים של משטרה איבטחו את טקסי הזיכרון בבית העלמין.

אירועי ערב יום העצמאות עצמו היו מאופקים ונשמרה אווירה רגועה יחסית. אל האירוע המרכזי, שהיה על שפת הכינרת, הגיעו 5,000 בני אדם בלבד, למרות שעל פי התכנון היו אמורים להשתתף בו 10,000 בני נוער. חלק מהמשתתפים נשארו ערים כל הלילה, וגם אור ראשון שבו לבתיהם.

המפגן היה מרשים כרגיל, אך שמחה לא היתה בקהל

בניגוד לשנים קודמות, פחות אנשים הגיעו לחופי ת"א לראות את המטס והמשט; הפיגועים עשו את שלהם

מאת אלי ברנר ועתי"ם

מפגן צה"ל בחופי תל־אביב נפתח אתמול בצהריים באיחור של כשעה בגלל תנאי מזג אוויר לא נוחים. ערפילים הקשו על ביצוע תצוגות ותרגילים אירובטיים של מטוסי חיל האוויר.

על הקרקע, על חוף בטיילת בתל־אביב ובחופי הערים השכנות – בת־ים בדרום ועד להרצליה בצפון – יום העצמאות נראה השנה שונה מקודמיו. פחות צופים הגיעו לצפות במטס האווירי ובמשט חיל הים. לעומת משטחי החוף המלאים במשפחות בשנים עברו, היו אתמול מרווחים קירחים מאדם, ופני האנשים היו חתומים: לא היתה שמחה אמיתית.

חלקים רבים של החופים היו מלאים למחצה, ואף מספרם של הבאים למסעדות הרבות שעל הטיילת של תל אביב, היה פחות מבעבר.

במקום היו מפכ"ל המשטרה רפי פלד ומפקד מחוז תל־אביב ניצב גבי לסט. בתל־אביב התנועה זרמה ללא בעיות מיוחדות, וכמדי שנה הפנה הציבור את המכוניות גם במקומות אסורים ללא חשש גרירה או דו"ח.

המפגן כלל גם צניחה חופשית, תרגילי אירובטיקה ועוד. הוא התחיל במטס של מטוסי "סקייהוק", שיצרו באוויר את המספר 46. לאחר מכן הגיעו מדרום לצפון 4 מטוסי קרב מדגם אף־15, שביצעו תרגילים שונים במבנה.

כמו כן השתלבו במטס מטוסי ה"דקוטה" הישנים, שמהם צנחו צנחנים בצניחה חופשית אל מי הים. הצנחנים השאירו שובלי עשן אחריהם בצבעי צהוב וארום. כשהגיעו אל המים הם נאספו על ידי ספינות של חיל הים. לרגלי הצנחנים היו מחוברים דגלים.

במפגן חיל האוויר הופיעו גם מסוקי התקיפה מדגם "אפאצ'י", שנחשב לטוב מסוגו בעולם וניתן בכושר טיסה בגובה נמוך ביותר ביום ובלילה ובמערכות לחימה משוכללות. ה"אפאצ'י" הפגין גם יכולת טיסה אנכית.

גם מקומם של מסוקי ומטוסי התובלה לא נפקד. מדרום לצפון הגיעו במבנה מסוקי הכנף. במפגן הוזמן לצופים לראות גם תדלוק אווירי, כאשר ה"יסעור" תידלק באוויר, באמצעות כבל, מטוס תובלה. במפגן בים חילוץ של ניצול על ידי אנשי צוות יחידת החילוץ של חיל האוויר, שהשתלשלו ממסוק "יסעור".

מטוסי הקרב, "פנטום" ו"כפיר", הפגינו גם הם את יכולתם המרשימה. 4 מטוסי "פנטום" הגיעו מדרום לצפון במבנה־מרובע, וכך גם ארבעת מטוסי "כפיר" הישראלים. במהלך הטיסה התפצלו מטוסי ה"כפיר" ל־4 כיוונים שונים. הופיע גם מטוס "הרקולס", שבאמצעותו חולצו בזמנו בני הערובה באנטבה.

המטס הסתיים בביזה של מטוסי אף־16 ובתרגילי אירובטיקה של 4 מטוסים מדגם "צוקית", מטוסי אימונים של בית הספר לטיסה. ארבעת מטוסי "צוקית" ביצעו טיסה במבנה, לולאות, ולבסוף התפצלו למבנה שושנה, כשהם משאירים אחריהם שובלי עשן בצבעי כחול־לבן. את המטוסים הטיסו מדריכי בית הספר לטיסה של צה"ל.

המשט הימי כלל מגוון של ספינות חיל הים, בים שטו "הדונים" – ספינות התובלה של הקומנדו הימי. ספינות אלה השתתפו במבצעים רבים של חיל הים והן ניתנות בכושר להגיע עד קרוב מאוד ליעדי אויב. המשט כלל גם מפגן של ספינות דבורה ודבור של חיל הים, וכן ספינות טילים מדורות שונים. בין ספינות הטילים שהשתתפו במשט היתה גם ספינה מדגם סער 4.5, שהושבחה באחרונה.

בין היתר הפגן גם שיתוף פעולה בין המסוק הימי מדגם "דולפין", שהוטס על ידי שני טייסים ואיש צוות של חיל הים, לבין סטי"ל.

מילוא: חייבים לשמוח

ראש עיריית ת"א־יפו, רוני מילוא, שיבח את רבבות תושבי העיר שהגיעו אל החופים, והדגיש כי על אף האווירה הקשה בעקבות הפיגועים "חייב הציבור לבוא ולחגוג ולהוכיח למחבלים ששום פעולה רצחנית לא תקטע את חיי הישראלים במדינה".

המשטרה ריכזה כוחות גדולים מאוד באזורי החופים. במלון "שרתון" הוקם חפ"ק שבו היו מפכ"ל המשטרה וקצינים בכירים. כשעה לפני תחילת המפגן חסמה המשטרה את הרחובות הקרובים לחוף הים.

לנשיא וייצמן

(ע).- נשיא מצרים, חוסני מובארק, שלח מברק ברכה ליום העצמאות לנשיא עזר ויצמן.

במברק מברך מובארק את העם בישראל ליום עצמאותו ומביע תקווה להשגת שלום הוגן לכל העמים במזרח התיכון.

מברקי ברכה ליום העצמאות המשיכו לזרום לבית הנשיא בכל שעות יום האתמול. ביניהם היה גם מברק מנשיא תורכיה, שהביע תקווה להמשך שיתוף הפעולה בין המדינות ול"המשך שיגשוגה של מדינת ישראל". כן הגיעו מברקי ברכה ממדינות שבאחרונה קשרו יחסים עם ישראל, בכלל למשל וייטנאם ואי־סיישל.

עשרות אלפי משפחות שכולות הגיעו לבתי העלמין הצבאיים

"יש את הרגע הזה שהפעמון מצלצל ושליח של קצין העיר עומד בפתח"

(ע).- עשרות אלפי תושבים, משפחות שכולות, חברים לנשק, קרובים וידידים של חללי מלחמות ישראל השתתפו שלשום בעשרות עצרות זיכרון ברחבי הארץ, שהחלו מיד אחרי צפירת הדומייה ב־11 בצהריים.

ב־40 בתי העלמין הצבאיים ובחלקות המיוחדות של הנופלים בבתי העלמין האזרחיים נערכו עצרות הזיכרון וההתייחדות עם הנופלים, בהשתתפות יחידות צה"ל ונבחרי הציבור שדיברו על ההיסטוריה של הפיגועים, וכמובן גם על הפיגוע האחרון בחדרה.

רבבות הגיעו לבית הקברות הצבאי בקרית־שאול, וליד כמעט כל קבר נראו בני משפחה וידידים מעלים זכרונות, מסדרים את הפרחים ומדליקים נר זיכרון. את הממשלה ייצג בטקס הממלכתי שמעון פרס, שר החוץ, שאמר, בהגיבו על הפיגוע בחדרה: "זה כואב, אך לא נרתע. תהליך השלום יימשך ולא ייעצר. המשלחת תצא להמשך השיחות ביום א'.

"אף פעם לא ידענו שכול נוקב יותר ובאחד יותר בכל ההיסטוריה הארוכה של העם. כאשר העם מוריד היום דמעה יחד עם המשפחות, הוא יודע שהגענו למעמדנו היום בזכות גבורת הבנים".

את זר צה"ל הניח סגן הרמטכ"ל אמנון שחק. בטקס נכחו ראש עיריית תל־אביב וראשי הערים הקרובות ובקהל הגדול נראו אלופי צה"ל, שרים ואישי ציבור רבים לצד אלפי בני המשפחות השכולות.

הטקס בהר הרצל

קולו של ראש הממשלה יצחק רבין הדהד בין שורות הקברים בהר הרצל: "גם היום שילמו יהודים בחייהם על־ידי מרצחים נתעבים אויבי השלום. מעבר למכוניות הנפץ ולמחבלים – אנו נמשיך במסע אל השלום, למרות כל הקשיים".

בית הקברות הצבאי בהר הרצל היה מלא ביום הזיכרון שלשום בבוקר. במקום היו נשיא המדינה, יו"ר הכנסת, נשיא בית המשפט העליון, הרבנים הראשיים, הרמטכ"ל וראש עיריית ירושלים.

הרב הראשי לצה"ל, האלוף גד נבון, אמר תפילה לעילוי נשמת החללים. אב שכול, דוקטור אפרים מלצר, קרא "קדיש" על בנו, סרן אורן אברהם מלצר, שנהרג בקרב בדרום לבנון. החזן הצבאי הראשי, סא"ל אריה בראון, אמר תפילת "אל מלא רחמים". שורות של חיילים עמדו דום כשהתפלל לעילוי נשמתם של הנרצחים על ידי ארגוני הטרור וחללי המלחמות.

ראש הממשלה אמר עוד בטקס: "חייו של יהודי כוללים רגעים מהמסורת, כמו החופה או הברית. אבל בישראל יש בחיינו רגע נוסף: הרגע שבו מצלצל הפעמון בדלת ושליח של קצין העיר עומד בפתח. רגע זה יילך עם משפחות החללים עד יומם האחרון. זהו רגע שבו מתנפצות כל התקוות והחלומות, ומאותו רגע מתחיל המסע אל הכאב, המסע היומיומי אל הזיים."

"קרית הדממה בהר הזה שותקת, איש אינו רשאי לדבר בשם הבנים הטובים שמצאו כאן מנוחה. אנשי החייל הלכו כאן אל מותם, דתיים וחילוניים, אנשי ארץ ישראל השלמה ואנשי שלום עכשיו, ימין ושמאל וכולם יחד ביום זה. ביום זה נבקש למצוא את המאחד בינינו ואת שיתוף הפעולה בימים הבאים. נראה באחוות את צוואת הבנים הטובות", סיים רבין את דבריו.

פרחים רבים הונחו על המצבות בהר הרצל על ידי אלפי המשפחות שעמדו מול קברי יקיריהם. את הדממה פילחו שלושה מטחי כבוד שירה המשמר הצבאי.

בבית העלמין בנתניה ספד שר הכלכלה והתכנון, פרופ' שמעון שטרית: "השלום אפשרי בזכות הנופלים. בזכות קורבנם הגדול הם ציוו לנו את השלום". השר הוסיף, כי אם נצליח בהשגת השלום וגם נצליח באמצעותו להנהיג בישראל חברה צודקת ומוסרית יותר, "נהיה ראויים לזכרם ולקורבנם של הנופלים".

בבית העלמין בפתח תקוה ספד שר החינוך והתרבות, פרופ' אמנון רובינשטיין ואמר כי "אנו משלמים יום יום מחיר כבד עבור רצוננו לחיות חיים נורמליים, חיי ביטחון בארצנו. יום הזיכרון לנופלים במערכות ישראל שונה מימי זיכרון של עמים אחרים. מלחמתנו היא לא מלחמה למען רעיון מופשט, דגל או סמל, אלא מלחמה למען קיומנו כבני אדם חופשיים".

"יום של צבאי דם לא תשיג דבר, הממשלה הזו החליטה שבתי הקברות לא יימלאו עוד וכי בסופו של תהליך לקראת כינון השלום יהפכו מוסגים של יתמות ושכול למונחים מן העבר", אמר שר המשטרה, האנרגיה והתשתית משה שחל, בעצרת זיכרון הבנית לחללי צה"ל שנערכה בבית הקברות הצבאי בחוף הכרמל בחיפה.

בבית הקברות הצבאי בחיפה הובאו עד כה למנוחות 1,904 מלוחמי צה"ל. בטקס השתתפו רבבות מבני משפחות השכול, קצינים, לוחמים וחברים לנשק. בהתייחסו לפיגוע בחדרה אמר שחל, כי "בעוד אנו מבכים את בנינו, הצטרפו הבוקר שמות נוספים לרשימת המתים הנוראה כשנוסעים תמימים נפגעו בתחנת האוטובוס בחדרה. אולם נחושה החלטת ממשלת ישראל להפסיק את נתיבי הדם של הרצחים השפלים.

העדה הדרוזית

"250 חיילים דרוזים נפלו במהלך שירותם הצבאי מאז קום המדינה. 250 אחים, נאהבים ונעימים, בחייהם ובמותם לא נפרדו מאיתנו, לא נפרדנו מהם, אין לנו אוהבים יותר טובים מהאחים הדרוזים במדינה, ואין לנו חברים יותר טובים מבני הדרוזים. אנשים אחים אנחנו, ונפש העם היהודי קשורה בנפשה של העדה הדרוזית. אנחנו רוחשים כבוד רב לבני העדה, שהם אנשים מסורים ואמיצים מאין כמותם", אמר השר יוסי שריד בעצרת שנערכה בעוספיה.

"לא תמיד ידענו לגמול לאחותנו הדרוזים כגמולם, לא תמיד ידענו להפוך ברית דמים לברית חיים. אם יש דרוזי בארץ, דרוזי אחד בכל הארץ הזאת, שצריך לתבוע את זכותו, לא את זכותו הוא תובע – אלא את עלבוננו.

המנגל המסורתי בבני יהושע בתל אביב

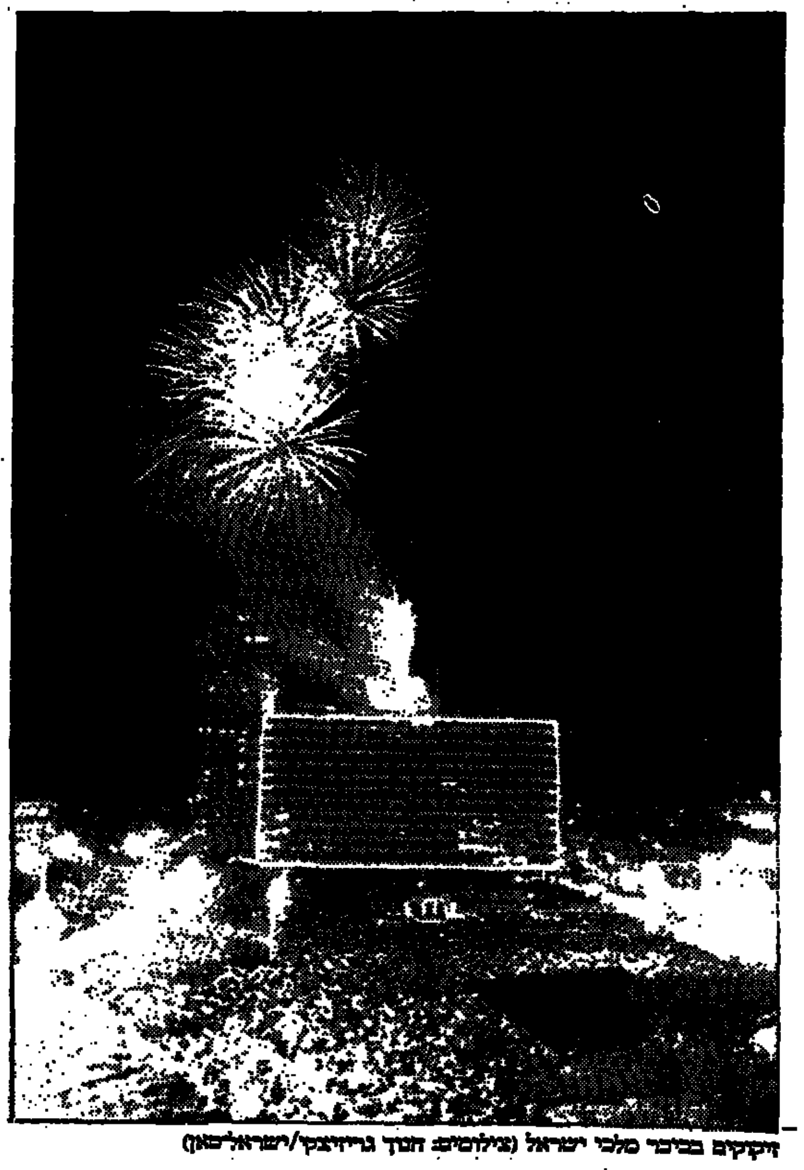

זיקוקים בכיכר מלכי ישראל (צילומים: חנוך גרינזקי/ישראל־סאן)

עיריית ב"ש שילמה למפיק אירועי יום העצמאות למעלה מ־850 אלף ש"ח

מאת אמיר רוזנבלום

בקרב גורמים אופוזיציוניים בעיריית באר שבע שוררת תסיסה וזעם רב, על רקע ההוצאות הגבוהות, לטענתם, שהוצאו על חגיגות יום העצמאות, בשעה שהעירייה נמצאת במצב כספי קשה, והגרעון המצטבר מתקרב ל־400 מיליון ש"ח.

סיעת "נתיב הדרום" בעירייה טוענת כי העירייה שילמה לגורם אחד בלבד, משרד ההפקות "פורום" בבאר שבע, ללא מכרז, למעלה מ־850 אלף ש"ח רק עבור ארגון האירוע "רוקדים עצמאות בישראל" באיצטדיון העירוני בעיר. ראש הסיעה, זכריה אוהב שלום, טוען כי סכום זה גבוה בלי שום פרופורציה, שכן בנוסף לו גבה משרד ההפקות בין 40 ל־60 שקל עבור כרטיס הכניסה. בנוסף לכך, טוען ראש הסיעה, העבירה העירייה ל"פורום", תמורת תשלום נפרד, הפעלה על בסיס קבלני של ארבע בימות ומוקדי שמחה בעיר.

"הסכומים הללו הם שערורייתיים בכל קנה מידה, בעיקר בשל מצבה הכספי הקשה של העירייה. זאת ועוד, אם את אירועי יום העצמאות מפיק משרד עצמאי, נשאלת השאלה מה ההצדקה לקיומה של מחלקת התרבות בעירייה, המעסיקה לפחות שבעה עובדים במשרה מלאה?" שואל אוהב שלום.

מנכ"ל העירייה, יוסי שלי, דחה אתמול את הטענות. "השאלה אם להשקיע בחגיגות יום העצמאות על אף הגירעון הקשה של העירייה אינה במקום. אזרחי העיר משלמים מסים וארנונה והם אינם צריכים להסתובב אבלים וחפויי ראש, במיוחד לא ביום העצמאות. גם עיריות עשירות משלנו, כמו עיריית תל אביב, השקועה אף היא בגירעון, אינן מקמצות בהוצאות בחג זה".

המנכ"ל הודה כי העירייה שילמה ל"פורום" כסכום של 850 אלף ש"ח, אולם לדבריו, "הדבר נעשה במסגרת עסקת חבילה, הכוללת את כל אירועי יום העצמאות, טקסי יום הזיכרון לחללי צה"ל, יום השואה והגבורה וגם אירועי הכיבונה".

"בגין האירוע 'רוקדים עצמאות ישראל' שילמנו רק 190 אלף שקל. יש לציין כי המגמה היא לקח בהדרגה בהוצאות חגיגות יום העצמאות.

עזבון המנוח לוי ראובן
הודעה לכל הנושים
והחייבים למנוח ליצור קשר
עם מנהל העזבון הזמני
ד"ר אילן לוי
טל. 03-5041154

ב"ה
זמני הדלקת נרות
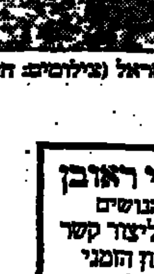
ה' באייר תשנ"ד
פרשת "תזריע מצורע"

ער"ש		מוצ"ש	
ירושלים	6.29	ירושלים	7.45
תל־אביב	6.47	תל־אביב	7.43
חיפה	6.40	חיפה	7.47

הסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל
המכון היהודי־ערבי
المعهد اليهودي - العربي
التابع للهستدروت
في بيت بيرل
בבית ברל

הנהלת המכון ועובדיו מגנים את הפיגוע של האוטובוס בחדרה שהתרחש ביום הזכרון וערב יום העצמאות, בו נהרגו ונפצעו אנשים חפים מפשע.

הנהלת המכון רואה בפיגועים אלה נסיון לטרפד את תהליך השלום, ויוצאת בקריאה לכל אזרחי המדינה, יהודים וערבים, לחזק את המאמץ למען השלום בין מדינת ישראל והפלסטינים, כי זו הערובה להפסקת מרחץ הדמים אשר מתרחש לפנינו.

שמואל חכם, יו"ר המכון
עומר מסאלחה, מנהל המכון

בית ראשוני פועלי ציון
רח' ברנר 14 תל־אביב
מסיבת חג העצמאות
תיערך ביום ראשון, 17.4.94, בשעה 18.30, בקומה שניה
בהשתתפות: הח' **יעקב מנדלסון**
מנחה: **שלום סורוקה**
בחלק האמנותי: הגב' **עליזה בלכרוביץ** – זימרה
מר **משה בלכרוביץ** – ליווי

مكان الأصل

מערכת: איילת דרימלר, אילנה ארבל

הולך ופוחד הדור

העם עם הגול(דשטיין), או הגולדפינגר – והעם מחליט, בלי עלות

אמיר אורן

השקר מתחיל בראשי־התיבות, המבקשים להכניס ראשים לתיבות. זהו שקר אופייני למאמינים משיחיים, המוכבים – ולעתים מיוחלים – שיוחרב העולם ובלבד שתתממש אמונתם. אין הבדל עקרוני בין קנאים כאלה בני כל הדתות התת־אלוהיות, מוסלמים כיהודים ונוצרים. לדמיונם (המורמונים טרודים עכשיו בבעיית תשישותו הסופנית של רבם הלוביבצ'ר, עזרא טאפט בנסון בן ה־95), הנערכים לקרב האחרון במלחמת גוג ומגוג ולישועה שבעקבותיו. קרועי מגטורה, ממלמלי סיסמתם הפרטית "יש"ע", מתיימרים לשרוד בה רוח הצלה, אך לאוזניים חילוניות מצטלצלים ממנה הפסד וחורבן.

זה לא יש"ע, משום שהמונח מכיל יותר מדי ופחות מדי. בשילוש הבלתי־קדוש, נמצאת רק העין השמשונית העקורה של עזה במקומה – גיאוגרפית, להבדיל מפוליטית, יהודה ושומרון הם אזורים הנמצאים גם מעברו המערבי של הקו הירוק – וחסר אותו משהו ש"העם" איתו. לאן נעלם הגולן? מדוע הפרידו אותו מיש"ע, כאילו אין המאבק על השארתם בשלטון ישראלי משותף ההתנגדות האלימה ולעתים המתנתחית לפשרות עליהם משתרע מקריית־ארבע ועד נוב?

אם יוכנס הגולן למקומו ההולם במשוואה, בכל הכבוד הראוי לו ובהנחה שעזה צריכה להוליך את משרד יחסי־הציבור המטפל בה זה יובל שנים, יתקבל סוף־סוף מונח נכון יותר, למשל שיגו"ע – שומרון, יהודה, גולן ועזה. השיגוע הלאומי, לא ביטחוני אלא דתי. שיגוע במובן פיגוע.

אין יותר משלוש חלופות. (1) הערבים, בתמיכה בין־לאומית, משלימים עם ישראל בגבולות 4 ביוני 1967 משופצים ומשוכפ"צים. (2) הערבים, כנ"ל, משלימים עם ישראל בגבולות 1987 (לאחר פינוי כל סיני – כולל טאבה – ודרום לבנון, למעט איזור הביטחון). (3) הערבים, בהיותם ערבים, יצורים רגשניים שאינם כשירים לביתוח שכלתני קר של סיכויים וסיכונים ולפיכך עיוורים מכדי לראות שאלפי החללים שיפילו בישראל לא יזיזו אותה מעמדתה הבאה, משלימים את הכנותיהם למלחמת 1997, פחות או יותר.

מי שמוכן לשים את יהבו – את דהבו – על התגשמותה של חלופה 2, יביא למימוש חלופה 3. דרך־הפעולה האפשרית היחידה שאינה רק סבירה, אלא גם מציאותית ומשוועת לאימוץ, היא דפ"א א', חלופה 1, שהיא גם במובלע מדיניותה של ממשלת רבין.

הבעיה נעוצה באופי מובלע, מותנה ומהוסס. מתנהל לו "תהליך שלום", אבל מי שאינו קובע יעד ברור להתנהגות אליו, יתהלך בכבדות; מי שאינו משפיע על התהליך, לא ישפיע על התוצאה.

יצחק רבין חולה – פוליטית, לא אישית – בשיתוק ילדים. למראה הישראלים התובעים המשוועים, הוא מתקשה לזוז בלא סיוע חיצוני. אסד, מסכיר רבין את השתחות המיקח עם סוריה, טרם נהג כאותו משכבע פומבי צלול, סאדאת – אבל סאדאת, שעל זכרו מתרפק רבין, לא בא אל ראש־הממשלה של מדיניות הסדרי־הביניים, רבין, אלא העדיף להמתין ליורשו.

אם אסד שותק, ילוהק לתפקיד סאדאת שותף ותיק, ערפאת, אך לשיטתו של רבין נכשל ערפאת במבחן עפולה באכזה חדרה ואין לו תקנה, משום שזו שיטתו של ערפאת. המעיין בסודות ההידברות הקודמת עם אש"ף באמצעות מתווך סקנדינבי, ב־1988, עם השוודי סטן אנדרסון במקום הנורווגי יוהאן יורגן הולסט ועם הסטייט דיפרטמנט במקום עם משרד־החוץ הישראלי, ימצא עקביות מפליאה עד מרכיכת בהתנהגותו של ערפאת, בין השאר בסוגיית ההתנערות (ובכלל זה פילפול הדקויות במשמעות "הוקעה" לעומת "נטישה") מן הטרור. אז, כמתואר וביתר פירוט בזכרונות ג'ורג' שולץ, הוליך ערפאת גימגום מספיק לחידוש הדו־שיח האמריקאי הרשמי איתו (באמצעות הסי.איי.אי פעל גם לפני כן ערוץ "להבהרות אך לא להתריינות"), שולץ דיווח לרייגן שבנאום ארכני ומסורבל אמר ערפאת "אני ניכ־ניכ־ניכ" ו"נע־נע־נע", אך לא "אני ניכנע". שנה וחצי לאחר מכן טבע הדו־שיח בחוף ניצנים, מעט צפונית לעזה.

ערפאת של אביב 1994 הוא ערפאת הישן ההוא. הפלסטינים הרציניים שבשטח, אלה המעוניינים באמת בהסדר מעשי עם ישראל, עדיין פרים למרותו ורואים בעצמם חיילים ולא מדינאים, לערך כמו רבין ובני־דורו ביום הכרזת המדינה. בשלהי העשור תצמח להם הנהגה תכליתית, שתעצב דרך (מדינה פלסטינית אחת או שתיים, אם כי לא ליכטנשטיין בעזה ולוכסמבורג בגדה המערבית; אולי זיקה בין עזה למצרים, אם תחליט ישראל שלאחר 20 שנות שלום עם המצרים בטוחה יותר חסותם על עזה).

בין כה וכה מודרו שמעון פרס להודיע כי "גמרנו עם עזה" – אמת בפירסום, נוסח היציאה המוגמרת מלבנון, למעט אי־אלו הרוגים מזדמנים – ועובר לנופף ברגל ההסדר עם סוריה. פרס שונא להתעמת עם איזכור עמדותיו הקודמות: "אל תעשה איתי את חשבונות העבר", הוא נוהג לומר. אם כי לא ידוע כי אי־פעם סטר למי שהעז לחשבן לטובתו את הכור הגרעיני והתעשיה האווירית. יותר מכל הפוליטיקאים האחרים שהמיטו את אסונות יום־הכיפורים וההתנחלויות, התעשתו במאוחר והוליכו להופיע כמצילים, רץ פרס אל מול המיעוט הגדול שצידד מכבר באותן עמדות מגונות – ובהגיעו אליו הפך את פניו והמשיך לרוץ בכיוון ההפוך, כמנהיג המועדון שאליו התקבל זה עתה. כך עשה לא רק בשנות ה־70 המאוחרות, אלא גם ממש בחודשים האחרונים. מי ששמע את פרס ברגעים המשכרים שלאחר אוסלו, בשיחות סגורות ובהופעות גלויות, נוזף במפקפקים בערפאת ומלולל באסד, שוב לא ייתן לו אשראי בריב – הוא עלול לזנוח או להריץ מניה זו או אחרת ולהשאיר את רוכשיה הפתאים בגירעון קשה.

ואף על פי כן – הדברים נכונים כפי שהיו לפני ארבע ושמונה שנים – אין לישראל כיום, לאסונה, מנהיגים רעים פחות מרבין ומפרס. הם אחרוני דור תש"ח בצמרת הפוליטית. אחריהם, למעט תרחיש סיוטי של ממשלה בראשות אריק־את־דפול, כבר באים הדורות של ששת הימים ויום־הכיפורים, מעורכבים, עכשוויים, מתוקשרים אך עדיין בוסר.

אין כרגע במי להחליף את המנהיגים ואין שהות לכך. בהתפוגג הלם מלחמת המפרץ השניה, שהבליטה את שבירותו של הציבור הישראלי בדיוק בזמן־השיא של נחישות מימשל אמריקאי חזק למסמר הסדר כולל באיזור, הולכת שעת־הכושר ואוזלת. קלינטון עסוק בליטל רוק, לא בכיפת הסלע. כשאינו טרוד בווייטווטר, הוא מתרייב לביטוח בריאות; בהימצא לו מעט פנאי לענייני חוץ וביטחון, ראשו בקוריאה, בבוסניה, בסין, ביפאן, ברוסיה המתעוררת בעוד אמריקה־מתגמגמת, מעצמה השוקעת בהתמדה במצוקות פערי הכנסה והשכלה ובהתפוררות חברה ומשפחה.

בירושלים, כמו בוושינגטון, מתפוררת גם העלית המובילה. הרעיון הנשגב של הדמוקרטיה, כחלופה מתוקנת לרודנות ולאוליגרכיה, הסתאב בטכנולוגיה ובכלכלה של סוף המאה ה־20 לאוכלוקרטיה, לשלטון ההמון. כאשר אין הבדל בין "בסטסלר" לבין "בסט" המנהיגות הנבחרת, בפועל או בכוח, מתמעטת לבעלי השורה האמיתיים, אילי התקשורת ההמונית – הפעם המצולמת של הרמטכ"ל אהוד ברק בהלווית פולה מוס מאפיינת את אובדן תחושת המידה – תלויים המנהיגים בתאור בנטייתם, הרעיונית או האישית, של המודליסים על מישדרי הערב וכותרות המחר. בשנת קידומם של שריפנים ומפכ"ל משטרה גם יותר בידי אחרות, הניגודים של העיתון ההמוני ביותר והרכב המשפטי המנותק ביותר מהשפעת ההמון, חשוב סיכול פירסום שלילי לא פחות מגידרי פירסום חיובי: השני תורם להצבעה בבחירות המקדימות, אבל הראשון מוסב בזירות לתלונות למשטרה ולמבקרת המדינה ולעתירות לבג"ץ, לפי האסכולה הקלנועית המאבחנת את השפעת ה"עותר" על היצירה.

ההגרות בין העיתונים והמשדרים אמנם מונעת קשר־שתיקה, אבל היא מעוררת קשר־צווחה, התורם לכאורה היזון ומוציא למעשה מאיזון. כחלק מהשאיפה לקלוע לטעם המירוץ נערכים סקי־בוק, שהגיעו השבוע לשפל בבדיקת השתן ההמונית. שנערכה בסוגיית העונשים שנגזרו על הבנקאים (הציבור בער, עם תיאבון קל להומרה). בשלב הבא יוכנסו נאשמים, או מועמדים לראשות־הממשלה, לזירה טלוויזיונית דמויית תיבה, "בוקס פופולי". הקהל, באולפן ובכורסה, יחרוץ את גורלם בהינף־כפתור.

רבין, חסר־אונים במאמציו למנוע את אובדנו של אריה דרעי ורפי פלד (אם כי יוכל להסדיר לפלד מינוי למנכ"ל התאחדות המלונאים, או – ברצינות מוחלטת ובהתפתחות סגנבית בהשוואה למצב הנוכחי – לראשות השב"כ) ואת פרישת חיים רמון, נמצא בסכנת היחלשות נוספת במערכת החוץ והביטחון. המימצא המדאיג ביותר באותם סקרים חפוזים הוא השיעור המגמיך של תומכי רבין בכל שמצביעים הגילאיים: הקשישים ובעיקר הגברים שבהם זוכרים את חסר נעורי הרמטכ"ל של צה"ל המנצח, בעוד שהדור להטה־הומר וקצר־הרוח שידע רק את הפוליטיקאי של שנות ה־70, ה־80 וה־90, של הממשלה ההיא שנפלה ושל האינתיפאדה ושל המשא־ומתן הגיע עם אש"ף, מאמין פחות בו ובשיקוליו. כאשר צפירת יום הזכרון מחרישה את הייחודים על הרוגים בתחנה הרכבות בחדרה, אין חסידים רבים להנחה שממשלת רבין נמצאת באוטובוס הנכון ונהוגת בו לתחנה הנכונה.

דווקא בעת שהמזרח־התיכון נמצא בשיאו של המעבר ממערכות־נשק יחידניות ליחידתיות, מהרובה והמקלע אל הטנק והמטוס, הטיל והגרעין, נמצאת ההכרעה הפוליטית בתגמה הפוכה, מן הכלל אל הפרט. במפגש העקמומות עלול להתחולל פיצוץ משמיד המונים.

כאשר ההנהגה סבילה, הזמן פועל לרעתה ונגד השלום והביטחון. רבין ממתין למהלכים חיצוניים (ואפו אנואר אסאדאת) כדי לרכך את ההתנגדות למהלכיה, אך ככל שישתהה רבין, תתגבש התנגדות זו.

הברירה אכזרית: אם יפעל מייד לשלום "מצרי" עם סוריה, אולי לא ימצא מאחוריו רוב ציבורי מוצק, אך אם לא יפעל מייד, ודאי שלא יימצא לו רוב כזה – אלא לאחר המלחמה המיותרת הבאה.

רבין יודע מה עליו לעשות. הוא רק אינו יודע, עדיין, כיצד להתגבר על פחד הכשלון ולעבור מן הידיעה אל הפעולה. ■

ממשלה באמצע הדרך

אם לא היה די בהתעוררות הימין על הממשלה ובשחיקת עמודותיה מבפנים, ישלים עכשיו את המלאכה חיים רמון. מה שעוללה מרצ לממשלה – העלמתה והאלמתה של מפלגת העבודה – היא תעולל עכשיו להסתדרות

דוד פרהצור

צריך להתפלל יום יום ושעה שעה לשלומה של הממשלה הזאת, ובעיקר לשלומו של מי שעומד בראשה. אחריהם – המבול. לא צריך זכרון ארוך בשביל להשתכנע שלא היתה עוד בישראל ממשלה בלתי־אפשרית כזאת, למודת משברים רצופים מיומה הראשון, מאויימת ומותקפת מבחוץ ומחולקת כנגד עצמה. לא דרוש חוש פוליטי מפותח בשביל להבחין בגיפי ההרס העצמי המכרסמים בחוסנה הפוליטי ובסמכותה המוסרית של הממשלה ומכלים את שאריות התמיכה הציבורית במהלכיה המדיניים.

בתהליך שלום מקרטע ומול טרור מתמשך קלט יצחק רבין את כל החיצים מימין ומשמאל. במחוזות חוקית ובתזמון לא מפתיע מאשם רבין על־ידי הימין בהפקרת הביטחון האישי, ועל־ידי השמאל באחריות להכשלת הסיכוי לשלום. על האופוזיציה מימין לא כדאי להכביד מלים. ביבי נתניהו שוב אינו יכול להפתיע. מעורטל מן הכריזמה נותר הדמגוג במערומיו. בנשימה אחת יכול נתניהו גם לקרוא "לאיפוק מצד הציבור" וגם להסית מפגינים המומי־מוח בצמתים. מי שטוען שעוד לא היתה הידרדרות כזאת בביטחון, או שהוא לוקה במחלת השכחה, או שהוא משכלל את אמנות השקר הפוליטי.

חוסר תרבות הדיכוח שהשתרש במישור הפרלמנטרי, המפלגתי והתקשורתי מזכיר את תיאורו של תוקידידס על אכזריותה של המחלוקת שסחפה את העם היווני בימי מלחמת פילופונס: "משמעותן הרגילה של המלים בהערכת מעשים נתחלפה כרצון איש ואיש. העזה נמהרת נחשבה כנאמנות אמיצה לחברה; התמהמהות מרחיקת־ראות – כפחדנות מתפרכסת; המתינות – כבסות־עיניים למורך־לב; פקחות בכל – רפיון ידיים בכל; פזיזות של טירוף הועלתה לאות ממידות הגברות; זהירות במזימה – אמתלה יפת־מלים להשתמטות. המתפרע היה נאמן תמיד, והמדבר כנגדו – חשוד... סיבת כל הרעות האלה היתה תאוות־השלטון, הנעוצה באהבת הבצע והכבוד, ותוצאת הקנאות, המצויה אצל אנשים רודפי התנצחות... וכך הביאה המחלוקת לידי קלקול כל המידות הטובות ביוון". גם בישראל.

לא כפתיעה ההשתלחות ברבין גם מצד כי שהיו אמורים להיות העורף הפוליטי והעיתונאי שלו. הססנות, חשדנות, חוסר מנהיגות וכושר הכרעה, אטימות מוחלטת כלפי דרישות הפלסטינים, התעקשות מגוחכת בשיחות עם הסורים, התעסקות קטנונית בפרטים על חשבון החזון – אלה הן בתמצית ההאשמות המוטחות לעברו של ראש הממשלה בעיתונים, ובכלל זה גם מעל דפי "דבר". אלה שהאשימו את רבין "בפזיזות ובחוסר שיקול־דעת" בהחלטה על גירוש אנשי החמאס ועל מבצע "דין וחשבון", הם שמאשימים אותו עכשיו בהימנעות "ממלחמת בזק על ההסדר" עם הפלסטינים והסורים. אם ראש הממשלה מסרב להתפשר על הביטחון ולהסתכן בהימור בלתי מחושב, "אין עוד מה לקוות ממנו" ו"צריך להחליף אותו".

נאמנה לעצמה ממשיכה גם שולמית אלוני במרוץ בלתי־נדלה להסתייג מקו ושרב ממדיניותה של הממשלה. טרח התקשורת והמחלוקת בשלכת מס־שפתיים "לממשלה הטובה ביותר", אבל "רבין מקרין חולשה" מפני שישראל מנהלת את המו"מ "לאט מדי ופרטני". אם אלוני מקבלת בראש את התביעה הסורית לנסיגה ישראלית מלאה מהגולן ואת דרישות הפלסטינים, והיא עוד טוענת שהיא "מאוד במרכז הממשלה", יש לממשלה הזאת בעיה רצינית, לא בעיה של תדמית. אם אלוני ושרי מרצ הם "מרכז", סביר להניח שהם לא נבלעו בתוך מפלגת העבודה, אלא שזו באמת המרצה. בממשלת יוסי ויוסי.

רבין, טוענים מבקריו בממשלה ומחוצה לה מן האגף השמאלי, "אינו מספק את הסחורה". לפחות כלפי חוץ נותר ראש הממשלה נאמן לעקרון הפשרה הטריטוריאלית ולעמדותיו, כפי שנוסחו בראיון ל"דבר" (1 באפריל 1994): "עניין עזה בעיני הוא שולי לעתידה ולבטחונה של ישראל. בעומק יהודה ושומרון, גם מבחינת הזיקה ההיסטורית הדתית, גם מבחינת הביטחון, שונה לחלוטין. אם הייתם שואלים אותי את סדר העדיפויות הלאומי שלי, הייתי אומר: ירושלים המאוחדת, רמת הגולן, עזה במקום האחרון".

לא קשה לנחש מה אינו מקנטנטוס בממשלה וכי ראש הממשלה הוא בביעוס בוהה. הדבר בולט במיוחד על רקע ההלפות על עמדת שר החוץ ומשרדו בזכות נסיגה מלאה מהגולן, בעוד שראש הממשלה חוזר ומצהיר, בראיונות ליום העצמאות, שהוא נגד נסיגה כוללת מהגולן. אם ערב חידוש השיחות עם הסורים הם מתבשרים, כי הנחת העבודה של הניירות שהוכנו במשרד החוץ היא נסיגה מלאה מהגולן, מה נותר עוד למו"מ?

האם רק דרך אגב גילה שר החוץ, בראיון לגלי צה"ל ב־26 במארס, שהוא היה נגד התיישבות יהודית בגולן וכי הציע בשעתו לדיין ליישב על הרמה רק דרוזים? אבל הרי פרס הוא שכתב ב־1978, כי "ההתיישבות ברמת הגולן נועדה להבטיח שפלטפורמה קרקעית זו לא תהיה סיכון, אלא מחסום צפוני־מזרחי בפני התקפת פתע". שר החוץ קרא, באותו ראיון ברדיו, למורים "להפסיק ללמד את העבר", אולי כדי שלא יתברר, כי "עקרונית תמך פרס בהקמת ישובים – ביהודה, בשומרון וגם ברמת הגולן ובדרום, ככל שהמשימה היתה גדולה יותר, כך היא הלהיבה יותר את דמיונו. כך היה יוזם כלפי התוכנית להקים את העיר קצרין ברמת הגולן. רעיון זה הועלה בממשלת גולדה, אולם הטיפול בו הוזנח. פרס הביא אותו לעיון מחודש בממשלה, רבין לא התלהב". אבל פרס עמד "בתוקף על כך שהתוכנית תוצא אל הפועל" (מתי גולן, "פרס", הוצאת שוקן, 1982). זכותו של שר החוץ לשנות את דעותיו ואין הוא חייב לדבוק בהן בנסיבות המדיניות החדשות, אבל חובתו להודות בכך ששינה את דעותיו. האמינות מחייבת.

אם זוכרים, שאחד מכוכבי "השמיניה" של רמון הציע לפני חמש שנים להקים "מפלגה דמוקרטית ישראלית" ולבטל את קיומן הנפרד של מפלגת העבודה ושל מפלגות אחרות שישתתפו במפלגה החדשה, אפשר להבין שהיעד הוא לא רק חיים הברפלד ו"שבריאות הציבור" היא רק אמתלה

אם לא היה די בהתעוררות הימין על הממשלה ובשחיקת עמודותיה מבפנים, ישלים עכשיו את המלאכה חיים רמון. מה שעוללה מרצ לממשלה – העלמתה והאלמתה של מפלגת העבודה – היא תעולל עכשיו להסתדרות. כיבוש ההסתדרות הוא "הפרוייקט" של יוסי שריד, הסנדק לכל עת. "זו התוכנית הקטנה, האחר־כך נדבר על התוכנית הגדולה", כך צוטט שריד ב"הארץ" ימים לפני הודעתו של רמון. זו תורת השלבים של שריד ומרצ לחיסולה של מפלגת העבודה.

אם זוכרים, שאחד מכוכבי "השמיניה" של רמון הציע לפני חמש שנים להקים "מפלגה דמוקרטית ישראלית" ולבטל את קיומן הנפרד של מפלגת העבודה ושל מפלגות אחרות שישתתפו במפלגה החדשה, אפשר להבין שהיעד הוא לא רק חיים הברפלד. אם זוכרים, שמגי כיתוס הודה לפני חודשיים, ש"זה לא רק החוק (חוק הבריאות). יש כאן בהחלט אלמנטים של מרד דורי" נגד "הדינוזאורים של דור הביניים", ברור לגמרי ש"בריאות הציבור" היא רק אמתלה.

לאחר ועידת "העבודה", בנובמבר 1991, אמר רמון על עצמו בענווה האופיינית לו: "זה היה הצבאון למנהיגות שהעלה אותי. הרעב לבן אדם שיש אמון בה שהוא אומר, זה היה חסר להם, ולמרתי שאני נותן להם את זה". רמון כוון אז את "ראשי הממשלה לפני" ולא גילה רגשי נחיתות. והעיקר: "שמעון אוהב אותי, יצחק אוהב אותי. שמעון אמר לי שראו בי את תפקיד המתמודד ב־96 על ההנהגה, ראו בי מנהיג". לאברהם בורג לא היה אז ספק, שב־1996 "חיים רמון יהיה לא רק יו"ר המפלגה, הוא גם יקים ממשלת רמון".

הממשלה הזאת מתקרבת לאמצע דרכה. הבסיס הקואליציוני שלה הצטמק והיא מיטלטלת בין מספחי אקליות משמאל לבין זורעי בהלה מימין. יצחק רבין הוא עדיין תקוותם היחידה של מי שנתנו בו אמון וראו בו את המרכז האמיתי בין הקצוות במפלגתו ומחוצה לה. אם ערב הכרעות קשות מחוץ ומבית יונהג ראש הממשלה על־ידי מרצ ולא ינהג בפרשת רמון כמתחייב ממנו כיו"ר "העבודה", תיסלל הדרך לשובו של הליכוד לשלטון ב־1996, אם לא לפני כן. ■

דרך עוקפת ערפאת

מוטי בסוק

בעוד כותרות עיתוני ערב יום העצמאות מפרסמות בהבלטה ובאופטימיות את פרטי ההתקדמות בשיחות קאהיר השבוע, בוועדה הביטחונית, לקראת יציאת צה"ל מעזה ויריחו, בא הפיגוע הרצחני בחדרה והחזיר אותנו לרגשות היותר פסימיים וגם לשאלות היסוד, כמו: האם התהליך המדיני עם הפלסטינים באמת יוביל את האיזור ואותנו לשלום, לשקט, לביטחון, האם בחרנו בפרטנר המתאים לשלום, והאם הפלסטינים אכן בשלים לפשרה היסטורית כואבת עם ישראל.

ראש הממשלה יצחק רבין ושר החוץ שמעון פרס מבטיחים כי לא ייכנעו לאוייבי השלום בשני הצדדים וכי התהליך המדיני יימשך. אבל ברור כי אחרי פיגוע ועוד פיגוע תהליך השלום יתחיל לצלוע. נראה כי המהלכים ליציאת ישראל מעזה ויריחו כמעט הושלמו וכי ישראל היתה מעדיפה להיות כבר מחוץ לקו הפגיעות של הרצועה. אמנם תאריך היעד ליציאה, ה־13 באפריל לפי "הסכם העקרונות", כבר מאחורינו, אבל גם הפלסטינים כבר הבינו כי באיזשהו יום לפני סוף החודש, ייחתם הסכם היציאה ובאמצע מאי יהיה מינהל עצמי שלהם בעזה וביריחו. אבל הסיכוי כי הפרטים הבאים ב"הסכם העקרונות" יומומשו, ובמועד, לוטים בערפל סמיך. ברור כי באווירה של טרור ופיגועים רצחניים ההסכם לא ייצא אל הפועל, בוודאי לא בתאריכי היעד המקוריים. לפי ההסכם, צה"ל צריך לצאת משכם, ג'נין, רמאללה, בית לחם, מכל ריכוזי האוכלוסיה בגדה, גם מחברון, עד ה־13 ביולי 1994. מישהו בישראל או בצד השני מאמין שזה יקרה בעוד כשלושה חודשים?!

אומרים כי לתהליך השלום הישראלי־פלסטיני אין תקדימים. נראה גם כי מי שחתמו על "הסכם העקרונות" באוסלו האמינו כי במקביל להתקדמות במו"מ המדיני הפורמלי תהיה גם התקרבות ביחסי שני העמים; כי ליד שולחן הדיונים יהיו הרבה יותר תמימות ורצון טוב מהצד השני. כי הרי ישראל לא התכוונה לחתום הסכם עם אש"ף כדי שבאיזור תצמח עוד מדינת עימות. המטרה היא להביא להקמת ישות או מדינה פלסטינית עצמאית שתחיה בשלום עם ישראל ועם עם ישראל. הרי ישראל התלוננה כל השנים על כי השלום בינה ובין המצרים אינו חם ובמו"מ התקוע עם סוריה עומדת ישראל על כך שהשלום בינה לדמשק יהיה חם.

בחתימת ההסכמים באוסלו ובוושינגטון דומה היה כי יש סיכוי למפנה היסטורי אמיתי ביחסי ישראל עם הפלסטינים, למרות משקעים קשים הדדיים, שלא התחילו ב־1967. לכן היה סיפוק בארץ כשעיתונאים ישראלים התקבלו בפתיחות מסויימת במטה אש"ף בתונים. אלא שבשבועות האחרונים דומה כי הכל הולך הפוך. קודם כל הפיגועים הרצחניים, וגם האי־תגובה או התגובה המאוד מרגיזה של המנהיגות הפלסטינית. אבל גם הדרך שבה מתנהל המו"מ בקאהיר ובפאריס מאוד מרגיזה. ההתנצחות הפלסטינית אחרי כל פיגוע אינה מובנת. הניסיון של ערפאת לסחוט מכל פיגוע ישראלי עוד "הישגים" במחיר של העכרת האווירה, גם הוא אינו מובן. וכי מה הוא הרוויח מהפסקת השיחות אחרי הטבח בחברון? וכאילו שלרבין אין בעיות מבית אחרי כל פיגוע רצחני. ערפאת תובע בקאהיר את שחרורם של אסירי החמאס והג'יהאד האיסלאמי, מכיוון שהוא מנהיג כל העם הפלסטיני, אבל מנגד הוא אינו מוכן לגנות את הרוצחים מהחמאס בעפולה ובחדרה. עוד מעט גם רבין יתחיל להאמין כי אצל הפלסטינים קיימת חלוקת עבודה מוסכמת – אלה מנסים לסחוט שטחים במו"מ עם ישראל, ואלה ממשיכים לרצוח.

בשבוע שעבר חזרה המשלחת הישראלית מקאהיר עם אפס הישגים ותחושה של דישדוש במקום. השבוע היא חזרה מקאהיר עם בשורה של התקדמות ניכרת. ואז בא הפיגוע. ביום ראשון השבוע, בישיבת הממשלה, רצה רבין שיוחלט על סגר ארוך והרמטי על השטחים. שרי מרצ, וגם שמעון פרס ושרים בעבודה, הסתייגו. הוחלט להעביר את ההחלטה ליום ראשון הבא. עכשיו כבר ברור מה תהיה ההחלטה. השר אמנון רובינשטיין, היהודי בשרי מרצ שתמך ברבין, טען כי שני העמים, היהודי והפלסטיני, אינם מסוגלים לחיות זה עם זה בשלב זה של ההיסטוריה. נראה כי זה מה שבאמת יקרה, לפחות בתקופה הקרובה. צה"ל יעזוב את הרצועה. ישראל תעקוב במשך תקופה ארוכה אחרי היחסים בינה לאוטונומיה. בלי ביטחון, בלי הפסקת האלימות הרצחנית, ירושלים תשהה את התהליך המדיני, למרות "הסכם העקרונות". ובלי הגיבנת של עזה, זה יהיה הרבה יותר קל.

שם המשחק צריך להיות סבלנות. כי שעון החול של הממשלה הזו, ההולך ואוזל, הוא גם שעון החול של אסד. הוא בוודאי יודע כי מה שיקבל מהממשלה הזו, הוא לא יקבל משום ממשלה אחרת בישראל

אולי אז יבין ערפאת, את מה שסירב להבין אחרי עפולה, כי המרצחים של החמאס והג'יהאד האיסלאמי יותר משהם פוגעים בישראל, הם פוגעים באינטרסים מובהקים של העם הפלסטיני.

וכשיש צרות עם הפלסטינים, "נזכרים" תמיד בלשכת ראש הממשלה ובעיקר בלשכת שר החוץ כי אפשר בעצם לעקוף את הפלסטינים דרך דמשק. על־אף שגם הניסיון הקצר שלנו הוכיח כי בתהליכים מדיניים כל־כך מורכבים ורגישים כל ניסיון עקיפה או קיצור דרך מסתיים בדרך־כלל בשבירת מרפקים. לישראל לא הגיע כל מידע על הגמשה בעמדות הסוריות. להיפך, אם יש מידע חדש, הוא על מגמות שליליות. מימשל קלינטון־כריסטופר השאיר את סוריה ברשימת המדינות התומכות בטרור והסוחרות בסמים. משמע, שלמרות כל הדיבורים היפים של אסד, סוריה נותרה מחוץ לקונסנזוס העולמי והיא שוב מנסה לחמש עצמה בנשק רוסי מתקדם ומודרני. ובינתיים, כבר התחילו לדבר בירושלים על חידוש השיחות, עם סוריה, לבנון וירדן, בוושינגטון, מסוף החודש לתחילת החודש הבא. יתכן כי גם מסע הדילוגים של וורן כריסטופר באיזור יידחה. מה שאומר כי אין דחיפות בדיונים, שום דבר חדש לא קורה. אכן, שם המשחק, גם בירושלים, צריך להיות סבלנות. כי שעון החול של הממשלה הזו, ההולך ואוזל, הוא גם שעון החול של אסד. הוא בוודאי יודע כי מה שיקבל מהממשלה הזו, הוא לא יקבל משום ממשלה אחרת בישראל.

אם אפשר היה לדבר בסוף השבוע בכל זאת בנימה של אופטימיות על תהליך השלום, הרי היה זה דווקא במסלול הרב־צדדי, בדרך־כלל הבן החורג של תהליך השלום. מטרת המסלול לעודד את מדינות העימות לצעוד בכל זאת לשלום, למרות הקשיים, באמצעות פרוייקטים רב־לאומיים קורצים, בתחומים חשובים כמו מים, איכות סביבה, בקרת נשק, פיתוח כלכלי. היום יוצאת לעומאן, לוועידת המים, משלחת ישראלית גדולה בראשות סגן שר־החוץ ד"ר יוסי ביילין. בתחילת החודש הבא תצא לקטאר משלחת ישראלית אחרת, בראשות מנכ"ל משרד הביטחון אלוף (מיל.) דוד עברי, לשיחות הוועדה לבקרת נשק. בחריין הודיעה כבר כי היא מעוניינת לארח את שיחות הוועדה לאיכות הסביבה, בסבב השיחות הבא. השר יוסי שריד כבר הביע את רצונו לעמוד בראש המשלחת הישראלית לשיחות. עומאן, קטאר ובחריין חברות בליגה הערבית. פורמלית הן במצב מלחמה איתנו. ואם בישראל חשבו ודיברו בקול רם, אחרי החתימה על "הסכם העקרונות", כי אנחנו עומדים לפיתוחו של עידן חדש ביחסינו עם העולם הערבי והמוסלמי, הרי הסימנים נראים בשטח. ■

פלד בנה, חפץ אסף

נתן רותי

ב לשכת המפקח הכללי בבניין המטה הארצי בירושלים אפשר היה למצוא, עד סוף השבוע האחרון, על הקיר תמונה שצולמה על־ידי הצלם המוכשר רפי פלד: עץ בודד במדבר. נדמה שתמונה זאת מסמלת את מצב־רוחו בשבת האחרונה, כשקיבל את ההחלטה לעזוב את המשפחה השניה שלו, משטרת ישראל.

בעת הודעתו, אפשר היה להבחין בדמעות עצב בעיני כמה מהכתבים. כתבת אחת לענייני משטרה פרצה בבכי. קשה שלא להבין זאת, רפי פלד הוא איש חביב ונינוח, מוקף בחברים, ועם זאת די בודד. בשנה שבה שימש כמפכ"ל המשטרה הצליח לעורר הערכה במעגלים שונים של המימסד הביטחוני: שר הביטחון יצחק רבין רוחש לו כבוד, כך גם הרמטכ"ל אהוד ברק וסגנו אלוף אמנון ליפקין־שחק

חפץ. לא השוטר־הקלאסי. צילום: אורן אגמון

(שהוא גם חבר קרוב), ראש שירות הביטחון הכללי, שאותו מכיר פלד עוד מן התקופה ששירת בשב"כ, אנשי משטרה וצבא בכירים. אחד מחבריו הקרובים, איש שב"כ, שלמד איתו ערבית באולפן עקיבא, אומר כי יש באישיותו של פלד שילוב של יושר, פיקחות וצניעות רבה. הוא ידוע כאיש רעים, אך יש לו עולם משלו, אישי מאוד. זה סוד קסמו, הכריזמה שלו.

בנוף המפקחים הכלליים ששירתו עד כה הוא היה עוף נדיר מאוד: הוא לא היה מתוקשר, אך עם זאת מקובל ומוערך מאוד. היחס של השוטר הפשוט אליו היה של הערכה וכבוד. עם מינויו, היה נדמה כי חוכמתו ופיקחותו, הטקט הרב שהוא ניחן בו, יובילו אותו בדרך הנכונה: שיפור התפקוד של משטרת ישראל באופן מהותי. לפלד היו קשרים אישיים טובים מאוד בצמרת השלטון והוא השתמש בהם לתועלתה של המשטרה. תקציבים שהושגו בתקופתו נוצלו להרחבת הפעילות של המשטרה בתחומי פעילות חדשניים.

כשהיה ראש מחלקת המודיעין של משטרת ישראל, הוא היה דובר טבעי, שאינו חוסך במלים. הוא הרצה מאות פעמים בנושאי המאבק בסמים והפך לפרסטמכא בתחום זה. מעולם לא דבק בו רבב, כפי שקרה לאנשי מודיעין רבים. בתוקף תפקידו זה הכיר עבריינים רבים בבגדי עבודה אך גם בבגדיהם התחתונים, ושמר מרחק מהם.

בגלל כל אלה, קשה היה להבין כיצד מעד. מבקרת המדינה מרים בן־פורת כתבה, במסגרת תפקידה כנציב

פלד. עוף נדיר בנוף המפכ"לים. צילום: יצחק הררי

קבילות הציבור, דו"ח חמור מאוד על התנהגותו, עוד בטרם מונה למפכ"ל. בדו"ח נאמר שהוא ניצל את מעמדו לקידום הבנייה בביתו; מבקר משרד המשטרה לשעבר, האלוף במילואים אברהם ארנן, שחולק לו השבוע שבחים על פעילותו, כתב דו"ח חמור מאוד על הפעלת סוכן־עבריין (מס"ח בעגת המשטרה) ברצועת עזה, על־ידי מחלקת המודיעין של המשטרה כשפלד עמד בראשה. הוא גם העיר כי לא היה מקום שפלד יבדוק, מטעם המשטרה, את פעילותו־שלו בהפעלת סוכן זה.

לאחר שמונה למפכ"ל, היו רבים ששכחו לו את האירועים האלה, לא נטרו לו טינה וסברו כי הוא למד את השיעור שלו. לכן היה מפתיע לשמוע על הפרשיות החדשות: האירוח ברשת מלונות מוריה־קלאב וקיום בת המצווה של בתו בחוף של אדם הנחשב לבעל עבר מפוקפק. פרשיה נוספת בתקופתו היתה הגילוי שבחוקרות של המחלקה לחקירות שוטרים העלימו אנשי המשטרה מידע חיוני.

הכל שעוד בטרם ביצע פלד את המעשים שיוחסו לו, לא קרא פסקדין שהוציא בית־הדין המשמעתי של משטרת ישראל. בפסקדין 70־93 באמרה: "סוג התנהגות המותר לכל הציבור אינו מותר לשוטר. השוטר אינו רשאי להתנהג באופן שיש בו כדי לגרום נזק ולהפריע לתפקודו ולתדמיתו כאוכף החוק ולפגוע באמון שהציבור רוחש לו...וזוהי דרישה של רמת ציפיות המיוחדת אך ורק למי שנמנה על המסגרת הארגונית הקרויה משטרה. גישה זו תובעת משוטר לעמוד באמות מידה מיוחדות של התנהגות שאינן מתבקשות ממי שאינו שייך למסגרת המשטרתית. זהו מצב מיוחד שבו החברה דורשת מידת אמון מיוחדת, תכונות יושר והגינות ורגישות יתר לנורמות מוסריות ממי שנמנה על מסגרת זו".

פלד הוא מקצוען, אך ספק אם יוכל לתת דוגמה לשוטריו בתחום טוהר המידות אחרי פסקדין־של סגן נשיא בית המשפט העליון, השופט אהרן ברק, שאמר: "את שהוא הילל, יקשה עליו לדרוש מפיקודיו לקדש".

למרות כל אלה, היתה החלטתו של פלד לפרוש אמיצה וחריגה מהנורמה. הוא נטל אחריות על מעשיו וקנה בכך את עולמו. לאחר שהיה ברור לו שפסק הדין של ברק עלול לרדוף אחריו כל זמן שיישאר בשירות המשטרתי, הוא החליט לאסוף את חפציו, ולעזוב. מעידה קלה במשטרה מתקבלת כמעידה גדולה באחרות.

מ י שיצא נשכר מהמעידות של פלד הוא ניצב אסף חפץ. הוא היה מג"ד צנחנים והגיע למשטרת ישראל בראשית שנות ה־70, כדי להקים את היחידה ללוחמה בטירור במשמר הגבול. מאז שהתגייס למשטרה, קנה לו תומכים ושונאים. בציבור הוא מוכר כבריומטי מאוד, אבל בקרב ותיקי המשטרה הוא לא נתפס "כשוטר הקלאסי". הוא לא עבר את המסלול המשטרתי השגרתי ולא נמנה עם חבורת המנגנון. אולי בגלל זה הוא נקלע לא אחת לבעיות, כשהמנגנון ניסה להתניקו. כך קרה, בעת שרב־ניצב אריה איבצן החליט להעמידו לדין על שכינה אותו בשיחת טלפון עם עיתונאי: "הגמד המרושע". איבצן, שהאזין במשך 24 שעות תמימות לטלפון של חפץ, ללא קבלת צו שופט (כלומר, בציתות לא־חוקית), העמיד מול חפץ תובע משטרתי צעיר: סגן־ניצב יהודה וילק, מי ששמו הוזכר לתפקיד מפכ"ל המשטרה. משפטו של חפץ ארך כמה חודשים ומשך תשומת לב רבה. אהדת הציבור ניתנה לחפץ.

רב־ניצב דוד קראוס קידם את חפץ, בהכירו במעלותיו ובאהדת הציבור אליו. שנים לאחר שעברו לו את עיטור האומץ על הריגת המחבלים שהגיעו לכביש החוף, במארס 1978, הוא עדיין נזכר כגיבור מלחמה. חפץ, בן קיבוץ, איש תנועת "השומר הצעיר", ספורטאי, גולש, נשאר הישראלי היפה, גם שנשפט על נטילה ללא רשות של אוניה־רכבת לצורך בניית הגדר בביתו בחבצלת. על עבירה זו נשפט בפני דן יחיד והעניין נודע בעת שחפץ, כמפקד היחידה המרכזית במשטרת תל־אביב, היה בעימות עם מפקד מחוז תל־אביב אברהם תורג'מן.

חפץ, מפכ"ל המשטרה הבא, מביא למשטרת ישראל ניסיון רב בתחום המאבק בטירור ובשמירה על ביטחון הפנים. אבל הוא נכנס לסגל הפיקוד הבכיר על קצות אצבעותיו. הניצבים יודעים את חולשותיו בתחומים מקצועיים ואנושיים מסויימים, ואם לא יידע לקבצם תחת דגלו ולהשתמש בכישוריהם המקצועיים, הוא עלול להיפגע.

משטרת ישראל היא גוף השוב במיוחד, בכל הקשור לאכיפת החוק והשמירה על ביטחון הפנים. הדחקת פלד ומינויו של חפץ ישפיעו, במידה מסויימת, על הארגון, אך אין להסיק מכך שהמשטרה מצויה במשבר שאי־אפשר לתקנה. זהו ארגון מגובש מאוד, שפעל לפני פלד וחפץ ויפעל גם אחריהם. ■

רומן בהמשכים

ועידת מפ"ם תחריץ במידה רבה את גורל יומרתו של חיים רמון. העבודה פתחה במהלך שנועד למשוך את השטיח מתחת לרגליו

אמיד נוימן

ב יום ראשון בלילה תתחיל להתפזר העננות הכבדה המכסה את שמי הזירה הפוליטית, כאשר צירי ועידת מפ"ם המוחזקים בידם את המפתח יחליטו למי למסור אותו – לרשימת רמון או למפלגת העבודה. מזמן לא החזיקה מפ"ם הקשישה והתכיבה במשלט מכריע כל־כך, כמו זה שאליו הזדמנה עתה שלא ברצונה. מוסכמה המקובלת גם על חבריה הנאמנים היא שמפלגת הפועלים המאוחדת איבדה מזמן את אחדותה ועצמאותה. רק מתי מעט נותרו מאותה מפלגה שהיתה בראשית שנות ה־50 המפלגה השניה בגודלה בבחירות, ושנים לא מעטות אחר־כך עוד היתה כוח מכריע בפוליטיקה הישראלית.

ביום שני לפנות ערב, באפעל, הרגישו כמה חברי מרכז

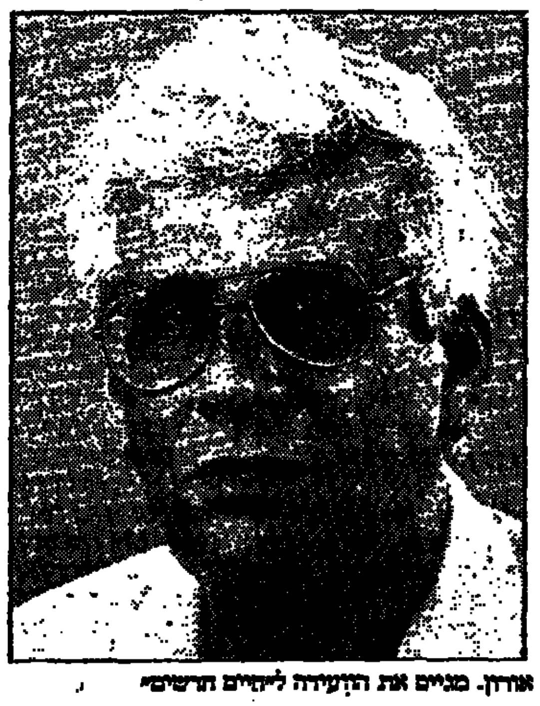

אורון. מביים את הוועידה ליחיים הרשימי

ותיקים וצעירים עזרה לנוכח מתקפת המחזרים אוריה, כמו בימים הטובים ההם. שניים מבכירי מפלגת העבודה, חיים רמון – בדרכו החוצה ממפלגתו – והמזכ"ל נסים זוילי התייצבו על הבמה כמיסיונרים וניסו להכשיל איש את רעהו ולעשות נפשות. ברשימה קצרה ונוקבת שפירסם ערב החג ב"על המשמר" מבכה ויקטור שם־טוב את ליקוי המאורות שאותו בחבריו למרכז אשר מצא סיפוק במחול החיזור המביך של רמון וזוילי. "שניהם באו לישיבה כדי לבקש את מפ"ם שתסכים להתאבד לטובת אחד משניהם... לי היתה הרגשה שהוזמנתי להשתתף בלוויה שבה אין מקפידים לשמור על כבוד המת".

ישיבת מרכז מפ"ם באפעל היתה סיבוב הופעות שני באותו יום של "צוות ההוי" זוילי־רמון. לפני הצהריים כינס רמון את נציגי העיתונות, כדי לפתוח את מערכת הבחירות של הרשימה העל־מפלגתית מייסודו. מזמן לא התייצבה התקשורת עם נציגות רחבה כל־כך למסיבת עיתונאים של פוליטיקאי, אבל כשמדובר בחיים רמון המורגל באהדת העיתונות והבסיבות האלה לא היה בכך הפתעה. רמון היה באותו יום, כמו בלא מעט ימים בשנים האחרונות, ההצגה הטובה ביותר בעיר.

שעה לאחר מכן, באותו אולם בבית סוקולוב, התייצב מזכ"ל העבודה נסים זוילי למסיבת עיתונאים משלו, שנועדה לפתוח את קרב הבלימה נגד רמון, והמטיר עליו אש וגפרית. עדות חיה ובלתי־שגרתית לחשיבות האישית שנודעה לאירועי יום שני אצל רמון וזוילי סיפקה נוכחות בנות זוגם בבית סוקולוב. סיבוב ההופעות השני התקיים, כאמור, באפעל, בפני חברי מרכז מפ"ם, שם נמשך הכמאה הבין־אישי והאידיאולוגי.

ה"רומן" בין מפא"י־מפלגת העבודה למפ"ם נמשך יותר מחצי מאה, עשרות שנים שבמהלכן התחלפו ביניהן האחות הגדולה והקטנה כדי פעם שלוחות ישירות ועקיפות (סיעה ב' שהתגלגלה למפ"ם ולמורד־ליפשיץ שחזרו למפא"י) עד למימוש הרומן ב־1969 והגירושין ב־1984. חזרתה של מפ"ם

תלמי. נזעק נגד רמון

למעמד עצמאי היתה כרוכה בחבלי לידה קשים. לא מעטים ניבאו לה התרסקות בבחירות העצמאיות הראשונות שלה מאז 1969, ואכן בבחירות '88 הצטמקה סיעת מפ"ם בכנסת לכדי שלושה ח"כים, ואף כי היתה אחת הסיעות הבולטות בפעילותן בכנסת ה־12, היה זה השפל הארגוני הגדול ביותר של מפ"ם כאז הקמתה. רגע לפני היעלמותה מן המפה בדרך זו או אחרת, חברה מפ"ם ב־92' למרצ ושוב התמודדה בבחירות תחת כנפי מערך ארגוני גדול, הפעם של השמאל, וזכתה בייצוג של ארבעה ח"כים.

למרות הקריסה, נותרה עדיין במפלגת הפועלים המאוחדת חיוניות האופיינית דווקא לה ולמפלגת העבודה, חיוניות הנובעת בעיקרו של דבר לא־דווקא מן האידיאולוגיה אלא מן המנגנון הארגוני, בצבור הפעילים והנכסים.

הקשרים נותקו אמנם באופן פורמלי – בביקור הפרלמנטרי ולא בהסתדרות – אבל נותר במפ"ם אגף בעל משקל, במגזר העירוני ובקיבוץ הארצי, שהמשיך לפלרטט עם המערך ומפלגת העבודה, ולא ויתר על רעיון השיבה לברית. ב־88' ו־92' ובין מערכות הבחירות נרקמו לא אחת יוזמות של שיבה למערך, אלא שהעבודה הזנחה את כולן בקש.

ארז. סוכן כפול? צילום: יוסא

ביום שני היו במפ"ם מי שנהגו כאילו הגיעה שעת פרעונה של הכלה על כל אותם חיזורים שנדחו בקש. יו"ר מפ"ם לשעבר אלעזר גרנות שש להזכיר למזכ"ל העבודה את השעות שבהן התרפקה מפ"ם על דלתה של העבודה ולא זכתה אפילו לתשובה ראויה. "עכשיו, בשעת מצוקה למפלגתך, נזכרת לבוא ולבקש?" גם רמון, על־אף שזכה לכאהדה באהדה רבה יותר בקרב חברי המרכז, לא הצליח יותר מרעהו לשעבר. כשהוא שופע שרם ומפלרטט עם הקהל דיבר רמון יותר מדי רמונית ופחות מדי מפ"מניקית. יותר מדי פעמים, אפילו לטעמם של חבריו במפ"ם, הופיעה בדבריו התיבה "אני". במפלגת הפועלים המאוחדת הדברים עדיין בגוף ראשון רבים.

אבל בכינוס המרכז היה רק חזרה כללית לקראת הוועידה, והנאומים וחילופי הדברים בישיבה היו בבחינת הרצאת

שם־טוב. הוזמנתי ללוויה. צילום: יצחק הררי

פתיחה בלבד. את קרב ההכרעה מנהלים שני הצדדים בשטח. אנשי מרצ, תומכי רשימת רמון, חילקו ביניהם את רשימת צירי הוועידה כדי לגייס תמיכה בהצבעה. מפלגת העבודה פתחה ערב החג בבירור מעשי עם הנהגת מפ"ם, בירור שעשוי לעלות על פסים של משא־ומתן קואליציוני, שבמסגרתו ילובנו השאלות העקרוניות והאישיות.

מפלגת העבודה שפעלה באיטיות כמעט טרגית והבינה שחילוץ מפ"ם מזרועות הרשימה העל־מפלגתית עשוי לסחוב את השטיח מתחת לרגליו של רמון. האסטרטגיה שלו מבוססת בעיקרה על הכנסת תזזית במערכת הבחירות וגיוס מצבור בעלי זכות ההצבעה שאינם מממשים בדרך־כלל את זכותם, אבל יעשו כן הפעם לנוכח ריח הדם שעולה מן ההסתדרות. גיוס כזה נעשה בפועל בעיקר באמצעות התקשורת, אך זירה זו מוגבלת בהיעדר תעמולת בחירות מוסדרת בטלוויזיה וברדיו. בלא מערכת ארגונית שתוכל לממש את הפוטנציאל האלקטורלי של רשימת רמון, המסתמן בסקרים, תתקשה רשימה זו למצות חלק נכבד מכוחה. לא רמון ולא רצ מצויידים בכלים ארגוניים כאלה. מפ"ם היא השותפה היחידה המחזיקה בנכסים מסוג זה וההחלטה על פרישה מן השותפות עשויה להיות בעלת השלכות הרסניות ליומרתו של רמון.

הדברים ייחתכו רק ביום ראשון אחר הצהריים, כאשר תתכנס הוועידה, ולכל המאוחר בלילה, כשתיפעל. בהנהגת מפ"ם הדעות חלוקות. השר יאיר צבן, חבר הכנסת חיים אורון, מזכיר המפלגה ויקטור בליט ומזכיר הקיבוץ הארצי גיורא פורמן מוזיירים הליכה ברשימת רמון, אבל בקרב חברי המזכירות יש לכך מתנגדים. רוב אנשי האגף ההסתדרותי והעירוני של מפ"ם מתנגדים, וכמותם גם חלק לא מבוטל מאנשי הקיבוץ הארצי. חלקם עשויים גם להודיע על ניתוק מגע אם תיפול הכרעה בעד האופציה העל־מפלגתית.

יו"ר המפלגה חנן ארז אינו מוכן להבהיר את עמדתו עד לכינוס הוועידה. בשני הצדדים משוכנעים שארז הולך ופועל למענם. היה גם מי שכינה אותו במהלך השבוע "סוכן כפול". יו"ר מפלגה מחוייב לשלמותה יותר מאשר לענייני האישי, מגיבים מקורביו לטענה זו. יורקס, מנחם תלמי, אהרון דור הארזות במפ"ם – קרוב ל־90 – נזעק השבוע בקיבוצו מסכר העמק נגד יוזמת רמון ועשה שיחות טלפון רבות במאמץ לשכנע נגד רעיון ההצטרפות לרשימה העל־מפלגתית.

מפלגת העבודה תתקשה לשכנע את הוועידה לאשר את הצטרפות מפ"ם לרשימתה בהסתדרות. אפשר לומר עליה דברים רבים, אך לא שהיא קלת־דעת התולשה. יהיה על העבודה להבטיח הרים וגבעות, ולעגן זאת בהסכמים מחייבים, כולל אולי מהלך מרחיק־לכת של חידוש המערך. הופעה של יו"ר העבודה יצחק רבין בפני ציבור צירי הוועידה סבה יבהיר הר־בסבעית את עמדתו כלפי רמון ואת השלכות הצעד שעשה, כדי להתקרב למיצוי נסיון השכנוע. ■

חיים חדשים, נסים עכשיו ושמחה גדולה

הצהלה שיעקב שמאי, מועמד הליכוד מפגין – אם הוא באמת שמח אז שיתנסה בעוד שמחות באלה – משכנעת כמעט כמו הסקרים המנבאים הצלחה סוחפת לרמון

גדי פרדיס

מ קרה רמון עלול להפוך למשבר, אם מפלגת העבודה תעשה אותו לכזה.

יש משהו בדברי המזכ"ל נסים זוילי, כי בכל פורש טמון שבריר של דיקטטור, הואיל ואינו מקבל את הכרעת הרוב, אך דה־לגיטימציה של פרישה תותיר כל פורש בכוח לרחמי וחסדי הרוב. החיים הפוליטיים בישראל ידעו פילוגים ופרישות לרוב ובכל זאת, דיקטטורה לא נוצרה. במבט חטוף, אחדות־העבודה פרשה בראשית שנות ה־40 ממפא"י וכתריסר שנים אחר־כך גם ממפ"ם כדי להתאחד חזרה עם מפא"י עשר שנים מאוחר יותר. דיקטטורה? רפ"י נפרדה ממפא"י ושבה לחיקה מקץ שלוש שנים בלבד. בנוסף היו פילוגים/פרישות מחירות, מהליברלים ומק"י. לא מזמן איים חיים הברפלד בפרישה מהעבודה וביסוד "מפלגת ההסתדרות". בקיצור, כל מפלגה שמכבדת עצמה ידעה זעזועים שכאלה, רובם לא שינו הרבה.

היו גם הרבה פרישות אישיות. משה סנה ממפ"ם, משה דיין ולובה אליאב מהעבודה, שמואל תמיר ועזר וייצמן מחירות/הליכוד, רפול מהתחיה וגוטמן ממולדת. אחדים פרשו בכבוד, אחרים תוך כלנתריזם. משה דיין לקח עמו את המנדט שקיבל במסגרת העבודה, תמה את הקודים כדי להיעשות שר־חוץ אצל הליכוד. הקצת־דיקטטור חיים רמון לא גנב בינתיים את המנדט. אם המפלגה לא תעשה שטויות ותדיח אותו, היא גם לא תאבד אותו ו/או את המנדט שלו. בוודאי, לכעס של זוילי יש על מה להסתמך, אם כי רמון לא פשע פשע של בגידה אלא חטא בחוסר משמעת. הוא לא הצטרף למפלגה שונה אלא הפר את החלטת התנועה שקבעה כי הברפלד ולא ידידו עמיר פרץ יהיה נציג המפלגה במאבק על ראשות ההסתדרות. בכל זאת פשעו אינו מחייב תליה, אפילו לא שמונה חודשי מאסר בתוספת קנס של חצי מיליון שקל. מסכת נזיקין היתה אומרת כי למפלגה יש נגדו "הרעומת".

חוסר המשמעת יהפוך למשבר אם העבודה תעבוד על־פי הרצפט של זוילי או הוראות הנוהל של הברפלד: לגרש את הקצת־דיקטטור/תקליט־שחוק משורותיה. או אכן יתחולל משבר שיוליך למיני־פילוג. יו"ר המפלגה, שלא כמזכ"ל, מסתבר שעמד על הסכנה הפוטנציאלית ואינו מתכוון להשליך את רמון אל מעבר למעקה.

זוילי צדק גם כששאל רטורית, איזה מן עזרה הגיש רמון, כטענתו, לראש הממשלה במהלך שבו נקט? עזרה לראש ממשלה/מפלגה היא היזוהרות בתוככי השורות וסיוע תוך משמעת למנהיג. רמון, כך זוילי, עשה בדיוק את ההיפך ולכן הפריע, לא תמך, בראש הממשלה. בכל זאת מבחינה מהותית ובטווח ארוך, נקווה שלא ארוך עד כדי שנמות, מסייע רמון לרבין. ראשי ההסתדרות בהתבצרותם בעמדות הקיימות ובסירובם לסגת לקווים נוחים יותר, הם המכשילים את ראש הממשלה. הכוונה אינה רק לשביתות שחיים הברפלד הבריז עליהן ולהודעות מזיקות שהודיע, כמו שהשלום יהווה אסון לעובד ושואה למשק. הנזק המצטבר הוא בהתעקשות על המשך השליטה בקופת־חולים החיונית להסתדרות כמו עזה לישראל, בשביתות של בעלי שכר

רמון. לא פשע בבגידה, אלא חטא בחוסר משמעת

גבוה, בהכחשת הישגי הממשלה בתחום הכלכלי, בהתנגדות להטלת מסי הון. צעדים אלה היו ניגוד להתרפסות ושפיפות הקומה שההסתדרות גילתה מול ממשלות הליכוד. בחומרת היתר שהברפלד ואנשיו מגלים כלפי רבין וממשלתו, הם מסייעים לאופוזיציה לקעקע את ממשלתם החותרת לשלום והפועלת, בהצלחה ניכרת, לתקן את העיוותים הכלכליים והחברתיים שיצחק שמיר ויצחק מודעי הותירו אחריהם. הסתדרות שכזו היא הכל לבר מנכס, משענת ועזר לראש הממשלה.

את ההסתדרות אי אפשר לרווח בן לילה אבל אפשר בן לילה להחליף את ההנהגה. הקצת־דיקטטור רמון אינו מתכוון להרוס אותה כפי שמרבים להאשים, אלא לרווח אותה. מאחר שלא הצליח בכך בעומדו על גשר הפיקוד של משרד הבריאות ומתוככי החוגים שלו במפלגה, הוא החליט לקדם את הרפורמה הדרושה לדעתו – ולדעת ראש הממשלה – מתוככי חדר הפיקוד של הוועד הפועל. הפרת משמעת יש כאן; כלנתריזם או קיעקוע המפלגה/הממשלה לא; אדרבה, אם יעלה בידו להיבחר למזכ"ל ולבצע את השינויים ההכרחיים שההנהגה הנוכחית מרבית עליהם אך לא מבצעת, יעלה קרנה של המפלגה בציבור וראש הממשלה יתחזק. בהקשר זה, הצדק עם רמון, לא עם זוילי.

נותרה עוד השאלה הפעוטה האם יצליח רמון להיבחר ואיזה מין הסתדרות תתהווה לאחר הבחירות. הצהלה שיעקב שמאי, מועמד הליכוד מפגין – אם הוא באמת שמח אז שיתנסה בעוד שמחות כאלה – משכנעת כמעט כמו הסקרים המנבאים הצלחה סוחפת לרמון. הפורשים הנ"ל ניפנפו רובם ככולם בסקרים שהבטיחו להם הצלחה ברלוסקונית כמעט. משה דיין, עזר וייצמן ויצחק מודעי, כדי להזכיר רק כמה מאלה שמכעס ניצחו, דיברו על סקרים בדבר 10, 15 ואף 20 מנדטים. למעשה שלושתם יחד לא צברו 10. מסתבר כי 1) הציבור הישראלי אינו אוהב פורשים ומפלגים 2) המנגנונים חזקים יותר משהמודדים שיערו. זה התגלה פעם נוספת בכשלונו של עמיר פרץ בהתמודדות המוקדמת עם המזכ"ל הנוכחי. מאז, המנגנון של הברפלד לא נחלש, אולי להיפך, ופריצת קו בר־לב המימסדי לא תהיה קלה יותר ממקודם. לעומת זאת, רמון מוכר יותר מפרץ, מנוסה ממנו בתמרונים פוליטיים, ויהיה לו חוג תומכים רחב יותר הפעם יבחרו כל המאוגדים בהסתדרות ולא רק חברי המפלגה. זה מבטיח פריפריה אוהדת מקיפה בהרבה. הודעת ראש עיריית תל־אביב שהוא בעד רמון, היא סנונית המרמזת שלרמון יש אוהדים מחוגים זרים, כולל מצביעי ליכוד ומגעים.

בנרקיסיסטיות לא סימפטית קרא רמון לרשימתו "חיים חדשים בהסתדרות". שווה ערך לרשימות אפשריות כמו "חריש עמוק בתעשיה ומסחר", "שמחה גדולה בסוכנות" או "נסים מופלאים במפלגה". והיה ורמון ייכשל? אם יתחבר ליעקב שמאי ואנשיו, אסור שמישהו עוד יברך אותו לשלום (ולהיפך, אם הברפלד יעשה כזאת). יש לקוות כי כעסו על המימסד ההסתדרותי לא יעביר אותו על דעתו להיתפס לשטות שכזו. הדברים יפים באותה מידה לגבי הברפלד. אם רמון, שכלו לא יעמוד לו, הוא יזיק לא רק למפלגתו אלא גם לעצמו, וכמו שהברפלד אמר, הוא יקרייר רק על ספסלי האופוזיציה.

אם התקליט השחוק ינצח, שקיעתה של ההסתדרות תיעצר. זה יהיה טוב להסתדרות, טוב למפלגה, טוב לשלום וטוב לציבור העובדים בישראל. הסיכויים אינם מזהירים: הסקרים אמנם מנבאים לו נצחון, אבל התקדימים מורים על ההיפך. ■

תיקון טעות

בכתבתו של גדי פרדיס בגיליון יום העצמאות, [illegible] (עמ' 23) נכתב בטעות כי עד 1941 נמלטו 530 אלף יהודים [illegible]. צריך להיות 55 אלף.

טבח דמיוני

ספר לימוד חדש שראה אור בימים אלה, "הקיום היהודי בתפוצות במאה ה־20", בעריכת שפרה קולת, מנסה לעסוק בהווה ולהעביר לתלמידים מסר יהודי הומניסטי, תוך ראיה ביקורתית של הציונות. הספר גם מתמודד עם נושא הכחשת השואה

יעל פישביין

היסטוריה הוא מקצוע מאוס על רוב התלמידים מפני שהוא נראה להם בלתי קשור ובלתי רלוונטי למציאות. עיסוק בלימוד העבר, ללא קשר להווה, הופך את המקצוע הזה למנוכר ולמשעמם ומבטל את יכולתו להיות מקצוע בעל מסר חינוכי הומניסטי. ספר לימוד חדש "הקיום היהודי בתפוצות במאה ה־20", שראה אור בימים אלה בהוצאת האגף לתוכניות לימודים במשרד החינוך, בעריכת שפרה קולת, מנסה לעסוק בהווה ולהעביר לתלמידים מסר יהודי הומניסטי, תוך ראיה ביקורתית של הציונות. הספר עוסק בשאלה מאוד רלוונטית ומאוד טעונה: האם מדינת ישראל והציונות הן הפתרון היחיד לקיומו של עם ישראל, או שעלינו להשלים עם עובדת קיומם של מרכזים יהודיים בעוד מקומות בעולם.

התשובה העולה מהספר, שישראל והציונות אינם מרכז העולם היהודי, עלולה לא למצוא חן בעיני ישראלים "ציונוצנטרים" שחושבים כי אין קיום לעם היהודי אלא בישראל. הנתונים המובאים בו מוכיחים שבישראל חיים רק 30 אחוז מהעם היהודי והשפה המדוברת ביותר בקרב יהודים היא דווקא אנגלית. מפרקי השנים עולה שאמנם מדינת ישראל, כפי שנכתב במגילת העצמאות, הוקמה על־ידי העם היהודי ולמען העם היהודי, אבל רוב העם היהודי בוחר לא לחיות בה.

האגף הלאומני של מדינת ישראל רואה באנטישמיות וברדיפת יהודים הצדקה לקיומה של המדינה ולעלייה. בספר הלימוד החדש מנסים הכותבים להראות שהציונות היא תנועה לאומית בפני עצמה ושהאנטישמיות אינה הגורם שיביא את היהודים למדינת ישראל דווקא. יהודי ארה"ב, שמוקדש להם בספר פרק נרחב, מבוססים וחיים היטב. מדינת ישראל נעזרת בהם כלובי פוליטי ובמקור לאיסוף תרומות, כוח המשיכה של ישראל לגביהם אינו מותנה באנטישמיות וברדיפת יהודים – אלא בהיותה של ישראל מדינה שטוב לחיות בה.

הכחשת השואה כגילוי אנטישמי

אחד הפרקים היותר רלוונטיים בספר הוא זה העוסק בהכחשת השואה. הכותבים טוענים כי לתופעה יש גוונים וגילויים שונים. הקיצונים מבין מכחישי השואה טוענים כי לא היתה קיימת כלל תוכנית להשמדה מלאה של יהודי אירופה וכי הרצח ההמוני של מיליוני יהודים לא היה ולא נברא, חלקם טוענים שמדובר ב"טבח דמיוני". ראסינייה, חוקר צרפתי המקורב לחוגי הימין, טוען למשל, ש"לא היו תאי גאזים: היהודים המציאו את אגדת רציחתם". הפחות קיצונים מבין מכחישי השואה "משחקים" במספרים וגורסים שמספר היהודים שנרצחו בזמן מלחמת העולם השניה לא עלה על מיליון־מיליון וחצי איש ולא הגיע לשישה מיליונים. לטענתם, היהודים לא הושמדו אלא מתו "מחמת תנאי המלחמה החמורים".

בקרב רבים ממכחישי השואה רווחת הטענה שהשואה אינה תופעה ייחודית בהיסטוריה האנושית וכי לפניה ואחריה אירעו תופעות דומות כגון מעשי הטבח של סטאלין בברית־המועצות של שנות ה־30. גישה זו הוצגה בראשונה על־ידי ההיסטוריון הגרמני ארנסט נולטה המזוהה עם הימין השמרני בגרמניה. נולטה מרמז כי הצבא הגרמני ופלוגות המוות של האס.אס עסקו בהוצאה להורג המונית של יהודים בחזית המזרח – משום שפרטיזנים רבים היו יהודים.

נולטה מסביר כי מרבית הכותבים על הפתרון הסופי הם יהודים ויוצר הקשר שלפיו מרבית הספרות המחקרית על אושוויץ מסולפת על שום מקורה היהודי. להכחשת השואה יש כמה מטרות: היא באה להקל על מצפונם של הגרמנים ומפחיתה מאשמתם ובנוסף לכך היא מסייעת לניאו־נאצים בשבירת המחסום הפסיכולוגי, המרתיע רבים מלהזדהות עם אידיאולוגים אנטישמיים. "האירגון הלוחם של חיילים גרמנים" פירסם לפני כ־20 שנה כרוז שלפיו מי שדיבר על ההשמדה ועל תאי הגאזים הוא "פושע שמפיץ שקרים כדי שהעם הגרמני ישאר לעולם קורבן סחיטה".

כותבי הספר מתייחסים בביקורתיות רבה מאוד לעמידת העולם המערבי מול השואה. הם מציינים את שיתוף הפעולה עם הנאצים בארצות הכיבוש, למשל בצרפת של וישי ואת האכזבה בקרב היהודים מהתנהגות ארה"ב שהגבילה את ההגירה ממזרח אירופה ומנעה הצלת יהודים וכן מבריטניה שסגרה את שערי ארץ־ישראל גם מפני שארית הפליטה.

"עם שחצן ושתלטן"

השואה חיסלה את האופטימיות של יהודים שחשבו כי יוכלו להשתלב בצורה מלאה בארצות בעלות משטרים דמוקרטיים, אבל לא גרמה לכך שרוב העם היהודי יעלה ארצה. בגלל השואה, היהודים בעולם מגיבים היום ביתר חומרה על כל גילוי של אנטישמיות ועל כל סכנה הנשקפת ליהודים באשר הם, אם בגולה אם בישראל. זו הסיבה להתייצבותם של יהודי ארה"ב לימין ישראל במשבר שלפני 1967 ולתגובות של פחד מחודש על ההיסטוריה הטראגית בעקבות אמירתו של דה־גול "היהודים הם עם נבחר, בטוח בעצמו, שחצן ושתלטן", שנאמרה עם הטלת האמברגו על ישראל ביוני 1968.

בציבור היהודי בתפוצות כמו בישראל פותחו שתי תגובות עיקריות לשואה. האחת כוהנית, המדגישה את חשיבות העוצמה הפוליטית והכוח הצבאי למען שימור הקיום היהודי; גישת "מיתוס שמשון", שאחד הבטויים היותר קיצוניים לה ניתן על־ידי "הליגה להגנה יהודית" בהנהגת מאיר כהנא וסיסמתה "לעולם לא עוד". גישה שניה פותחה בעיקר על־ידי אינטלקטואלים יהודים בארה"ב ולפיה יש להדגיש את הלקחים הכלל אנושיים של השואה, להצביע על הסכנות האורבות לכל המין האנושי מהרוע הטבוע בבני אדם ולהילחם בהן באמצעות הכוחות הדמוקרטיים, האנטי־פאשיסטיים. היהודים לפי גישה זו, צריכים להיות המובילים בפעולות מחאה נגד פשעים לא אנושיים.

הגולה: לשלול אותה או לחיות איתה?

שלילת הגולה נמצאת ביסוד התנועה הציונית. אם שוללים את הגולה, חייבים לעלות לישראל. היום הוויכוח על שלילת הגולה פחות חריף ועם זאת, התפיסה האומרת שעצם קיומו של העם היהודי בגולה נתון בסכנה, אם בגלל התחדשות האנטישמיות ואם בגלל התבוללות, היא נחלת רבים בישראל.

כותבי הספר מציגים מול תפיסה זו תפיסה אחרת הגורסת כי התפוצה היא תופעת קבע בהיסטוריה היהודית וכי קיבוץ גלויות טוטאלי אינו אפשרי כלל. לדעת הדוגלים בתפיסה זו, אפשריים בחוץ לארץ חיים יהודיים תקינים בפזורה וקיומה של יהדות התפוצות לא רק רצוי כי אם גם הכרחי לקיומה של מדינת ישראל. שעה שמדינת ישראל מתמקמת בתביעתה למרכזיות בעולם היהודי על טיעונים היסטוריים דתיים ולאומיים, יש אינטלקטואלים יהודים הרואים שיקולים אלה ומעלים את הצורך בקיומם של מרכזים יהודיים נוספים. בעולם יש כ־13 מיליון יהודים, רק כ־30 אחוז מהם חיים במדינת ישראל. המרכז היהודי הגדול בעולם הוא ארה"ב וחיים בו כ־6 מיליון יהודים. ישראל תיבחן ביכולתה לקיים קשר עם מרכזים יהודיים בעולם ולא בניכורה מהם ובשלילתה את קיומם. ■

המנצח מפסיד

גורז'דה היא עלה התאנה של הממשלה המוסלמית, שהיתה מוכנה השבוע להקריבה כדי לגרום לנאט"ו להפציץ את הגשרים שבשליטת הסרבים ולנתק על־ידי כך ממקורות האספקה שלהם

פזית רבינא

תשעים חכמים לא יכולו להוציא מבאר אבן שזרק טפש אחד. זה, פחות או יותר, מה שאפשר לומר השבוע על פעולת ההפצצה של נאט"ו בבוסניה. הגיחה האווירית של שני מטוסי אף־16 מעל לגבעות סביב גורז'דה הסתיימה בהטלת שלוש פצצות, ובפגע ישיר אחד שרוף על הקרקע. לא שינתה הפעולה הזו דבר מבחינות יחסי הכוחות. גורז'דה עדיין תחת מצור, זרם הפליטים גובר, רמת המתח עלתה, הסרבים ניתקו מגע עם האו"ם, הכבישים המובילים לסאראייבו נסגרו והמוסלמים על אף הכל הוסיפו להמשיך להשתמש בבצוע הצבאי החדש שלהם.

אבל הנזק העיקרי מפעולת ההפצצה הזו הוא בעיקר במוארה. רוסיה זועמת, ובצדק, על אי־שיתופה בהחלטות להפציץ עמדות קרב סרביות בבוסניה. בתגובה נקט השבוע בוריס ילצין טקטיקה חדשה: במסיבת עיתונאים בספרד הוא הודיע כי תהליך הצטרפותה של רוסיה לשותפות למען השלום עם נאט"ו יתעכב. מעתה בהתקדמות ביוגוסלאוויה. הלינקייג' הזה צפוי לסבך את המשך הדיאלוג בין ארה"ב לרוסיה, אשר המהמורות בו ממילא מתרבות באחרונה כפטריות לאחר הגשם. הנזק כפול כי תגובת נאט"ו השבוע לקרבות סביב גורז'דה מכריחה את ילצין לעמוד בתגרות של פופולריות לאומנית פנימית – עם הצהרותיו הפרועות של ז'ירינובסקי בצרפת, הקוראות להפציץ בתגובה את בסיסי נאט"ו באיטליה. ילצין יצטרך גם להאט מאוד את תהליך הצטרפותה של רוסיה לתוכנית "שותפות למען השלום" עם נאט"ו בתנאים אלו.

המהפך שחל השבוע בתמונת המצב ביוגוסלאוויה מחייב בדיקה: מה באמת התרחש סביב גורז'דה שהביא לפיצוץ ברמה כזו. ככלות הכל, ההידרדרות השבוע, לפחות על פני השטח, נראית כניגוד גמור למגמה החיובית הכוללת מאז הסכם שביתת האש בסאראייבו לפני שמונה שבועות והחתימה של המוסלמים והקרואטים על הסכם לפדרציה משותפת.

התשובה בחלקה הגדול היא, שהדברים הם באמת על פני השטח בלבד. בשמונה השבועות האחרונים נמשכה הלחימה בבוסניה במקומות שונים ברמות שונות של איבה. העניין הוא שאיש לא שמע על כך. דיווח ערוצי התקשורת המרוכז לא הגיע פשוט מכיוון שלא היו שם כתבים. וההתעסקות בקרבות העזיבים האלו נראתה קטנונית אל מול המגמה החיובית הכוללת שהוצגה ברמות השקט החדש בסאראייבו. לאו"ם היה חלק ניכר ביצירת מראית העין של השקט המסולף הזה מתוך רצון לשמור על תחושת המומנטום לשלום.

הטעות הגדולה היתה בהערכה שאי־דיווח יתרום לשקט. בפועל חלה הסלמה בקרבות, כאשר הצד המתקיף הוא בעיקר המוסלמים והצד הנגרר בשמחה לתגובה הם הסרבים. פעלתנות היתר המוסלמית נובעת מלהיטות להשיג עוד ועוד שטחים כדי לשפר את עמדת המיקוח העלובה שלהם בשולחן המשא ומתן. העובדה שלרשותם עומד עתה צבא יעיל יותר, מאומן יותר ומצויד יותר בהנהגת הרמטכ"ל ראסים דליץ', גורמת להנהגה המוסלמית להיות עם אצבע קלה יותר על ההדק. נראה כי במסגרת מדיניות זו האוכלוסיה המוסלמית היא במידה מסויימת קורבן של מדיניותה היא, כי בסופו של דבר ידם של הסרבים בקרבות כביכול תמיד על העליונה.

השתיקה בת שמונה השבועות סביב רמת האיבה הנמשכת בבוסניה נשברה בשבוע שעבר כאשר הסרבים הלו להצליח יתר על המידה בהתקפות לעבר גורז'דה, אחת משש האזורים הבטוחים שהוכרזו על־ידי האו"ם. גורז'דה היא נקודה חשובה מאוד מבחינות לשני הצדדים אבל הסרבים עם 70 אחוז מהשטח בידיהם יכלו גם בלעדיה. הם נגררו כנגד האינטרס שלהם, וכרגיל נגררו גם בשמחה לכבוש את גורז'דה. הצלחת היתר הזו היא שאיפשרה למוסלמים להקים קול צעקה ולהעיר את אמות הסיפים בוושינגטון ובבריסל. המוסלמים הצליחו להביא את נאט"ו לצעד חסר תקדים של מתקפה אווירית אחת אחרי השניה בהפרש של יממה. המטרה היתה כביכול הצלת גורז'דה וזו האמת – אבל לא כל האמת.

גורז'דה יושבת לחוף נהר הדרינה המסמל את הגבול ההיסטורי בין מזרח למערב, בין העולם האורתודוקסי למערבי. לכל קרב שם נלוות קונוטציות מהסוג ההירואי, שמולשות תמיד במחוזות סרבים ומוסלמים אבל לא בהכרח מגיעות לראשי קובעי המדיניות במטה נאט"ו או וושינגטון.

הטקטיקה המוסלמית בגורז'דה – וזה לא שהיא לא נקלטה במערב – היא שכמה שיותר רע, יותר טוב. כי גורז'דה חשובה למוסלמים אך מה שיותר חשוב מבחינתם הם תשעה הגשרים על נהר הדרינה. על־ידי הרגלת נאט"ו להגיב בתקיפות מן האוויר בגורז'דה מקווה הממשלה המוסלמית להביא את נאט"ו להפציץ בקרוב גם את הגשרים האלו ולגרום בכך ניתוק טוטאלי של קווי האספקה של הסרבים, התלויים בשיירות אספקה הזורמות באופן קבוע את הגשרים האלו בדרכם מסרביה לבוסניה. המוסלמים מקווים שהפצצת הגשרים האלו תגרום לניתוק בלתי־נסבל באצבעות הסרביות להפעיל סוללות טילים אנטי־אוויריות הפרושות לאורך נהר הדרינה ולהסלים בצורה זו את היחסים בין נאט"ו לסרבים. מיקומן של סוללות הטילים האלו הוא תעלומה שנאט"ו מאוד מעוניינת בפתרונה, אבל הסרבים מניידים את הסוללות האלו במסעות אידסופיים מעל גבי משאיות לאורך הרי הנהר ולכן התעלומה תישאר בעינה.

יותר מכל מקווים המוסלמים שהסלמה על נהר הדרינה שכבר קרוב מאוד לגבול עם סרביה תביא את נשיא סרביה, סלובודן מילושביץ' לסגור את הגבול וליצור באופן זה קרע בתוך הסרבים עצמם. הטקטיקה הזו איננה נעלמת מעיני איש. ואם המערב למרות הכל ישחק לידי המצב הזה צפויה התלקחות מחודשת של המלחמה בבוסניה בעוצמה גדולה מבעבר. ככלות הכל, לפני שגורז'דה הפכה השבוע לשם שגור בפי קרייני החדשות ברחבי העולם, הציעו הסרבים הפסקת אש כוללת בבוסניה כולה. הצעה זו היתה כה מפתיעה עד שבצבא המוסלמי חשבו שיש כאן איזושהי צפרדע, שמסוכן לבלוע אותה והתעקשו על הפסקת אש בגורז'דה בלבד. התוצאה: הסרבים הראו להם שעם או בלי נאט"ו, גורז'דה תהיה בידיהם תוך ימים ספורים.

וכל זה מתנהל על רקע איבה הולכת ומחריפה בין הרמטכ"ל הסרבי בבוסניה, ראטקו מלאדיץ' ובין הנשיא רדובאן קאראדיץ'. עד כדי הפצת שמועות של נסיון התנקשות ברמטכ"ל הסרבי. כלומר, הסרבים תיפקדו היטב אפילו בתנאים של סכסוך פנימי. מה שהם לא מבינים וכנראה לא יבינו אף פעם, שריבוי ההצלחות שלהם בשדה הקרב גורם להם להפסיד את המלחמה. ■

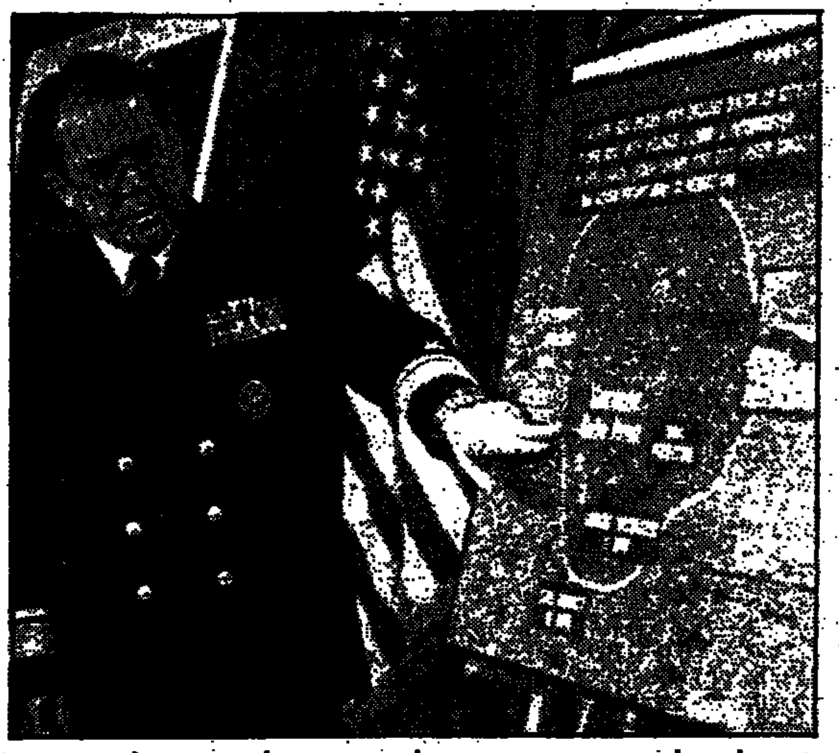

אדמירל מייקל קרמר מאגף המבצעים של הכוחות המשולבים מורה על ההפצצות בגורז'דה. צילום: אי.פי

בולשוויזם בנוסח קלינטון

בניגוד למשתמע מהודעות הממשלה והקבלנים, סבור ד"ר שמשון ביכלר שייבוא של פועלים זרים אינו הדרך היחידה להתמודד עם המחסור שהסגר יצר בכוח־האדם בענף הבניין. ביכלר מציע לעבר גירסה ישראלית של ה"קלינטונומיקס" בענף זה; כלומר להנהיג הכוונה ומעורבות ממשלתית

חני פורשנר

"ומה עם הציונות?" – שאל קריין גלי־צה"ל במהדורת חדשות־הבוקר מראיין שהורמן למיקרופון של הכתב. השאלה עשויה היתה ללמד על שיחה שהקשריה הם פוליטיים־במובהק – אך לא כאלה הם פני הדברים. הקריין שוחח עם מובטל שהגיע ללשכת התעסוקה בירושלים, ונושא השיחה שלהם היה לכאורה כלכלי: צרכיו הדוחפים של המשק (ענפי הבניין והחקלאות), נוכח המחסור בכוח־האדם הפלסטיני, שנסגר הרמטית מאחורי הקו־הירוק, והדרך להתמודד איתם.

"עניין זה, שהוא כאילו סעות קטנה, יכול להיחשב כראיה (אם כי מקרית) התומכת בטענתי" – אומר הכלכלן־המדיני ד"ר שמשון ביכלר, המלמד בחוג למדעי־המדינה באוניברסיטה העברית בירושלים. "הטענה שלי, בקיצור, היא שטעות בידי מי שחושבים כי בעייתו של ענף הבניה (במיקרה שלפנינו) היא "כלכלית" או "ביטחונית"; בעצם, הבעיה היא פוליטית – והפתרון לה הוא שאלה פוליטית, שפותרים אותה בכוחות פוליטיים".

בניגוד למשתמע מהודעות הממשלה והקבלנים – קובע ביכלר – ייבוא של פועלים זרים אינו הדרך היחידה להתמודד עם המחסור שהסגר יצר בתחום כוח־האדם ועם ההשלכות על ענף הבניה בכלל.

דרך אפשרית אחת היא לעבר גירסה ישראלית של ה"קלינטונומיקס"; זוהי דרך כמעט מתבקשת־מאליה, נוכח התפקיד שאמורה למלא תפיסתו הכלכלית של נשיא ארה"ב במחשבה הפוליטית בישראל – אך הדרך הזו לא יושמה, ואף לא נדונה. לא במקרה.

הדרך הזו היא רגולציה ממשלתית, צעדים של השלטון בבואו לווסת כוחות ולהשפיע בעקיפין על המצב. כמו שרת העבודה־והרווחה אורה נמיר, ביכלר מציע למשוך עובדים אל ענף הבניין, במקום לדחוף/לאלץ אותם (ובמקום לפנות ל"ציונות" שלהם), ומציין את המובן־מאליו: עושים זאת על־ידי הבטחה שהענף ישלם שכר גבוה לעובדים בו; צו ממשלתי, שיגדיל את שכר־המינימום בענף המצוי במרכז הצרכים הלאומיים – במקביל להעלאת שכר־המינימום הכללי במשק – יכריח את הקבלנים לקיים ברצינות את מה שהבטיחו על־פני מודעות ענקיות באביב שעבר, ולהעלות במידה משמעותית את השכר התחילי של הפועלים כך שיגיע לגובהו של השכר הממוצע במשק. אפשר לחזור לשיטות שהצליחו בעבר, כשממשלות ביקשו לתת עדיפות לענפים מסויימים, והעניקו לעובדים פטור־ממס על שכר המשולם על שעות־נוספות או פרמיות.

מרכיב נוסף בגירסה הישראלית של "קלינטונומיקס" בענף הבניין יכול להיות סובסידיות למשכנתאות. האפשרות הזו הועלתה לפני כשנתיים על־ידי שלושה חברי־כנסת – רן כהן, אלי דיין ויעקב שמאי. דובר על ריבית מופחתת ועל הצמדה חלקית של הקרן והריבית למדד, כדי להגדיל את הנגישות העממית לדיור. ביכלר אומר כי התוכנית ההיא היתה מצומצמת למדי, וצריך להרחיב את תחולתה אל מעבר לקבוצת מחזיקי תעודות־הזכאות של משרד־השיכון; ואת אפשר לעשות על־ידי צו ממשלתי, שיגביל את הריבית הבנקאית למשכנתאות לאחוז־וחצי – שהרי 4.5 אחוזים (המינימום שמקבל כיום בהלוואות־משכנתא לתקופה ארוכה) הם ריבית־נשך מופקעת, וגם 3 אחוזים (הריבית המסובסדת בתוכנית דיין־שמאי־כהן) זה הרבה יותר מדי.

כך תשיג הממשלה את היעד החשוב של העלאת הביקוש העממי לדיור, כי המחירים יהיו בהישג־יד. המימון לסיבסוד המשכנתאות, שיעלה כ־1 עד 2 מיליארד ש"ח, יושג על־ידי הטלת מס על רווחי בורסה. צעד משלים מתבקש הוא יצירת מערכת מסים פרוגרסיבית על ההון, על הפירמות ועל עתירי־ההכנסה. זה ימנע חלק מן הלחץ שהעשירים ביותר יוצרים על מערכת המחירים בתחום הדיור, ודוחפים אותה עוד ועוד כלפי מעלה. אם נכונות התיאוריות בדבר תחרות והיצע גדול כאמצעים להורדת מחירים, אזי תמכה נוספת של המחירים תושג כאשר השקעות יעזבו את תחום הספקולציות, ויזרמו לענף המועדף. בכל־אופן, המטרה יכולה וצריכה להיות הגברת נגישותו של הביקוש העממי אל הדירות – על־ידי הפיכת מחירהן, שיהיו במגמת ירידה, למשהו שמקבל השכר התדיר יכול לעמוד בו.

ואולם, ד"ר ביכלר מטיל ספק בנכונותן של התיאוריות האלה. הוא רואה בהן "אמונות כמורדתיות", "סיסמאות", ובמקרה הטוב – "אמירות מעורפלות". לכן, מתבקשת המלצתו האחרונה למי שייסם "קלינטונומיקס" בענף הבניין הישראלי: קביעת מחירי־מקסימום בענף זה, שמוצרי־דירות – חייבים להיכלל ברשימת הפיקוח על המחירים – וליהנות מפיקוח אפקטיבי סלימטש, ולא כזה שיתבטא במתן טופפנקה רשמית לכל העלאות המחירים שיוזמים היצרנים. כשהסיכה תיושם כמו שצריך, הפירמות בענף הבניין, אם יעברו בקריטריונים של איכות, ייהנו מתשואה קבועה לגודל.

"ייתכן שמחיר הזה יקר וקשה־ליישום", מודה ביכלר. אבל היוקר והקושי אינם מובנים בשיטה זו, הם נובעים מן המכשולים שיציבו בדרך למימושה אנשי בנק־ישראל ומשרד־האוצר יעשו "הבה נתחכמה לו", ויארגנו או ישרתו, את ההתנגדות לצעדי הרגולציה – דבר שלא יקשה עליהם במיוחד, נוכח עוצמתו הציבורית והפוליטית של האתוס העיסקי ברבר "כלכלה חופשית" ו"כללי השוק".

הבעיה בענף הבניין נוצרת בגלל מאבק פוליטי – היא אינה עניין כלכלי. צילום: חנוך גוטמן

אראו יהיה מקום, ובוודאי יהיה צורך, במעורבות ממשלתית ישירה – הדרושה לפחות כדי להשיג את ההבטחה המוצהרת של הממשלה – "הפחתת מחירי הדירות" – וגם כדי לתת מענה ראוי לצרכים האמיתיים של השכבות העממיות הרחבות, שהן הרוב בציבור. מטרה כזו זקוקה לכלי רב־עוצמה.

הדגם לכלי כזה קיים, אם כי במהופך. על־פי המודל הזה, שהוא חברת "מ.י. נכסים" – המשמרת למעשה את סיבסוד ההון – אפשר להקים פירמה ממשלתית חדשה, נגיד "מ.י. בניינים", שתיתן לממשלה בנוף אדיר בדרך להרכבת המשימה הכבדה שהכל מדברים בה.

"חברות־ממשלתיות צברו ניסיון מקצועי חשוב ביותר, שיכול היה לסייע למנהיגות המדינית בבואה להשיג בשרות ראויות", אומר ד"ר ביכלר. "אבל הרעו את הפירמות האלה ("שיכון ופיתוח", "דסקו", "סולל־בונה") על־ידי בינוי של לאי־יוצלחים, והפקרת ביצוע של משימות בניה בידי הסדרי יכולת מקצועית. לכן צריך להתחיל מחדש את צבירת הניסיון הזה". אלא שהפעם, יש להתחיל בלמעלה: "מ.י. בניינים" תיתן את הכיוון למשימות בניה, והקבלנים בחברות־הבניה בבקבלני־מישנה אשר ייעשו – לראשונה בתולדות ישראל – שיטות יעילות של תחרות קפדנית. כלי־העבודה של "מ.י. בניינים" יהיו בדיקות איכות קפדניות, אילוצם של קבלני־המישנה לעמוד בלוחות־זמנים (ולא על־ידי התערבות שהגבת כבקשות ובבלתי־יעיל גם יחד, אלא על־ידי קנסות כבדים) – ובעיקר, מכרזים על מחירים לצרכן.

בהמשך המעורבות, תבצע הממשלה פעולות יותר ויותר ישירות. היא תיקח על עצמה את הפצת המשכנתאות הזולות, באמצעות "בנק־הדואר", ותשתמש ב"עמידר" וחזמותיה כדי להיכנס לתחום המכירות ולבצע את כל שלביה. לא זו בלבד שזה יסייע להוצאת הבנקים מעמדת ההשפעה השלילית שלהם על שוק הדיור, אלא שזה יכפיה לממשלה כלי מעשי טוב מאוד להשגחה על ביצוע תוכניתה "להוריד את מחירי הדירות". ואז יבוא שלב המעורבות העמוקה ביותר, בתהליך הייצור עצמו: יוקמו "מיזמים משותפים ציבוריים", בשיתוף גופים ציבוריים כמו ההסתדרות, שבמקרה הפעילה עכשיו את "המרכז ליזמות", אשר יתפקדו כחברות־בניה לכל דבר, וימכרו במחירים נמוכים ממה שמשיגים הקבלנים בתנאים של שוק פרוע. רק הפירמות האלה יקבלו קרקעות מוזלות – אבל לא אדמות חקלאיות במרכז הארץ – כי רק אצלן יהיה סיכוי טוב, והוא ממשי, לוודא שההוזלה תגיע לצרכן.

רבים לבטח סבורים שכל האמור לעיל לא יקרה. מדוע? יש המון תירוצים "כלכליים", אשר כל מי שהציץ בעיתונות העסקית יודע לדקלם: שכר גבוה יבוזבז על הפועלים העצלים, ייפגעו היוזמה והתחרות החופשית, יתגלה מחדש היעדרה של יעילות בכל פעילות ממשלתית, זה מבגנר לשינוי המבני הדרוש. אבל אין אמת בכל זה. ה"טיעונים" האלה אינם אלא כלי בידי העורכים – בעלי האדמות שיופשרו, אנשי־עסקים בבנקאות ובבניין, ספקי התסריבים ב"קרן־המטבע הבין־לאומית" ו"הבנק העולמי" – שמפיצים אותם. כלומר, יש בפנינו בעיה של מאבק פוליטי – ולא עניין "כלכלי".

לכן, "אין ברירה", אומר ביכלר באירוניה – ולא בגלל הנימוקים ה"ביטחוניים" – אלא לייסם את המודל האחרון. לדברי ביכלר, ניוד בין־לאומי של פועלים – רק בישראל, אשר כרם הפנימה את המונחים של הסכמי נפט"א ומאסטריכט, קוראים לכך בשם "ייבוא" – הוא פשוט מעין כהזדמנתה של מכלסה זו, שמחוייבת להלוטין לשיטות העבודה הזולה: לא עולה הרבה בכסף להוביל אנשים (מפולין או תאילנד) בקארגו, אפשר לדחוס אותם שלושה־ארבעה בחדר קטן ברחוב העיר, לא צריך לשלם בעבורם את העלויות הסוציאליות האמיתיות (בעיקר מימון החינוך והבריאות לבני־משפחותיהם) – והם מאפשרים להימנע מכל הטיסות שפורטו לעיל, ומסייעים לזרוע שישראל תישאר באופיינית באבטלה גבוהה ובמערכת מקיפה של שכר נמוך.

ומי שמסרב להכניס את צווארו לתוך המנגנון הזה, כואסם ב"היעדר ציונות". אכן, ציונות היא כלי כלכלי רב־ערך. ■

החיים הקצרים של קורט קוביין

אלון כספי

זמן קצר לאחר שנודע על התאבדותו של קורט קוביין, סולן ומנהיג להקת "נירוונה", החלו פרשנים שונים ליצור הקבלות היסטוריות. הטרגדיה האישית נכנסה מהר, אולי מהר מדי, לסטטיסטיקה רוויית המוות של עולם הרוק. קוביין לא היה כוכב הרוק הראשון שמת בגיל 27. קדמו לו ג'ניס ג'ופלין, ג'ימי הנדריקס וג'ים מוריסון. ועם זאת, הדרך שבה מצא את מותו היתה שונה. קוביין סיים את חייו באורח מודע ומתוכנן, ירה לעצמו כדור בראש. האחרים מתו לאחר שנטלו סמים או כדורים ואלכוהול במינון קטלני, באקט לא מכוון, לכאורה.

בבוקר יום שישי שעבר הגיע לביתו של קוביין, בשדרות וושינגטון לייק שבסיאטל, טכנאי האבטחה גארי סמית, כדי לתקן את מערכת האזעקה. משלא נענה צלצולו בפעמון הדלת, הציץ סמית דרך החלון וראה על הרצפה ראש בלונדי מוכתם בדם. הוא הזעיק שוטרים, שפרצו פנימה ומצאו את קוביין מוטל על הרצפה ללא רוח חיים. ליד הגופה נמצאו אקדח ומכתב פרידה שהותיר קוביין לאשתו קורטני לאב ולבתו בת השנה וחצי פרנסס, ששהו באותו זמן בלוס אנג'לס. בין השאר כתב קוביין, כי "עדיף להישרף מאשר להמשיך לחיות". על־פי מצב הגופה קבעה משטרת סיאטל כי ייתכן שקוביין התאבד 48 שעות לפני שהגיעו לביתו. ביום ראשון נערך טקס צנוע בהשתתפות לאב, המשפחה הקרובה וחברי "נירוונה" הנותרים. טקס רב משתתפים לזכרו של קוביין נערך באותו יום במרכז סיאטל.

"לא ידעתי איך להתמודד עם ההצלחה", אמר סולן להקת "נירוונה" באחד הראיונות. "אם היה קורס שמלמד כיצד להיות כוכב רוק, הייתי נרשם אליו. אולי זה היה עוזר לי"

"זה היה צפוי", היתה התגובה המיידית של חלק מפרשני המוסיקה. אלה הסתמכו על התדמית של קוביין בשנים האחרונות כמי שחי על הקצה, שנא את כל העולם, בייחוד את תעשיית המוסיקה שבתוכה הוא פעל וגם את עצמו. התדמית הזאת נוצרה במידה רבה על־ידי קוביין עצמו שהרבה לתאר את הסבל הגופני שהוא עובר, בשל כאבי קיבה שמהם סבל בשנים האחרונות. קוביין גם התלונן על הקושי שלו להסתגל לחיי הסופרסטאר שאליהם הוא התוודע בן לילה, בעקבות ההצלחה העצומה של אלבומה השני של "נירוונה", "לא משנה", מ־91', שנמכר ביותר מ־10 מיליון עותקים. "לא ידעתי איך להתמודד עם ההצלחה", הוא אמר באחד הראיונות. "אם היה קורס שמלמד כיצד להיות כוכב רוק, הייתי נרשם אליו. אולי זה היה עוזר לי".

באותה תקופה הידק קוביין את קשריו עם קורטני לאב, סולנית להקת "הול" וטיפוס פרובוקטיבי בפני עצמו. השניים סיפקו שערוריות למכביר לטבלואידים למיניהם וכשבסוף 92' נולדה בתם, פרנסס, הגיעה ההמולה סביבם לשיאה. ההורים המפורסמים הודו לא אחת שהם צורכים הירואין. לאחר הלידה, פירסמה כתבת "ואניטי פייר" רשימה שבה טענה כי התינוקת נולדה מכורה להירואין. בעקבות הכתבה נטלו רשויות הרווחה של סיאטל את פרנסס מבית הוריה. הילדה הוחזרה רק לאחר מאבק משפטי שבו הוכיחו קוביין ולאב שהם נגמלו מהסם. שערוריה נוספת אירעה לאחר שלאב הזמינה יום אחד את המשטרה בטענה שקוביין תקף אותה. קוביין נעצר ובחיפוש שנערך בבית נמצאו שלושה אקדחים. אך לבסוף לא הוגש כתב אישום והתיק נסגר. בראיון האחרון שקוביין נתן בינואר השנה לעיתון הרוק "הרולינג סטון", הוא הסביר שהוא מחזיק כלי נשק בביתו מטעמי הגנה עצמית וכן כתחביב. "ירי הוא הספורט היחיד שמעולם אהבתי", הוא אמר. היום נשמע המשפט הזה אירוני למדי.

אחד ההסברים הרווחים, גם של קוביין עצמו, למצבו הנפשי המעורער, היו שנות ילדותו. קוביין נולד בעיר אברדין שבמדינת וושינגטון. אביו היה מכונאי רכב ואימו מזכירה. השניים התגרשו כשקוביין היה בן שמונה, אחרי שנים של יחסים גרועים. קוביין החל לנגן בגיל שבע ובתיכון גילה כשרון בתחומי אמנות שונים. בשלב מסוים הוא זכה למלגת לימודים, אבל במקום לנצלה העדיף לעבור יחד עם חבר מילדות, הבסיסט, כריס נובוסליק, לסיאטל, שם הם צירפו אליהם את המתופף דייויד גרול והקימו את "נירוונה". ב־1988 הוציאה הלהקה את אלבומה הראשון, "בליץ'", בחברת התקליטים המקומית "סאב־פופ". עלות הפקת האלבום, שהכיל רוק כוחני ולא קומוניקטיבי, היתה בסך־הכל 680 דולר. האלבום נמכר ב־30 אלף עותקים בלבד, אך הצליח לעורר התעניינות בקרב חברות התקליטים הגדולות. לאחר הוצאת מיני אלבום נוסף, התחתמה "נירוונה" בחברת התקליטים הנודעת "גפן", וב־91' יצא האלבום "לא משנה", שהעלה את "נירוונה" לצמרת ושינה במידה רבה את פני שוק הרוק באותה תקופה. "לא משנה" נבחר לאלבום הבולט באותה שנה והפך את סגנון הגראנג' למודל לחיקוי ללהקות אמריקאיות רבות.

למשבר האישי שפקד את קוביין בעקבות ההצלחה המסחררת של "לא משנה" היו גם השלכות על היחסים המקצועיים בינו לבין שאר חברי הלהקה וחברת התקליטים שלהם. לקראת עשיית האלבום הבא של הלהקה, "ברחם", החליט קוביין שלא להיצמד לקו המוסיקלי המסחרי, במידה מסויימת, של "לא משנה". "נירוונה" החלה לעבוד עם המפיק המוסיקלי סטיב אלביני, שעבד לפני כן, בין השאר, עם "הפיקסיז". אחרי שהסתיימה הקלטת האלבום, לא היו מרוצים בחברת התקליטים מהתוצאה ודרשו מ"נירוונה" להקליט אותו מחדש. גם קוביין, נובוסליק וגרול לא היו מרוצים, מה שהביא לחיכוכים עם אלביני ועיכב את הוצאת האלבום. לבסוף, אחרי עבודת אולפן שבה חוזקה עוצמת השירה והבס, הוא יצא בספטמבר אשתקד. בין השינויים שהאלבום עבר, הוצא ממנו השיר "אני שונא את עצמי ורוצה למות", שאת כותרתו ייעד קוביין גם לאלבום. בראיון ל"רולינג סטון" נשאל קוביין עד כמה היתה הכותרת הזו נכונה לגביו. "זה היה סאטירי לגמרי", הוא ענה. "המטרה היתה לעשות צחוק מעצמנו. אנשים חושבים שאני טיפוס מתלונן, מטורף וסכיזופרני, שרוצה כל הזמן להתאבד. לכן, חשבתי שהכותרת הזו יכולה להיות מצחיקה. בסוף החלטנו לוותר עליה, משום שידענו שאנשים לא יבינו אותה נכון". בתשובה לשאלה, האם הוא ניסה להתאבד בעבר, אמר קוביין: "במהלך חמש השנים שסבלתי מכאבי הבטן רציתי להתאבד כל יום. פעמים רבות הייתי מאוד קרוב לכך".

את הראיון ל"רולינג סטון" העניק קוביין באמצע סיבוב ההופעות של "נירוונה" באירופה. בתקופה ההיא הוא היה ככל הנראה מאוד אופטימי. לדבריו, מצבו הגופני השתפר, הוא החל להקפיד על תזונה בריאה לקחת תרופות שהקלו על כאביו והתנקה לגמרי מסמים. "מעולם לא הייתי מאושר יותר בחיי", הוא אמר. "אני הרבה יותר שמח משאנשים חושבים". בראיון הוא דיבר על תוכניות הלהקה לעתיד. הוא אמנם הרגיש כי הוא לא חושב שהלהקה תמשיך להתקיים עוד שנים רבות, אך אמר שלפחות אלבום נוסף הם יוציאו. האלבום הבא של "נירוונה" אמור היה להיות, על־פי קוביין, אלבום אקוסטי, דומה לאלבום האחרון של אר.אי.אם.

ואולם, כבר לפני חודש התברר שמצבו של קוביין אינו ורוד כפי שהיה נדמה בינואר. במהלך סיבוב ההופעות של "נירוונה" באירופה, נמצא קוביין במלון הלהקה ברומא, שקוע בתרדמת שנגרמה על־ידי עירבוב של משככי כאבים ואלכוהול. קוביין ניסה ככל הנראה כבר אז להתאבד, אבל כעבור כמה ימים הוא התעורר וחזר להתאושש בביתו בסיאטל. חברת התקליטים הכחישה נמרצות את השמועות שזה היה נסיון התאבדות. אלא שקוביין לא הצליח לחזור לעצמו. מנהלי הלהקה שידעו על כך ביטלו את כל ההופעות שתוכננו ל"נירוונה" בתקופה הקרובה, אבל כפי שמתברר, שעל קוביין עצמו לא שמו פיקוח מספיק הדוק.

שאלות רבות, הנוגעות למידת האחריות שגילו מקורבי קוביין כלפיו בימים האחרונים לחייו, כשהיה ברור שמצבו לא יציב, נותרו עדיין פתוחות. חלק מהתשובות יינתנו בוודאי בשורות הרבות שייכתבו עליו, כחלק מתעשיית המוות המתורגלת למדי של עולם הרוק. בנקודה אחת יסכימו ללא ספק כל הכותבים: קורט קוביין היה אמן כשרוני מאוד, שתרם תרומה מרשימה לרוק בעשור הנוכחי. פרט לכתיבת השירים, הוא היה אחראי גם לצד הויזואלי של "נירוונה", הווידאו־קליפים ולעטיפות האלבומים. בכל תחומי העשיה, הוא היה רק בתחילת הדרך. לו עצמו זה כנראה הספיק. ■

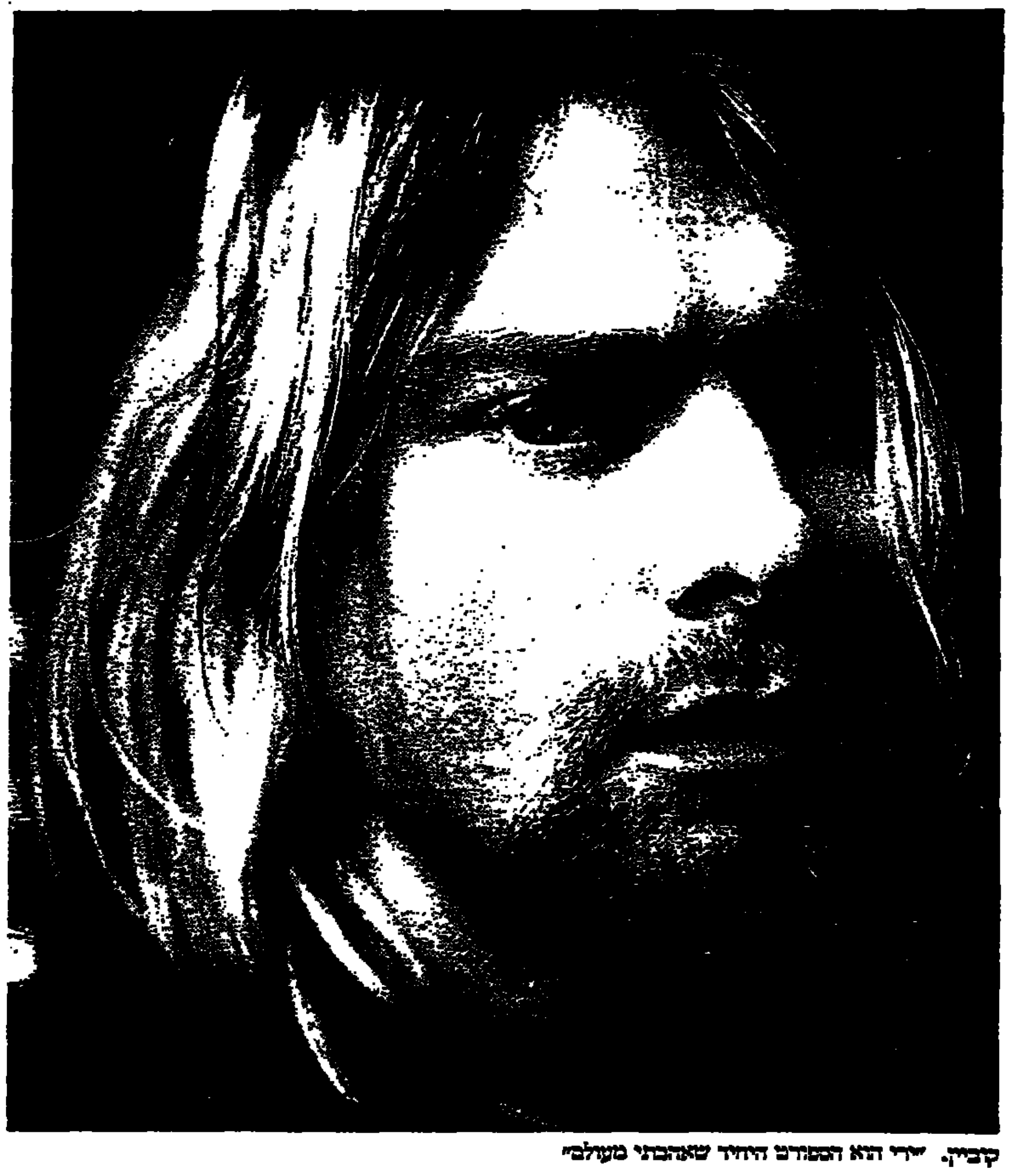

קוביין. "ירי הוא הספורט היחיד שאהבתי מעולם"

נצחון הערכים המטומטמים

סצינה מהסרט "חלומות פז". במרכז, נאני מורטי

למי שיצפה בסרטיו של הבמאי נאני מורטי, שיוקרנו ברטרוספקטיבה בסינמטקים בארץ, צפויה היכרות עם במאי אינטליגנטי, אישי וישר ועם מגוון הדמויות שמככבות בסרטים, המשקפות כולן את התרבות העשירה והמרתקת של השמאל האיטלקי

אורי ש. כהן, רומא

אף כי הביקור של נאני מורטי תוכנן עוד הרבה לפני הבחירות באיטליה, יש משהו סמלי בכך שבשבוע הבא תיערך בסינמטקים בשלוש הערים הגדולות הקרנה של סרטי הבמאי אשר נחשב בעיני רבים "הנביא של דור שלם, של השמאל המסויים הזה באיטליה", ובעיני אחרים "בין התופעות הזוהרות המשכנעות בקולנוע האיטלקי, שכצבו ענום מעט בשנים האחרונות". מורטי עצמו, ככל הנראה, לא אוהב את ההגדרות האלה, אך קשה למצוא דרך אחרת להציג במאי שבאיטליה תפקד תרבותי חשוב כל־כך, והוא בגדר נעלם לגבי הקהל הישראלי. כדי להבין עד כמה מרכזית דמותו, תספיק העובדה שהנהלת פסטיבל ונציה חשבה עליו כמועמד הטבעי להחליף את ג'ילו פונטקורבו ("הקרב על אלג'יריה"), כאשר רצתה להפיח רוח חדשה בפסטיבל. בסופו של עניין, בבחירה של הבטחות וקונבנזוס, פונטקורבו נשאר לשנה נוספת: החלטה סמלית שהוקדמה את זמנה ביחס לבחירות הפוליטיות הרוב, כבר ברור, אינו חפץ בשינוי.

כילד שנת 1953 מורטי משתייך באופן מובהק לדור שהתבגר באיטליה של מהומות הסטודנטים בסוף שנות ה־60 וה־70. אקלים חברתי ופוליטי שמהווה גם היום את הבסיס לשמאל האיטלקי המתקדם, בעבר המפלגה הקומוניסטית האיטלקית. גם אם מורטי עצמו מתנגד להגדרתו כנציג של דור באומרו "אני בקושי מצליח לייצג את עצמי", הרי שההתייחסות אל הקשר שלו לדור זה היא בלתי־נמנעת.

גם ההתייחסות אל מורטי, כאשר דנים בסרטיו, יותר מתבקשת: הוא השחקן הראשי בכל סרטיו, הקולנוע שלו אישי מאוד, הדבר הבולט בו ביותר הוא הניסוי הבולל, המצליח לדבר בשפה אל כולם, למרות העיסוק האגוצנטרי? והמעט אגוצנטרי שלו בבמאי עצמו. הבסיס ליכולת ההזדהות הזאת הוא הטיפול האנושי, הכן והאירוני של מורטי, בסמלים הסיפוריים של החברה האיטלקית בכלל, והשמאל שלה בפרט. הרטוריקה, המילים הגבוהות, הג'סטות החלולות והבריחה לסופר־דאס כשתוקפים במעדוניהם ובמנוחותם בפרטיו. כל זאת, על אף שזאת הסביבה החברתית־פוליטית אליה הוא משתייך, ובה הוא משתתף באופן פעיל, כמו במערכת הבחירות האחרונה בה עמד בראש קבוצת במאים שהוכיחה סרטון אנטי־ברלוסקוני.

אף שמורטי זכה לפופולריות נרחבת גם מחוץ לאיטליה, בעיקר בצרפת, אין להתפלא על כך שבארץ כמעט שאינו מוכר, בניגוד לבמאים איטלקים אחרים בני־דורו דוגמת גבריאל סלבטורס ("מדיטרנאו"). הקולנוע של מורטי הוא ללא ספק איטלקי באופן מספיק מובהק כדי להיות זר לגבי הצופה הישראלי. והוא גם אינו קולנוע פשוט וקל להבנה. למרות זאת, ההומור אינו בלתי־עביר, והקלות יחסית אפשר למצוא נקודות התייחסות רלוונטיות. למי שיצפה בסרטיו צפויה היכרות עם במאי אינטליגנטי, אישי וישר ועם מגוון הדמויות שמככבות בסרטים, בהן חברי הבריגדות האדומות לשעבר, כומר צעיר, מעריצים מיליטנטיים יותר ופחות, המרכיבים כולם את התרבות העשירה והמרתקת של השמאל האיטלקי.

בשנים האחרונות הקים מורטי חברת הפקות שהפיקה את שלושת סרטיו האחרונים, כולל "יומני היקר", שיצא לאקרנים בסוף השנה שעברה וזכה להצלחה עצומה ולברכה הבשר לא יוקרן ברטרוספקטיבה. מורטי גם פתח בית־קולנוע שהוא אחד הפופולריים ברומא, כל זאת כיתוך אהבה גדולה לקולנוע. "כלי ביטוי שעדם אבד עליו הכלח" אם לצטט אותו. כבר בסוף שנות ה־80 ביטא מורטי את ההתמודדות המוסרית של המערכת הפוליטית בסרט שהפיק ושיחק בו, "נושאי הכלים", ואז גם הבהיר שאלה הן שנים שאני מוצא אותן ציניות, וולגריות ומשעממות, שנים שבהם ניצחו ערכים שהם לדעתי לא רק שטחיים, אלא מעל לכל מטומטמים".

לא במקרה נבחר עתה מורטי לבמאי השנה עם סרטו "יומני היקר", ובאשר מסיטמני השנה המיבו לבטא את מעמדו באיטליה. "האם מורטי הוא הבמאי האהוב ביותר על האיטלקים? בל נגזים. מורטי עדיין אינו נאהב על־ידי כולם וללא תנאים... במובן כן, אך לא כולם מוכנים לראות בו נביא... סרטו "יומני היקר" הוא כנראה האירוע החשוב ביותר של השנה בקולנוע האיטלקי, אף יותר מהבחירה הקשה של ברטולוצי. סביב מורטי אפשר לנשום עדיין אווירת ביוחרת...

"אבל האם כל התנועה הזאת באמת כליבך מעיליה לקולנוע שלו, לאישיותו האמנותית, בהעלאה על נס של השמאליזם הברור שלו, של בילים ובהרים שנעשה בהם שימוש שירותי כדי להתעסק כעבר לגבולות של הדבריות, כדי להפוך אותן לתופעה חברתית. אין זה מקרה שבעצם כך מיכון שלא יראו, ואף ימעיטו בערכו של הדבר האיתנטי והיקר ביותר – הכשרון האמיתי של הקולנוע שלו, שלהבדיל, בצלה כוהרים תמיד חלק יותר אישמטי והדיקלי". ■

לפרסם ויהי מה

רוברט ברנשטיין, נשיא הוצאת הספרים "ראנדום האוס", מקדיש גם מאמצים רבים לעניין זכויות האדם. ארגון שהקים עוקב אחרי שיטות־הפעולה האכזריות של המשטרים הדיקטטוריים ועושה הכל כדי לחשוף אותן ברבים. עתה הוא נחוש בדעתו לפרסם את העובדה שהמשטר הסיני ממשיך לעצור ולענות את אזרחיו

"אקונומיסט", מיוחד ל"דבר"

אחת הבעיות המעיקות על ביל קלינטון היא, האם לנהוג בתקיפות עם סין בנוגע לזכויות האדם, כפי שהבטיח במסע הבחירות שלו, או להתחשב בחברות האמריקאיות המעוניינות לעשות עסקים בסין, ולגשת לנושא בעדינות. מוציא־לאור בשם רוברט ברנשטיין אינו מקל על מצוקתו של קלינטון. לדבריו, אמינותה של ארצות־הברית כאומה מוסרית מונחת על כף המאזניים.

ברנשטיין הוא בעצמו איש עסקים מצליח. הוא התחיל את חייו במו"לות כנער שליח, ובשנת 1966 היה לנשיא ההוצאה הידועה "ראנדום האוס". תחת הנהגתו הפכה ההוצאה למו"ל הגדול בעולם של ספרות כללית, וכאשר פרש, לפני חמש שנים, הגיעו מכירותיה ליותר מ־800 מיליון דולר בשנה. במקביל, הוא הקדיש מאמצים רבים לעניין זכויות האדם. הארגון שהקים בשנות ה־70, "משמרת זכויות האדם", עוקב אחרי שיטות־הפעולה האכזריות של המשטרים הדיקטטוריים ועושה הכל כדי לחשוף אותן ברבים.

ברית־המועצות היתה אחת המטרות הקבועות. הספר הרוסי הראשון שברנשטיין הוציא לאור היה ספרו של אנדריי סחרוב, הפיסיקאי חתן פרס נובל, כתנגד המשטר הסובייטי. הרוסים רתחו מזעם, וברנשטיין מצא את עצמו מסוכסך גם עם כמה מו"לים מערביים שהיו מעוניינים במכירות בברה"מ יותר מאשר בתמיכה בסופרים אסורים ועצורים ומתנגדי משטר אחרים.

ברנשטיין התמיד בגישתו והוסיף לרשימה את ילנה בונר, אשתו של סחרוב, את רוי מדבדב, נתן שצ'רנסקי ואצלב האבל. קדם־מכירות במולת אפשר להוצאה להרוויח מספרים אלה בה בעת שהגביר את השפעת מחאתם של המחברים. רשימת השמות של האנשים שעונו על־ידי הצבא הברזילאי נמכרה ב־1,500 עותקים בלבד, אבל, הסביר ברנשטיין, "פרסום הספר כאן הגן עליו שם. הצבא הבין שאין טעם לאסור על הספר, ובסופו־של־דבר נמכרו 100 1,000 עותקים שלו בברזיל עצמה".

ברנשטיין מאמין שמצפונו החברתי התפתח עוד בילדותו. בתקופת השפל הכלכלי של שנות ה־30, אירגן בית־הספר המתקדם שבו למד נסיעות לאזורי הכורות ולרובעים העניים של ניו־יורק. ב"ראנדום האוס" הוא היה מדריך את צוות המכירות שלו באמירה שהם "העורקים של הדמוקרטיה".

בימים אלה הוא מוטרד מאוד מהמצב בסין. לא מכבר חזר מביקור בן שבוע בבייג'ינג, והוא נחוש בדעתו לפרסם את העובדה שהמשטר הסיני ממשיך לעצור ולענות את אזרחיו. כמו"ל בהוצאת "ג'ון וויילי ובניו" הוא פירסם את ספרו של הארי וו, "רוחות מרות", המתאר את 19 השנים שבילה בלוגאי, הוא הגולאג הסיני, וכן את "ימים שחורים בבייג'ינג", על גורלם של מנהיגי ההפגנה הדמוקרטית בכיכר טיאננמאן ב־1989. הוא גם הסכים לפרסם את זכרונותיו של וויי ג'ינגשנג, כאשר הדיסידנט הידוע, שנעצר שוב בימים אלה, ישלים את כתיבתם.

ביוני יהיה על הנשיא קלינטון להחליט האם סין "שיפרה במידה ניכרת" את מצב זכויות האדם, וכבר הבדיקה את חדוש בעבודה המסתור ב"מידה מוקעת ביותר". ברנשטיין מאמין שלחץ אמריקאי יעיל לקלינטון כדי להפחית את הדיכוי. אבל, הוא אומר, "היום איש לא רוצה לשמוע על האכזריות והעינויים במערכת הכליאה הסינית, מכיוון שכולם רוצים לעשות עסקים בסין".

ברנשטיין ימשיך להכריז להם. "זכויות האדם הן רק רעיון", הוא אומר, "אבל הוא אחד הרעיונות השבילים בעולמנו היום". ■

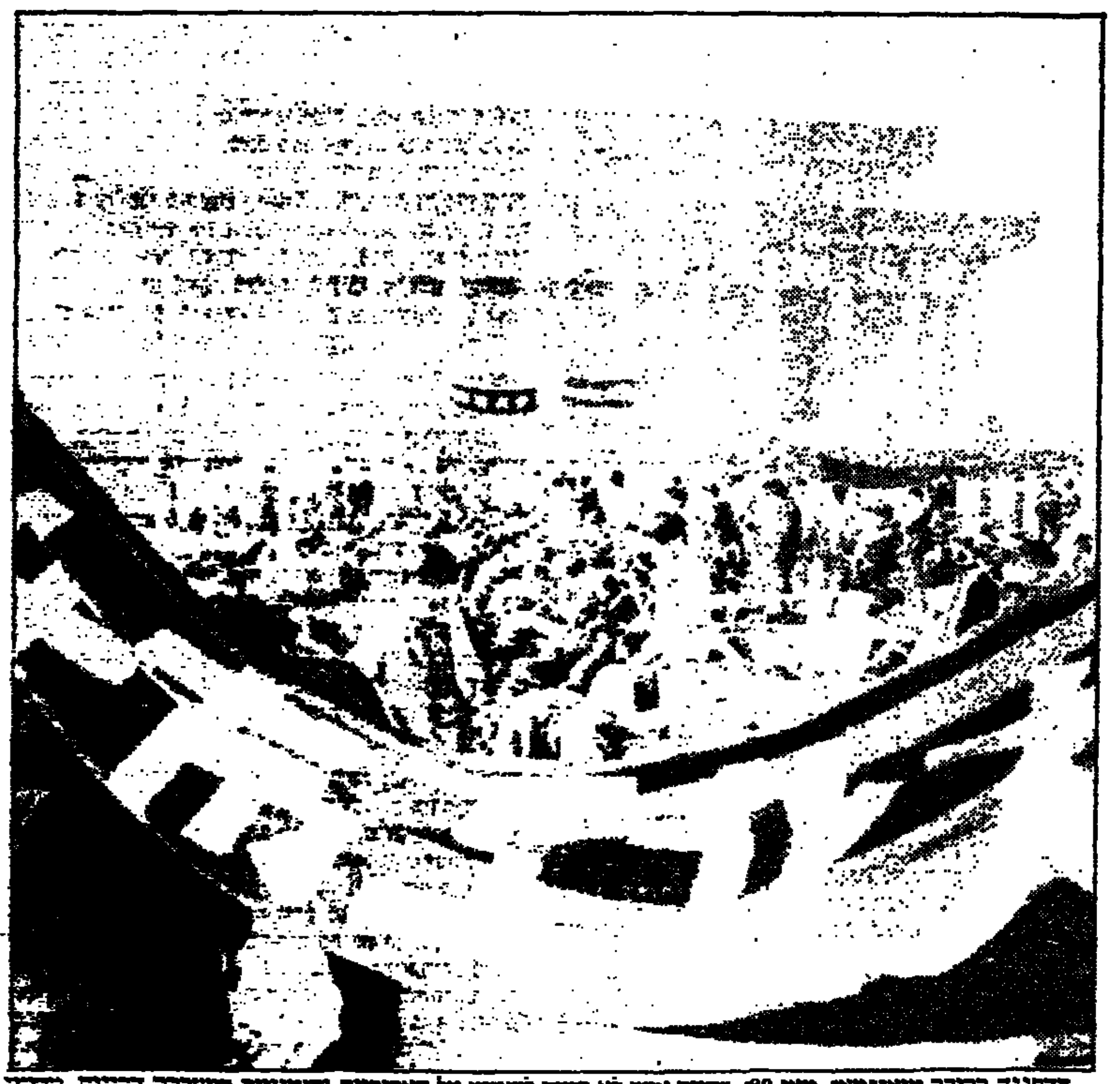

ההפגנה בכיכר טיאננמאן, מאי 89. "היום איש לא רוצה לשמוע על האכזריות והעינויים במערכת הכליאה הסינית, מכיוון שכולם רוצים לעשות עסקים בסין". צילום: אי.פי

מבצע יצחק

במבצע הצלה שלא היה כמותו מאז מבצע "משה" הובאו לארץ בערב יום העצמאות, בחשאי, רבבות פועלים מן המזרח הרחוק

הפגישה הראשונה עם אדמת הארץ

"אמרו לנו בתאילנד שבארץ אפשר לאכול מהרצפה. ובאמת, איך שירדנו, ראינו שבכל מקום יש שאריות אוכל והרבה לכלוך." כך אמר מא־טאי־טוי שהגיע ארצה כדי לעבוד בנקיון.

דובר מבצע "יצחק" הכחיש מכל וכל את השמועות כי המטוס, ובו עובדי הנקיון, אולץ לעבור מעל טריטוריה רוסית בדרכו ארצה.

"תגידו גבינה" אמר הצלם, והתאילנדים חייכו חיוך ראשון

פרחים מוגנים

חיילת אתיופית העניקה לכל תאילנדי זר פרחים שנקטף באיסור על ידי ערבים, עוד לפני העלת הסגר.

לחם ומלח

כל תאילנדי שירד מהמטוס קיבל לחם ומלח.

"אנחנו מקורים", אמר דובר המבצע, "שזה יספיק להם לשבועיים הראשונים עד שהם ירוויחו את הכסף הראשון ובו יוכלו לקנות אוכל."

ה"ראיס" (משהו מקביל ל"קייס") התאילנדי אמר לכתבנו במרירות: "אצלנו, בתאילנד, אורח מתקבל באגרול ובליצ'י, ולפני שהוא יוצא הוא מנשק את ה'פורצ'ן קוקיס' שעל הדלת".

לכתב "דבר־אחר" לענייני מנהגים נודע כי ה"פורצ'ן קוקיס" זה מין דבר חום שיש בתוכו נייר, ולדעת חוקרים הוא גלגול של המזוזה היהודית, אם כי לפעמים הוא גם גלגול של קוק תאילנדי.

עוד במטוס זיהה שלמה גרוניך את הכשרונות הבולטים מבין התאילנדים וכשנחת המטוס מיהרה הלהקה כדי להספיק להופיע בקטעי פולקלור בתכנית בשידור חי עם דן שילון. בצילום: זהבה ושלושת הדוכים – אגדה תאילנדית על שלושה אחים היוצאים לחפש את מזלם בארץ רחוקה.

סקופ! בין הבאים התגנבו למטוס גם כמה יהודים

חוכות לעלות לישראל ליהודי תאילנד במסתרים ולסמוך בלוקים, מתנקשים על חוק השבות, רק לתאילנדים גויים ממבצע ישמעאלי. מסתבר שבגלל החוסות שאפיין את המבצע הצליחו כמה יהודים להסתנן למטוס.

במשך כל הנסיעה לא הרגישו איש בנוכחותם, אבל עם הנחיתה בארץ לא התאפקו [illegible] שבין הנוסעים, פרצו במחיאות כפיים וצעקו: "הבאנו שלום עליכם".

אנשי הביטחון שמו יד על המתחזים והעבירו אותם מיד ללשכת התעסוקה, כדי שיקבלו שם קצבת אבטלה.

הרב ישראל סטן: התאילנדים הם מצאצאי הגר, ויש להם זכות להיות שואבי מים וחוטבי עצים

הרב הראשי למזל בתולה, הרב ישראל סטן, פרסם פסק הלכה עם אופק של דגים, המתיר לבאים מתאילנד לבצע את כל העבודות המלוכלכות, לרבות הוצאת זבל, רחיצת כלים ושאר עבודות שבעבר הותר רק לישמעאלים לעסוק בהן.

הרב סטן מסתמך בפסק ההלכה על פרק כ"א בספר בראשית, פרק שעד היום לא נלמד בבתי הספר כי לא היה זמן.

כששילח אברהם את הגר, אם בנו, ואת ישמעאל בנו למדבר, על פי בקשת הצדקת שרה, נאמר בפסוקים י"ד־ט"ו: "וישכם אברהם בבוקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר שם על שכמה ואת הילד וישלחה ותלך ותתע במדבר באר שבע. ויכלו המים מן החמת ותשלך את הילד אל אחד השיחים."

נשאלת השאלה מדוע אברהם, שללא כל ספק אהב את אמתו ובנו, נתן לה כל כך מעט מים שבקושי הספיקו לפסוק אחד?

מכאן אנו למדים שאברהם, שהיה צדיק, לא רצה להעמיס עליה משא כבד, כיוון שהגר, אם ישמעאל, היתה הרה ללדת באותה עת. אמור מעתה שלהגר היו שני בנים, הראשון ישמעאל והשני תאילנד, שזרעו הגיע לבנקוק אחרי הצבא כמו כולם, והיה שם לגוי גדול עצום ורב, ממש כפי שבארץ כל גוי גדול ועצום נהיה לרב. ומכאן שהתאילנדים שהגיעו במבצע "יצחק" הם נצר להגר, ויש להם זכות להוציא לנו את החרא.

ברוכים הבאים אחים רחוקים

בשדה התעופה חיכו לבאים אלפי אורחים נרגשים ובידיהם שלטי ברכה

פועלי כל העולם – הנה הנה המשיח בנירוונה

המוסף הסאטירי של "דבר" • גליון מס' 533 • 15 באפריל 1994 • ד' באייר תשנ"ד • מוקדש לסגר, שיתן לנו אפשרות לספור כל יום בשקט את העומר

אלף | בית

א: ראית את הסטיקר על המכונית שעברה עכשיו?
ב: לא. מה היה כתוב שם?
א: העם עם הגולן.
ב: אהה זה בטח מכונית נרבנית.

המערכת: שלמה ניצן, יאיר גרבוז, דני קרמן, אביב אלחסיד, תומר קרמן, אורי קרמן, אליהו שרייבר (תחולה), טל לזר, אילן אוסנדרייבר ז.ס, תרזה איזנברג ואבנר כץ – אלא מה.
סדר-צילום: ויקטור חלפי

רבין: עמדנו בתאריך שנקבע מראש

כל אזרחי ישראל עמדו ב-13 באפריל במשך שתי דקות

הנקם

ערבי רצח יהודי על רקע פלילי כנקמה על הטבח בחברון

והנקמה

ערבי רצח יהודיה על רקע רומנטי כנקמה על הטבח בחברון

קונצנזוס

מדינת ישראל: גיל המעבר

אין מועד מתאים יותר מאשר חג העצמאות להתבונן אחורה ולראות עד כמה התבגרה המדינה בשנה האחרונה בעקבות תהליך השלום. התבגרות של מדינה דומה במובנים רבים להתבגרותו של אדם בודד: בילדותו הוא מפחד מדברים טריוויאליים כמו חושך, אש, רעש פתאומי, אנשים זרים ועוד מיני חרדות ופחדים, שאין להם בסיס ממשי. כאשר הוא מתבגר הוא ממשיך לפחד – שהרי נאמר: אשרי המפחד תמיד. אבל הפחדים שלו מבוססים על האיומים הממשיים והוודאיים המלווים את חייו של האדם, פחד קיומי עמוק מפני מה שעלול לקרות ומפני מה שמחויב לקרות. בינקותה סבלה גם מדינת ישראל מפחדים ראשוניים ולא היתה מודעת לסכנות האמיתיות המאיימות על קיומה. כמדינה צעירה ואגוצנטרית, היא היתה נתונה לפחדים קטנים, מיותרים וטריוויאליים, כמו החשש ממלחמות בכלל ומהידיעה שכל מלחמה שתבוא תהיה גרועה בהרבה מקודמתה; כמו החשש מפני ההתחמשות של צבאות ערב – כולל המידע על נשק בלתי קונבנציונאלי, לרבות אופציות לנשק גרעיני; כמו המחשבה על כך שאנו מוקפים אויבים הרוצים לתשמידנו, לזרוק אותנו לים ולרשת אותנו.

מתוך כל הנאמר לעיל הגיעו קברניטיה התינוקיים של המדינה התינוקית למחשבה שיש לפתוח בתהליך שלום כדי למנוע את הסכנות הללו. אך, כאמור, תהליך השלום זרז את התבגרותה של המדינה ופקח את עיני אזרחיה לראות מה הן באמת הסכנות. הקיומיות של מדינת ישראל, והסכנות אינן טילים וגם לא פצצות אטום, אלא קרע בעם ופינוי יהודים משטחי ארץ-ישראל ופגיעה בפסק הלכה של רבנים, ואפשרות לעורר יהודים למעשים קיצוניים וסיכוי שבודדים יהפכו לתמהוניים ופגיעה חמורה בגאווה הלאומית על ידי התרפסות בפני הנוראים שבאויבינו ושיבושים חמורים בחבלי משיח בדרך לביאת המשיח.

אלה הן הבעיות שעומדות היום בראש סולם העדיפויות של מדינת ישראל. השלום וגם סכנת המלחמה היו עניינים של חוסר התבגרות. העיקר הוא, שעם ישראל יהיה מאוחד בארץ-ישראל וישמור על תורת ישראל, כי כל אלה הם בבחינת ייהרג ובל יעבור. המלחמה הבאה לא תהיה יותר מלחמת אין ברירה אלא מלחמת אין קרע בעם. אמרו מעתה: ייהרג ולא ייקרע, ייהרג ולא יתפלג. כמו שציווה עלינו הד"ר ברוך גולדשטיין בצוואת כיסו: "שמע ישראל... אחד, אדון עולם – לא אירא". ויפה שעה אחת קודם.

"רננו צדיקים לה'"

העורך

מכת ברק הוציאה ספר תהילים מעפרה חזה

מכת ברק, שפגעה במטוס "אליעל" בדרכו מלונדון לתל-אביב, הוציאה ספר תהילים מעפרה חזה. בתחילה אלוהים לא היה בטוח שספר התהילים אכן יצא, כי מהמאמץ לעשות את הברק נשרף לו פיוז ולא נדלקה הנורה האדומה, שמהבהבת בכל פעם שנוסע, ובעיקר נוסעת מפורסמת כל כך, מוציאים ספר תהילים בטיסה. אלוהים הזעיק מטוס של חיל האוויר וכשראו הטייסים שתהילים בידיה של הזמרת אישרו למטוס לנחות בשלום בשדה-התעופה. אלוהים ליווה את הנחיתה בשירת הבאנו שלום עליכם.

קריאה להתפטרותו של מנכ"ל "אל על" לאחר שהתברר שמטוס "אל על" לא עצר בזמן הצפירה ביום הזיכרון

ברגע האחרון

מתרבים הפלשתינאים המתנגדים לתהליך השלום ולפינוי מתנחלים יהודים מהגדה ומהרצועה. לטענתם, החזרת השטחים הכבושים תוביל בסופו של דבר למדינה עצמאית ואין להם כל עניין בכך שמדינת ישראל תהיה מדינה עצמאית.

מוּמחי M.T.V.

התאבדותו של סולן להקת "נירוונה" תגרום להרבה בני נוער להקשיב לשירים של אביב גפן

בעלי המלונות שהעניקו הנחות לרפי פלד יועמדו לדין על גרימת טובות הנאה למפכ"ל המשטרה

היועץ המשפטי לממשלה החליט להעמיד לדין את בעלי המלונות שגרמו טובות הנאה למפכ"ל המשטרה המתפטר רפי פלד. לעומת זאת החליט שר המשטרה משה שחל להחזיר את המפכ"ל לתפקידו.

שר המשטרה אמר לכתבנו "ברגע שהמפכ"ל התפטר מתפקידו ממילא נחסכו כל טובות ההנאה לפיכך רטרואקטיבי. מאחר שהשהייה במלונות גרמה למפכ"ל סבל כה רב וגם בושה גדולה מאוד, יהיה זה מגוחך להמשיך ולהאשים את רפי פלד בקבלת טובות הנאה".

כתבנו מוסיף: מיד לאחר שהודיע שר המשטרה למפכ"ל כי החליט להחזיר אותו לתפקידו, שמח המפכ"ל מאוד, מה שהוסיף מחדש את הסבל והצרות שלו לטובות הנאה, ועל כן החליט השר שחל לקבל את התפטרותו של המפכ"ל על אף שלשר המשטרה עצמו אין שום טובות הנאה מההתפטרות של המפכ"ל. השר שחל עדיין נהנה מההנאה של ההתפטרות של טורנר.

אלף | בית

א: תגיד, שמעת שבנו של הרב עובדיה יוסף אמר שמי שנהרג ע"י גוי יש לו חלק בעולם הבא?
ב: שמעתי.
א: אז למה כשיהודי נרצח ע"י גוי אומרים: "השם יקום דמו", הרי היהודי זכה בעצם בזכות גדולה מאוד?
ב: כי אלהים לא סובל שלוקחים לו חלקים מהעולם הבא. הוא מפחד שבסוף לא יישאר לו חלק בעולם הבא.

אלף | בית | המשך

א: זאת אומרת, שלפי ההלכה לגולדשטיין יש חלק בעולם הבא?
ב: בהחלט. לפי ההלכה יש לברוך גולדשטיין חלק בעולם הבא, ואם אני הייתי מאמין באלהים הייתי מתפלל אליו שיגדיל את החלק של גולדשטיין בעולם הבא ויקטין את החלק שלו בעולם הזה.

דעת יחיד

על המפה

עשרות מפגינים מהימין הקיצוני הגיעו לחדרה ובידיהם שלטים "יש"ע זה כאן" ו"רבין בוגד".

צריך להודות שהפעם הזאת הצדק הוא עם הימין: יש"ע היא באמת שם וכאן ובחדרה ובעפולה ובכל מקום. אבל דווקא בגלל עובדה מצערת זו, מן הראוי שליש"ע יהיה רק מקום אחד והמקום הזה הוא ללא ספק שם ולא כאן. כי כאשר יש"ע תהיה שם יהיה שקט, והשלטים ישובו בשלום לבסיסם. לחילופין, אם יש"ע זה בחדרה, אז ממילא יש"ע זה לא ביש"ע, וכיוון שאת יש"ע הם לא רוצים להחזיר, כלומר את חדרה, אז מן הראוי שנחזיר את חדרה, כלומר את מה שקרוי היום בטעות יש"ע.

ד. יחיד

60 שניות על

לקראת יום העצמאות ה-47 של מדינת ישראל:
קנו רק כחול-לבן!!!
בבואכם לבחור דגל שימו לב שהוא מסומן במגן-דוד הכחול המקורי (סימן רשום).
קנו רק דגל כזה! (הדגל שאתם רואים בטלוויזיה כל יום אחרי פסוקו)
ולא דגל כזה!
AS SEEN ON TV
היזהרו מחיקויים זולים!

הודעה לקוראינו
בשבוע הבא תצא מחלקת המודעות של "דבר אחר" בשני מוספים פרסומיים מיוחדים:
1. רפי – בולט מאחוריך
2. חיים – בולט מאחוריך
מחלקת המודעות של "דבר אחר" ממליצה לכל בית ישראל לרכוש מודעה לפחות באחד מן המוספים הנ"ל, ובכך לרכוש לפחות שני ידידים במכה אחת:
1. רפי פלד ורפי רקנטי
2. חיים הבדבלי וחיים רמון וחיים אורון

משא

עורך: פסח מילין

משירת קנדה

רפאל בארטו־ריברה

חוף

מאנגלית אביב עקרוני

1
מעל הגבעה
השמש עולה כסירת מפרשים
השמש.
הים.

2
הים הוא מה שהוא נראה
הוא שר

שמים בהירים
עננים הם ערים תלויות

באמרי מתי
או היכן
המלה היא עכשו
המקום הוא כאן
או שם
סקס הוא שיר
סקס הוא.

סקס היה
הים.

3
ילדים משחקים, יחפים,
על החוף
פניהם לוהבים כסכינים
באור שמשה של פוארטו־ריקו
עשבים באפי סביב קרסלי
הים שר, מלבין
ונגר
על החוף
אין מאום
רק חול לבן
קצף לבן
נייר לבן
עליו לכתב
שיר
או ספר
או שנות חיים

רפאל בארטו־ריברה הוא משורר קנדי שהשתייך לחבורת המשוררים המודרניים הקרויה – "ארבעת הרוכבים". לחבורה זו קשורים המשוררים פול דאטון, ב. פ. ניקול וסטיב מקאפרי. אחדים משיריהם פורסמו בעברית ב"ידיעות אחרונות" (1985) בתרגומו של אביב עקרוני.

זמן ופרספקטיבה בשירת אצ"ג

עיון בשני מושגי יסוד

יורם בק

מאמר זה אינו מתיימר להיות מאמר מדעי, לא בספרות עברית ולא בתורת הספרות, אלא כל כולו נסיון לעמוד על שני מושגים הרווחים הן בשירת אצ"ג והן בחיבורים על אודותיה – מושגים שיש בהם כדי להאיר שירה זו אולי מזווית ראייה חדשה.

המושגים "זמן" ו"זמנים" נפוצים מאוד אצל אצ"ג, הם מופיעים, פשוטו כמשמעו, במרבית השירים, ואף בכותרות רבות. כמשורר הוגה מן המאה ה־20 הוא ספג את ההתפתחות שחלה במונחים אלה בתוצאה ממפעלם של איינשטיין וברגסון. הזמניות כקטגוריה מרכזית של המחשבה והיצירה תפסה מקום נכבד בתודעה של האדם המערבי, ושינתה לעד את הפרספקטיבה שלה. ובמשפט מגושם זה אנו עוברים הישר אל המונח השני – "פרספקטיבה" או "פרספקטיבות", כפי שקרוי השיר הראשון ב"אימה גדולה וירח", והרי כבר לפנינו גיבוש ראשוני של הבעיה, שמאמר זה מבקש להציג. דהיינו: המתח בין "זמן" או "זמניות" ל"פרספקטיבה" כשיקוף המהלך התודעתי והאמנותי המתבצע ביצירת אצ"ג לאורכה ולרוחבה, החל מספר שיריו הראשון, "אימה גדולה וירח" ועד ללירִיקה המאוחרת. ובמובן זה מייצג אורי צבי גרינברג את הדילמה הקריטית של כל המאה העשרים.

בעקבות המהפכה בתודעת הזמן, שהוזכרה לעיל, שונתה הספרות המערבית. שכן מהפכה זו הביאה לתחושה חדה יותר של סופיות הקיום האנושי. הפילוסופיה האקזיסטנציאליסטית מחד גיסא וההתרחשויות ההיסטוריות מאידך גיסא יצרו תחושת חרדה בבסיסה של התודעה הקולקטיבית והפרטית, והתרבות המערבית כולה הגיעה עד פי תהום. מלחמת העולם הראשונה היתה חוויית יסוד לאצ"ג ולסופרים אירופיים משני צדי המתרס (כדאי לתת את הדעת גם לחוויית המלחמה אצל סופרי מעצמות המרכז, גרמניה ואוסטריה, ולא רק אצל האנגלים והצרפתים). האקספרסיוניזם והקוביזם באמנות היו פועל יוצא של מועקה זו, והתגובה של אירופאים בפני הזוועה והמוות ביוונה הן מחוויות היסטוריות ממשיות הן מתודעת המשך (durée) הברגסונית. זאת ניתן לראות בקרב יוצרי יסוד שונים זה מזה כפרוסט ורילקה, ברומנים של האקספרסיוניזם הגרמני, בשירת אליוט ופאונד, ב"דור האבוד" של המהגרים ותבורתו בפאריס ועוד ועוד.

גם אצ"ג נולד מתוך עולם זה. מבעד אותו חוויית האימה שעל גדות הטווה, בחזית הסרבית, שבה נתגלה לעיניו כמו לעיני בני דורו האירופיים חזון האימה של השמדה המונית, – והוא מוכיח שוב ושוב בשירים וגם במאמרים – ומצד שני ניכרים ביצירת אצ"ג "באמצע הזמנים" עקבותיה של המהפכה הפילוסופית של תחושת שעון החול האוזל, תודעת הקץ שאחריו אין כלום. (גבוה שונה המאה ה־20 מכל מה שקדם לה, כי קודם לכן האמינו בעולם הבא, באלוהות טרנסצנדנטית ובעולם טרנסצנדנטי, משום כך יכלו לשיר על המוות ולראות את מה שמעבר לו; מה שנמנע להלוטין מאצ"ג ומן המשוררים המודרניים). הספר "אנקריאון על קטב העיצבון" מבטא את התחושה הקיומית הזאת, עד כדי כך שלעיתים אותה נקרא כבוכה מסוימת. אצ"ג אינו גורע מחוויות מרובות על אותו מוטיב – דבר המעורר אפילו לתוש האמנותי הפנימי שלו – ולו בלבד כדי להיות בטוח שהשיא הבין חוש שווי עמדתו. אכן, "אימה גדולה", אימה קיומית נעדרת תקווה, שאין לה מזור ואין לה נוחם. "אסימון לכם, פילוסופי הנצח", כן: אסימון ותו לא.

אבל תיכף בצמוד לזה אנו מוצאים את כל התפארת של החזון האצ"גי: המפעל היהודי החלוצי בארץ ישראל, ההתעוררות הרוחנית, ההתעוררות בקריע, העלייה למדרגות עליונים, ובסופו של המהלך ("האיום") – ירושלים, האחות והנצחית, המשתררת תמיד הגבוהה מכל גובה. האם יש כאן סתירה פנימית? האם זהו הפן השני של הייאוש הקיומי המודרני? פירוש פשטני יאמר שכן: אצ"ג מצא את הפתרון לבעייתו המרכזית במפעל הציוני. אילו, נניח, היתה ירושלים משוחררת מבחינה פוליטית והיינו מקימים את מלכות דויד כפי שהיתה, כי אז היה בא הקץ לנבכותיו. אבל זהו פירוש פשטני. עובדה היא שגם אצ"ג המאוחר התלבט בדילמה הקיומית, ועובדה היא ש"דעת המקום" – ארץ ישראל, לא הפיסה את הרדתו – "דעת הזמן" כי דעת הזמן היתה כאש בוערת בעצמותיו, כי כשם שראה בחושו השירי, כי המהלך האיום, האונטולוגי האפיסטמולוגי, של ראשית המאה מוליך בהכרח לקטסטרופה, ל"מגרל של גויות", כך הבין גם, עמוק עמוק בפנימיותו, כי "דעת הזמן" במובן ההילוני המוחלט מובילה שוב. ושוב לייאוש. והציפייה למשיח נדחקת שוב ושוב אל קוטב הנצח. מעבר לשמחה ולעונג הארצי מצויים אנו במקום שהוא, כביטויו של משורר גדול מן המאה הקודמת (מתיו ארנולד), "מישור אפל", באמצע העולם-ובאמצע הזמנים, אובדים-לתמיד, "ואין אנו באותו האמצע".

וכאן אנו שבים אל המושג האחר – פרספקטיבה, ויש בו כדי להצהיל מעט את התמונה העגומה ששרטטנו עד כה. אצ"ג לא היה משורר של ייאוש, הוא היה משורר ההוויה, ההוויה כולה על כל צדדיה. הוא ידע ומכיר את הזמן או את הזמניות, אבל יש לו גם פרספקטיבה. ובמונח זה מציין אצ"ג את התודעה הנפרדת מעבותות הזמן ומשתחררת עד לאותו מקום שבו היא יכולה להשקיף על הכול באופן סינכרוני וסינאופטי – כך סוקרטס בסוף השיר "פרספקטיבות", כך ישו היהודי בייסוריו שהם מעבר לנצרות, וכך המשורר באלף השישי – בן העם היהודי, יוצא הלציה של אירופה השוקעת הרואה את שני פניו של הקיום: את האימה ואת הירח, את ההילונות ואת האלוהות. בין הצד לבני היכלא דכסיפין.

שני קטבים לפנינו: הזמניות והפרספקטיבה, המודעות לחלוף ולכבן התמותה, וההסתכלות בנצחי, בבעיה שביסוד הדברים. אצ"ג ידע כמו שיודעים האמנים הגדולים באמת, כי העמדת הקיום האנושי על קוטב אחד בלבד היא רישוש (מלשון רש), כי המתח שבין שני הקטבים הוא שמבטא אל נכון את הנפש המודרנית. לא רק הפסימיות המוחלטת אלא גם הכמיהה הביסופית. ויותר מזה, הוא, שהיה בן הדור שעזב את הדת הישנה הבין, כי בתוך תהליך החילון שעברה היהדות (כמו גם תרבות המערב), נתגלה מחדש הצורך באלוהים, הוק אולי יותר משהיה בעבר. עוד לא נעשה המחקר המעמיק בדליגיוזיות של אצ"ג, מה שנכתב עד כה מושפע יותר על המידה מעמדותיו הפוליטיות ומהפרשנויות שלהן, בפי חסידים ומתנגדים כאחד. אבל בהסתכלות רחבה ונכונה יותר על שירת אצ"ג רואים אנו את שני המושגים או את שתי מערכות המושגים כמבטאים את המתח המודרני בתרבותנו. מה שמוכיח שוב, דבר שבעצם לא היה זקוק להוכחה, שאצ"ג, בכך שביטא את הדילמה המרכזית של בן המאה – יהודי ולא יהודי – היה המשורר המודרני הראשון בשירה העברית.

לקראת הוצאת שני כרכים נוספים של כתבי אורי צבי גרינברג במוסד ביאליק

אורי צבי גרינברג

ראול לינמט

מות אפרים

עם מותו של אפרים ברודא
ולזכר רעות שנקטעה

לבסוף המות הופיע, צבוע בוהה מהצד.
ממתין בארך רוח עד יכרע המאבק
מתבונן לו סמוי ונוכח, צופה במתעולל
רואה בתבוסת העקב, בקרב המתחולל
ספון וחבוי כה שהה, עד תפוג החרמה ותרעד
אז יגהר מעליו וכחתף יתיר את נפשו מהסבך
באחור אז שבק ורבץ אפרקדן בלי נוע ונד כי
ראשו בו נדם
לא זעף הגשם, לא האש הרוחשה, לא זרזיף
מפכפך של דם
לא הבהובי האור הגואה, לא לחששי הטל
הזוהקים
לא יפי המראה הרחב הנשא, גם לא זיק מיפעת
השחקים
לא שגב מרהיב של מרומי החלל או שאונם
השוקק של הבלי העולם
כאן שכך כל שכשוך. כל המיה הולמת
לא נותרה אלא זו הגויה הקרה לפנינו שכובה
ומסלת
לעינינו שרועה לה כרוכה ומתולת באורשת
גנוזה קפואה ואלמת
אך מבעד להם ולדם המהלט דמותו ההוגה
כשוגה היא בלאט
וכמו שהיה בחייו תבנותיו הצרופות משתקפות
גם עכשיו.
אחריו עוד הותיר את אשר לא סים. שכיות
חמדה ונכסי צאן ברזל.
עוד ארז נברת ונבחר, חלקתנו כחרף נפש,
יהל נא זכרו כספיר הנוהר תרשיש – ובוהק
מלטש.

אורציון ברתנא

אהבה קלה

אני אוהב אותה בקלות, אהבה של חמישה גרוש,
שהולכת רק מן הקיר עד הדלת
ולא ממשיכה להיות בחדר המדרגות.
כמו ענן קלה הולך
כמו ציץ נובל
בעציץ היבש על מרפסתה סרוקת השמש.
אבל הפעמים הלבנים שהיא נורקת כשאני שוכב אתה
סיעת יונים הואה לנצח
צי מפרשים לבנים מהלך בים הגדול.
גם כשהגוף בוגר. ונבגד. ויורד למצולות.

שירי טשרניחובסקי בפרוטו־טיפוס של שירת המרי של רטוש

זיוה שמיר

בתוך הרצף יל"ג־ביאליק־שניאור, שעל רקעו ניתן להבין את זיקתה של שירת רטוש אל השירה העברית הקלאסית־רומנטית, שנבנתה על אדמת ניכר (מיל"ג ועד ביאליק), מתבקש גם הסבר כלשהו בדבר עמדת רטוש כלפי טשרניחובסקי – האיש ויצירתו. עמדה זו אינה עשויה, כמסתבר, מעור אחד, וכמולכה אף מסתמנת הפניית־עורף תמוהה למדי, התובעת את פתרונה: מצד אחד, ניכר קשר אמיץ למדי של רטוש הצעיר לשירת הגבורה המוקדמת של טשרניחובסקי, ולמוקפת הימנונותיו הארץ־ישראליים, ובציון – התעלמות גמורה מן החטיבות המוכרות והכשלות יותר של שירת טשרניחובסקי, שעשויות היו אף הן לקסום לרטוש, ולא רק מן הבחינה התימאטית. סיבותיה של עמדה בלתי־יציבה זו מתבהרות במבוקה רק על רקע התמורות האידיאולוגיות, שעברו על רטוש ועל יצירתו, במעבר מרוויזיוניזם ל"כנענות".

אך טבעי ומובן מאליו היה הדבר אילו נמשך רטוש אל אותם משוררים, כדוגמת טשרניחובסקי, שביקשו להשתחרר מסבל הירושה הגלותית, ואכן עשו זאת, בשירים משכרים, בריאים וחסונים, שאהבת היופי והחיים בוקעת מהם. אין ספק שכצעיר ארץ־ישראלי, בן "המחנה הלאומי", ששאף להשליך מאחורי גוו את סבל הירושה של הגולה, גיבש רטוש את זהותו בהשראת הצהרות מרשימות ומרגשות בשירותיו ה"פרומתיאיות" של טשרניחובסקי, שורות המהדהדות כמותמה גם מ"שיר ביתר" הבהברינדי של זאב זבוטינסקי: "ובאחרית הימים, כי יקום העם/ עם ניקה מתלאות הגלות/ שעינו לא כהתה עוד מאבק/ ספרות שוא ומרוחי המתעים/ ויפעה לה, יפעת שרשות הבר, –/. לו יהוד, יגיל ברעה/ לב כל מעריץ, הנדיבים בעם/ בני חורים על אדמת מטעם" ("לנוכח הים").

יתר־על־כן, טשרניחובסקי שלא התגור כביאליק מ"שירי מולדת", נתן בשיריו לארץ המתעוררת מן השממה על גופיה הצחיחים הממשית האופטימית, היה מקובל ב"מחנה הימין", אם כי לא בו בלבד, כמשורר הלאומי בה"א הידיעה, שעל עריכו יכול הנוער הארץ־ישראלי לגדול ושאותו יכול הוא להעריץ. שיריו ה"מקסימליסטיים", חדורי האמונה בכוח, בצעיר ובעתיד, כגון "לנוכח הים" ו"מנגינה לי", שיריו על המאבק לעצמאות באסופת "כל שירי" (1937), כמו גם קינתו האישית והרעיונית ליוסף קלוזנר, שהוגה עם מות ליה הלאומי – כל אלה נתנו לטשרניחובסקי "הכשר" בקרב החוגים הרוויזיוניסטיים.

האולם, מבדיקת שיריו של רטוש עולה, כאמור, עובדה מעניינת ומסקרנת: אף בהם כל עקבות להשפעת שירי ה"יונים" האסטטיציסטיים של טשרניחובסקי, על הפנתיאיזם והאליליות שבהם ולרבות השירים ה"כנעניים" של טשרניחובסקי, כגון: "לעשתורת שיר ולבל", "עשתרתי לי, הלא תסידו לי", "חזון נביא האשרה", ו"מות התמוז". לעומת זאת, ניכרת אצל רטוש משיכה מובהקת בעיקר אל הימנונותיו ה"בירוניים" של טשרניחובסקי, שאינם נחשבים כעידית יצירתו. ועובדה נוספת, שיש בה כדי לעורר שאלות ותמיהות: בעוד שאת זיקתו כלפי יל"ג וביאליק, ואף כלפי שניאור, גילה רטוש ללא הרף, בשירתו המוקדמת והמאוחרת, הציבורית והאישית, זיקתו אל טשרניחובסקי הצטמצמה, כך נראה, לכתיבה המגוייסת של ראשית דרכו הספרותית.

היה זה מפגש, ארעי אמנם, אך אינטנסיבי, בין פלקאט לפלקאט: בין שירי המרי המוקדמים של רטוש, שנתפרסמו בעיתונות "הימין", לשירי המרי של טשרניחובסקי, שנתפרסמו בעיקרם ב"מפנה המאה" בעיתוניהם של "הצעירים", אוהדי הרצל. הזיקה רטוש־טשרניחובסקי פסקה, כך נראה, סמוך להתפלגות דרכם הרעיונית של שני המשוררים: טשרניחובסקי מיתן אחרי עלייתו ארצה את יסודות ה"יוונות", שניכרו בכתיבתו המוקדמת, וחיזק את היסודות הלאומיים־ציוניים, תוך שמירה על הקו הניצשיאני המאוחר; במקביל, החל רטוש בגיבושו של הרעיון ה"כנעני", והתנתק מן הציונות הרוויזיוניסטית בפרט, ומן הציונות בכלל.

לפנינו דוגמה מובהקת של רתיעה מפני קרבה, או מפני קרבת־יתר: התמוטתם של היופי האלילי הקדום ושל המציאות הגלותית בשירתו הארץ־ישראלית של טשרניחובסקי לא קסמה לרטוש ה"כנעני", שביקש למתוח קו מבדיל בינו לבין תופעות משיקות, הדומות לו בפן זה או אחר (אך, לבך, הוא אף חידד והקצין את תגובתו כנגד ז' שניאור ה"כנעני"). היו, כמובן, גם גילויים אחרים בשירת טשרניחובסקי, שגרמו לו דווקא רתיעה מפני ריחוק: רטוש יכול היה לקבל את טשרניחובסקי ההראי, ששר שירי־הלל הימנוניים לגבורה ולקרב, אך לא את טשרניחובסקי המתאר את ההווי היהודי הספציפי בכפר האוקראיני, או המעלה מנבכי העבר ערכים יהודיים מובהקים כ"קידוש השם" ו"מות קדושים" (כתוכה־כלל גבורה אצל רטוש. הרתיעה האינטסיקטיבית מן "הנקודה היהודית" על משיכתו כלפי גילויים מובהקים של מרי הגבורה.

לימים, כינס רטוש את הימנונותיו המוקדמים בקובץ "שירי חרב" (1969), אך לא בטרם הכניס בהם תיקונים ושינויים, מעטים אך משמעותיים. שינויים אלה נדונים בפירוט במאמרו של י' שביט ("היחסים בין אידיאה לפואטיקה בשירתו של יונתן רטוש", "הספרות", 17, ספטמבר 1974, עמ' 66־91), וקיבלו את חיזוקם בספרו של י' פורת, "שלח ועט כידון: סיפור חייו של אביאל שלח – יונתן רטוש" (הוצאת מחברות לספרות, 1989), ולא נחזור כאן על אבחנותיהם הנבונות. נסתפק איפוא רק בשתי דוגמאות בולטות, אחת שנדונה במחקריהם של שביט ופורת ואחת שלא הושם אליה לב עד כה. שתי דוגמאות אלה הן רק חלק ממסכת ראיות רחבה, המלמדת על כוונת רטוש להינתק מעברו הרוויזיוניסטי ומזיקתו אל שירת המרי של טשרניחובסקי (זו נקשרה אצלו עם אמיתות של "המחנה הלאומי" הציוני, שתוקפן פג לגביו מרגע שניסח את עקרונות תורתו ה"כנענית").

הדוגמה הראשונה היא זו של השיר המוקדם "שיר קרב לבני קורחה" (1937), הרומז לשירו המוקדם של טשרניחובסקי "האחרון לבני קורחה" (1896), המבוסס על נעתותיו האידיאולוגיות הסמויות של השר בן "מפנה המאה". אגב הכינוס המאוחר, שינה רטוש את כותרתו האינטרטקסטית של השיר לכותרת ה"סתמית" – "משפט", שאינה מסגירה כלל את מקור ההשראה: כמו כן, שינה את השורה החותמת "דין מוחמר בסיף" לניסוח אבסטרקטי ואוניברסלי יותר ("כי זה משפט החרב"), המכסכס את הניגוד הבינארי, שעליו בנוי השיר בנוסחו המוקדם (הדיכוטומיה בין בני ה"יישוב" העברי לבין הפורעים הערביים). כך הפך ההימנון ה"ימבי" האקטואלי לשיר־הלל לגבורת החרב שבכל דור ובכל אתר (י' פורת הוכיח גם את זיקתו של שיר זה להימנונו הנודע של טשרניחובסקי "מנגינה לי", החותם בקריאת העידוד לדור החלוצים: "וכבשו ארץ בחוקת־יד ואחותם בה/ ובניתם ביד־עד לדור הקם לכם, הבא").

הדוגמה השנייה, שלא נדונה בביקורת ובמחקר, היא זו של הדיאלוג הסמוי, שניהל רטוש עם "שיר שומר" של טשרניחובסקי בשירו המוקדם "מולדת". ב"שיר שומר", פזמון פטריוטי משנת 1934, תיאר טשרניחובסקי מושבה נמה בעמק, ובצידה כפר ערבי הנם אף הוא את שנתו, ולפתע בוקע צליל כתכת את הדממה. הדובר פונה אל הכוכב, המציץ מבעד מרומים ויכול להשקיף על מרחבי ארץ, ושואלה: "הכר נא, בלילה כי הוא/ הכשהיו פניו". התשובה ברורה מאליה, ושולחת אצבע מאשימה כלפי הערביים, מחרחרי המלחמה ושוחרי החרב והפגיון. תשובה מנוגדת תכלית ניגוד העניק רטוש לשאלה זו בשירו "מולדת" משנת 1937, שגרסה – מתוך קריאת תיגר לאפולוגטיקה, העולה כביכול מ"שיר שומר": "צל עובר./ ומעבק הרים בין בצבץ ממורט/ בריון יהודי שם משחיז/ מאכלת/ – נקם". משמע, רטוש מתגרה בגירסת טשרניחובסקי, המתחסדת פרי לטעמו, וטוען כנגדה, כי צליל הכתכת בוקע לא מאהלי קדר; זהו צלילה של המאכלת העברית, שתשלם לשופכי דם יהודי על מעשיהם, ותיקום את נקמתם של קרבנות השואה. יצויין כאן, כי "שיר שומר" של טשרניחובסקי אינו מעיד על גישה פציפיסטית כל עיקר: במקומות אחרים – ובמיוחד בשירו "פרשת דינה" – שלח טשרניחובסקי אצבע מאשימה כנגד מצדדי ה"הבלגה", ושיבח אותו פלג ב"יישוב" מאותם שבטים, האוחזים בתרבות יוון וצידון, שגילו מריצות של "יד קשה" ("עברתם כי קשתה"). אף־על־פי־כן, רטוש היה קיצוני בדעותיו גם מן הניצשיאניים שבין בני דורו של ביאליק, ועל כן הגיב על "שיר שומר" תגובה כה נחרצת.

שירו המוקדם של רטוש "מולדת", הבז למריצות ה"הבלגה" של ההנהגה הציונית, כשירי־זעם אחרים משנות השלושים, עבר כידוע מטאמורפוזה בסוף שנות השישים, ותשתיתו הרוויזיוניסטית טושטשה במתכוון. כל הסימנים מצביעים בבירור גם על טשטושה במקביל של הזיקה ליצירת טשרניחובסקי – לניסוחיה ולרעיונותיה האופייניים. בזמן סיכונם של "שירי חרב" וכינוסם בספר, אחרי מלחמת ששת הימים, היה רטוש מעוניין בהדגשת ייחודה ומקוריותה של שירתו ה"כנענית", והשתדל למחות כל זכר למקורותיה של מקוריות זו.

ניתן לסכם ולקבוע: טשרניחובסקי היה לרטוש מקור השראה אידיאולוגי אף יותר מאשר מודל פיוטי. ובמסווה שירו, הוא התבונן בשירי המרי שלו כאילו היו אלה כעין פרוטוטיפוס של שירת המרי הרוויזיוניסטית. הימנונותיו ושיריו התעמלניים של רטוש הצעיר הבילו מובאות רבות משירי הכיבוש האופטימיים והסטוריה־ניצחון של טשרניחובסקי (גם בשירו "אתה בחרתנו", שאותו ייעד רטוש להיות הימנונה של התנועה הלאומית, ניכרת השפעת שירו ההקלבאמורי של טשרניחובסקי "מנגינה לי"). בעקבות התמורות שחלו בהשקפותיו עם הפרישה ממערכת "הירדן" ומן הארגון הצבאי הלאומי, ולאחר ביסוס הרעיון ה"כנעני" – המתנגד ליהדות ולציונות – נתבטלה כמילא הזיקה לטשרניחובסקי, ונמחו אזכורי סימביה. סימני־היכר מובהקים של טשרניחובסקי (מוטיב "בן הכוכב" משירו "לנוכח הים" או מוטיב "שר של ים", שעבר מן השיר המוקדם "הים בילסה" אל "שירים לאילאיל"), שכבאו ודכבם לשירים המוקדמים ("מולדת", "סרנדה"), הולכו מלפרנס את השירה הבשלה, שהיפנתה עורף לכל סממן־זקבע של התנועה הלאומית.

(עם הופעתו לא מכבר של ספרה של זיוה שמיר "להתהלך כאלהים" (שירת רטוש: מקוריות ומקורותיה), בהוצאת הקיבוץ המאוחד)

יונתן רטוש

שאול טשרניחובסקי

صكنا من الاصل

صكنا من الاجل

לצרור את החלוף

יצחק אוורבוך־אורפז

לצלוח את המאה – מילים: יצחק אוורבוך אורפז; ציורים: יגאל תומרקין – הוצאת הקיבוץ המאוחד, קרן תל אביב לספרות ולאמנות על שם יהושע רבינוביץ, 1993, 54 עמ'.

"לצלוח את המאה האיומה הזאת
חבול אבל בחיים
הוא הישג מרשים"

לא מצאתי את השורות האלה בספר שלפנינו. יצחק אוורבוך אורפז כותב בראיון, שהעתקו מצורף לספר שבידי, כי ה"מסע" הזה נכתב במשך עשר שנים, נוסח חדש על נוסח ישן, ס"ה שבעה נוסחים. השם הנוכחי, "לצלוח את המאה" הוא מה שנשאר מן הלוגוס של היצירה, המצוטטת לעיל. זאת יצירה שירית אחת, מורכבת מ־4 פרקים, שהיקפה הכללי הוא למעלה מ־600 שורות־שיר. איני מכיר יצירות שיריות בהקף כזה שנכתבו בשנות המדינה. יצירות דומות במבניהן שנכתבו בשירה העברית, בעבר, הן "מגילת האש" של ביאליק, "מסדה" של למדן ו"מכות מצרים" של אלתרמן ובשירה האנגלית, "ארץ ישימון", לט.ס. אליוט, 1922. בדומה לט.ס. אליוט, בעל פרס נובל לשירה, המורה למותו, עזרא פאונד על כל אשר למד והשפע ממנו, עד כדי מחיקת קטעים ושינויי ביטויים מעיד על עצמו יצחק אוורבוך אורפז, כי הוא "מודע להשפעתו של ט.ס. אליוט עליו, ובמיוחד של הפואמה שלו, "ארץ ישימון". יצירה זו מונחת זה שנים ליד מיטתו (במקורה האנגלי ובשני תרגומיה, של נח שטרן ושל מנחם בן) ואשר עימה, הוא מנהל מעין דיאלוג, בכמה מקומות ב"מסע" שלו. (מתוך הראיון לעיל). העולם של "ארץ־ישימון" הוא חסר־ערך וחסר־משמעות: הריקבון של תרבות המערב פושה והיחסים האנושיים מתבססים על הערכה עצמית. רק שיבה אל המסורת, לפי אליוט, אל המקורות של הארכיטיפוס הנוצרי, האוריינטאלי והפרימיטיבי, מסוגלים לבנות עולם מלא חיות, פשוט יותר ומאושר יותר.

יצחק אוורבוך אורפז מתחיל את הפרק הראשון של ה"מסע" שלו בשורה "להגיע עד גיל שלושים בלי מוסד לחולי רוח/ זה השג מרשים"; אולי בלי יודעים, הוא חולק כבוד לט.ס. אליוט שבגיל למעלה משלושים כתב את "ארץ ישימון" בסנטוריום בשוויץ, אחרי התמוטטות עצבים. וכן, גם הוא טבול מקורות, יהודיים, ופותח את הספר ב"נטילת רשות" ו"נצור לשוני מרע" מן ה"מחזור" וה"סידור". עצם חלוקת הספר ל־4 פרקים ששמותיהם ותוכנם, "אש", "עפר", "מים", "רוח", לקוחה מתורת אריסטו ופילוסופיית ימי־הביניים ושינוי סדר היסודות האלה, נובע כנראה מתוכנם השירי. כמו אצל ט.ס. אליוט, השירה, כמו מוסיקה, אינה נדרשת תמיד להבנה רציונאלית. שיר יכול להיתפש רגשית, גם אם אינו מסתבר באופן שכלי. אליוט ואורפז האמינו, כי השירה צריכה לשקף את רב־המשמעות ואי־הבהירות של מורכבות החיים. הצורה השירית מדגימה את המקטעות ואת הבלבול של ההיסטוריה המודרנית. ט.ס. אליוט כותב בשורות 278 וחוזר בשורות 291, 290 של "ארץ ישימון" "WEIALALA LEIA WALLALA LEIALALA" מה זה? דאדה? יצחק אוורבוך אורפז לעומתו, ואולי אף לא מרגיש שזה לעומתו, כותב: "וְלֹא דַי לָהּ וְלַאדַיְלָה" (28). אכן הצליליות גוברת על הרציו.

כך, יוצר יצחק אוורבוך אורפז את "חבריו נוילאנד" (25), יליד ה"אלט־נוילאנד" של ת. הרצל, שנמלט מן ה"אלט" – הישן, והפך ל"איזה טרוף בעלה". זה פליט השואה ש"טרב לבור והיו פניו לשמש אשתאול", שיש בה גם מן האש וגם מן השאול. האני־השר מזדהה עם אותו "נוילאנד": "עיניך בעיני", איש תמהוני, "המאמין לראות את הקולות". אף הקולות, אינם אלה הבוקעים על הר סיני, אלא "פעמונים קטנים תלה על צוארו והוא הולך ומצלצל – – – הוא עם ארבע ציציות". החזון מסתיים בשורות סתומות: "צדק לפניו יהלוך." כבהלוויית המת: "הכברות הכחולו, ציפורים כלא היו/ הם הלכו כלא רואים/ כאילו אין להם פנים". חזון, אפוקאליפסה, בטרם צלחנו את המאה שלנו.

"ארץ־ישימון" של ט.ס. אליוט זרועה כוכבים: אלו קורנים הערות של ט.ס. אליוט עצמו, שפרש את מילת הטקסט; אפילו מראה־מקומות ומובאות בשפות זרות, תורגמו לאנגלית. האנתולוגיה "נורטון לספרות אמריקאית", גורסת כי ט.ס. אליוט דאג באמצעות הערותיו אלה, להגדלת ה"נפח" של היצירה, בת 430 שורות, כדי שאפשר יהיה להוציאה לאור, כספר עצמאי. הוצאת הקיבוץ המאוחד פתרה בעיה זאת על־ידי רווח־לב בעמודים ריקים, ובתמונות־איור. כך, ש־35 עמודי־שיר הפכו ל־56 עמודי־ספר. חבל, שרק הערה אחת מסבירה מילים בטקסט (פאריקיות, שהן אלות החיים והמוות, בעמ' 42), ואילו המון מושגים נשארו סתומים לקורא, שאינו אוהב לחטט באנציקלופדיות, כשהוא קורא שירה. באותו עמ' 42, למשל, מופיע "הלם העתיד, אומר טופלר"; המשורר בטוח כנראה, כי כל קורא משכיל, יודע במה דן ספרו של טופלר; כשהוא ממשיך: "מה הָרְמִיָּה מה הַדַיָּה/ המחר, אומר מקלוהן". יצחק אוורבוך אורפז בטוח, כי

שמואל שתל

"מקלוהן" הוא אחר כזה, שמיותר להציג אותו. יצחק אוורבוך אורפז, נותן חופש־קימוט־מצח לקורא, להעלות סברות מן הכרס שלו, כדי לרדת לסוף דעתו של המשורר, או כדי לעלות עד השלב של עומק־דעתו־הוא.

בשער הספר מופיע הצייר יגאל תומרקין לצידו של יצחק אוורבוך אורפז. האחד חיבר את ה"מילים", השני מציג "ציורים". כספינת מיפרש מן העידן שקדם למאה שאנו אמורים לצלוח, נושבת רוח בכיוון של חץ רהב. משולש כחול, הפוך למשולש תכלת, יוצרים "מגן דוד ציוני", בשעליו כתובה "רוח" בעברית ובלועזית. בפינה השמאלית העליונה של הציור, אני מפענח את תחילתו של "שלום" כחול. אני מוסר בזה את מה שראיתי בעיני ההדיוט שבי לאמנות הציור. אני מהרהר בוויטראז'ים של סיפורי "הברית החדשה", לבאי כנסיות גוטיות, שלא למדו עדיין את תורת הקריאה ורואים בציורים את מעשי־הניסים. בתוך הספר, בראש כל פרק, מופיע ציור, ככתוב בשער הספר, שלעניות דעתי אינו אלא רישום־איור של הטקסט השירי. אין האיור דרגה פחותה בעולם הרישום: אני חושב על האמנות הגבוהה באיורי מארק שאגאל, לסיפורי המקרא. אך מו"ל של ספרי מופת, צריך היה לשמור על פרופורציות נכונות לספר שירה כבד־משקל זה. ספק אם רישומים אלה יכלו להופיע בלי הטקסט השירי; "ציורים" אלה אינם "צולחים את המאה"; לעומתם הפואמה, שבעיני יצחק אוורבוך אורפז אינה פואמה, "כי אם מסע בתוכניות שיר", היתה יכולה להופיע בלי כל רישומים. על רישומי העט האלה, צבועים כחול וצהוב ואפור, ואדום המושך את העין, מופיעים קטעים מן הטקסט השירי בכתב־יד לא מפותח ולא מביע. מוטב היה לתת אותם קטעים באות דפוס מסוגננת או בכתב־ידו של המשורר, שהיו מוסיפים יותר משמעות לאיור הצבע. בסך הכל יש רושם, כי הכנסת האיורים לספר, נעשתה כדי למשוך את עיני הקוראים, דבר שכשלעצמו אינו פסול. ובכל זאת, חבל, כי אמן דגול כיגאל תומרקין, נתן יד לפירסומת, שאינה מוסיפה כבוד לאף אחד מן המשתתפים בספר־השירה המיוחד הזה.

אני קורא על העטיפה מובאה "מתוך שער הרוח". חיפשתי לשווא אותו "שער" בספר. עורכי הספר לא הרגישו כי החליפו "פרק" מ"סדר הפרקים" ב"שער". חבל. גם שם הספר ושם המשורר באנגלית (בעטיפה הפנימית) משובשים. עורכי הספר כנראה לא יודעים את פירוש המילה לצלוח, והם חושבים כי זה "מסע פרידה" (ראה עטיפה אחורית) ובאנגלית, זה CRUISING, שתרגומו, "לשוטט". יצחק אורפז שהקפיד על שמו, והוסיף לו את שמו הקודם, אוורבוך, אינו מוצא אותו בתרגום האנגלי במקומו, צמודה את נוספת S לשם ששרד בלועזית. עורכי הספר לא יודעים כנראה, כי "לכל אדם יש שם".

משיבושי הלועזית לדיוקי המיצלולים העבריים. הצליל מקרב מילים רחוקות והופך צורה לתבן וצלצל ללחן. הוא גם נותן למילים ששורשן זהה, משמעות שונה: "לטרוף טרפה לטרופי לבי" (11). "מי שלא הקיץ והקץ מונח קיר קר על פניו", הוא המוטו של פרק "אש". מילים אלה מצטלצלות כאילו מפיו של אבוד אלהן, מילים שאין להן שורש זהה ואין גם קשר של מהות בין "הקיץ" ו"הקץ" ובין "קיר" ל"קר". כנראה, שמזמן מותו של הורתו, נזקק המשורר למצלול תחליפי, ל"חצי ליצן, חצי צלייך" (51). יש על כן "לא שרוכים ולא סרוקים" (16) "וכלילות גולי גלולות" (36). יש גם תצורות בהשפעת האנגלית: "לאאיש", במובן NOMAN או NOBODY, המרחיב את משמעותו הפרהואית ל"לאשמש לאעָבָן" שיריים. ורווח גם מילים דיבוריות: "מזמינים מוס וסבריגה" (40) "משומקים לשומקום" (42). יש גם פסיפס של רבדי לשון: "ואתן בנות ירושלים/ אם פגשתן את אבי", בא הישר משיר השירים, ממשיך בשפת דיבור: "אלתבהילו אותו/ הבעילו אותו ענלים־ונשות" ועובר לשפה שירית: "מרתון נצחי" (18) יש הרבה שורות הומור: "משפשף בהתקרשות פוליטורה בין רגליה של ספה הפוכה" (16), והומור מר: "הזיכרון – עדת כלבים שוטים" או "אבל היא עם חיוך עדין/ ועם כלב קטן ברצועה". וכן, אחד מקרא ואחד תרגום: "הבט משמים וראה / גיב א קוק פון דעם הימעל און זעה" (24). התרגום ליידיש אולי מתמם את הלב של אלה שיידיש היא להם "מאמה־לושן", אלא שתרגום הביטוי "גיב א קוק" לעברית, הוא "זרוק מבט", ויש בזה מן הסיקאום, כאילו הכביכול עסוק בעניינים אחרים, חשובים יותר.

באותו שיר, בבית קודם, מופיע על מרפסת הקומה השלישית, מר "חת". הוא משחק בשבר־ראי/ קוטף זבוב־שמש מהגג של הילטון – – וצועק: כבו את השמש". במקום אחר, מר חת הוא "ברנש מפלפל סוחר מברוקלין, ידו מן ההר וידיו מלאות צעצועים, ליצנים ומושיעים"; "אבא חת/ מושך רגליו מן הלוחות, מן העפר/ 'בני' אומר האב/ 'מת' – משיב הבן" (28) ובפרק "רוח", הייתי אני, האני־השר, למר חת: "ראיתי כעין גיד כותב על הרוח / עליך לבדוק את עצמך, מר חת" (50); זה "מר חת, הסוף לעת מצוא" (29).

לעומת "מר", "דוד", אבא חת, או אולי כנגדו, "דודה בלה (לפעמים היא דונה בלה), לוגמת קפה, קושרת רביד לראשה היפה", אולי לצורך תרוו של נונסנס, "הנמס כמים במים", "ההולך לאנשהו ומגיע לאנשהו אחר". פעמים זאת לא דודה בלה, אלא אחת ג'ני, דאנס, ענת, אחת מלונדון מתגוררת בירושלים, היה מישהו יהודי במשפחה – – – מגנבת כסא מאבק או מעבר – – " גם כאן בפרק ה"מים", "קשור המות כשמש קטנה/ בענגה". חברותא ומיתותא". "או תפוש כחוד את היום במעופו – – המוטו "MAY NEVER COME", פיתוח של אותו פסוק (ישעיהו כב, 13) "אכול ושתו כי מחר נמות" (37). "מלכות השמים תקום עם חלב על השפתיים ועם פרוח בושם תנועה אחרונה/ אמונה/ אמת/ כך ייעשה לאיש המת" (27).

המוות הוא נושא החיים הנצחי. "המוות, כפני תינוק, – – – כשאינבו פה/ אבל הוא פה", "חכמת הזמן היא חכמת המוות" כבר בפרק הראשון, ה"אש". גם בפרק 2, "עפר", זה המוות: "אני בעפר" קראתי לו "להתראות על פני האדמה/

יגאל תומרקין

ולא שמעתי את קולי/ מפני המית המתים" (19). "המית המתים" אינה אלא אוקסימורון בחילופי אותיות. אכן, "על מה חושב האיש/ שאין לו קיצים לחשב/ (את בוא המשיח) אבל יש לו קיצו / על הצמא הלא־נרוה (נרוואנה) שלו?" (49). המילים בסוגריים הן שלי: הנה המות הראשון, קין, זה ה"נע/נד כמו עץ/תקוע/ במיצתו של אלוהים". (15) וזה, שניצל מן העקידה, כנגד "יצחק" של אמיר גלבע, בו האב הוא הנשחט ויצחק הבן לא יכול היה להצילו, ובהמשך ל"ירושה" של חיים גורי, שהוריש לצאצאיו את ה"מאכלת בלבם" "עבר הבן (של אוורבוך) את שיא חייו תחת הסכין" (23); "פתאום יתן קולו בצחוק" (מכאן גם שמו) ו"הר הלול יענה לך", הר שאין בו משמעות, לכן הוא הלול: או אולי הוא הר של הללים: "אנחנו שקטנו ממצמצים מן המזוללות", שומעי ההד "על אודר הפרים".

"החלפתי רב בגוזז וגוזז ברב" (51) ו"ראיש יהודי אני/ חוצה את הזמן /צלוב על הרוח. – – – ציפורן הכתב סבולה ברמי." (53) "ביסו להחזיר אותי אל מה שהייתי/ לפני הצלב והגלויות": "פני לים"; "שפך הירקון מחזיק בו את הפילוסופיה האמיתית של המקום": "גם פה חלוד, מושלך בקצה חצר, מפיק את הניצוץ שבו/ באור הסופר", סרפד שורף, שורט את הגוף ובסארקאסם: "הראה לי קצה פלוצת בחל נושם/ בתחתית העזוכה / והראה לך / קדושה בקמטן עפר" (39).

כל שכתבתי לעיל אינו אלא רצף של הגיגים, אחרי קריאה נשנית וחוזרת ביצירה המעניינת הזאת. אין לי ספק שדוקטוראנטים יסבירו את הבעיות הידועות לי ואת שאינן ידועות לי. הדוקטוראנטים יסבירו ודאי, גם איך חוזרת ארבעת היסודות של העולם העתיק לשירה המודרנית ואת מי מייצגות הדמויות רבות־האנפין של מר חת, שבשבילו הוא גודף את הזמן. אולי גם יוכיחו כי "מיטב השיר כזבו" ויזכו בתואר המבוקש.

חסד הספקנות

ניצה גורביץ'

אשר רייך, עובדות בדיוניות, סדרת ריתמוס לשירה – הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1993, 79 עמ'.

"ימי שמי? נא להכנס. איני לבד./ חבורתי אתי. / נדמה לי שהיא אתי מאז / שקומתי היתה בקומתו של חילף החולות./ וכשגדלתי כבר ידעתי כמה גדלה אתי כמחצה מן החיים האחרים./ היא תמיד אני/ ואני היא,/ מיום שעמדתי על מכתי./ רק שירים יכולים להעלות לה ארוכה./ לפעמים אני מנחם עצמי באמרי בלבי:/ זו חבורתי. זו תמיד תהיה אתי./ גם כשאלך מגיא לגיא לעבור דרך/ הפנים שהיו לי בילדותי/ חברותי שכבר נמס בתוך הפכה./ בחושבי אהבה על אבי בתרדמת התרד./ בעוד עיך המבורה מגמגמת בי./ אני שוקע בשלוה של בני/ הישן בתרדו/ בחלומותיו המתעופפים בתוך נפשו/ ואני כותב אותם לעצמי, לאט/ עד שהאפלולית חולפת מבעד לחלון". – (עמ' 7). שיר זה הנושא את השם "פתיחה בארבעה" הוא השיר הפותח את קובץ שיריו החדש של אשר רייך: "עובדות בדיוניות" והוא מוביל את הקורא לעולם השירי שיאפיין את ספר השירים כולו. בשיר זה כמו ברבים מהשירים האחרים יש שיחזור של העבר מתוך ההווה. ותמונות מזמנים ומתקופות שונות המתערבבות ביניהן ואף מתאחדות לתמונה חדשה. בפן הזה של העיצוב האמנותי יש שימוש מחושב בחומרי הדימיון המציאות והזמנים השונים, תוך כדי יצירת גבולות הפרדה באופן מבוקר ומתוך ראיה מפוכחת של הדברים.

הספר "עובדות בדיוניות" מוקדש רובו אם לא כמעט כולו לשיחזור ו"העמדה" של עבר מול הווה, ילדות מול בגרות, עולם מול עולם. התבוננות של אדם בוגר חילוני אל ילדותו שהיתה חלק מעולם חרדי, סגור ומתעתע. התמונות הלקוחות מאותו עולם כמו התמונות הלקוחות מהמציאות ה"עכשווית" הן חיות, ברורות ומדוייקות. האמירות הן בדרך־כלל נחרצות, למרות שהן עשויות לסתור זו את זו, אך הסתירות כמו הניגודים יוצרים שלמות עם היגיון פנימי האופייניים לשירתו של אשר רייך. למרות הביקורתיות כלפי האמונה העיוורת בדת ובאלוהים והצגתם לא פעם כהבל הבלים (במקרה הטוב), אפשר להבחין איך במקביל מרחף הספק, השאלות הראשוניות מהסוג של אם יש או אין אלוהים נותרות ללא פתרון כבראשונה. נסיון החיים, העזיבה מהעולם הדתי, הביטול, הביקורת הציניות, הכעס על העוול שנעשה, כולם היו כלא היו כשנשאלת שאלה כמו: "האם אלוהים הוא האצבע של כל זה?" (עמ' 29). בשיר "לידידים בעלי תשובה", אפשר לראות באופן ברור איך נפגשות האמיתות הסותרות, העבר וההווה, הפקחון והתעתוע, בתוך מעין 'אמת על' שהיא למעשה יצירת עולם שירי חדש שבו הדבר והיפוכו יכולים להתקיים בהרמונית באופן טבעי לגמרי התואם את חוקי השירה. כמו שגם הצירוף 'עובדות בדיוניות' הוא צירוף מתקבל על הדעת לגמרי, למרות שהוא טומן בתוכו סתירה פנימית. ואולי דווקא בשל כך הוא מקורי ומשמעותי.

המסגרת הבדיונית יכולה להכיל "עובדות", כמו מגוון של אפשרויות ועולמות הנבראים ונשכחים, ומתגרשים ומשתנים. התפישה הבאה לידי ביטוי בשירים היא ששום דבר לא מובן מאליו בכתוב על של דבר. גם במלים ובתמונות מסוימות יש אשליה של בהירות, וההתפכחות היא לא התפכחות, כי השאלות נותרות כשהיו. אם גישה מסוג זה

אשר רייך

עשויה להתפרש כגורמת לתחושת תיסכול וחוסר מוצא, הרי משפט אחד בשיר דיו להבהיר שלא כך הדבר, וההיפך – הספקנות היא חסד למרות הכל.

לידידים בעלי תשובה:

"העבר שלי מצפה לשובי,/ לא רק אתם,/ גוע נודדים ללא מנוח מהרו ועד מאה־שערים./ כל האלהמבקים החיים והמתים שהיו בדרך/ אסרו אתכם בעוון שוכחות חשודה/ אי שם במשעולי אסיה וירושלים/ מרדפים אחר כלומיאל מבקשים אור גבעו/ לעבר התרבות הרוחניות/ עם כתפים רפות/ עם מצח מנצח/ ולכל אמונה בלשוי – ציר כאמן – / אוהבים להיות סרק/ תנו לנפש לפוש מעט מכל מתעתעיה,/ דת ממלכות נפש בקלילות קנאית/ וזו הגדולה שבקלקלות החיים./ ואני שעברתי את בעותי עברי/ כבר זה שכחון פורה/ מדי בקר מתעורר בלי היסטוריה/ מחליק על חלקת חיי וכלי ביומים/ כלי מושט אליו כאל מתנה נדיבה/ אבל חסר הספקנות עד הסוף,/ עד הסוף." (עמ' 34). בשיר זה ניכרת לא רק השתקפות של העבר אל תוך ההווה, כי אם קיום ממשי של העבר, ולא רק זאת, אלא באמצעות הקניית תבונה אנושית לעבר כמו ציפיה, מבחיש הדובר בשיר את השייכות שלו לעבר, שייכות שלבעקשה לא ניתן לנתקה. באמצעות האנשת העבר הוא משליך את רגשותיו הוא על העבר, ובכך למעשה מתחמק מאמירה ישירה המבטאת געגועים או ציפיה שלו עצמו לשוב לעברו. כך או כך, משמעות הדבר היא שעל אף כל מה שיאמר בהלך השיר, על אף הדת שמוגדרת כ"ממלכות נפש בקלילות קנאית" והיותה "הגדולה שבקלקלות החיים", ועל אף שפירושו של העולם הדתי הוא להיות חלק מ"גוע נודדים ללא מנוח מהרו ועד מאה שערים". שהם משוטטים ו"מרדפים אחר כלומיאל מבקשים אור גבעו", על אף ולמרות המודעות להבלות שבכל זה, ועל אף ההשתחררות המבוררת מביעותי העבר, סוף השיר כמו תחילתו מצביעים על אופציה שירה וקיימת לחציית הגבול גם בכיוון ההפוך מהנטישה אל החזרה. למרות שהדבר לא נאמר באמירה מפורשת, יש בשיר יותר משמץ של רמיזה לכך, המבצבצת מבעד לצבעי ההסוואה.

יש בספר רעיונות מעניינים נוספים, ודרכי עיצוב לא שיגרתיות. למשל, השיר "סדין" הוא לא פחות מאשר מונולוג מרהיב של סדין. כן, סדין פשוט. הדובר בשיר לובש זהות של סדין כשהאנשת החפץ הדומם הזה נעשית תוך כדי שמירה על תכונותיו הייחודיות. בתוך מסגרת הקיום של "המסד הכפול" (שהוא ברומנית גם אינספור מה שמבלבל כמובן את הגבולות המדוייקים – מסוג הסתירות המאפיינות רבים מהדימויים והאמירות בשירים) בורא המשורר עולמות וחיים שלמים. אלו אותם חיים הקיימים בכל מקום ועשויים להשתקף בכל פרט ובכל חפץ, אך השתקפותם תהיה מושפעת גם מסוג המראה המשקפת אותם. כמו שהשירה מסוגלת לגעת בנושאים רוחניים גדולים ודרכם להבין את החומר והקיום הפשוט, כך ניתן לצמצם את נקודת־המוצא השירית לפיסת חומר ודרכו אפשר להגיע לעולמות האינסופיים של הרוח, המחשבה, הרגש הדימיוני. ורייך בשיריו משתמש בשתי האפשרויות. חלק מהשירים או חלקים מהשירים הם פילוסופיים ממש, סולל אמירות פילוסופיות על החיים, ובשירים אחרים יש תיאורים ריאליסטיים או גשמיים העשויים להיות סימבוליים או כאלה המשמשים להעברת רעיון או מסר פילוסופי על החיים: "אוספים אותי לפתע בקפלים ומוליכים אותי/ אל הכביסה המסודרת, המבעבעת מעודי ומקבלי/ למתק כחק הכל, שם נסחט ממני המעט שידעתי/ ואני כתינוק נפרש אל העולם מחדש/ צח ולבן כדרכי ובלא כל זכרון". שורות אלה הלקוחות מהשיר "סדין" (עמ' 66), מדגימות איך באופן מתוחכם מאוד מצליח המשורר לבטא בדרך אחרת ובזווית נוספת אלמנטים שהופיעו גם בשירים אחרים בקשר הזיכרון והשיכחה, או מחיקת העבר כדי כבד עם הקלאתו בכל פעם מחדש, ואלה רק חלק מהנושאים בהם דן השיר הזה. הסימבוליות של סדין צח מתקשרת לטוהר של להיות "בלא כל זכרון" שפירושו כמו שאומר הדימוי בשיר: להיות "כתינוק נפרש אל העולם מחדש", אך באותה מידה "אי הזכרון" וה"טוהר" של הסדין הלבן עשויים ליצור אסוציאציה של מוות. תכריכים, אריקות.

בחלק מהשירים יש שבירה של מסגרות שירות ויצירה מיבנים שונים התורמים באופן משמעותי לשיכלול העיצוב האמנותי, כמו בשיר "בדיבור אחר" המובא בפרק השני של הספר: "פצעי מרפא". השיר כולל 18 שורות, ובכל שורה מתפצלות למלים המהוות חלק מהיצירה השירית הכוללת יש להן גם קיום עצמאי. כמו כן, גם לצירופים של כל המלים האלה יש משמעות, הן יוצרות כעין שיר קטן בתוך השיר. המיבנה הזה הוא גם אמצעי המושך את העין וגם משמעותי. בסלוק השורות האחרונות של השיר גולשות המלים והופכות לשירה פרוזאית. בסך־הכל בשיל השיר המיוחד הזה (שהוא די קצר) מגוון של אפשרויות לעיצוב ספרותי היוצר שלישיות שירית בהתמזגות המצורה ממתלבבות זה בזה באופן טבעי ולא מאולץ, ומעניקים זה לזה משמעות.

אפשר להרחיב את היריעה ולהביא עוד הרבה דברים בשיריו של אשר רייך. הם מעניינים במידת הרבה, גם יותר, יש בהם דימויים מקוריים ועיצובית מיוחדים. הם מורכבים מאוד ועם זאת יש בהם בהפשטות שובת הלב.

תנועה רכה של טרם נסיעה

אבי אליאס

עודד פלד, "מרפסת, חצר אחורית", הוצאת "אחורי" 1993 (73 עמודים).

עוד לא נסיעה, קו ההתחלה להתבוננות המעגלית בעין קוף המוט, חלונות, מרפסת, חצר אחורית, פלד תמונאי של מילים, מצלם לעיני נוף בהילוך אישי.

בתצלום תקריב: "גבר בן עוד מעט ארבעים, יושב אצל שולחן כתיבה לילי". ספון למכשיר העריכה, תסלילי פוטו מתגלגלים סביב לצוואר גוו, מרביק סרטי צילום, תמונות נעות באוקרן הנוח המאוגש, ומתרגם צילום בזמן אמיתי בתפר הדק שבין אור הצהריים לערב, שמש נוגעת בשיני ימים, "אני נוסע ממוות למוות, בזיפטון והיר, כגנב בין השמשות". מר קלנוע בכובע קסקט, מודד בעיני רוחו מידות אור וחושך תפורות מראש, בתחושת עין פורס בארג חלומו צוהר לעינית תכלת: "צופה לילה רק בפתוחים, הבוס הנסוות, בינו לבין נשיאים שאינם נתפסים בממלכת העין, משהו רוחו, המקמק תפרט", בעודטו כאופנאי צמרת המידמן בממלכת לבוש הגוף, שוזר במקומו הטבעי של חור, כפתור ודרכים עינית סרוגה בשמלת כוכבים, מגיח דעתו בתום עיצוב בגבות השעווה בליל שלמות. בהדר יקוד קידה לכנפי רוגמנית מלכת היונים, יונה וולך המועכת על כן הגוף השמימי: "עכשיו את חור ברקיע והוד (אני חושב) האולי כפתור לבגד שמים, שחייט הגוף עשה חור אפור בכתנת ענף". צמר, רפידות רכות, גם אגרופן שנפל לקרשים, פניו ספוגות בסטליות לוות, הן מעדנות כאב, ופרידה מאלוף הגוף.

בטלטלת הנגטיב, שקפי רנטגן, הגוף צללית, עצם בהזברת לשלה, כתוס וטביעת אצבע: "שיהיה לי בריא אריון גוף, שיכספר על עצמו, שיכספר דש בבית, ויתן לכתוב שירים בשקט, בלי חריקות, בלי הצקות, אותות כמו שאמר פעם האיש ההוא במוסר, אם לי יהיה חושך בעין, לכל העולם יהיה חושך בעין". מה כבך הכול רוצה בן האדם אם לא להיות אלוהים קטן של עצמו להפעיל מתג ליהי אור, לכבות בעיניו עולם, ולשלוט במצאות אריסון ביצור כלעדי". אבל אנחנו פסיקים של אלוהים, המגביל סמכויות אנושיות הבודף עין בתוהי כנף נשימה, הגוף בתנוחת כיליונו.

בקפל כצה אני תוהה מה לגוף המשורר ולדקדוק הפנימי אם להניח פסיק או נקודה, פסיק באמצע החיים, ובכל רבה איבריו שותף פעיל ללשון הפסקנית: "ואף פעם לא נקודה, אף פעם לא אבותי..." ההמשך כמו יבוא בשבוע הבא.

צלם הגוף אינו מניח לרגע, בכותנה מתמיד, דורך בקפיץ קוי קצה גבול הגוף, הצ'קוק טסייל פלד מדרגה ודדפת בדרגה, וקצב איוושות הנשימה המטפסת, והאופן הבלתי־צפוי כפס בקוקו בתוס שורות הגוף, כבכפכפי תודעה, הגוף והזר בגודל טבעי כמות שהוא: "אף אחד לא מושלם במדרג בסדר הגוף, מתקבב, באפיר, סוכה סמות לפעמים, מה רוצים מבנה" מתהסב כדי להסלים, תר אחר תיקון קול עצם לבין נפש המעלה הרגזות על תיפקודו הפיסי.

יוכן קולנוע: תנועה רבה, זווית צילום מעוגלת מחולון בית, אולי בית דוד פולוב מקומת ביניים, בגובה הצה, פרחים קטנים במקורים להפליא, הפילם רץ לבד, מוסיקת רקע מתנגנת לאוזן ברית־בוס ודידי הרדיים: "במרפסת, שעת הכדורים, נפתח לי נוף שאיני מכירו, אשה בגבה אל צמר אור, ראשה סבוב על שולחן, כהייפתה, ולא ידעתי כי צער כל כך בקולה". כמו בכל תסריט, הוראות צילום בשולי דפי ביה, כתוב לצילום וכצר שני דיוק, כדרגי־ברזל בשבוה

עודד פלד

הקרנת ראינוע הבילים, המשורר הולך הווה: "המקום אליו אני הולך, הוא המקום בו אני נמצא... זה הבית קטה הניגס פנימה, וחצה מבעד למיתורי הברזל (3 אנכיים 3 אופקיים 8 בכל חלון) באן ארץ".

מן ההוראות התוצה צולם בסלאו באושן ההילוך איטי) "התות במגד צלליות פריחה" ובי עוד מתגדה, אבכני סתו סרם חורף, נרגע בתמונת פול בגבי לתוס: "מניח יד על כתף אשה". הזיכרון הפנימי שבאיברי אדם וחוה, כמו היינו כסרים, אך מפתיע כחדש ומפעים תנוחת הנגיעה בבשר לוזן אשה.

בשעון הפנימי אני חש, כי נסיעת המשורר למחוזות אחרים מתפשטת והאה ברמיזה: "אה אחרי הדרך הפתות, הצר למודרך הגוף ברחוב נסמה". מבין עצמו לפרידה, נותן בחייה לצל ודיום מעגל נסיבותו.

נסיעה: תמונת סטילס, נערות צביות, רגליים עצובות, כיכר, סימבטה, כיוון ישיר גיבב "מבעד צמר לנערות בפראג, מבועים עליהם כפעותי שלג, החופר נרוה צוהר לבצה אביבי".

תמונות לובן וכי קמטים לגעגועי ארן הלוך בית, לכלב גבהה על ידה כגוס: "מכריה רכובה על אופניים בנכום והיק". גוון סוריאליסטי עד כי נרפא, כי נלקחה התמונה מסרט זה. בעל הפתה פניש הינו המשורר שירד פירדה בעקה נגוע גם שיר אחר.

"יהיים והחושות היעונים". פסטורליה מתייסבת בגבעי פטכל על כסל הביטוי ברכות ופנם הטקס בזולף תמונות בקבב כובבוע אישון העין, הגוף הוא לא שקט, הוא פלד בתנועה רכה של חלונות, מרפסת וחצר אחורית.

מדבר קיומי ומוסיקה

רפי וייכרט

דרור אלימלך, "מלכי מדבר", ירון גולן, 1993, 112 עמ'.

"מלכי מדבר" הוא ספרו השלישי של דרור אלימלך. קדמו לו הקבצים "אחורי מריבה" (1990) ו"גהינום ירוק" (1992). הקובץ הנוכחי כולל שירים שנכתבו בשנים 1993-1989. שני הספרים האחרונים לא זו בלבד שראו אור באותה ההוצאה אלא שגם הפורמאט וההיקף שלהם דומים. כלומר, תוך שלוש שנים בקירוב פירסם אלימלך כ־280 עמודי שיר. מטבע הדברים אלה מאוכלסים בקבוצה של שירים מעניינים אך גם בטקסטים רבים שטוב היה עושה המשורר לו הותירם מחוץ לקבציו. אמנם, נכונותו של אלימלך להגיב על כל חוויה והוויה בשיר יוצרת פנורמה מעניינת של חוויות ומצבים ומצילה את עולמו השירי ממונוטוניות אולם הצורך להפוך כל הרהור לשיר אחראי גם לטקסטים מעין־יומניים שאינם אלא פרגמנטים וחומרי גלם בלתי־מעובדים לשירים שעתידים לבוא.

הדברים שלעיל נובעים, כמובן, מדגמי הכתיבה שבהם בחר המשורר לכתוב. בכתיבתו של אלימלך ניתן לזהות שלושה דגמים שונים: המחזור רב החלקים (למשל, השער "גהינום ירוק" או השיר "איש הזהעבר" בקובץ "גהינום ירוק" או "תמונות דרומיות" בקובץ הנוכחי); השיר הקצר מאוד, דמוי ההייקו, המתבסס על אימאז' המתאר רגע אחד בזמן או סיטואציה אחת בחלל: לדוגמא: "מפוחית פה,/ קול חלוש של נגינה./ רגע לפני הסוף/ טוב/ להשמיע קול" ("רגע לפני", עמ' 72); וכן השיר הלירי הרגיל.

לדעתי, כשרונו של אלימלך נמצא דווקא בסוג השלישי. נטייתו למחזורים ארוכים באה במקורה מעיסוקו של המשורר במוסיקה מודרנית. המחזור רב־החלקים מושתת על עקרונות דומים לאלה שעליהם בנויה יצירה מוסיקלית ולכן המעבר בין שני הז'אנרים נראה למשורר טבעי למדי. אף־על־פי־כן, מאחר שהשירה בנויה גם על תוכן מילולי לצד האפקטים הרתמיים היא דורשת שהריכוז והתמציתיות, היוצרים את המתח השירי, יתקיימו בשני התחומים בו זמנית. בחלק מהמחזורים שכתב אלימלך עד היום יש אמנם עניין נסיוני – בתחומי הריתמוס, הטיפוגרפיה, בקולאז'ים וכו' – אך לעיתים קרובות האפקט המאגי של השיר הולך בהם לאיבוד. דומה שבתהליך התבגרותו הבחין המשורר בכך ובקובץ שלפנינו הוא מדיר רגליו כמעט לחלוטין מדגם זה, להוציא את המחזור הפשטני למדי "תמונות דרומיות", המסתיים בטקסט טיפוגרפי מיותר, שאינו חורג מגדר המשחק.

הקובץ הנוכחי, בדומה לקודמו, מחולק לארבעה שערים, שכל אחד מהם נפתח במוטו. ניתן לאפיין כל אחד מהם באמצעות נופים, חוויות או סיטואציות שעומדות במרכזו של השער ומפרידות אותו מאחיו, אם כי הספר כולו בנוי כוואריאציות חוזרות ומתגוונות על תמים בודדים.

השער הראשון, שנותן לקובץ את שמו, נשלט על־ידי נופי מדבר מציאותיים או מטאפוריים. האקזיסטנציה של השירים הללו מאופיינת בצחיחות ניזוזה וביובש סכיזואידי בדידותו של המדבר. האהבה מדומה לרוח שעודמת ערמות חול

דרור אלימלך

ענקיות והימים לוהטים. התרבות נתפסת כאן כדשא המוצב למול החולות הצהובים אך ברכבת הוועצה את המדבר אין יותר מאשר געגוע לעבר ובדידות קיומית קשה. זהו מחזור שירים של מאי שופע תמסינים מוכרים, ערבות צחיחות ואהבות מוחמצות. דווקא כאן, קריאת שירי השער כפראמה, יוצרת עולם מעניין של גבעות יבשה ומרכבת המוכרת לכל מי שחוצה את חודשי הקיץ הקשים, שבהם השופים הגוף והנשמה לסערות היוליות מחד ולדכדוך כל יצרי החיות מאידך.

השער השני "פצע שחשב" יוצא מעונת מאי של הראשון. לרגע זוהי עונה של קירויות ושל חושך, של נסיונות לקשירת קשר שהצלחתם חלקית. במרכז השער עומדת האשה שאליה נושא הדובר עיניו וחושקו. האהבה שמשווית אצל שקספיר ליום קיץ (אגב, רמיזה יומרנית למדי) היא ספק צעירה ספק מדינה שבה חי הדובר. בשיר "שותפות צבועה" מתוארים יחסי האהבה כך: "אין לה הרבה לבערה הזאת/ אך את מה שיש לה היא מוכנה/ לחלוק עימי:/ מעט כסף/ חפצי בית מסוימים/ גופה הנפלא רצונה הנפלא// אני בא אליה/ בשעות הצהריים./ יש בזה יופי/ פשטות/ שותפות צבועה" (עמ' 38).

ושוב, לקראת סופו של השער, משתלטים על העולם, האובדן, החלופיות, העילגות ובעיקר ה"המסיך": "המסיך במחצית השניה של אוקטובר/ פותח עטיפות זכרון,/ שברי אהבה עדינים./ זה לא דבר פשוט התום של או/ והקרינה שחוזרת" (עמ' 46).

השער השלישי "בתוך כר" הוא המוסיקאלי מבין השערים ורוב שיריו מוקדשים לריקוד (למשל, "הריקוד רקוד", "קוסמי הבלט", "ביקור") ולמוסיקה (למשל, "במסגרת קבוצתית", "רחוב פרנקפורטר", "הללים", "אורטקסט", "מיילס דייויס" ואחרים).

השער החותם את הקובץ עומד בסימן השירה. מצויים כאן שיר על עזרא פאונד ("איזה משורר/ איזה גורל", עמ' 82), שיר על המבטים המטאפיזיים של רימבו, שיר אלגי המוקדש לזכרו של יאיר הורביץ, המסתיים בהיעלמות הצבעים לתוך ערב דהה, וכן שיר מיוחד על התאבדותו של הפילוסוף הקונטרוורסלי משה קדרי.

אלימלך יוצר בשיריו פסיפס אימפרסיוניסטיים. לעיתים הם יפים ומעניינים אך לעיתים קרובות אינם אלא תיעודים קלילים ולא משכנעים של רגעים חולפים תוך שימוש בדימויים, סיטואציות או אמירות שגורות (למשל, "השנים חולפות. זה כבר לא מירדף/ עם קלשונים.", עמ' 95). עליו גם להימנע להעתיק סיטואציות ממשוררים אחרים כגון הנטילה הברורה משירו של מאיר ויזלטיר "הרגתי זבוב בשירי קאמינגס", שהופכת אצל אלימלך ל: "העתיד" כתב/ עת גרמני הודפס בעברית,/ מחוץ זה עתה/ עש שחור/שהפריע לטוהר הקיר" וכיו"ב (עמ' 97).

לדעתי, על המשורר להשתחרר מהקונספציה של קבצים גדולים ודומי־מהות ולהעמיד להבא קובץ של 20 שירים חזקים, קומפקטיים ואמיתיים כמו זה שבציטוטו אסיים, המוקדש ליונה וולך: "אין שם וארבעה תאוים כאלה/ מוות יפה האנושי והגופני ומעודן./ משוררת אחרת, פראית יורה בקשת,/ כמעט שנה וחצי – זמן שמכרסם רק באופנות,/ ובשבילי את כאן בלי נימוסים או עכבות/ עם זכות הבעיטה שמשתמרת./ ואין ולא היה לך מוות מעודן/ וגם כעת את לא יונה טובה מבית טוב,/ ולנו החיים, מתוך אינו צריך להיות סוג של פתרון,/ עם העונות גרעין קשה רק מתקשה" ("אחורי מריבה", עמ' 9).

אמנות / טליה רפפורט

"להשתחרר מהבדואי"

יעקב חפץ – "גם איוושה קלה מעירה את המתה" – מיצב פיסולי במוזיאון חיפה לאמנות חדשה.

יעקב חפץ הציג במוזיאון חיפה סביבה פיסולית, המשקפת חשיבה מורכבת ומיפנה מעניין ביצירתו.

ב־1980 הפיסול שלו אימץ את מנהג ערביי הגליל להכין פחמי עץ באמצעות ה"משחרה" (מיבנה עץ מעגלי של גזרי עץ), אך בשנים האחרונות הוא הבין, לדבריו, שעליו "להשתחרר מהבדואי". כלומר, לצאת ממנטליות מזרח־תיכונית ומהקשרים של פולחן, מזבח ואנדרטה, שאיפינו את יצירתו בעבר, לתפיסה פתוחה ופוסט־מודרניסטית יותר, המחוברת לתקדימים היסטוריים, אירופאיים בעיקר. יתירה מזאת, חפץ טוען שהתעורר בו הצורך "לבטל את הברזל", להתנגד למסורת הברזל ה"שורשי" והכוחני ולהפכו לחומר עכשווי המנוטרל מפאטינת העבר, לברזל תעשייתי קר, אפילו מנוכר. כיום הוא משתמש בו ובחומרים ואבזרים נוספים כדי לערוך מעין חשבון נפש אמנותי. במקום לאמץ תופעה מקומית אותנטית כמו "המשחרה", חפץ מעדיף להשתלב ברוח הזמן ולנהל רב־שיח מתוחכם עם תולדות האמנות.

במאמרו בקטלוג התערוכה גדעון עפרת מדבר על דיאלוג עם הפיסול המודרניסטי ומזכיר שמות כמו ברנקוזי, דושאן, ריצ'רד דיקון וטוני קרג, ואני מצאתי בתערוכה הזו קשר חזק גם ל"ארטה־פוברה" האיטלקית ובמיוחד לג'ילברטו צוריו, שאף הוא יצר מתחים "מאגנטיים" בין מתכות, זכוכית, ביאון, שעווה וחומרים אחרים ועיצב אווירה מאגית טעונה ומסוגננת.

בלב המיצב של יעקב חפץ בחיפה מונח גרזן ענק (3.5 מ' אורך) על בימת פלדה, שמיתרי ברזל נמתחים ממנו לעבר 4 קנקני מתכת. הגרזן מתפקד ככלי הרס ויצירה ברומנית. להב הברזל המסיבי שלו מוקף באלמנטים בעלי אופי קל וחלול. ידית הגרזן הארוכה נראית כרישום של מוטות פלדה באוויר והיא חוזרת פעם נוספת על הקיר, כשבמרכזה דימוי של גזע עץ כרות עשוי מביאון קורן אור כחלחל. משני צדדיו מדפי פלדה קטנים עם קוביות שיש וכוסות זכוכית מלאות בשעווה. מצירוף כזה של חומרים ודימויים ברור שההקשר הפולחני עדיין קיים אצל יעקב חפץ, אך הוא קיבל משמעות פתוחה, רוחנית ומופשטת יותר ועיצוב חדשני מזה של ה"משחרות" שניבנו מגזרי עץ ממשיים. היום גזרי העץ מופיעים בביאון או בפסיפס. כלומר, חפץ מעדיף דימויי תרבות, טכניקות אמנות ואמצעים תעשייתיים על חומרי טבע ראשוניים ועל מיבנים פולחניים ישירים.

יעקב חפץ "משוחח" בפיסול שלו עם תקופות, סיגנונות ואבנים שונים. החל במצרים העתיקה (צללית ראשה של נפרטיטי המזכירה לו את צורת להב הגרזן ואת עוצמתה) וכלה בכפות הידיים היצוקות בשעווה של יאן פאבר מן הדוקומנטה האחרונה בקאסל (וגם ג'ילברטו צוריו הציג, אגב, ידי שעווה בתערוכתו בביתן הלנה רובינשטיין ב־1987).

חפץ מתייחס, בין השאר, גם לזן מסויים בפיסול העכשווי, העוסק בסביבה הביתית ובעצמים יומיומיים (בארץ: צביקה קנטור, פיליפ רנצר, אורי קצנשטיין, דרורה דומיני, הילה לולו לין ואחרים). לתוך אובייקטים המזכירים אנדרטאות מונומנטאליות, חפץ משלב חפצי "רדי־מייד" (פטיש, כוסות פיירקס, קנקני מתכת) ובמקרים אחרים הוא עושה וריאציות פיסוליות על עצמים שימושיים. לדוגמא: בבסיס אחד הפסלים, הנראה כשולחן־מזבח מוזר, וכספל קפה ענקי מאידך, מופיעות 4 כפיות גדולות וחלולות, העשויות ממוטות פלדה מפותלים והן מושחלות על קוביות "סוכר" ממתכת כמו צבתות האוחזות באומי ברגים. מעל מתנוססת כפית ענקית וחלולה נוספת, שפטיש מכה על קובית ה"סוכר" שלה. בדרכים כאלה חפץ ממזג דימוי טעון כמו מזבח עם הטריביאליות של כוס קפה ומעמת את קשיות הברזל עם מתיקות הסוכר.

מה שמייחד את התערוכה זהו הצירוף הפתוח והאמביוולנטי, המעורב דימויים, הקשרים, קני־מידה וחומרים שאינם מתחברים באופן הגיוני או מציאותי כלשהו, אך יוצרים מערכת אסוציאטיבית דינמית, המטלטלת את דמיונו ותודעתו של הצופה (המלומד והמודע) לכיוונים רבים ושונים. (התערוכה תימשך עד ה־20.4.94).

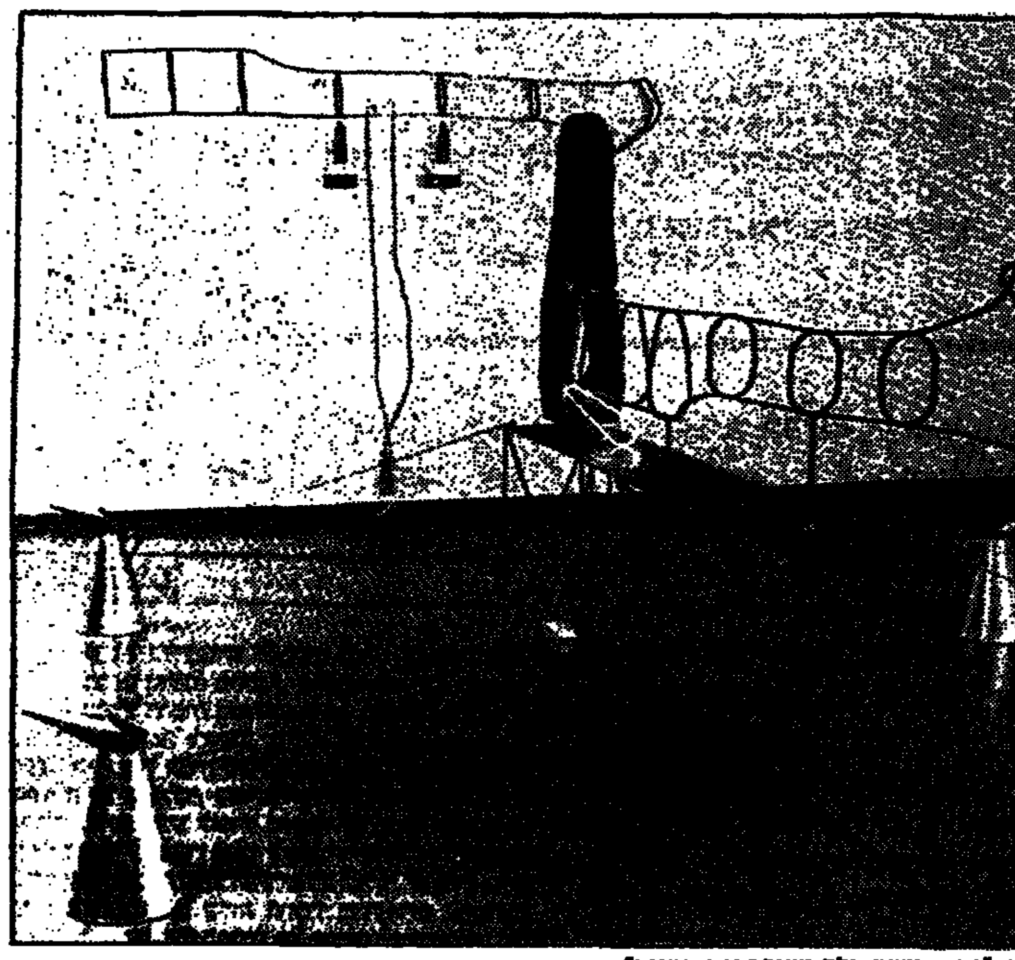

יעקב חפץ: "גם איוושה קלה מעירה את המתה"

החיים כהצגת בכורה

רמי סערי

אטלנטיס, מבחר שירים, מאת ויסלבה שימבורסקה, תירגם מפולנית והוסיף אחרית דבר רפי וייכרט, סדרת שירה בעריכת הפרופ' גבריאל מוקד, הוצאת הספרים עכשיו, 1993, 80 עמ'.

בשנים האחרונות התאפשר לקוראי השירה בארץ להתוודע לשירה הפולנית המודרנית. שני ספרים מאת זביגנייב הרברט ("מר קוגיטו ושירים אחרים" ו"דו"ח מעיר נצורה") וכן ספרו של צ'סלב מילוש "כוכב הלענה" ראו אור בעברית בתרגומו המצויין של דוד וינפלד. שני המשוררים התארחו בפסטיבל המשוררים הראשון של משכנות שאננים בירושלים (1990). באנתולוגיה "הליקון" הופיעו לצד תרגומים מיצירות המשוררים שהוזכרו לעיל גם תרגומי שירים של ארט צ'רניאבסקי, טדאוש רוז'ביץ' וויסלבה שימבורסקה. רפי וייכרט, שתירגם את שירי שלושת המשוררים האלה, התמיד לעסוק בשירתה של שימבורסקה, ו"אטלנטיס", מבחר שירי שימבורסקה שיצא לאור לפני חודשים ספורים, מציג לפני הקורא העברי משוררת נפלאה הכותבת שירה מקורית ומסעירה, מלאת חיוניות ועזות־מבע.

ויסלבה שימבורסקה נולדה בקורניק שבמחוז פוזנאן בשנת 1923, ובשנת 1931 עברה עם משפחתה לקראקוב, העיר שבה למדה סוציולוגיה וספרות פולנית באוניברסיטה היאגלונית ושבה היא חיה ויוצרת. שיריה הראשונים של שימבורסקה, אלה שהתפרסמו בתחילת שנות החמישים, היו בעיקרם שירי הלל ושבח לחלוצי הקומוניזם ולמנהיגיו. טוב עשה וייכרט שבחר כנקודת־מוצא לקובץ תרגומיו בספר "הקריאה ליטי". ספר זה יצא לאור בשנת 1957 והציג בפעם הראשונה את כתיבתה החריפה, המציאותית המפוכחת של שימבורסקה ללא כחל ושרק.

שיריה של ויסלבה שימבורסקה עוסקים בקשת רחבה של נושאים. מהותו של הקיום האנושי, יחסו של הפרט עם החברה, הקשר בין האדם לבין הטבע, מאורעות העבר, האהבה והאובדן, תפישת הנצח – כל אלה הינם רק חלק מהתימטיקה העשירה של שירת שימבורסקה. בגישתה של משוררת זאת אל החברה בכלל ואל היחיד בפרט ניכרות כנות ומציאותיות. שתי תכונות אלה מלוות בביקורתיות, באופטימיזם זהיר ושקול ובאירוניה, מאפיינים טיפוסיים של שירת שימבורסקה לכל אורך הדרך. "האנשים שלנו/ אינם יודעים לדבר/ זה עם זה", מעירה המשוררת באיפוק האופייני לה באחד השירים הראשונים שבקובץ. עירנות זאת למוגבלותו של האדם עוברת כחוט השני ביצירת שימבורסקה, אבל הביקורת הנמתחת על הבריות מצטיינת בשכלתנות ובאובייקטיביות והיא נטולה כל רגשנות פתטית.

יחסה של שימבורסקה לטבע מבוסס אף הוא על ביקורתיות ועל שכלתנות. לדידה של שימבורסקה האדם אינו אלא חלק אינטגרלי של עולם הזה. אמנם בסכלותו רואה האדם בחיות יצורים עלובים שנועדו לשרתו, אולם אף־על־פי שהוא עושה שימוש גם בכוחניותו ורודה ללא רחמים במינים נחותים ממנו לכאורה, הרי שבפגיעתו של האדם בטבע פוגע הוא בראש ובראשונה בעצמו. הטבע הינו בעיניה של שימבורסקה גולת הכותרת של האמנות, ונוח לה למשוררת לשוב מהאמנות, יצירת האדם, אל הטבע, שהוא ראשית כל החיים. כ"אשה יהודה בשרשרת האבוש הרגעית, שאיבדה רק מטרייה אתמול בחשמלית" מתארת שימבורסקה בכישרון, בחינניות ובבדיחות־דעת את הנשים של הזבוב כ"נשות ממלכת החי", את עצמה כדג יחיד בנהר של הרקליטוס ואת שני הקופים של ברויגל כמושיעיה במבחן הבגרות. בעיסוקה האינטנסיבי במין האנושי וביחסיו המורכבים עם עולם החי שימבורסקה קרובה מאוד למשוררות אירופאיות אחרות בנות־זמנה – לגרמניה שרה קירש, להונגריה אנה קיש ולפינית סירקה טוריקה, אולם בניגוד מוחלט למשוררות אלה שימבורסקה איננה מרשה לעצמה ולו לרגע להתפתות לליריות, לבקש מפלט בנוסטלגיה או להישבות בקסמי היער. "הקוסמוס הוא כמו שהוא,/ זאת אומרת מושלם.", גורסת שימבורסקה באירוניה דקה ומנתחת באנליטיות וללא מליצות את חשיבתו העקמומית של האדם, המתעלם מנפלאות היקום או חותר להרס עצמי בהשחיתו את הטבע הסובב אותו.

העבר הרחוק תופס אף הוא מקום נכבד בשירתה של שימבורסקה. איזכורי מיתוסים נודעים, שלא סר חינם במרוצת השנים המפרידות בינינו לבין אבותינו הקדמונים, מופיעים שוב ושוב בשירי הקובץ. שימבורסקה ניגשת למיתוסים המפורסמים, לקלישאות הנבובות ולאמונות התפלות ללא שום יראה ושוחטת בזו אחר זו את כל הפרות הקדושות. אף מכשול אינו עומד בפני ספקנותה ובפני ביקורתה הנוקבת: האשליה הטמונה ביסודן של האגדות פורחת כבועת־סבון ומתפוצצת כהרף־עין בקרבת עטה השנון של המשוררת.

שימבורסקה מתגלה כמשוררת אנטי־רומנטית במלוא מובן המילה כמעט בכל שיריה. רושם זה בולט במיוחד בשירים שעניינם הוא הקשר בין המיתוסים הקדומים לבין שירת ימינו. "על הגבעה, במקום בו עמדה טרויה,/ נחשפו שבע ערים. שש יותר מדי/ בשביל אפוס אחד", כותבת שימבורסקה באירוניה בשירה "מירשם תושבים". ואירוניה זאת הופכת לסרקזם מצהיר ואכזרי בשיר הבוטה "קלאסיקה": "מכותרת תכבה האהבה שלא התמול מולה/ – המנים תודה לאל, עדיין אינם רומנטיים". שימבורסקה אינה מאמינה בדמעות ובניגוד למשוררים מזרח־אירופאים לא מעטים אין בשירה לא מלנכוליה מיגורית ולא טראגיות קורעת־לבבות. האהבה, אובדנה והנצח – כולם יחסיים בעיני שימבורסקה, כולם "דבר כלשהו... רשום על מי בבל". הצדדים החזקים של שירה זו הם איפוא החכמה, המקוריות והשנינות.

מבחר השירים המקיף שערך ותירגם רפי וייכרט משקף באמונה את עירית יצירתה של שימבורסקה. ניכר, שהמתרגם השקיע במלאכתו את מיטב כשרונו היוצר. העברית של וייכרט מדוייקת, מלוטשת, צלולה ורעננה, ופרט להיעדרותן השיטתית והמרגיזה של מילות היקה התרגום כמעט נקי ממעידות לשוניות. לזכותו של וייכרט ייאמר, שמלבד צחות לשונו והדישותה מצטיין התרגום גם ברגישות מוסיקלית יוצאת־דופן. וייכרט הצליח להעביר ללשוננו את העוקצנות הפולנית הידועה, תראה ששנינותה וחריפותה של שימבורסקה לא איבדו כהוא זה מתוך שבתן במעבר מהפולנית לעברית.

"לא להיות מתאגרף משמע לא להיות כלל", טוענת ויסלבה שימבורסקה בשירה "ערב קריאה"; והיא משוררת ומתאגרפת. ובצדק. החיים מנקודת־ראותה הם מאבק מתמשך וארוך – מאבק במיתוסים, באטלנטיס המוטלת בספק, מאבק ב"חיים שאינם ניתנים להשגה", וגם בקיים ובממשי – בחיים בני־החלוף שאי־אפשר להחליפם. ב"חיים במתנגד", אחד השירים היפים והחזקים ביותר שבמבחר "אטלנטיס", תוחמת המשוררת בהחלטיות את גבולות הבמה של חייה: היא מודעת לכך, שכל מה שתעשה ייהפך תמיד למה שעשתה, ואולי דווקא משום כך אין היא חוששת לאלתר, אף שהיא "בחולת באילתור". דרכה של ויסלבה שימבורסקה נעבות בהומור, בפרופורציות נכונות ובדעה צלולה, וכל זה מתרחש בהצגת הבכורה החד־פעמית שהינה חייה־דיינו.

אבן בדרך בית־לחם

יעל מדיני

עיישה היתה תינוקת כאשר בני־משפחתה ברחו מביתן בכפר הערבי צרעה במלחמת העצמאות שלנו והתיישבו בבית־לחם. כחלוף ארבעה עשורים האשם בנה האלד ביידוי אבן על אוטובוס ישראלי. את פרשת מעצרו, משפטו, מאסרו ושחרורו גוללה עיישה באוזני דינה קליקדודי – אחת מבעלות־הבית הירושלמיות שאצלן היא עובדת כעוזרת.

איך גוללה?

עיישה עובדת אצל קליקדודי זה תריסר שנים. מתחילה עשו שתי נשים אלה מנהג לעצמן: בתחילת יום העבודה הן מתיישבות במטבח משני עברי השולחן ומחליפות מלים של יום־יום וקרבת־לב על ספלי קפה ובורקאסים מחוממים. (קליקדודי יודעת ערבית מדוברת ועל־כן מתנהלת שיחתן בטבעיות). כטבע מטיב הקשר ביניהן, קליקדודי נדרכה נוכח מצוקת עיישה משהחלה לשמוע מפיה על מה שקרה לבנה האלד. הדברים חרגו מעבר לגבולות של פכים קטנים. קליקדודי חשה שהם תובעים תיעוד.

ובכן, במרוצת שנתיים, השתדלה להתמיד ולרשום בתרגום עברי את דברי עיישה על הקורות את בנה ואותה מיום מעצרו ועד יום שחרורו. היא הקפידה להיות נאמנה למקור. היא השתמשה במלים צנועות ובתחביר פשוט העוקב אחרי מבעה של עיישה המספרת "... במעגלים, כמו חוט שנכרך סביב עצמו בפקעת עגולה, סיפור כרוך על עצמו, מתרחב כל פעם עם יותר פרטים ומשך זמן..." (קל"ה).

בשלושים דפי מחשב מילאה, זהו "עתון 77" שגילה עניין בתעודה זו ופירסמה בשני המשבים בשני גליונותיו האחרונים (168-9) תחת הכותרת "עיישה ובנה האלד" – כותרת בנאלית ומבקת־כול. דווקא מפני שלא ניכר בה כל ניסיון לכפות עליה מיבנה ספרותי, פשטותה המצטברת הופכת לאיכות ספרותית.

בזאת התמלא ארון הספרים המוקדש לתיעוד של עוולות שבין אדם לחברו מאז קין והבל בעוד תעודה – הפעם תעודה ישראלית.

בהיסטוריה האנושית מכויילות האכזריות שבזדון ועוולת־הלב שבשגגה בדרגות. לפי דרגות אלה שואפת תעודה זו לאפס. אם אמנם סבל האלד מרעב וצמא, מקור וחום, מהשפלות גופניות ונפשיות – ואמו עיישה סבלה בסבלותיו באהבתה. אותו – הרי על אף שני מעצרים ומשפט־לא משפט, אחרי שרצה את עונש מאסרו בשורות בתי־כלא ישראליים, שוחרר בריא בגופו וגם – ניתן לקוות – בנפשו. אולם הצידוק לפרסום תעודה זו הוא בהיותה יהודית להיינו. היא תושבת הוויה רבת־פנים – אנושית, פסיכולוגית, לגליסטית ופוליטית – שלא יכלה להיווצר אלא במצב הכובש־נכבש הישראלי־פלשתיני.

בסוף הקריאה בה לא מובהרות לחלוטין אשמתו של האלד הערבי או חפותו מחד, והאידך אימות האשמתו של הנהג הישראלי או הפרכתה. ואת לא מפני שעיישה מעלימה דברים אלה ולא מפני שקליקדודי אינה יורדת לסוף דעתה. מה קרה, אם כן? הטענות והמענות משני עברי המתרס הסתבכו הולכו ללא היתר. ואז מתחלחלת ללב הקורא הרגשה, כי הבהרת "העובדות הבוטקות" נעשתה משנית לגמרי לקריאה הנבוחה של "המצב": היכרך בין שני עמים ביחסי כובש־נכבש. כמעין כל אבן בשמה לידידי ופגיעה. במילים אחרות, תעודת חוליך זו שני־סבה בידי אשה ישראלית ופורסמה בכתב־עת ישראלי עוברת את מחסום הכאן ועכשיו לתחום ההפשטה האוניברסלי.

בזאת מתוקת עצמתה.

חלון לבן, ורד אדום

אסד עזי – 2 תערוכות: בלוחמי הגיטאות ובגלריה של קיבוץ "כברי". אוצרת: דרורה דקל.

שתי התערוכות של אסד עזי, המוצגות בו זמנית בכברי ובלוחמי הגיטאות, מאפשרות להכיר שתי פנים ביצירתו וממחישות היטב את הרקע הכפול המניע אותו. דרורה דקל, אוצרת הגלריה בכברי, מזכירה בטקסט שלה את השניות שבאישיותו מחד, ואת השאיפה לאחדות, מאידך. מתוך תפיסה זו, היא בחרה להציג תערוכה אחת על טהרת הלבן ("החלון הלבן") ושניה צבעונית וחמה, שהוורד האדום הוא המוקד המסורתי והרומנטי שלה.

בשתי התערוכות נפרשת קשת רחבה של מוטיבים ומקורות השראה, החל באורנמנטיקה עממית, דרך הוורד כדימוי טעון בתרבות המערב ועד לאמנות אליטיסטית של "לבן על לבן" ברוח מאלביץ' ובנוסח המינימליזם. קשת שנעה בין אמנות לאומנות, בין "גבוה" ל"נמוך" ובין רוחני לשימושי.

אי־אפשר לכתוב על אסד עזי מבלי להזכיר את העובדה, שהוא גדל בשפרעם באווירה ותרבות מזרחית, אך למד באוניברסיטת חיפה וחי בתל־אביב כך שהוא ניזון כבר שנים מתרבות המערב ומנסה למזג את שני העולמות למקשה אחת, המשקפת את התפיסה הפנימית שלו ואת הקונפליקטים הנגזרים מחיים בין מזרח למערב.

העבודות שלו רוויות לבטים וכתמים (וציפור פגועה חוזרת בהן לרוב), אך למרות זאת, אסד עזי מסכיל לבנות בתוכן מערכות מורכבות ואסתטיות להפליא. הוא מפגיש בהן דימויים השאובים מתחומים ומגזרי חיים שונים: מן הסביבה הביתית (כלי בית, פריטי לבוש), מן הפולקלור (מגזרות נייר דקורטיביות) ומתולדות האמנות והתרבות (פגסוס, פרש על סוס, ורד, ציור מופשט נוסח רותקו, ציורי פסים מינימליסטיים ועוד).

אסד עזי מופעל הן על־ידי הדמיון והאסתטיקה של המזרח והן על־ידי החשיבה הרציונליסטית של המערב והוא ממזג את שתי התפיסות לטעמנו עסיד ומתוחכם. התערוכה ה"אדומה" מזכירה ברב־גוניותה תערוכות קודמות של אסד עזי, אך התערוכה ה"לבנה" היא איזוטרית ויוצאת דופן. הוא הציג, אמנם, כבר קודם עבודות לבנות פה ושם, אך תערוכה שלמה כזו יוצרת חוויה ביתית בעיננה.

לכבוד המיבצע הכפול הזה אורגן בקיבוץ כברי סימפוזיון בן יומיים בנושא "בין מזרח למערב", שכלל הרצאות ודיונים בתחומי האמנות, הצילום והקולנוע.

דליה אפרת

מטופלת מהדרת על מטפלת

היא זקוקה לעזרי של
אהבה. אין לנו מזה.
יש לנו חבה בתחליף זמני טוב,
באמת רק תמיכה של המערכת
מפני קריסה עד שיבוא
מלוי־הארך האמתי.
הבעיה היא שהיא צורכת את החבה המוצעת
וכעבור זמן מה ממשיכה הלאה
משום שהחבה המקומית מאבדת את השפעתה
והיאוש הפנימי מבצבץ מחדש.
היא משכנעת את עצמה שאולי
תמצא את האהבה במקום חדש,
אבל גם שם...
אולי הבעיה היא בה, אולי יש אצלה
נוגדנים, אילו מקרופאגים
שוללים ומבקרים
את הרגשות הנתנים לה –
אבל זו רק השערה –
אנחנו באמת קצת מיאשים,
אין לנו אבחנה.

صكنا من الاجل

לצרור את החלוף

שמואל שחל

יצחק אורבך־אורפז

לצלוח את המאה – מילים: יצחק אורבך אורפז, ציורים: יגאל תומרקין – הוצאת הקיבוץ המאוחד, קרן תל אביב לספרות ולאמנות על שם יהושע רבינוביץ, 1993, 54 עמ'.

"לצלוח את המאה האיומה הזאת
חבול אבל בחיים
וזה הישג מרשים"

לא מצאתי את השורות האלה בספר שלפנינו. יצחק אורבך אורפז כותב בראיון, שהעתקו מצורף לספר שבידי, כי ה"מסע" הזה נכתב במשך עשר שנים, נוסח חדש על נוסח ישן, ס"ה שבעה נוסחים. השם הנוכחי, "לצלוח את המאה" הוא מה שנשאר מן הלוגוס של היצירה, המצוטטת לעיל. זאת יצירה שירית אחת, מורכבת מ־4 פרקים, שהיקפה הכללי הוא למעלה מ־600 שורות־שיר. איני מכירי יצירות שיריות בהיקף כזה שנכתבו בשנות המדינה. יצירות דומות במבניהן שנכתבו בשירה העברית, בעבר, הן "מגילת האש" של ביאליק, "מסדה" של למדן ו"מכות מצרים" של אלתרמן ובשירה האנגלית, "ארץ־ישימון", לט.ס. אליוט, 1922. בדומה לט.ס. אליוט, בעל פרס נובל לשירה, המורה למוהו, עזרא פאונד על כל אשר למד והשפיע ממנו, עד כדי מחיקת קטעים ושינויי ביטויים מעיד על עצמו יצחק אורבך אורפז, כי הוא "מודע להשפעתו של ט.ס. אליוט עליו, ובמיוחד של הפואמה שלו, "ארץ ישימון". יצירה זו מונחת זה שנים ליד מיטתו (במקורה האנגלי ובשני תרגומיה, של נתן שחם ושל מנחם בן) ואשר עימה, הוא מתנה מעין ריאלוג, בכמה מקומות ב"מסע" שלו. (מתוך הריאיון לעיל). העולם של "ארץ־ישימון" הוא חסר־ערך וחסר־משמעות: הריקבון של תרבות המערב פושה והיחסים האנושיים מתבססים על הערכה עצמית. רק שיבה אל המסורת, לפי אליוט, אל המקורות של הארכיטיפוס הנוצרי, האורינטאלי הפרימיטיבי, מסוגלים לבנות עולם מלא חיות, פשוט יותר ומאושר יותר.

יצחק אורבך אורפז מתחיל את הפרק הראשון של ה"מסע" שלו בשורה "להגיע עד גיל שלושים בלי מוסר לחולי רוח/ זה השג מרשים"; אולי בלי יודעים, הוא חולק כבוד לט.ס. אליוט שבגיל למעלה משלושים כתב את "ארץ ישימון" בסנטוריום בשווייץ, אחרי התמוטטות עצבים. וכן, גם הוא סבל מקורות, יהודיים, ופותח את הספר ב"נטילת רשות" ו"צמד לשוני מרע" מן ה"מחזור" וה"סידור". עצם חלוקת הספר ל־4 פרקים ששמותיהם ותוכנם, "אש", "עפר", "מים", "רוח", לקוחה מתורת אריסטו ופילוסופיית ימי־הביניים ושינוי סדר היסודות האלה, נובע כנראה מתוכנם השירי. כמו אצל ט.ס. אליוט, השירה, כמו מוסיקה, אינה נדרשת. תמיד להבנה רציונאלית. שיר יכול להיתפש רגשית, גם אם אינו מסתבר באופן שכלי. אליוט ואורפז האמינו, כי השירה צריכה לשקף את רב־המשמעות ואי־הבהירות של מורכבות החיים. הצורה השירית מרגימה את המקוטעות ואת הבלבול של ההיסטוריה המודרנית. ט.ס. אליוט כותב בשורות 278 ואחר בשורות 291, 290 של "ארץ ישימון" "WEIALALA LEIA WALLALA LEIALALA" מה זה? ואורה יצחק אורבך אורפז לעומתו, ואולי אף לא מרגיש שזה לעומתו, כותב "וְלֹא דַּי לָהּ וְלַאֲרִילָה" (28) אכן הצליליות גוברת על הרציו.

כך, יוצר יצחק אורבך אורפז את "חברו נוילאנד" (25), יליד ה"אלט־נוילאנד" של ת. הרצל, שנמלט מן ה"אלט" – הישן, הפך ל"איזה טרוף נעלה". זה פליט השואה ש"סרב לבור והיו פניו לשמש אשתאול", שיש בה גם מן האש וגם מן השאול. האני־השר מזהה עם אותו "נוילאנד": "עיניך בעיני", איש תמהוני, "המאמין לראות את הקולות". אך הקולות, אינם אלה הבוקעים על הר סיני, אלא "פעמונים קטנים תלה על צווארו והוא הולך ומצלצל – – – הוא עם ארבע ציציות". החזון מסתיים בשורות סתומות: "צדק לפניו יהלוך." כבהלוויית המת: "הבכורות הכהילו, ציפורים כלא היו/ הם הלכו כלא רואים/ כאילו אין להם פנים". חזון, אפוקאליפסה, בטרם צלחנו את המאה שלנו.

"ארץ־ישימון" של ט.ס. אליוט זרועה כוכבים: אלו קורנים הערות של ט.ס. אליוט עצמו, שפרש את מילות הטקסט; אפילו מראה־מקומות ומבואות בשפות זרות, תרגמו לאנגלית. האנתולוגיה "נורטון לספרות אמריקאית", גורסת כי ט.ס. אליוט הוא באמצעות הערותיו אלה, להגדיל ה"נפח של היצירה", בת 430 שורות, כדי שאפשר יהיה להוציאה לאור, כספר עצמאי. הוצאת הקיבוץ המאוחד פתרה בעיה זאת על־ידי רוחב־לב בעמודים ריקים, ובתמונות־איור. כך, ש־35 עמודי־שיר הפכו ל־56 עמודי־ספר. חבל, שרק הערה אחת מסבירה מילים בטקסט (פארקיות, שהן אלות החיים והמוות, בעמ' 42), ואילו המון מושגים נשארו סתומים לקורא, שאינו אוהב להטס באנציקלופדיות, כשהוא קורא שירה. באותו עמ' 42, למשל, מופיע "הלם העתיד, אומר טופלר": המשורר בטוח כנראה, כי כל קורא משכיל, יודע במה דן ספרו של טופלר; כשהוא ממשיך: "מה הָרִמִּיָה מה הָיָה/ המתר, אומר מקלוהך". יצחק אורבך אורפז בטוח, כי "מקלוהך" הוא אחד כזה, שמיותר להציג אותו. יצחק אורבך אורפז, נותן חופש־קיטוט־מצה לקורא, להעלות סברות מן הכרס שלו, כדי לרדת לסוף דעתו של המשורר, או כדי לעלות עד השלב של עומקדעתו־הוא.

בשער הספר מופיע הצייר יגאל תומרקין לצידו של יצחק אורבך אורפז. האחד חיבר את ה"מילים", השני מציג "ציורים". כספינת מיפרש מן העידן שקדם למאה שאנו אמורים לצלוח, נושבת רוח בכיוון של חץ רחב. משולש כחול, הפוך למשולש תכלת, יוצרים "מגן דוד ציוני", כשעליו כתובה "רוח" בעברית ובלועזית. בפינה השמאלית העליונה של הציור, אני מפענח את תחילתו של "שלום" כחול. אני מוסר בזה את מה שראיתי בעיני ההדיוט שבי לאמנות הציור. אני מהרהר בוויטראז'ים של סיפורי "הברית החדשה", לבאי כנסיות גותיות, שלא למדו עדיין את תורת הקריאה ורואים בציורים את מעשי־הניסים. בתוך הספר, בראש כל פרק, מופיע ציור, ככתוב בשער הספר, שלעניות דעתי אינו אלא רישום־איור של הטקסט השירי. אין האיור דרגה פחותה בעולם הרישום: אני חושב על האמנות הגבוהה באיורי מארק שאגאל, לסיפורי המקרא. אך מו"ל של ספרי מופת, צריך היה לשמור על פרופורציות נכונות לספר שירה כבד־משקל זה. ספק אם רישומים אלה יכלו להופיע בלי הטקסט השירי; "ציורים" אלה אינם "צולחים את המאה": לעומתם הפואמה, שבעיני יצחק אורבך אורפז אינה פואמה, "כי אם מסע בתוכניות שיר", היתה יכולה להופיע בלי כל רישומים. על רישומי העט האלה, צבועים כחול וצהוב ואפור, ואדום המושך את העין, מופיעים קטעים מן הטקסט השירי בכתב־יד לא מפותח ולא מביע. מוטב היה לתת אותם קטעים באות דפוס מסוגננת או בכתב־ידו של המשורר, שהיו מוסיפים יותר משמעות לאיור הצבוע. בסך הכול יש רושם, כי הכנסת האיורים לספר, נעשתה כדי למשוך את עיני הקוראים, דבר שכשלעצמו אינו פסול. ובכל זאת, חבל, כי אמן דגול כיגאל תומרקין, נתן יד לפירוטסות, שאינה מוסיפה כבוד לאף אחד מן המשתתפים בספר־השירה המיוחד הזה.

אני קורא על העטיפה מובאה "מתוך שער הרוח". חיפשתי לשווא אותו "שער" בספר. עורכי הספר לא הרגישו כי החליפו "פרק" מ"סדר הפרקים" ב"שער". חבל. גם שם הספר ושם המשורר באנגלית (בעטיפה הפנימית) משובשים. עורכי הספר כנראה לא יודעים את פירוש המילה לצלוח, הם חושבים כי זה "מסע פרידה" (ראה עטיפה אחורית) ובאנגלית, זה CRUISING, שתרגומו, "לשוטט". יצחק אורפז שהוסיף על שמו, הוסיף לו את שמו הקודם, אורבך, אינו מצא אותו בתרגום האנגלי במקומו, צמחה את נוספת S לשם שנשר בלועזית. עורכי הספר לא יודעים כנראה, כי "לכל אדם יש שם".

משיבושי הלועזית לדיוקי המיצלולים העבריים. הצליל מקרב מילים רחוקות והופך צורה לתוכן וצלצול ללחן. הוא גם נותן למילים ששורשן זהה, משמעות שונה: "לטרוף טרפה לטרופי לבי" (11). "מי שלא הקיץ והקץ מונח קיר קר על פניו", הוא המוטו של פרק "אש". מילים אלה מצטלצלות כאילו מפיו של אלדד אלדן, מילים שאין להן שורש זהה ואין גם קשר של מהות בין "הקיץ" ו"הקץ" ובין "קיר" ל"קר". כנראה, שמזמן מותו של הצרה, נזקק המשורר למצלול תוחליפי, ל"חצי ליצן, חצי צלייך" (51). יש על כן "לא שרופים ולא סרוקים" (16). "ובלילות, גולי גלגולות" (36). יש גם תצורות בהשפעת האנגלית: "לאאיש", במובן NOMAN או NOBODY, המרחיב את משמעותו הפרודאית ל"לאשמש לאענן" שיריים. הדרו גם מילים דיבוריות: "מזמינים מוס וסברינה" (40) "משומקום לשומקום" (42). יש גם פסיפס של רבדי־לשון: "ואתן בנות ירושלים/ אם פגשתן את אבי", בא הישר משיר השירים, ממשיך בשפת דיבור: "אלתבהילו אותו/ העילו אותו עולים־חרשות" ועובר לשפה שירית: "מרתוך נצחי" (18) יש הרבה שורות הומור: "משפשף בהתקרשות פוליטורה בין רגליה של ספה הפוכה" (16), ההומור מר: "הזיכרון – עדת כלבים שוטים" או "אבל היא עם חיוך עדין/ ועם כלב קטן ברצועה". וכן, אחד מקרא ואחד תרגום: "הבט משמים וראה / גיב א קוק פון דעם הימעל און זעה" (24). התרגום ליידיש אולי מזמם את הלב של אלה שיידיש היא להם "מאמע־לושן", אלא שתרגום הביטוי "גיב א קוק" לעברית, הוא "זרוק מבט", ויש בזה מן הסרקאזם, כאילו הבביכול עסוק בעניינים אחרים, חשובים יותר.

באותו שיר, בבית קודם, מופיע על מרפסת הקומה השלישית, מר "זת". הוא משוחק בשבר־ראי/ קוטף ובבי־שמש מהגג של הילטון – – וצועק: כבו את השמש". במקום אחר, מר זת הוא "ברנש מפלפל סוחר מברוקלין, יורד מן ההר וידיו מלאות צעצועים, ליצנים ומושיעים"; "אבא זת/ מושך רגליו מן הלוחות, מן העפר/ 'בני' אומר האב/ 'מת' – משיב הבן" (28) ובפרק "רוח", הייתי אני, האני־השר, למר זת: "ראיתי כעין גיד כותב על הרוח / עליך לבדוק את עצמך, מר זת" (50); זה "מר זת, סופר לעת מצוא" (29).

לעומת "מר", "דוד", אבא זת, או אולי כבגרו, "דודה כלה (לפעמים היא דונה בלה), לוגמת קפה, קשורת רביד לראשה היפה", אולי לצורך הרוח של נתנטס, "הנמס כמים במים", "ההולך לאנשהו ומגיע לאנשהו אחר". פעמים זאת לא דודה בלה, אלא אחת ג'ני, ואנט, ענת, אחת מלונדון מתגוררת בירושלים, היה מישהו יהודי במשפחה – – – מגבגת כמא מאבק או מעבר – – " גם כאן בפרק ה"מים", "קשור המוות כשמש קטנה/ בענבה". חברותא ומיתותא". "או תפוש בתוך את היום במעופו – – המוזר "MAY NEVER COME", פיתוח של אותו פסוק (ישעיהו כב, 13) "אכול ושתו כי מחר נמות" (37). "מלכות השמים תקום עם חלב על השפתיים ועם פרה בריש; תנועה אחרונה/ אמונה/ אמת/ כך ייעשה לאיש המת" (27).

המוות הוא נושא החיים הנצחי. "המוות, כפני תינוק, – – – כשאינו פה/ אבל הוא פה", "חכמת הזמן היא חכמת המות" כבר בפרק הראשון, ה"אש". גם בפרק 2, "עפר", זה המוות: "אני בעפר" קראתי לו "להתראות על פני האדמה/ ולא שמעתי את קולי/ מפני המית המתים" (19). "המית המתים" אינה אלא אוקסימורון בחילופי אותיות. אכן, "על מה חושב האיש/ שאין לו קיצים לחשב/ (את בוא המשיח) אבל יש לו קיצו? / על הצמא הלארנוה (נרוואנה) שלו?" (49). (המילים בסוגריים הן שלי). הנה המות הראשון. קין, זה ה"נע/נד כמו עץ/תקוע/ במיצחו של אלוהים". (15) וזה, שניצל מן העקדה. כנגד "יצחק" של אמיר גלבע, בו האב הוא הנשחט ויצחק הבן לא יכול היה להצילו, ובהמשך ל"ירושה" של חיים גורי, שהוריש לצאצאיו את ה"מאכלת בלבם" "עבר הבן (של אורבך) את שיא חייו תחת הסכין" (23). "פתאום יתן קולו בצחוק" (מכאן גם שמו) ו"הר חלול יענה לו", הר שאין בו משמעות, לכן הוא חלול; או אולי הוא הר של החללים: "אנחנו שקמנו מבצמצים מן המחילות", שומעי ההד "על אחר ההרים".

"החלפתי רב בגורו וגורו ברב" (51) ו"איש יהודי אני/ חוצה את הזמן/ צלוב על הרוח – – – ציפורן הכתב טבולה בדמי." (53) "ניסו להחזיר אותי אל מה שהייתי/ לפני הצלב והגלויות"; "פני לים"; "שפר הידקן מחזיק בו את הפילוסופיה האמיתית של המקום"; "גם פה חלוד, מושלך בקצה חצר, מפיק את הניצוץ שבו/ באור הטופני", סרפד שורף, שורט את הגוף; ובסארקאזם: "הראה לי קצה פלומת גוזל נושם/ בתחתית העזובה / ואראה לך / קדושה בקומץ עפר" (39).

כל שכתבתי לעיל אינו אלא רצף של הגיגים, אחרי קריאה נשנית וחוזרת ביצירה המעניינת הזאת. אין לי ספק שדוקטוראנטים יסבירו את הבעיות הידועות לי ואת שאינן ידועות לי. הדוקטוראנטים יסבירו ודאי, גם איך חודרו ארבעת היסודות של העולם העתיק לשירה המודרנית ואת מי מייצגות הדמויות רבות־האנפין של מר זת, שבשובלו הוא גורף את החוטא. אולי גם יוכיחו כי "מיטב השיר כזבו" ויזכו בכתר המבוקש.

יגאל תומרקין

חסר הספקנות

ניצה גורביץ'

אשר רייך, עוברות בדיוניות, סדרת ריתמוס לשירה – הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1993, 79 עמ'.

"ימי שמו! נא להכנס. איני לבד./ חבורתי אתי. / נדמה לי שהיא אתי מאז / שקמתי היתה כקומתו של חילד־החולות./ וכשגדלתי כבר ידעתי כמה גדולה אתי כמחצה מן החיים האחרים./ והיא תמיד אני/ ואני היא,/ מיום שעמדתי על מכתי./ רק שירים יכולים להעלות לה ארוכה./ לפעמים אני מנחם עצמי באמרי בלבי:/ זו חבורתי. זו תמיד תהיה אתי./ גם כשאלך מגיא לגיא לעבוד דרך/ הפנים שהיו לי בילדותי/ הכרתני שכבר נמס בתוך ההפכה./ בחשבי אהבה על אבי בתרדמת החרד./ בעוד עיד התבורה מגמגמת בי./ אני שוקע בשלוה של בני/ הישן בחרדו/ בחלומותיו המתעופפים בתוך נפשו/ ואני כותב אותם לעצמי, לאט/ עד שהאפלולית חולפת מבעד לחלון". – (עמ' 7). שיר זה הנושא את השם "פתיחה בארבעה" הוא השיר הפותח את קובץ שיריו החדש של אשר רייך: "עוברות בדיוניות" והוא מוביל את הקורא לעולם השירי שיאפיין את ספר השירים כולו. בשיר זה כמו ברבים מהשירים האחרים יש שיחזור של העבר מתוך ההווה. ותמונות מזמנים ומתקופות שונות המתערבבות ביניהן ואף מתאחדות לתמונה חדשה. בפן הזה של העיצוב האמנותי יש שימוש מחושב בחומרי הדימיון המציאות והזמנים השונים, תוך כדי יצירת גבולות והפרתם באופן מבוקר ומתוך ראיה מפוכחת של הדברים.

הספר "עוברות בדיוניות" מוקדש רובו אם לא כמעט כולו לשיחזור ו"העמדה" של עבר מול הווה, ילדות מול בגרות, עולם מול עולם. התבוננות של אדם בוגר חילוני אל ילדותו שהיתה חלק מעולם חרדי, סגור ומתעתע. התמונות הלקוחות מאותו עולם כמו התמונות הלקוחות מהמציאות ה"עכשווית" הן חיות, ברורות ומדוייקות. האמירות הן בדרך־כלל נחרצות, למרות שהן עשויות לסתור זו את זו, אך הסתירות כמו הניגודים יוצרים שלמות עם היגיון פנימי האופייניים לשירתו של אשר רייך. למרות הביקורתיות כלפי האמונה העיוורת בדת ובאלוהים והצגתם לא פעם כהבל הבלים (במקרה הטוב), אפשר להבחין איך במקביל מרחף הספק, והשאלות הראשוניות מהסוג של אם יש או אין אלוהים נותרות ללא פתרון כבראשונה. נסיון החיים, העריקה מהעולם הדתי, הביטול, הביקורת הצינית, הכעס על העוול שנעשה, כולם היו כלא היו כשנשאלת שאלה כמו: "האם אלוהים הוא האצבע של כל זה?" (עמ' 29). בשיר "לידידים בעלי תשובה", אפשר לראות באופן ברור איך נפגשות האמיתות הסותרות, העבר וההווה, הפקחון והתעתוע, בתוך מעין "אמת" שהיא למעשה יצירת עולם שירי חדש שבו הדבר והיפוכו יכולים להתקיים בהרמוניה באופן טבעי לגמרי התואם את חוקי השירה. כמו שגם הצירוף "עוברות בדיוניות" הוא צירוף מתקבל על הדעת לגמרי, למרות שהוא טומן בתוכו סתירה פנימית. ואולי דווקא בשל כך הוא מקורי ומשמעותי.

המסגרת הבדיונית יכולה להכיל "עוברות", כמו מגוון של אפשרויות ועולמות הבוראים תשכחים, ומתחדשים ומשתנים. התפישה הבאה לידי ביטוי בשירים היא ששום דבר לא מובן מאליו בסופו של דבר. גם במלים ובתמונות מסויימות יש אשליה של בהירות, וההתפכחות היא לא התפכחות, כי השאלות נותרות כשהיו. אם גישה מסוג זה עשויה להתפרש כגורמת לתחושת תיסכול וחוסר מוצא, הרי משפט אחד בשיר דיו להבהיר שלא כך הדבר, וההיפך – הספקנות היא חסד למרות הכול.

לידידים בעלי תשובה

"העבר שלי מצפה לשובי,/ לא רק אתם,/ גוש נודדים ללא מנוח מהרו ועד מאה־שערים./ כל האלהימניקים החיים והמתים שהיו בדרכי/ אסרו אתכם בעוון שוטטות חשודה/ אי שם במשעולי אסיה וירושלים/ מודפים אחר כלומיאל מבקשים אור נבער/ לעבר החרבות הרוחניות/ עם כתפים רפות/ עם מצח מנצח/ ולכל אמונה כלשהי – ציד מאמן – / אוהבים להיות טרף/ תנו לנפש לפוש מעט מכל מתעתעיה,/ דת ממלכדת נפש בקלילות קנאית/ זו הגדולה שבקלקלות החיים./ ואני שעברתי את בעותי עברי/ כבר חי שכחתן פורה/ מדי בקר מתעורר בלי היסטוריה/ מחליק על חלקת חיי וכלי ביומיום/ כלי מושט אליך כאל מתנה נדיבה/ אבל חסר הספקנות עד הסוף,/ עד הסוף." (עמ' 34).

בשיר זה ניכרת לא רק השתקפות של העבר אל תוך ההווה, כי אם קיום ממשי של העבר, ולא רק זאת, אלא באמצעות הקניית תכונה אנושית לעבר כמו ציפיה, ממחיש הדובר בשיר את השייכות שלו לעברו, שייכות שלמעשה לא ניתן לנתקה. באמצעות האנשת העבר הוא משליך את רגשותיו הוא על העבר, ובכך למעשה מתחמק מאמירה ישירה המבטאת געגועים או ציפיה שלו עצמו לשוב לעברו. כך או כך, משמעות הדבר היא שעל אף כל מה שייאמר במהלך השיר, על אף הדת שמוגדרת כ"ממלכדת נפש בקלילות קנאית" היותה "הגדולה שבקלקלות החיים", ועל אף שפירושו של העולם הדתי הוא להיות חלק מ"גוש נודדים ללא מנוח מהרו ועד מאה שערים". שהם משוטטים ו"מרדפים אחר כלומיאל מבקשים אור נבער", על אף ולמרות המודעות להבלות שבכל זה, ועל אף ההשתחררות המבוכרת מכיבוש העבר, סוף השיר כמו תחילתו מצביעים על אופציה שירה וקיימת לחציית הגבול גם בכיוון ההפוך מהגשישה אל החזרה. למרות שהדבר לא נאמר כאמירה מפורשת, יש בשיר יותר משמץ של רמיזה לכך, המבצבצת מבעד לצבעי ההסוואה.

יש בספר רעיונות מעניינים נוספים, ודרכי עיצוב לא שיגרתיות. למשל, השיר "סריג" הוא לא פחות מאשר מונולוג מרהים של סריג. כן, סריג פשוט. הדובר בשיר לובש זהות של סריג כשהאנשת החפץ הדומם הזה נעשית תוך כדי שמירה על תבנותיו הייחודיות. בתוך מסגרת הקיום של "הסור הכפול" (שהוא ברזומנית גם אינסופי מה שמבטל כמובן את הגבולות המדוייקים – מסוג הסתירות המאפיינות רבים מהדימויים והאמירות בשירים) בורא המשורר עולמות וחיים שלמים. אלו אותם חיים הקיימים בכל מקום ועשויים להשתקף בכל פרט ובכל חפץ, אך השתקפותם תהיה מושפעת גם מסוג המראה המשקפת אותם. כמו שהשירה מסוגלת לגעת בנושאים רוחניים גדולים ודרכם להבין את החומר הקיום הפשוט, כך ניתן לצמצם את נקודת המוצא השירית לפיסת חומר דרכו אפשר להגיע לעולמות האינסופיים של הרוח, המחשבה, הרגש והדימיון. רייך בשיריו משתמש בשתי האפשרויות. חלק מהשירים או חלקים מהשירים הם פילוסופיים ממש, כולל אמירות פילוסופיות על החיים, ובשירים אחרים יש תיאורים ריאליסטיים או גשמיים העשויים להיות סימבוליים או כאלה המשמשים להעברת רעיון או מסר פילוסופי על החיים: "אוספים אותי לפתע מקפלים ומשליכים אותי/ אל הכביסה המסוחררת, המבערת מעורי ומקרבי/ למחוק כחק הכל, שם נסחט ממני המעט שידעתי/ ואני כתינוק נפרש אל העולם מחדש/ צח ולבן כרדכי ובלא כל זכרון". שורות אלה הלקוחות מהשיר "סריג" (עמ' 66), מרגימות איך באופן מתוחכם מאוד מצליח המשורר לבטא בדרך אחרת ומזווית נוספת אלמנטים שהופיעו גם בשירים אחרים בקובץ: הזיכרון והשיכחה, או מחיקת העבר בכל פעם עם העלאתו בכל פעם מחדש, ואלה רק חלק מהנושאים בהם דן השיר הזה. הסימבוליות של סריג צח מתקשרת לטוהר של להיות "בלא כל זכרון" שפירושו כמו שאמר הדימוי בשיר: להיות "כתינוק נפרש אל העולם מחדש", אך באותה מידה "אי הזכרון" ה"טוהר" של הסריג הלבן עשויים ליצור אסוציאציה של מוות. תכריכים, אי־קיום.

בחלק מהשירים יש שבירה של מסגרות שיריות ויצירת מיבנים שונים התורמים באופן משמעותי לשיכלול העיצוב האמנותי, כמו בשיר "בדיבור אחד" המצוי בפרק השני של הספר: "פצעי מרפא". השיר כולל 18 שורות, וכמה מהן מתפצלות למלים המהוות חלק מהשורה השירית וברזומנית יש להן גם קיום עצמאי. כמו כן, גם לצירופן של כל המלים האלה יש משמעות, והן יוצרות מעין שיר קטן בתוך השיר. המיבנה הזה הוא גם אסתטי ומושך את העין וגם משמעותי. בשלוש השורות האחרונות של השיר גולשות המלים והופכות לשירה פרוזאית. בסך־הכל מכיל השיר היפהפה הזה (שהוא די קצר) מגוון של אפשרויות לעיצוב ספרותי היוצר שלימות שירית כשהתוכן והצורה משתלבים זה בזה באופן טבעי ולא מאולץ, ומעניקים זה לזה משמעות.

אפשר להרחיב את הידיעה ולמצוא עוד הרבה דברים בשיריו של אשר רייך. הם מעניינים מבחינת התוכן והצורה גם יחד, יש בהם דימויים מקוריים ורעיונות מסקרנים. הם מורכבים מאוד ועם זאת יש בהם בהפסקות טובת הלב.

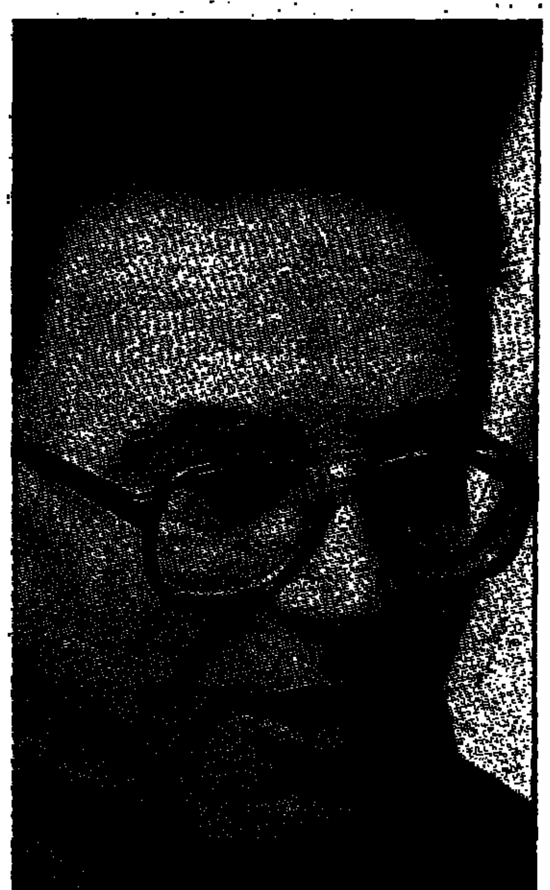

אשר רייך

תנועה רכה של טרם נסיעה

אבי אליאס

עודד פלד, "מרפסת, חצר אחורית", הוצאת "אומרי" 1993 (73 עמוד).

עוד לא נסיעה, קו ההתחלה להתבוננות המעגלית בעין קוף המחט, חלונות, מרפסת, חצר אחורית, פלד תמונאי של מילים, מצלם לעיניי נוף בהילוך אישי.

בתצלום תקריב: "גבר בן עוד מעט ארבעים, יושב אצל שולחן כתיבה לילי". ספון למכשיר העריכה, תשלילי פוטו מתגלגלים סביב לצווארו גחור, מדביק סרטי צילום, תמונות נעות באוקף המחט הבאוצם, ומתרגם צילום בזמן אמיתי בתפר הדק שבין אחר הצהריים לערב, שמש נוגסת בשיני ימים, "אני נוסע ממחוז למחוז, בחיפזון זהיר, כגנב בין השמשות". מר קולנוע בכובע קסקט, מודד בעיני רוחו מידות אור וחושך תפורות מראש, בתחושת עין פורם בארג חלומו צוהר לעינית תכלת: "צופה לילה רק בפתחים, ובחוט הנטוה, בינו לבין נשיאים שאינם נתפסים בממלכת העין, משוח רוחי, חמקמק ונפרם", בעדשתו כאופנאי צמרת המיזמן בממלכת לבוש הגוף, שחור במקומו הטבעי של חור, כפתור הרוכס עינית סרוגה בשמלת כוכבים, מניח דעתו בתום עיצוב בובות השעווה בכליל שלמות. בהדר יקוד קידה לכנפי דוגמנית מלכת היונים, יונה הולך המועמדת על כן הגוף השמימי: "עכשיו את חור ברקיע וחור (אני חושב) ואולי כפתור לבגד שמיים, שחייט הגוף עשה חור אפור בכתנת ענן". צמר, רפידות רכות, גם אגרופן שנפל לקרשים, פניו ספוגות במטליות לחות, הן מעדנות כאב, ופרידה מאלוף הגוף.

בסלסלת הנגטיב, שקפי רנטגן, הגוף צללית, עצם מחוברת לשלד, סחוס וטביעת אצבע: "שיהיה לי בריא ארוך גוף, שישמור על עצמו, שימסור דש בבית, ויתן לכתוב שירים בשקט, בלי חריקות, בלי הצקות, אחרת כמו שאמר פעם האיש ההוא במוסר, אם לי יהיה חושך בעין, לכל העולם יהיה חושך בעין". מה בסך הכול רוצה בן־האדם אם לא להיות אלוהים קטן של עצמו להפעיל מתג ליהי אור, לכבות בעיניו עולם, ולשלוט בהמצאת אדיסון כיצור בלעדי, אבל אנחנו פסיקים של אלוהים, המצילו ממכסיות אנושיות ובהרף עין בתווי כנף נשימה, הגוף בתנוחות כיליונו.

בקפל מצח אני תוהה מה לגוף המשורר ולדיקדוק הפנימי אם להניח פסיק או נקודה, פסיק באמצע החיים, ובכל רמ"ח איבריו שותף פעיל ללשון הפסקנית : "ואף פעם לא נקודה, אף פעם לא אמרתי..." ההמשך כמו יבוא בשבוע הבא.

צלם הסרט אינו מניח לרגע, במתח מתמיד, דוחך כקפיץ עד קצה גבול הגוף, היצ'קוק סטייל פלד מדרגה ודוחפת מדרגה, וקצב איוושת הנשימה המטפסת, ובאופן הבלתי־צפוי כפס מקווקו בחוט שורות הסרט, בכפכפי תודעה, הגוף חוזר בגודל טבעי כמות שהוא: "אף אחד לא מושלם בסה"כ בסדר הגוף, מתקמט, מאפיר, שוכח שמות לפעמים, מה רוצים ממנו?" מתחשב כדי להשלים, תר אחר תיזמון קול עצם לבין נפש המעלה טרוניות על תיפקוד הפיס.

יומן קולנוע: תנועה רכה, זווית צילום מעוגלת מחלון בית, אולי בית דוד פרלוב מקומת ביניים, בגובה העין, פרטים קטנים ממוקדים להפליא, הפילם רץ לבד, מוסיקת רקע מתנגנת לאוזן בריתמוס ודידי הידיים: "במרפסת, שעת דמדומים, נפתח לי נוף שאיני מכירה, אשה בגבה אל צוהר אור, ראשה שמוט על שולחן, מתייפחת, ולא ידעתי כי צער כל כך בעולם". כמו בכל תסריט, הוראות צילום בשולי דפי נייר, בוהב לצילום ומצד שני דיוק, כירגי־ברזל בששת הקרנת ראינוע המילים, המשורר הלך וחוזר: "המקום אליו אני הולך, הוא המקום בו אני נמצא...זה הבית קצהו הניבט פנימה, חוצה מבעד למיתרי הברזל (5 אנכיים 3 אופקיים 8 בכל חלון) כאן אדך".

מן המראות החוצה צולם בסלאו מאושן (הילוך איטי) "התות מפזר צלליות פריחה" וכי עוד מתגרה, אבקני סתו טרם חורף, ברגע בתמונת פול בגוי לתתם: "מניח יד על כתף אשה". הדיבור הפנימי שבאיברי אדם וחווה, כמו היינו בסרט, אך מפתיע מחדש ומפעים תוואת הנגיעה כבשר לבשר אשה.

בשעון הפנימי אני חש, כי נסיעת המשורר למחוזות אחרים ממטמטת ובאה ברמיזה: "אה אשרי הדרך הפתוח, הצד למדרך הגוף ברוחב נשמה". מבין עצמו לפרידה, נותן מחייה לצל רדיוס מעגל נשימתו.

נסיעה: תמונת סטילס: נערות צ'כיות, רגליים עצובות, כיכר, סימטה, כיוון ישיר ניבט "כובעי צמר לנערות בפראג, כובעים עליזים כפתותי שלג, החופר ברוח צוהר למצה אביב".

תמונות לובן ובי קמטים לגעגועי ארון חלון בית, לכלב נובח על ירח נגוס: "מטריה רכובה על אופניים בגשם הדק". גוון סוריאליסטי עד כי נדמה, כי נלקחה התמונה מסרט זר. בעל הפוטו פיניש הינו המשורר שידו שידרה בעט נובע גם שיר אחר.

"יונים רחוצות זרעונים". פסטורליה מתיישבת כבצבעי פסטל על ספסל בכיכר מרכזית ופנס הקסם מחליף תמונות בקצב מצמוץ אישון העין, הגוף הוא לא טקס, הוא פלד בתנועה רכה של חלונות, מרפסת וחצר אחורית.

עודד פלד

مكان الأصل